శ్రీ భీమేశ్వరపురాణము



శ్రీనాథుడు

శ్రీజ్ఞానప్రసూనమాలిక ద్వితీయ ప్రసూనము

శ్రీరస్తు

శ్రీనాథమహాకవిచే రచియింపఁబడిన

భీమఖండము అను నామాంతరముగల

శ్రీ భీమేశ్వరపురాణము



క్రొత్తపల్లి-అన్నపూర్ణమ్మచేఁ బ్రకటింపఁబడియె

మూఁడవ కూర్పు

శివుఁడు - "మణి కొనువాని వెతకదవనిఁ గొనువాఁడె రత్నంబు నరయుఁ గాదె?”

PRINTED AT THE
BRITISH MODEL PRESS, CHOOLAI, MADRAS.
———
1951

విషయసూచిక



ప్రథమాశ్వాసము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

తృతీయాశ్వాసము.

చతుర్థాశ్వాసము.

పంచమాశ్వాసము.

గౌరికి మహేశ్వరుండు భక్తివిజ్ఞానయోగంబుఁ జెప్పుట

షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీ

విజ్ఞప్తి.

ఆంధ్రులారా!

మన భాషయం దనేక కవిసార్వభౌము లనేక కబ్బంబుల వ్రచియించి మించిరి. అవియెల్ల నాశుశుక్షణిశిథిలబంధనాది పీడలచేఁ దఱచుగ నశింపఁగా మిగిలినవి కొన్నియేయున్నవి. తక్కినవి కొన్ని నామమాత్రావశిష్టంబులై గ్రంధాంత రోదాహృతస్వపద్యంబులచే వానిమహిమనూహింపఁజాలు పండితవరేణ్యులమనంబులం గడలేని చింత రగుల్కొనఁజేయఁ జాలి యున్నవి. ముద్రాయంత్రాద్యుత్తమ సాధనానుపపత్తిచేఁ బూర్వ మీపీడ యనివార్యంబై యుండె. గాని యిక్కాలంబున నేమో, మిగిలినవానిని భద్రపఱుచుకొని మనకును మన వెనుకటివారికిని భద్రంబొనగూర్పఁదగు నుపాయంబు లనేకము లేర్పడియున్నవి. వీనిని మన మెట్లుపయోగించుచున్నాము? దాన మన భాషయందలి గ్రంథసంచయ మెంత రక్షనొందినయది? యనుట నాలోచింపవలసియున్నది.

ప్రకృతమందు మన భాషయందు విలువకుం దొరకు గ్రంథముల రెండు తెఱంగుల విభజింపనగు. ఉల్లిపొరలవంటి కాగితంబులపైఁ దగిలియుఁ దగులక యచ్చొత్తింపఁబడి తప్పులకుప్పలై యతి దూష్యంబులై నెగడు 'గుజిలీ' పుస్తకములు కొన్ని, ఇపుడుండెడు పుస్తకములలో మూఁడుపాళ్లిట్టివియే. వీని వెల సులభమ కాని ఫలము సున్న. వీనియందువర్ణలోపంబులె లెక్కకుమిక్కుటంబులై యున్నవన నిఁకఁగేవలము పండితవేద్యంబు లగుగణయతిప్రాసాదిలక్షణవైపరీత్యంబుల సంగతి వేఱుగఁ జెప్ప వలయునా? దీనికి నుదాహరణంబుగ నిట్టిగ్రంథ మొకదానినుండి యీ క్రిందిపద్య ములందున్న రీతిని ముద్రింపించుచున్నాము. చూడుఁడు.

కం. "అటువచ్చినహరుడల్ల, మతటుకునదయ జూచిలేచి తనపీఠిక నొ
క్కటనునిచియిష్టబాషలు, నిడియించియతండరుగ గౌరినాధునికనియెన్."

కం."సాకారుం డొదలపగని, రాకారుడొ యాదిపురుషాకృతి యిపుడుం, గైకొనిన
ఘనుడో యిట్లని, యాకలాత్మజుడైన నలవియె బొగడన్."

యిటుగాక మంచికాగితములపై నచ్చొత్తింపఁబడి చదువుటకుముందు చూచుట కింపగునట్లు సంపుటీకరణముగావింపఁబడియుండు నొక కొన్ని గ్రంథంబు లిపుడిపుడు పొడసూపుచున్నయవి. ఇవి పండితపరిష్కృతంబులై నెగడుటచే వీనియందుఁ దప్పులు నంతగఁ గానరావు. అయినను వీని వెల యధికమగుటచేఁ బైకనిన 'గుజిలీ' పుస్తకములకును వీనికిని సవతిపోరు వాటిల్లఁగాఁ జిన్నతనంబుచే వన్నె కెక్కు నయ్యవి యే పామరులకు గ్రాహ్యములై మించెడివ. నిష్ప్రయోజనమగు వస్తువున కిడిన యది యెంతయైనను నష్టమెకా యనివీరరయలేక యటు చేసినను గుణగ్రాహులగు కొందఱు మాత్ర మీయుత్తమగ్రంథంబులనె కొనియెదరు. అయిన నట్టివారి సంఖ్య కొద్ది యగును గ్రంథముల వెల యధికము కావలయు. ఇందువలన నట్టి యుద్యమములయం దుత్సాహము కొఱవడును. ఈ కొఱఁతను వారింపఁదగు నుపాయమెయ్యది? దీర్ఘాలోచనపై నీ ప్రశ్న కిది తగునుత్తరమని మాకుఁ దోఁచె. అది యెద్దియనిన కొంతసష్టమున కోర్చియైనను 'గుజిలీ' పుస్తకముల విలువయు నొండువానిగుణము నొక్కటఁ గూర్పవలయు. అట్లు చేయుటవలన

రెండువిధములైన లాభముకల్గును. తక్కువ వెలఁ బెట్టి యీ గ్రంథములఁ బామరులుఁ గొనఁజాలుదురు. దానవారికి వీనికిని 'గుజిలీ' పుస్తకములకుఁ గల తారతమ్యము లేర్పడును. అంత నభ్యాసముచే గుణగ్రాహకత్వ మేర్పడ గుణరహితమగు వస్తువులయం దరుచిపుట్టును. ఇది యొక లాభము. గ్రంథముల ముద్రింపించువారును మునుపటివలె నత్యధిక లాభముఁ గోరక కొంతలాభముతోనె తృప్తిఁబొందవలసి వచ్చెను. దాన నుద్గ్రంథముల విలువయుం దగ్గును. ఇది మఱియొక లాభము. ఈ రెండును గూడిన నాంధ్రప్రపంచంబునఁ గల గ్రంథసంఖ్యయుఁ జదువరుల సంఖ్యయు హెచ్చుక మానదు.

ధనశాస్త్రసూక్ష్మతల నింతగఁ జర్చించు మేము మాకు నష్టముకలుగు యత్నముం జేయుదుమనియు, దాన నీయుద్యమము కొనసాగదనియుఁ దలఁపవలదు. విశేషలాభమును మేము కోరలేదకాని, నష్టమున కేమాత్ర మొడిగట్టలేదు. కావున మాయత్నము సఫలంబగుననుట కెంతమాత్రమును సందియంబు లేదు. ఇక నది యెట్టి దనుట వివరించదము కనుఁడు.

"శ్రీజ్ఞానప్రసూనమాలిక" యను పేరఁ గ్రమంబుగఁ బుస్తకరాజిఁ బ్రకటించుచుందుము. మాచేఁ బ్రకటింపఁబడు గ్రంథములెల్ల నునుపుచే మించు దళసరికాగితములపైఁ జక్కగ నచ్చొత్తింపఁబడి పండితపరిష్కృతములై వెలయ. పద్యంబు లెల్ల బాదమునకొకపజ్క్తియు యతిస్థానములంగుర్తును గలిగియుండును. సంపుటీకరణమును దృఢముగఁ జేయింతుము. ఇంతచేసియు వెల యించుమించుగ 'గుజిలీ' పుస్తకములకుంబలె యుండునట్లు నియమింతుము!! ఈ కాలపుఁ దేనె లొలుకుమాటలంగల ప్రకటనలచే మోసపోయిన యనేకులు కాలక్రమంబున మాచేఁ బ్రకటింపఁబడు గ్రంథముల గౌరవముఁ గొనియాడఁగలరని నమ్ముచున్నాము. మాకుఁ 'జందాలు' ముందుగఁ బంపనక్కఱలేదు. భాషాభిమానులందఱు నీ గ్రంథములం గన్నులారం జూచినపిదప నాదరించినఁజాలు.

ఇట్లని విన్నవించు సుజనవిధేయులు,

ర. వేంకటసుబ్బయ్య, ఎమ్. ఏ., క్రొ. వేంకటపద్మనాభశాస్త్రి.

శ్రీ.
శ్రీ భీమేశ్వరపురాణము.

పీఠిక.

శ్రీమదఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకుఁడగు శ్రీకాళహస్తీశ్వరుని యర్ధాంగలక్ష్మియు జగజ్జననియు నగు శ్రీజ్ఞానప్రసూనాంబకు భక్తిమెయి మేమర్పింపఁబూనిన "శ్రీజ్ఞానప్రసూనమాలిక " యందు ద్వితీయప్రసూనముగ నీ భీమఖండ మనునామాంతరముగల శ్రీభీమేశ్వరపురాణముం గూర్చితిమి. ప్రథమప్రసూనమగు శ్రీకాళహస్తి మాహాత్మ్యము నిజవాసనావేల్లితాంధ్రప్రపంచం బై నెగడసాగి యైదేండ్లైనను ద్వితీయప్రసూన మింతకాలము పొడగానరాకుండుటకుఁ గతం బీగ్రంథమందుఁగల చిక్కులతోడ గేవలము ధనాఢ్యులముకాని మా యత్నములు ముద్రణాద్యవసరములందలసగతి వహించుటయ. ఈ గ్రంథముయొక్క ప్రతులు చిక్కుట మిక్కిలి యరుదు.

మహారాజరాజశ్రీ, సమర్థి రంగయ్యసెట్టి బి. ఏ., గారొకప్రతియు, బ్రహ్మశ్రీ, మహారాజరాజశ్రీ, గురుజాడ శ్రీరామమూర్తిపంతులుగారొక ప్రతియు, బ్రహ్మశ్రీ, మహారాజరాజశ్రీ, పోతాప్రగడ బ్రహానందముగారొక ప్రతియు మా కిప్పించిరి. ప్రాచీన పుస్తకభండారమునందు రెండుప్రతులు చిక్కినవి. బ్రహ్మశ్రీ, మహారాజరాజశ్రీ, దర్భా వెంకయ్య బి. ఏ., బి. ఎల్., గారు, సంస్కృతభాషలో ముద్రింపంబడియుండు భీమకండంబను గ్రంథంబొకటిని మా కొసంగిరి. వీనిని సహాయముగాఁ గొని యీ భీమేశ్వరపురాణంబును మాశక్తికొలది సంస్కరించి వ్రాయించి ముద్రింపించినారము.

ఈ గ్రంథమునఁ దొలుదొల్త విఘ్నేశ్వరుని ప్రార్థనలోనె పద్యము వ్రాఁతప్రతులయం దిట్లుండెను:-

ఉ. ఏనికమోము తెల్లెలుకనెక్కినరావుతు రాచవారుసే
నానియనుంగుపెద్దన వినాయకదేవుఁడు కర్ణతాళజం
ఝానిలమారుతంబున నిరంతరముం బ్రబలాంతరాయసం
తానఖినాఖినాఖినఖిదంతముల న్విదళించుగావుతన్.

ఈ పద్యముంకూర్చి మే మెఱింగినపండితుల నందఱనడిగినారము కాని యొక్కొకరును గ్రుక్కలుమ్రింగినవారలె, మార్పులు సూచించినవారలె. అయినను మా వ్రత మొకటికలదు. అది యేదియందురేని మేము ప్రకటించు గ్రంథములయం దాయా గ్రంథకర్త లేపదములు ప్రయోగించియుందురో వానిని సాధ్యమైనంతవఱకు నూహించి వేయవలయుననేకాని మాకుం దెలియనిచోట్ల నుండు నక్షరములఁదీసి పాఱవైచి మాకవిత్వ మిఱికింపఁగూడ దనుటయే. ఈ నిర్బంధమునకు లోనైన మే మీవినాయకస్తుతింగల పద్యముంగూర్చి పడినకష్ట మా వినాయకునకే యెఱుక. ఇట్టి కష్టము లీగ్రంథమం దెన్నియో యుండినవి. వానినెల్ల శ్రీజ్ఞానప్రసూనాంబ కరుణచేతను బెద్దలసహాయమువలనను గడచి నేఁటి గ్రంథముఁ బ్రకటింపఁ గంటిమి.

ఇది పంచాశత్ఖండమండితం బగు స్కాందంబులోని యొక ఖండము. భీమఖండము నాఁబడు. గోదావరిజిల్లాలోని దక్షారామము లేక భీమేశ్వరం బనునొకశివస్థలమాహాత్మ్యముం దెలుపునది. ఆస్థలంబునకు దక్షిణకాశియను సంజ్ఞయుఁ గలదు. అది భోగమోక్షదం బని

ప్రసిద్ధిఁ గాంచినది. దేవభాషయందు ముప్పదిరెండు సర్గలుగా విభజింపఁబడి యించుమించుగా రెండువేల శ్లోకములుగల యీ గ్రంథమును నాంధ్రంబున శ్రీనాథుఁ డను మహాకవి యాఱాశ్వాసముల గ్రంథముగ విరచించె.

శ్రీనాథుఁడు పాకనాటి నియోగిబ్రాహణుఁడు. భారద్వాజసగోత్రుఁడు నాపస్తంబసూత్రుఁడు బ్రాహీవరప్రసాదలబ్ధుఁడును శివపూజారతుండు. ఈయన తల్లిదండ్రులు భీమాంబయు మారయయు. తాత పద్మపురాణంబును రచించిన కమలనాభామాత్యుఁడు. వీనికిం బ్రమాణంబు లెవ్వియనిన:—

శా. భారద్వాజపవిత్రగోత్రుని శుభాపస్తంబసత్సూత్రు వి
ద్యారాజీవభవుండు మారయకుఁ బుణ్యాచార భీమాంబకు
న్గారామైనతనూజు న న్ననఘు శ్రీనాథాఖ్యునిం బిల్చి స
త్కారం బొప్పఁగ గారవించి పలికె న్గంభీరవాక్ప్రౌఢిమన్. నైషధము

శా. బ్రాహ్మీదత్తవరప్రసాదుఁడ వురుప్రజ్ఞావిశేషోదయా
జిహ్మస్వాంతుఁడ వీశ్వరార్చనకళాశీలుండ వభ్యర్హిత
బ్రహ్మాండాదిమహాపురాణచయతాత్పర్యార్థనిర్ధారిత
బ్రహ్మజ్ఞానకళానిధానమవు నీభాగ్యంబు సామాన్యమే. నైషధము

మ. కనకక్ష్మాధరధీరు వారిధితటీకాల్పట్టణాధీశ్వరున్
ఘనుని న్బద్మపురాణసంగ్రహకళాకావ్యప్రబంధాధిపున్
వినమత్కాకతిసార్వభౌముఁ గవితావిద్యాధరుం గొల్తు మా
యనుఁగుందాతఁ బ్రదాత శ్రీకమలనాభామాత్య చూడామణిన్. భీమ

ఈ కవిరచించిన గ్రంథములు మే మెఱింగినంతవఱకు నెవ్వియనిన:—

1. నవమరుత్తుచరిత్రము.

2. పండితారాధ్య చరితము; ఇది వేమారెడ్డి సేనానాయకుఁడైన మామిడి ప్రెగ్గడయ్యకు నంకితము.

3. శాలివాహనసప్తశతి.

4. నైషధము, ఇది వేమారెడ్డి సేనానాయకుని తమ్ముఁడైన మంత్రి సింగనకు నంకితము.

5. భీమఖండము; ఇది వీరభద్రరెడ్డి మంత్రియైన బెండపూఁడి యన్నామాత్యున కంకితము.

6. కాశీఖండము; ఇది వీరభద్రరెడ్డి కంకితము.

7. వీథినాటకము.

8. హరవిలాసము; ఇది వేమారెడ్డియొద్ద సుగంధ భాండాగారాధ్యక్షుఁడైయున్న సిరయాల తిప్పయ్య కంకితము.

9. పల్నాటి వీరచరిత్రము.

10. నందనందనచరిత్రము.

వేమారెడ్డియు, వీరభద్రరెడ్డియు నన్నదమ్ములు.

ఈ గ్రంథంబులు వ్రాయఁబడినవరుస కాశీఖండములోని యీ పద్యమువలన నొకింత తెలియును:—

సీ.చిన్నారిపొన్నారిచిఱుతకూఁకటినాఁడు, రచియించితిని మరుద్రాట్చరిత్ర
నూనూగుమీసాల నూత్నయౌవనమున, శాలివాహనసప్తశతి నొడివితి
సంతరించితి నిండుజవ్వనంబునను శ్రీ, హర్షనైషధకావ్య మంధ్రభాషఁ
బ్రౌఢనిర్భరవయఃపరిపాకమునఁ గొని, యాడితిని భీమనాయకునిమహిమఁ
గీ.బ్రాయ మెంతయు మిగులఁ గైవ్రాలకుండఁ, గాశికాఖండమను మహాగ్రంథ మేను
దెనుఁగుఁ జేసెదఁ గర్ణాటదేశకటక, పద్మవనహేళి శ్రీనాథభట్టసుకవి.

ఈ గ్రంథంబులు సంస్కృతజటిలంబులై ముద్దులుగుల్కుశైలిని సలక్షణంబగు భాషను వ్రాయఁబడియున్నవి. ఈ కవివ్రాయు సీసపద్యములు చూడఁ జూడఁ జవులొలుకుచుండును.

ఈయనకవిత్వము మిక్కిలి రసవంతమనుటయం దీయనకుఁ గలిగియుండిన నమ్మకమునకుఁ గాశీఖండము కృతిభర్తయగు వీరభద్రరెడ్డి చెప్పినట్లు వ్రాయఁబడి యుండు నీపద్యము నిదర్శనము. ఈకవి తన కావ్యములయం దేయేవిధముగ భాషను బోషింప యత్నించినదియు నీ పద్యము తెలుపును:—

సీ. వచియింతు వేములవాడ భీమనభంగి, నుద్దండలీలనొక్కొక్కమాటు
భాషింతు నన్నయభట్టుమార్గంబున, నుభయవాక్ప్రౌఢి నొక్కొక్కమాటు
వాక్రుత్తు తిక్కయజ్వప్రకారము రసా, భ్యుచితబంధముగ నొక్కొక్కమాటు
పరిఢవింతు ప్రబంధపరమేశ్వరుని తేవ, సూక్తివైచిత్రి నొక్కొక్కమాటు.

శ్లో. "కాశీఖండ మయఃపిణ్డం నైషధం విద్వదౌషధమ్"

అనునటుల దేవభాషలో మిక్కిలి కఠినములు నాఁ బ్రసిద్ధిఁ గాంచిన కావ్యముల నీ కవిశిఖామణి సాహసించి తెనింగించెనన నీతని సామర్థ్యమునుగుఱించి వేఱుగఁ జెప్ప నక్కఱయుండదు. ఈ కవి వ్రాసిన గ్రంథములలో గొప్పవియు రసవంతములును ముద్రితములు నగు కాశీఖండము నైషధ మనునవి భాషాంతరీకరణములు తక్కినవియు నారసిచూచినఁ దఱచు దేవభాషలోని యేదో యొక గ్రంథమునం దుండి వ్రాయఁబడినట్లె యేర్పడును. ఎట్లనం బ్రకృతము శ్రీ సరస్వతియను మాసపత్రికయందు ముద్రింపఁబడుచుండు హరవిలాసమున 4-వ యాశ్వాసమున గౌరీతపస్సు, వివాహసందేశము మొదలగు పట్లం జూడుఁడు. కాళిదాసు కుమారసంభవమునకు యథాశ్లోకము భాషాంతరీకరణముగ నుండుట తెలియును. ఈ కవి వ్రాసిన భాషాంతరీకరణములు యథాశ్లోకముగ వ్రాయఁబడి యుండలేదు; ఈ విషయమున నీకాలపు భాషాంతరీకరణములగు కుమారసంభవము శాకుంతలాది నాటకములు మొదలగువానితో నివి తులఁదూఁగవు, తనతో సమకాలికుఁడైన బమ్మెరపోతనామాత్యుఁడు మూలము ననుసరించినంతమాత్రముఁగూడ నీకవి యనుసరించియుండలేదు, దృష్టాంతములం జూడుఁడు:—

23-వ పుట 13-వ పద్యమున సంతతము దేవవేశ్యాభుజంగుఁడతఁడు" అని యున్నది. దీనికి మూలము "సహిసర్వదేవరాట్" సాధ్యమైనపట్ల నెల్ల నిట్లు దేవునకేని గొప్పవారికేని యీ భుజంగత్వముఁ గల్పించుట యీ కవియొక్క గొప్పలోపము. దీనివలననే కృతిపతినింగూర్చి షష్ఠ్యంతములలో "పంచారామవధూటీ

పంచాస్త్రవిహారకేలి పాంచాలునకున్" అని వ్రాసెను. ఇది యాకృతిపతికేనిఁ బంచారామవాసినులగు పుణ్యాంగనలకేని గౌరవజనకంబుగ మాకుఁ దోపదు. 23-వ పుట 14-వ పద్యము ("అతని నిశ్వాసముల మాత్ర నొనొకావొ, వేదములును జరాచరవిశ్వజగము." . దీనికి మూలము "భవత్యపాఙ్గమాత్రేణ తస్యసర్వమిదంజగత్."

45-వ పుట 18-వ వచనము. "వేదండవదనశుండాకాండచులికితోన్ముక్తసప్తగోదావర సలిలధారాఝుణత్కారబృంహిత బ్రహ్మాండగోళంబును" అను దానికి మూలము "సప్తగోదావరతట క్రీడాసక్తస్యశీకరైః| గజాస్యస్య కరోన్ముక్తై క్లిన్నమార్తాణ్డమణ్డలమ్."

91-వ పుట 159-వ పద్యము "పుండరీకత్వక్ప్రకాండాతిమండిత, కటిమండలంబు" దీనికి మూలము "పుణ్డరీకోద్భవ శిరోమాలికాహారశోభితమ్."
ఇందుఁ బుండరీకశబ్దము తక్క దానియర్థము సహితము భిన్నము.

ఇట్లున్నను నొక్కొక్క యెడమూలాతిక్రమణమె రసమును మిక్కిలి పోషించిన ట్లగపడును. సూర్యోదయాది వర్ణనములందును నీకవి నిజకవితాప్రాగల్భ్యము విపులముగఁ దెలిపియున్నాఁడు. వలయునేని 25-వ పుట 30-వ పద్యము. తే. సంజకెంపును దిమిరంపు జంపునలుపు, గమిచి బ్రహ్మాండభాండంబు గరము మెఱసెఁ, బరమపరిపాకదశవృంతబంధ మెడలి, పతనమగుతాటిపంటితోఁ బ్రతిఘటించి." యను దీనిం జూడుఁడు. ఇట్టివి కొల్లలుగనున్నయవి. కవన మెచ్చుటనేగాని తడవికొనిన ట్లగపడదు. "ముగురం గూర్చిన ముండదైవమునకున్, మోమోట లేదో సుమీ" యను దానివంటి దేశీయములు మంచినీళ్లప్రాయముగ నీకవి వాడును. వేయేల? హరవిలాసమున "గప్పులు, గఱరనరట్కరరవర గట్టని యఱచెన్" అని కప్పలకూఁతలను గవిత్వమునఁ జేర్చివ్రాసిన యీ మహాకవి శైలి యిట్టిట్టి దనవలయునే?

ఇతనికి శైవపక్షపాతము మెండనుట యీతనిచే రచింపఁబడిన గ్రంథములవలననేకాక యీ భీమఖండమునందు శ్రీకూర్మము సర్పవరమునుంగూర్చి మూలమున రెండధ్యాయములు మిక్కిలి విపులంబుగ స్తుతిపాఠములతోడ వ్రాయఁబడియుండ నాంధ్రంబున నీ రెండుస్థలములు నొక్క పద్యమున (29-51) నొక్కొక్క పాదమున నతిసంక్షేపముగ వర్ణింపఁబడుటవలనను దెలిసికొననగును.

88. 137 ముజ్జగంబు

13. 90 ముజ్జగంబు

37. 120 ఎల్లన్ శిష్యుల

107. 77 సీమటు

ఇట్టివి కొన్ని మృగ్యంబులగు ప్రయోగంబు లీకావ్యంబునఁ గనఁబడినవి. ఆంధ్రలక్షణంబు దెఱంగుంబట్టి యివి లక్షణవిరుద్ధంబులన సాహసింపము అఖండయతి యీకవికి సమ్మతము.

ఉత్తరభాగమునం దేకారణముచేతనో యీ గ్రంథము మిక్కిలి యజాగ్రత్తతో వ్రాయఁబడిన ట్లగపడుచున్నది. ఎట్లనిన:—

54-62 తీర్థముల పేళ్లును వరుసయుఁ గ్రమంబుగ లేదు.

85 వక్త యెవరయినదియు మఱచి వ్రాయఁబడి యున్నది.

106-వ ఘుట 67-వ పద్యమున "అయిదుతరముల పూర్వుల నవలమీఁద, నందఱను గాచు నూర్ధ్వలోకాలయముల" దీనికిమూలము "దశపూర్వాన్ దశాపరాన్" అని యున్నది. 10-కి 5 వేసినది సహజోక్తికిని విరుద్ధముగనున్నది.

117-వ పుట 157-వ పద్యము ప్రథమపాదమునఁ బాపములు ప్రబలు ననఁబడియె. 2-వ పాదమున పాపక్షయము పేర్కొనఁబడియె. పాపంబులెట్లు ప్రక్షయం బందునో వ్రాయఁబడియుండలేదు. మూలమున నీపట్టున "సత్సమాగమ మన్నామ కథాశ్రవణ యోగతః | పాపక్షయోభవేద్దేవి" అని యున్నది.

గ్రంథాంతమున యోగవర్ణనముపట్ల మూలాతిక్రమణమును గ్రమభంగమును దండిగఁ గనఁబడుచున్నవి.

ఈ కవి వ్రాసిన గ్రంథములలో "వీథినాటకము" అనునది యొకటి పేర్కొని యున్నాముకదా? వీథియనునది దశరూపకములలో నొకటి. శ్రీనాథునకేని యాతని సమకాలికులకేని నాటకములు వ్రాయనేల బుద్ధిపుట్టకపోయెనో యది మిక్కిలి చింత్యము.

ఈకవి భాగవతము నాంధ్రంబున రచియించిన మహాకవియగు బమ్మెర పోతరాజునకు బావమఱంది యందురు. వేంకటగిరిరాజులకు మూలపురుషుఁ డగుచెవిరెడ్డి మొదలు పదవతరమునం బుట్టి రాజ్య మేలిన సర్వజ్ఞసింగమనాయని నతనికి ముందువాఁడైన సింగమనేనిని సందర్శించిన ట్లగపడుటచే నీతనికాలము క్రీస్తు 15-వ శతాబ్దము పూర్వార్ధములోనిది యనవచ్చును. భీమఖండము ప్రథమాశ్వాసము 31-వ వచనమువలన నీ కవినిఁ బాలించిన రెడ్లయాస్థానము రాజమహేంద్రవరమని యేర్పడుటవలనను నితఁడు తన గ్రంథముల నెల్ల రెడ్లకో వారివారికో యంకితమిచ్చి యుండుటవలనను నితని నివాసభూమి రాజమహేంద్రవర మనియె చెప్పవలసి యున్నది. శ్రీనాథుఁడును బోతనామాత్యుఁడును వేంకటగిరి సర్వజ్ఞ సింగమనాయని యాస్థానకవులని యాసంస్థానవంశ చరిత్రమున వ్రాయఁబడి యున్నదఁటయని బ్రహ్మశ్రీ మహారాజరాజశ్రీ రాయబహుదరు కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులవారు వ్రాయుచు దానినిఁ దాము విశ్వసింపమని తమ కవులచరిత్రములోఁ దెలిపియున్నారు. "ఈ సర్వజ్ఞ సింగమనాయఁడు కావ్యనాటకాలంకారములయందును దర్కవ్యాకరణాది శాస్త్రములయందును సమర్థుఁడై కావ్యములు వ్రాయడమునందుఁ బ్రజ్ఞకలవాఁడై సింగభూపాలీయ మనునలంకార గ్రంథమును జేసెను. ఈయన పరాక్రమశాలియై ప్రౌఢదేవరాయలవారి దినములలోఁ బ్రసిద్ధుఁడుగ నుండెను. శ్రీభాగవతముఁ దెనిఁగించిన బమ్మెరపోతరాజనే కవీశ్వరుఁ డీయనమీఁద భోగినీదండకమును జెప్పినాఁడు. నైషధముఁ దెనిఁగించిన శ్రీనాథుండను కవీశ్వరుఁడు సింగమనాయనిమీఁదఁ గొన్ని పద్యములఁ జెప్పియున్నాఁడు." అని మాత్రమె యీ వంశమువారి వంశవృక్షమునఁ గనఁబడుచున్నది. అయినను దీని నాధారముగఁ గొని యింగ్లీషు భాషలో రాజా టి. రామరావుగారిచే వ్రాయబడిన వంశచరిత్రమందుమాత్ర మిట్లని యున్నది:- "His Court is said to have been adorned by several poets among whom were Bammera Pota Raju who translated the Bhagavatam in Telugu and Sreenathudu the Telugu translator of Naishadam. Sarvagna Singama Nayudu formed the subject of a composition by the former called Bhoginee Dandakam and of some stray verses by the latter." పోతన శ్రీరామచంద్రుని యాస్థానకవియే కాని సామాన్య నరపతుల నాశ్రయించినవాఁడు కాఁడనుట లోకవిదితము. శ్రీనాథుఁడు తన గ్రంథములను

రెడ్లకును వారి మంత్రులకును భాండాగారాధ్యక్షులకును నంకితం బొసఁగి లాభ మపేక్షించినవాఁడై యుండఁగ నతఁ డాస్థానకవియై యుండినచో "ఇమ్మను జేశ్వరాధముల కిచ్చి పురంబులు వాహనములున్| సొమ్ములుఁ గొన్ని పుచ్చుకొని సొక్కి శరీరము వాసి కాలుచే| సమ్మెటపోటులం బడక సమ్మతి శ్రీహరి కిచ్చి చెప్పెనీ| బమ్మెరపోతరాజొకఁడు భాగవతంబు జగద్ధితంబుగన్|| అని నరాంకితమున కెంతేనియు విముఖుఁడై కేవల ముదాసీనుఁడై యున్న బమ్మెరపోతనామాత్యుని నెట్లో మెప్పించి భోగినీదండకముం గైకొనిన సరసుఁ డగుసింగభూపాలుఁ డితనివలన నొక గ్రంథమేనియు నంకితము నడిగియుండమికిం గారణ మేమియై యుండును? కావున నీవార్త విశ్వసనీయము కానిదే. అయినను శ్రీనాథునకును సింగభూపాలునకును సమాగమము కలిగినదియు వార లొకరియం దొకరు మిగుల గౌరవముంచియుండి రనుటయు విదితంబ, ఎట్లనిన శ్రీనాథుఁడు సింగమనాయని కొలువుకూటంబు దరియం బోవునపు డీలాగు సరస్వతిని నుతించెనఁట.

సీ. దీనారటంకాలఁ దీర్థమాడించితి, దక్షిణాధీశుముత్యాశాలఁ
బలుకుతోడై తాంధ్రభాషామహాకావ్య, నైషధగ్రంథసందర్భమునకుఁ
బగులఁగొట్టించి తుద్భటవివాదప్రౌఢి, గౌడడిండిమభట్టు కంచుఢక్కఁ
జంద్రశేఖరక్రియాశక్తి రాయలయొద్దఁ, బాదుకొల్పితి సార్వభౌమబిరుద
మెటుల మెప్పించెదో నన్ను నింకమీఁద, రావుసింగమహీపాలు ధీవిశాలు
నిండుకొలువున నెలకొనియుండి నీవు, సకలసద్గుణనికురుంబ శారదాంబ.

ఇట్లు నాయనింగారి సన్నిధిం జేరి శ్రీనాథుఁడు,

కం. సర్వజ్ఞ నామధేయము, శర్వున కే రావుసింగ జనపాలునకే
యుర్విం జెల్లును నితరుని, సర్వజ్ఞుం డనుట కుక్క సామజమనుటే.

యనియెనఁట. అంత నాభూకాంతుం డొకసమస్య నొసంగ దాని నిట్లు పూరించెనఁట.

ఉ. తక్కక రావు సింగవసుధాధిపుఁ డర్థుల కిచ్చుచున్నచో
దిక్కిలలేనికర్ణుని దధీచిని ఖేచరువేల్పు వ్రాను బెం
పెక్కిన కామధేనువు శిబీంద్రుల నెన్నెదు 'భట్టదిట్టవై
కుక్కవొ నక్కవో ఫణివొ క్రోతివొ పిల్లివొ భూతపిల్లివో.

శ్రీనాథుఁడు సింగమనాయనిఁ జూచినపుడు ముదిమివయసున నుండవలయు. ఏలయన నీవంశమున నెనిమిదవపురుషాంతరమున నుండిన కుమారవేదగిరినాయఁడు మాచారెడ్డిని గొట్టి యాకాలపు దురాచారపద్ధతిని దల దనతమ్మపడిగలోఁ బొదివించెను. మాచారెడ్డి సోదరుఁ డనవేమారెడ్డి యంతటఁ బగఁబూని యాకుమారవేదగిరి నోడించి యతని తలఁ దెగనఱికి దానిం దనతమ్మపడిగలోఁ బొదివించెను. ఆ వేదగిరితమ్ముఁడు లింగమనాయఁడు సింగమనాయని పైతరమువాఁ డా యనవేమారెడ్డిం జంపి యతని తలను దనతమ్మపడిగం బొదిగించినదిగాక సందికంతపోతరాజును కఠారిని సైతముఁ గైకొనెను. ఈ కఠారికై శ్రీనాథుఁడు లింగమనీనిం జేరి.

సీ. జగనొబ్బగండాంక సంగ్రామనిశ్శంశ, జగతీశరాయవేశ్యాభుజంగ
యఖిలకోటలగొంగ యరిరాజమదభంగ, మేలందుధరణీశ మీనజాల
మూరురాయరగండ మురియురాజులమిండ, యభివృద్ధిమీఱుచౌహత్తిమల్ల
ఘనగాయగోవాళ కామినీపాంచాల, బ్రహ్మాయుశశివంశ పరశురామ
దండిబిరుదులసురతాని గుండెదిగుల, భళిరె యల్లయవేముని పగఱమిండ

రమణమించిన మేదిని రావుబిరుద, సంగరాటోపమాదయ లింగభూప.

అనుపద్యమును జదివి దానిని మరలఁ బుచ్చుకొనెను. ఇదియునుఁగాక పైనుదాహరింపఁబడిన "నూనూఁగుమీసాల" యను పద్యమువలన శ్రీనాథుఁడు కాశీఖండమును రచించినపుడు "ప్రౌఢనిర్భరవయఃపరిపాకము" దాఁటియుండెను. ఆ కాశీఖండ మల్లాడ వీరభద్రారెడ్డి వేంకటగిరి సంస్థానమువారిలోఁ దొమ్మిదవపురుషాంతరమునం దున్నలింగమనేని సమకాలికుఁడు. దీనికిఁ బ్రమాణము.

ఉ. బల్లరగండలింగవిభుపాదమునందుఁ బసిండియందె తా
ఘల్లురుఘల్లుఘల్లురని ఘల్లని మ్రోయఁగ భీతి గుండియల్
ఝల్లురుఝల్లుఝల్లురని ఝల్లన నల్లలాడుచుందు రా
యల్లయరెడ్డివేముఁడును నాతనితమ్ముఁడు వీరభద్రుఁడున్.

ఈకవి సింగమనాయనియొద్దకు రాఁ గతము మృగ్యము.

పైనుడువఁబడిన "సర్వజ్ఞ నామధేయము" అను పద్యమును సింగమనాయని కొలువులో శ్రీనాథుఁడు చదివి మరలినవెనుక రెడ్లవారతని నిచ్చకాలమారియని యాక్షేపించినట్లును దానికతఁ డాపద్యమున కన్యార్థము కల్పించినట్లును నొక ప్రతీతి బ్రహ్మశ్రీ గురజాడ శ్రీరామమూర్తి పంతులవారి కవి జీవితములందుఁ గనఁ బడుచున్నది. "దీనారటంకాల" యను పద్యముం జదివినవారును "సింగభూపాలీయ" మనునామాంతరముగల 'రసార్ణవసుధాకరా'ద్యుద్గ్రంథకర్తయు రసజ్ఞుఁడునునగు సింగభూపాలునిమహిమ నెఱింగినవారు నీకథ నంతయు నమ్మరు. 'సర్వజ్ఞ నామధేయము' అని శ్రీనాథుఁడు పొగడినదే నిజమును సలక్షణమును.

ఇంక శ్రీనాథునిఁ బోతనామాత్యుఁ గూర్చి కొన్ని కథలు కలవు. అవి యన్నియుఁ బోతనామాత్యుని పారలౌకిక ధర్మంబును శ్రీనాథుని యైహికభోగేచ్ఛను దెల్పునవి.

ఇంతటి మహాకవి యయ్యును గొప్పవారియాశ్రయముగలిగియుండియు ననేక గ్రంథముల రచించి యనేకుల కంకిత మిచ్చి లాభముఁ బొందియుండియు శ్రీనాథుఁడు తనయందలి గొప్పలోప మగు స్త్రీలౌల్యము వలనఁ గాఁబోలు నవసానదశయందు మిగుల దారిద్ర్యము ననుభవించినట్టు లీక్రింది పద్యములు తెల్పుచున్నయవి.

సీ. కవిరాజుకంఠంబుఁ గౌఁగిలించెనుగదా, పురవీథి నెదురెండఁ బొగడదండ
సార్వభౌమునిభుజాస్తంభమెక్కెనుగదా, నగరివాకిటినుండు నల్లగుండు
ఆంధ్ర నైషధకర్త యంఘ్రియుగ్మంబునఁ, దగిలియుండెనుగదా నిగళ యుగము
వీరభద్రారెడ్డి విద్వాంసుముంజేతి, వియ్యమందెనుగదా వెదురుగొడియ
కృష్ణవేణమ్మ గొనిపోయె నింతఫలము, బిలబిలాక్షులు దినిపోయెఁ దిలలుఁ బెసలు
బొడ్డుపల్లెను గొడ్డేటి మోసపోతి, నెట్లు చెల్లింతుఁ డంకంబు లేడునూర్లు.

సీ. కాశికావిశ్వేశుఁ గలిసె వీరారెడ్డి, రత్నాంబరంబు లేరాయఁ డిచ్చుఁ
గైలాసగిరిఁ బండె మైలారు విభుఁ డేగి, దినవెచ్చ మేరాజు తీర్పఁగలఁడు
రంభఁ గూడెఁ దెనుంగు రాయరాహుత్తుండు, కస్తురి కేరాజుఁ బ్రస్తుతింతు
స్వర్గస్థుఁ డయ్యె విస్సనమంత్రి మఱి హేమ, పాత్రాన్న మెవ్వనిపంక్తిఁ గలదు
భాస్కరుఁడు మున్నె దేవునిపాలి కరిగెఁ, గలియుగంబున నిఁకనుండఁ గష్టమనుచు
నరుగుచున్నాఁడు శ్రీనాథుఁ డమరపురికి, దివిజకవివరుగుండియ ల్దిగ్గురనఁగ.

శ్రీరస్తు
శ్రీరామాయనమః.
శ్రీమహా గణాధిపతయేనమః.
శ్రీమాణిక్యాంబాసమేత శ్రీభీమేశ్వరస్వామినేనమః

శ్రీ భీమేశ్వరపురాణము

ప్రథమాశ్వాసము



[1]శ్రీస్తనగంధసార పరిషేకసమంచిత సాయకప్రయో
గాస్తమహాపురత్రయుఁ డహార్యధనుర్ధరుఁ డర్కకోటి దీ
ప్తిస్తవనీయవిగ్రహుఁడు భీమయదేవుఁడు దక్షవాటికా
వాస్తుఁడు ప్రోచుఁగావుత ధ్రువంబుగ దేవయయన్న ధీమణిన్. ॥1॥

ఇష్టదేవతాప్రార్థనము

ఉ. ఏనికమోముతా ల్పెలుకనెక్కినరావుతురాజు సారసే
సానియనుంగుఁబెద్దన వినాయకదేవుఁడు కర్ణతాళఝం
ఝానిలతాడనంబున నిరంతరమున్ బ్రబ[2]లాంతరాయసం
తానమహాఘనాఘనకదంబములన్ విదళించుఁ గావుతన్. ॥2॥

ఉ. [3]బాలిక మోము మత్తవనబర్హికిశోరకలాస్యలీలఁ బై
వాలిచి పచ్చకప్పురపువాసనతోడి ముఖారవిందతాం
బూలపుమోవి మోవిపయి మోపుచు రాధకు నిచ్చు ధూర్తగో
పాలుఁడు ప్రోచుఁగావుత మపారకృపామతి మంత్రియన్ననిన్. ॥3॥

సీ. రాజీవభవుని గారాపుఁబట్టపు దేవి, యంచ[4]బాబా నెక్కు నలరుఁబోఁణి
పసిఁడికిన్నెరవీణెఁ బలికించు నెలనాఁగ, పదునాల్గువిద్యల పట్టుగొమ్మ
[5]యీరేడుభువనంబు లేలుసంపదచేడె, మొలకచందురుఁదాల్చుముద్దరాలు
వెలిచాయకొదమరాచిలుకనెచ్చెలికత్తె, ప్రణవపీఠిక నుండుపద్మగంధి

తే. మందరాచలకందరమథ్యమాన, దుగ్ధపాథోధిలహరికోద్భూతయైన
[6]లలితసాహిత్యసాహిత్యలక్ష్మి నొసఁగు, వరదయై మాకు [7]వినతగీర్వాణి వాణి. ॥4॥

పురాతనకవీంద్రగుణకీర్తనము

శా. శ్లోకంబుల్ శతకోటిఁ గాండములుగా సూత్రించి రామాయణం
బేకైకాక్షర మెల్లపాపముల మాయింపంగ నిర్మించి [8]సు
శ్లోకుండైన పురాణసంయమివరున్ జూతు న్మనోవీథి వా

ల్మీకిన్ బ్రహ్మప[9]దావతీర్ణకవితాలీలావతీవల్లభున్. ॥5॥

మ. తలఁతున్ భారతసంహితాధ్యయన విద్యానిర్మితిప్రక్రియా
నలినప్రోద్భవునిన్ [10]గళిందతనయాంతర్వేదిపుణ్యస్థలీ
పులినాభోగకృతావతారు నపరాంభోజాక్షు నక్షీణని
ర్మలసాహిత్యకళాసమృద్ధికయి పారాశర్యమౌనీశ్వరున్. ॥6॥

సీ. ప్రణుతింతు రసభావభాసనామహనీయ, కవితాసముల్లాసుఁ గాళిదాసు
గణుతింతు నిరవద్యగద్యపద్యనిబంధ, [11]పరితోషితస్థాణు భట్టబాణు
భజియింతు సాహిత్యపదవీమహారాజ్య, భద్రాసనాసీనుఁ బ్రవరసేను
వర్ణింతు నంభోధి[12]వార్వీచిగంభీర, తాసారవాక్సముత్కర్షు హర్షు
తే. భాస శివభద్ర సౌమిల్ల భల్లులకును, మాఘ భారవి బిల్హణ మల్హణులకు
భట్టి చిత్తపకవి దండి పండితులకుఁ, గేలుకొలుపుదు నొసలిపైఁ గేలుదోయి. ॥7॥

క. నెట్టుకొని కొలుతు నన్నయ, భట్టోపాధ్యాయసార్వభౌమునిఁ గవితా
పట్టాభిషిక్తు భారత, ఘట్టోల్లంఘనపటిష్ఠగాఢప్రతిభున్. ॥8॥

ఉ. పంచమవేదమై పరఁగు భారతసంహిత నాంధ్రభాషఁ గా
వించెఁ బదేను పర్వములు విశ్వజగద్ధితబుద్ధి నెవ్వఁ డ
క్కాంచనగర్భతుల్యున కఖండితభక్తి నమస్కరింతు ని
ర్వంచితకీర్తివైభవవిరాజికిఁ దిక్కన సోమయాజికిన్. ॥9॥

మ. కనకక్ష్మాధరధీరు వారిధితటీకాల్పట్టనాధీశ్వరున్
ఘనునిన్ బద్మపురాణసంగ్రహకళాకావ్యప్రబంధాధిపున్
[13]వినమత్కాకతి సార్వభౌముఁ గవితావిద్యాధరుం గొల్తు మా
యనుఁగుందాతఁ బ్రదాత శ్రీకమలనాభామాత్యచూడామణిన్. ॥10॥

మ. [14]హరచూడాహరిణాంకవక్రతయుఁ గాలాంతస్ఫురచ్చండికా
పరుషోద్గాఢపయోధరస్ఫుటతటీపర్యంతకాఠిన్యమున్
సరసత్వంబును సంభవించె ననఁగా సత్కావ్యముల్ దిక్కులం
జిరణాలంబు నటించుచుండుఁ గవిరాజీగేహరంగంబులన్. ॥11॥

కుకవి నిరాకరణము

చ. వెస వసుధాస్థలంబునఁ గవీంద్రులు గొందఱు [15]శేముషీమషీ
రసము మనఃకటాహకుహరంబుల నించి కలంచి జిహ్వకా
కిసలయతూలికం గొని లిఖింతురు కబ్బము లెన్నఁగా మహా
న్యసనముతో నిజాననవియత్తల[16]తాళపలాశరేఖలన్. ॥12॥

తే. బోధమల్పంబు గర్వమభ్యున్నతంబు, శాంతి[17]నిప్పచ్చరంబు మచ్చరము ఘనము
కూపమండూకములుఁబోలెఁ గొంచె మెఱిఁగి, [18]పండితంమన్యులైన [19]వైతండికులకు. ॥13॥

తే. నికటమున నుండి శ్రుతిపుటనిష్ఠురముగ, నడరికాకులు బిట్టు పెద్దఱచినప్పు
డుడిగి రాయంచ యూరక యుంట లెస్స, సైపరాకున్న నెందేనిఁ జనుట యొప్పు. ॥

14॥

తే. ప్రౌఢిఁ బరికింప సంస్కృతభాష యండ్రు, పలుకు[20]నుడికారమున నాంధ్రభాష యందు
రెవ్వ రేమన్న నండ్రుగాకేలకొఱఁత, నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష. ॥15॥

వ. అని యిష్టదేవతాప్రార్థనంబును బురాతనకవీంద్రగుణకీర్తనంబును గుకవినిరాకరణంబునుం జేసి యాత్మగతంబున. ॥16॥

తే. నవమరుత్తుచరిత్రంబు నైషధంబు,
సప్తశతి పండితారాధ్యచరిత మనఁగఁ
గావ్యములు పెక్కు చెప్పియుఁ గాంక్ష చనక
వెండియును గావ్య మొకటిఁ గావింపఁదలఁచి. ॥17॥

వ. ఉన్నంత. ॥18॥

ఉపోద్ఘాతము

సీ. ఏమంత్రి కులదైవ మిందుశేఖరుఁడు ద, క్షారామ భీమేశుఁ డఖిలకర్త
యేమంత్రి యేలిక యిక్ష్వాకుమాంధాతృ, రామసన్నిభుఁడైన వేమనృపతి
యేమంత్రి సితకీర్తి యేసువారాసుల, కడకొండ యవులచీఁకటికి గొంగ
యేమం శ్రీ సౌభాగ్య మిగురుఁగైదునజోదు, లాలిత్యలీలకు మేలుబంతి
తే. యతఁడు కర్ణాట లాట బోటాంగ వంగ, కురు కుకురు కుంతలావంతి ఘూర్జరాది
నృపసభాస్థానబుధవర్ణనీయసుగుణ, మండనుఁడు బెండపూఁడన్న మంత్రివరుఁడు. ॥19॥

వ. ఒక్కనాఁడు. ॥20॥

సీ. భాట్టప్రభాకరప్రస్థానసంవేద్యు, లుద్దండపండితు లొక్కవంక
ఫణిపభాషితభాష్యఫక్కికాభావజ్ఞు, లుత్తమప్రాగల్భ్యు లొక్కవంకఁ
గణభుజ్మతగ్రంథగాఢార్థవిదులు [21]బా, హుశ్రుత్యసంపన్ను లొక్కవంక
వేదాంతవాసనావిశ్రాంతహృదయజ్ఞు, లుపనిషత్తత్త్వజ్ఞు లొక్క నంక
తే. నుభయభాషాకవీశ్వరు లొక్కవంక, వేశ్య లకవంక నొకవంక వీరభటులు
బలసి కొలువంగఁ గొలువుండి పిలువఁబంపె, బండపూఁడన్నమంత్రీశ్వరుండు నన్ను. ॥21॥

గీ. ఇట్లు పిల్పించి సమ్మాన మెసక మెసఁగ, సముచితాసనమున నుంచి చతురలీల
నానతిచ్చెను రాయవేశ్యాభుజంగు, మంత్రి గంభీరధీరసంభాషణముల. ॥22॥

సీ. వినిపించినాఁడవు వేమభూపాలున, కఖిలపురాణవిద్యాగమములు
కల్పించినాఁడవు గాఢపాకంబైన, హర్షనైషధకావ్య మాంధ్రభాష
భాషించినాఁడవు బహుదేశబుధులతో, విద్యాపరీక్షణవేళలందు
వెదచల్లినాఁడవు విశదకీర్తిస్ఫూర్తి, కర్పూరములు దిశాంగణములందుఁ
తే. బాకనాటింటివాఁడవు బాంధవుఁడవు, కమలనాభుని మనుమఁడ వమలమతివి
నాకుఁ గృప సేయు మొక ప్రబంధంబు నీవు, కలితగుణగణ్య శ్రీనాథకవివరేణ్య. ॥23॥

తే. సప్తసంతానములు నాకు సంభవించె, నొకప్రబంధంబు వెలితిగా సుకృతగరిమ
నావెలితి మాన నాపేర నంకితముగ, శివపురాణంబు తెనుఁగుగాఁ జేయు మొకటి. ||24||

వ. అదియును. ||25||

క. బంధుర సపాదలక్ష, గ్రంథంబై యైదుపదులు ఖండంబులతో
సంధిల్లును స్కాందం బన, సింధువునకుఁ గొల్వ లమరిచినచందమునన్. ||26||

మ. అరవిందాప్తకృతప్రతిష్ఠుఁడగు దక్షారామభీమేశ్వరే
శ్వరు మాహాత్మ్యముతోడఁ గూడి భువనశ్లాఘాస్పదంబై యభం
గురమై స్కాందపురాణసారమగు శ్రీగోదావరీఖండమున్
బరిపాటిన్ రచియింపు మంధ్రజగతీభాషాప్రబంధంబుగన్. ||27||

వ. అని పలికి సబహుమానంబుగాఁ గర్పూరతాంబూలజాంబూనదాంబరాభరణంబు లొసంగి వీడుకొలిపిన. ||28||

సీ. ధారాసురత్రాణధాటీసమారంభ, గర్వపాథోరాశికలశజులకు
సప్తమాడియరాజఝాడియక్ష్మాపాల, వందితశ్రీపాదశివనరుహులకు
సింహాద్రిపర్యంతసీమాంధ్రమేదినీ, మండలీపాలనాఖండలులకు
హరిదంతదంతిదంతావళీలిఖ్యమా, నానేకజయశాసనాక్షరులకు
తే. వీరభద్రేశ వేమ పృథ్వీధవులకు ననుఁగుమంత్రి మహాప్రధానాగ్రగణ్యు
బెండపూఁడన్న జగనొబ్బగండబిరుద, సచివదేవేంద్రుఁ గృతి కధీశ్వరునిఁ జేసి. ||29||

వ. సర్గ ప్రతిసర్గ వంశ మన్వంతర వంశానుచరితంబు లనుపంచలక్షణంబులతోడం గూడి సపాదలక్షగ్రంథసంఖ్యాసమన్వితంబై పంచాశత్ఖండమండితంబై బహుసంహితాసమాకీర్ణంబై యొప్పు శ్రీమహాస్కాందంబను నాదిపురాణంబునందు గోదావరీఖండంబు శ్రీమద్దక్షారామభీమేశ్వరమాహాత్మ్యసంయుతంబగుటం జేసి భీమేశ్వరపురాణం బనంబరఁగు; నది యాంధ్రభాషాప్రబంధంబుగఁ జెప్పందొడంగితి; నమ్మహాప్రారంభంబునకు మంగళాలంకారంబుగా నమ్మహామంత్రీశ్వరునేలిన వీరభద్రేశ్వర వేమభూపాలుర వంశావతారం బభివర్ణించెద. ||30||

వేమభూపాలుని వంశావతారవర్ణనము

ఉ. కైటభదైత్యవైరి పదకంజమునం దుదయంబు నొందె మీ
న్నేటికి భూతధాత్రికిని నెంతయు నచ్చిన తోడఁబుట్టువై
హాటకగర్భముఖ్యనిఖిలామరమౌళి మహామణిప్రభా
పాటలవర్ణమైన యొకపావనపర్ణ ముదీర్ణసంపదన్. ||31||

వ. అప్పుణ్యవంశంబు కంసాసురధ్వంసిచరణపల్లవంబు దనకుఁ బుట్టినిల్లుగావునఁ గారణ గుణసంక్రమంబునంబోలెఁ జామరతోమరచ్ఛత్రధనుఃఖడ్గాది చిహ్నోపశోభితంబై, చదలేటినీటివలని సోదరీయస్నేహలబ్ధంబులుంబోని పావనత్వ శుచిత్వ గాంభీర్య మాధుర్యంబులు చరితమనస్స్వభావవచనంబుల ధరియించి సైదోడుం బొదివి విశ్వవిశ్వంభరాక్రీడనంబు దనకు విదిర్చిన పరమక్షాంతి యంతరంగంబున సంతరించి నిఖిలప్రపంచంబునకు నాధారంబై ప్రవర్తిల్లె నందుఁ బద్మనాయకులన వెలమలనఁగమ్మలనసరిసర్లననంటర్లన బహుప్రకారశాఖోపశాఖాభిన్నంబులైన

మార్గంబులం ద్రిమార్గగంగాప్రవాహంబులుంబోలె గోత్రంబు లెన్నియేనియు జగత్పవిత్రంబులై ప్రవహించుచుండఁ గల్పంబు లతిక్రమించి మన్వంతరంబులు జరిగి యుగంబులు సరికడచి వత్సరంబులు చని కాలచక్రంబు లతిక్రమించుచుండఁ జతుర్థకులమౌళిమండనంబై కీర్తివిహారఘంటాపథంబైన పంటమహాన్వయంబు బాకనాటిదేశంబున భద్రపీఠంబు నధివసించి సింహవిక్రమనగరదువ్వూరు గండవరాది పట్టనంబులు నిజనివాసంబులుగా భ్రూలతాదష్టాష్టాదశద్వీపాంతరాళులగు భూపాల గ్రామణులన్ ద్రిలింగభూమండలాఖండలులను బోలయవే మాన్నపో తాన్నవేమకుమారగిరీశ్వరాదులం బూజ్యసామ్రాజ్యపీఠస్థులంగాంచె. తత్సంబంధబాంధవంబున వసుంధరాభారధౌరంధర్యంబునం గంధసింధురఘటాకూటకపటకిటికచ్ఛపావతారనారాయణ భుజంగ భూధరంబులకుఁ దోడుజోడై రాయగురుపరమేశ్వర సాధుజనవిధేయ ఖోడెరాయ సకలకళాధామాదిబిరుదభాస్వరుండై భీమయగురువరేణ్య పుణ్యకారుణ్యకటాక్షవీక్షాలబ్ధ సుస్థిరైశ్వర్యధుర్యుండై విజయధాటీసమాటీకనంబు దిశలల్లాడ నల్లాడభూవల్లభుండు రాజమహేంద్రంబు రాజధానిగా సింహాద్రిపర్యంతం బుత్కళకళింగయవనకర్ణాటలాటాంతర్ద్వీపంబైన ప్రతాపంబున దిలీప నల నహుష నాభాగ భరత భగీరథ మాంధాతృ ధుంధుమార పూరు పురూరవఃప్రభావుండై విశ్వవిశ్వంభరాభువనమండలంబుఁ బరిపాలించెఁ దదనంతరంబ. ||32||

గీ. రాజరఘురాము లల్లాడ రమణసుతులు, ధాత్రిఁ బాలింతు రాచంద్రతారకముగ
వేమభూవల్లభుండును వీరవిభుఁడు, నన్నదమ్ములు హరియును హరుఁడుఁబోలె. || 33||

ఉ. తమ్ముని వీరభద్రవసుధాధిపు విక్రమవీరభద్రుని
న్నమ్మదలీల రాజ్యభరణస్థితిఁ బట్టముఁగట్టి బాహుద
ర్పమున వేమభూవరుఁడు వ్రాసె జగద్విజయప్రశస్తివ
ర్ణమ్ములు దిగ్ధురంధరసురద్విపకుంభవిషాణమండలిన్. ||34||

సీ. పాతాళభువనాధిపతికి శేషాహికిఁ, బ్రియలతో మసకానఁ బెనఁగఁగలిగె
దిక్సింధురములకు దివ్యవాహినిలోనఁ, దేఁటి రాయిడి మానఁ దేలనొదవె
నుర్వీధరములకు నుదధిలోఁ గాఁపున్న , కొలముసాములయిండ్లఁ గుడువనబ్బెఁ
గుహనాకిటికిలక్ష్మికుచకుంభములమీఁది, కుంకుమంబున నుసుల్ కొనఁగఁగూడె
తే. రాయవేశ్యాభుజంగవీరప్రతాప, భాసి యల్లాడవిభువీరభద్రనృపతి
సర్వసర్వంసహాచక్రసర్వభరము, పృథుభుజాపీఠమున సంభరించుటయును. ||35||

క. ఏరీ ధరణిపు లల్లయ, వీరక్ష్మాపతికి సాటి వితరణగరిమన్
ధారాధరధారాధర, ధారాధరవాహదానధారానిధికిన్. ||36||

మహాస్రగ్ధర. ఫణిరాజస్తబ్ధరోమప్రకటకమఠరాట్పర్వతశ్రేణిదిగ్వా
రణదౌరంధర్యధారారభటిసమధికప్రౌఢబాహాప్రతాప
ప్రణతప్రత్యర్థిపృథ్వీపతిమకుటమణీభాసమానాంఘ్రిపీఠున్
బ్రణుతింతున్ వీరభద్రుం బ్రతిభటధరణీపాలకాలాగ్నిరుద్రున్. ||37||

సీ. [22]పండువాసురతాణి పావడం బిచ్చిన, భద్రేభములు వీథిఁ బాలె ముండు
నొడ్డె ధాత్రీనాథుఁ [23]డుపద పుత్తెంచిన, బింబారుణోష్ఠి [24]సంబెళవహించుఁ
గర్ణాటభూపతి కానుక యనిచిన, ముక్తాతపత్రంబు మ్రోల మెఱియు

యవనాధిపతి [25]యుపాయనముగా నొసఁగిన, పాగాహయంబులు వాగెవచ్చు
తే. దూరమంతంత బారుహ దొంతిమన్నె , సప్తమాడియరాజన్యసమితి మ్రొక్కు
రాయవేశ్యాభుజంగసంగ్రామపార్థ, గాయగోవాళవేమనక్ష్మాధవునకు. ॥38॥

శా. దేవబ్రాహణభక్తివర్ధిశధరిత్రాచక్రసామ్రాజ్యల
క్ష్మీవాస్తోప్పతి సంస్తుతింపఁగఁదగున్ శ్రీవేమపృథ్వీశ్వరున్
లావణ్యాపరమత్స్యలాంఛనుని నాలంకాపురీశంకర
గ్రావాభ్యంతరకూలముద్వహయశఃకల్లోలినీవల్లభున్. ॥39॥

క. కాంచీ శ్రీగిరి కాశీ, పంచారామాది దేవభవనంబుల వ్రా
యించెను వేమక్ష్మాపతి, యంచితభూదానశాసనాక్షరపంక్తుల్. ॥40॥

సీ. ధరియింపనేర్చిరి దర్భ వెట్టెడు వ్రేళ్ల, లీలమాణిక్యాంగులీయకములు
కల్పింపనేర్చిరి గంగమట్టియమీఁద, గస్తూరికాపుండ్రకములు నొసల
సవరింపనేర్చిరి జన్నిదంబులమ్రోల, దారహారములు ముత్యాలసరులు
చేర్పంగనేర్చిరి శిఖల నెన్నడుములఁ, గమ్మనికొత్తచెంగల్వవిరులు
తే. ధామముల వెండియును బైఁడి దడఁబడంగ, బ్రాహణోత్తములగ్రహారములలోన
వేమభూపాలుఁ డనుజన్మువీరభద్రు, ధాత్రి యేలింప గౌతమీతటమునందు. ॥41॥

తే. ధర్మశాసనఘనశిలాస్తంభ మెత్త, శ్రీముకుందోద్భవస్వామి శివునిమ్రోల
వీరభద్రేశుఁ డాచంద్రతారకముగ, నగ్రహారాళి నఖిలమాన్యంబు లొసఁగి. ॥42॥

సీ. కమలాచలాగ్రమార్కండేయశివశిర, శ్శశిచంద్రికాధౌతసౌధవీథి
గోదావరీపుణ్యకూలంకషాజల, స్ఫారితశ్రీరుద్రపాదయుగళి
బలవదభ్యున్నతప్రాకాగపరివేశ, గండూషితాజాండమండలంబు
గంధదంతావళగ్రైవేయఘంటికా, ఠంకారముఖరఘంటాపథంబు
తే. రాజబింబాననానూత్నరత్నపేటి, వీరరాహుత్తసుభటకంఠీరవాద్రి
వేమభూపాలరాజ్యాభివృద్ధికరము, సాంద్రవిభవంబు రాజమహేంద్రవరము. ॥43॥

తే. వీరభద్రేశ వేమపృథ్వీధవులకు, మంత్రియగు బెండపూఁడన్న మంత్రివరుని
విమలవంశావతారంబు విస్తరింతు, నభ్యుద హేతువుగఁ బ్రబంధాదియందు. ॥44॥

కృతినాయక వంశావతారవర్ణనము

సీ. ఆకాశలక్ష్మికి నవతంసకంబైన, మునిమండలములోని మొదలి చుక్క
యఱకాల బ్రహాండ మప్పగించిన యట్టి, చిన్నివేల్పులరాజుఁ గన్నతండ్రి
యాదికల్పంబునాఁ డఖిలప్రపంచంబు, సృజియించు బ్రహ్మకుఁ జేయిదోడు
పరశురామునిచేతఁ బాథోధిమేఖలా, భరము దానముఁ గొన్న బ్రాహ్మణుండు
తే. పేరుదక్షప్రజాపతి పెండ్లికొడుకు
కశ్యపబ్రహ్మ నిజవంశకర్తగాఁగ
వెలసెను భయాన్వయంబులు వృద్ధిఁబొంద
వ్రాలుఁబ్రాలునుగలమంత్రి పోలమంత్రి. ॥45॥

క. సాటి చదతేటినీటికి, హాటకగర్భునివధూటి కమరద్రువనీ
వాటికి [26]మధుకైటభరిపు, వీటికి శ్రీపోలమంత్రి విశదయశంబుల్. ॥46॥

క. ఆమంత్రికి నుదయించిరి, శ్రీమంతులు కార్యఖడ్గజ్రితవైరిమహా
సామంతులు శ్రీయల్లా, డామాత్యగ్రామణియును నన్నవిభుండున్. ॥47॥

క. అల్లాడవిభుఁడు రిపుహృ, గ్భల్లాడంబరుఁడు నాఁడు భామలమనసుల్
గొల్లాడఁగ మదనుఁడు దిశ, లల్లాడఁగఁ జేయుఁ దద్భుజాటోపంబుల్. ॥48॥

సీ. కాకతిక్ష్మాపాలగంధదంతానళ, ధ్వజినీమహాధురంధరుఁ డనంగ
నవలక్షకోదండనాథరాజ్యాంభోధి, సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రుఁ డనఁగ
నంధ్రభూమండలాధ్యక్షసింహాసన, సంప్రతిష్ఠాపనాచార్యుఁ డనఁగ
వీరరుద్రాశేషవిశ్వంభరాధీశ, పృథులదక్షిణభుజాపీఠ మనఁగ
తే. యవనసంహారవిలయకాలాగ్నియనఁగ, ధాటివిఘటితకుమ్మరోద్యానుఁ డనఁగ
విశ్వలోకప్రశస్తుఁడై వినుతి కెక్కె, నతులబలసీరి పోలయ యన్నశౌరి. ॥49॥

చ. కొలనుఁ బ్రతాపరుద్రనృపకుంజరుచేత నరేంద్రసారణీ
సలిలవివర్ధమానబహుసస్యసమాకుల మగ్రహారమై
వెలయ విభాకరగ్రహణవేళఁ దగంగఁ బరిగ్రహించి బం
ధుల భరియించె నన్నవిభుతో సరియెట్లు ప్రధాను లెవ్వరున్. ॥50॥

శా. అయ్యన్నయ్యకు యావదర్థపదగర్వానర్వగంభీరవాక్
శయ్య [27]న్నైటభవైరిశయ్యకు ఘనుల్ షాడ్గుణ్యవిద్యానిధుల్
[28]త్రయ్యంతజ్ఞులు దేవధీమణియునున్ దల్లప్రభుండున్ సుతుల్
వియ్యం బందుఁ దదీయకీర్తులు దిశావేదండతుండాళితోన్. ॥51॥

శా. లక్ష్మీదేవిఁ బయోరుహేక్షణునిఁ బోల్పం బాత్రులై యొప్పు శ్రీ
లక్ష్మీదేవికి నన్నమంత్రికి సుతుల్ లావణ్యసంపన్నిధుల్
లక్ష్మీవంతులు దేవమంత్రియును దల్లప్రధానుండు స
ర్వక్ష్మాధీశసభాంతరస్తుతనయప్రాగల్భ్యవాచస్పతుల్. ॥52॥

క. పన్నీట గంధజలమున, నన్నయతల్లప్రధానుఁ డభిషేకింపన్
గన్నప పుక్కిటినీటను, గన్న యరోచికము వాయుఁ గళకంతునకున్. ॥53॥

సీ. ముక్కంటిదరహాసమున కనుప్రాసంబు, మిన్నేటినీటికి మిక్కుటంబు
శారచజ్యోత్స్నాప్రసాదంబునకు [29]వీప్స, నలువశుద్ధాంతంబున కనుభాష
కల్పకారామరేఖకుఁ బ్రతిచ్ఛందంబు, [30]త్రిదశేంద్రుకరటి కామ్రేడితంబు
పుండరీకారణ్యమునకు నధ్యాహార, మమృతాంబునిధి కభిధాంతరంబు
తే. గంధసారతుషార[31]పాణింధమంబు, దానవిద్యావిలాస విద్యాధరుండు
మంత్రి యన్నయదేవయ్య మహితయశము, నిఖిలదిక్తటమంతయు నిండియుండె. ॥
54॥

మహాస్రగ్ధర. వియదాశాభూతధాత్రీవిహృతికలననిర్విఘ్నసంభారనిష్ప్రా
వ్యయకీర్తిస్ఫూర్తిముద్రాహసితశశికిరీటాట్టహాసస్వయంభూ
దయితామందారచంద్రాతపసురతటినీతారనీహారుతో న
న్నయదేవామాత్యుతోడన్ హరిహర సరియే యన్యభూపాలమంత్రుల్. ॥55॥

ఉ. ధీరుఁడు దేవమంత్రి నయధీగుణనిర్జిత దేవమంత్రి శ్రీ
వీరయదేవవల్ల్యధిపవిశ్వవిభుప్రియపుత్రి రామమాం

బారమణీమణిన్ భువనపావనవర్తనఁ, బెండ్లియాడె నం
భోరుహనేత్రుఁ డంబునిధిపుత్రికఁ, బెండిలి యాడుకైవడిన్. ॥56॥

సీ. జగదేకసంస్తుత్యసౌభాగ్యసంపద, రతిదేవిఁ బోలు నీరాజవదన
పరమపాతివ్రత్యభాగ్యగౌరవమున, భూపుత్రిఁ బోలు నీపువ్వుఁబోణి
యక్షీణమహిమఁగల్యాణవైభవమునఁ, బార్వతిఁ బోలు నీపద్మగంధి
మృదుగభీరప్రౌఢమితభాషణంబుల, భారతిఁ బోలు నీపరమసాధ్వి
తే. యనుచు బంధులు వినుతింప నవని మించె, నధికశుభగాత్రి విశ్వనాయకుని పుత్రి
యన్నవిభుదేవమంత్రి యర్ధాంగలక్ష్మి రమ్యసద్గుణనికురుబ రామమాంబ. ॥57॥

తే. సింధుకరికాళ భల్లాణసేనయాది, పరమమాహేశ్వరాచారపరులసరణి
నన్నవిభుదేవయామాత్యు నెన్నవచ్చుఁ, బార్వతీవల్లభునిమీఁది భక్తిగరిమ. ॥58॥

శా. ఆరామాంబకు దేవమంత్రికిని దక్షారామభీమేశ్వర
స్ఫారాపారకృపాగుణోదయమునం జన్మించి రాత్మోద్భవుల్
ధీరోదాత్తుఁడు లింగమంత్రివిభుఁడున్ ధీశాలి తల్లన్నయున్
బారావారగభీముఁ డన్నధరణీపాలుండు లక్ష్మీనిధుల్. ॥59॥

ఉ. సంగరసవ్యసాచికిఁ బ్రశస్తవితీర్ణిదధీచికి న్మహా
మంగళచారుమూర్తికి సమంచితనిర్మలధర్మమూర్తికిన్
లింగనమంత్రికిన్ విశదనీతిధురావిబుధేంద్రమంత్రి కు
త్తుంగతరప్రతాపగుణధూర్జటి కెవ్వరుసాటి ధారణిన్. ॥60॥

సీ. ఖండశర్కర జున్ను కండచక్కెరలు దో, సెలు వడ లప్పేవెపాసెములతోడఁ
గమ్మఁగాఁ గాఁచిన కఱియాలనేతితోఁ, గమనీయపంచభక్ష్యములతోడ
సంబారములతోడి శాకపాకముతోడఁ, బక్వమైన పెసరపప్పుతోడఁ
దేనియధారతోఁ బానకంబులతోడ, [32]శిఖరషాడబరసశ్రేణితోడ
తే. నచ్చలవణాదికముతోడ నమృతఖండ, పాండరంబైన దధితోడ బ్రాహ్మణులకు
భోజనము వెట్టు ద్వాదశీపుణ్యవేళ , లింగమంత్రి నవీనరుక్మాంగదుండు. ॥61॥

క. ప్రతిఘటియింపఁగవచ్చునె, ప్రతిభటులకు నసమసమరఫల్గునుతోడన్
శతకోటిదృఢకఠార, క్షతశాత్రవుతోడ లింగసచివునితోడన్. ॥62॥

సీ. ఝాడేశవనసప్తమాడెబారుహదొంతి, వంతునాదిక్షితీశ్వరుల గెలిచి
యొడ్డాదిమత్స్యవంశోదయార్జునుచేతఁ, బల్లవాధిపుచేతఁ [33]బలచమంది
దండకారుణ్యమధ్యపులిందరాజరం, భాహివంశజులకు నభయ మొసఁగి
భానుమత్కులవీరభద్రాన్నదేవేంద్ర, గర్వసంరంభంబుఁ గట్టిపెట్టి
తే. యవనకర్ణాటకటకభూధవులతోడ, బలిమి వాటించి యేలించెఁ దెలుఁగుభూమిఁ
దననిజస్వామి నల్లాడధరణినాథు, బళిరె యరియేటిలింగన ప్రభువరుండు. ॥63॥

క. దేవబ్రాహ్మణభూములు, భూవరునకుఁ జెప్పి ధారవోయించె భళీ
దేనయలింగన ప్రియసం, భావననిరుపాధి సర్వమాన్యంబులుగన్. ॥64॥

చ. అవుర! ప్రతాపవేమ వసుధాధిపుచే నృపపట్టభద్రుచే
భువనమనోహరంబయిన బోడసకుర్తి మహాస్థలంబునన్
దివిరి పరిగ్రహించె మన దేవయలింగయమంత్రియన్న చో

డవరమహాగ్రహారముఁ గడంకఁ గవిద్విజబంధురక్షకై. ||65||

సీ. [34]వాహ్యాళిభూమి వేవంతనైషధు లట్లు, హయరత్నముల నెక్కి యాడనేర్చుఁ
గవిబుధశ్రేణికిఁ జెవులు పండువులుగా, నాస్థానమున మాటలాడనేర్చు
శక్తిత్రయంబునఁ జతురుపాయంబుల, షాడ్గుణ్యముల బుద్ధి జరుపనేర్చుఁ
గైసేసి ప్రత్యక్షకందర్పమూర్తియై, నిర్వికారంబున నిలువనేర్చు
తే. నిష్ఠురాటోపవిస్ఫూర్తినృహరి కరణి, నతికఠోరకుఠారధారాంచలమున
వైరివక్షస్థలము వ్రచ్చి వైవనేర్చు సంగరార్జునుఁ డరియేటి లింగవిభుఁడు. ||66||

ఆ. లింగమంత్రిభామ గంగాంబికాదేవి, గనియె సుతుల నర్థికల్పతరుల
భవ్యరూపపంచబాణావతారుల, మంత్రిమంత్రి దేవమంత్రివరుల. ||67||

తే. కశ్యపాన్వయపాథోధికల్పశాఖి, సర్వగుణరత్నరోహణక్ష్మాధరేంద్ర
మభ్యుదయమందుమంత్రిలింగయ్యసుతుఁడు, మదనగోపాలసన్నిభమంత్రిమూర్తి. ||
68||

ఉ. చంచలలోచనాకుసుమచాపుఁడు దానకళాదధీచి యా
శాంచలవారణేంద్రదశనాంకురనిర్మలకీర్తివైభవా
భ్యంచితసర్వలోకుఁ డనపాయరమానిభవప్రపంచరా
త్రించరశాత్రవుండు మనదేవయతల్లన మంత్రిమాత్రుఁడే. ||69||

క. వసుధామండలమున, నేవారును సరియె రూపహేలానుకృత
శ్రీవత్సలాంఛనునకును, దేవయతల్లనికి మంత్రి దేవేంద్రునకున్. ||70||

క. [35]నాళీకభవవధూస్తన, పాళీకహ్లారరమ్యపరిమళలహరీ
శాలీనతావిధాయివ, చోలీలలు తల్లనార్థిసురభికి నమరున్. ||71||

తే. తదనుసంభవుఁ డఖిలవిద్యావిరించి, యర్థిజనకామధుగ్ధేను వన్నమంత్రి
క్రీడ సల్పును వాని సత్కీర్తికాంత, సప్తలోకమహోత్సవసౌధవీధి. ||72||

మ. అరబీభాష తురుష్కభాష గజకర్ణాటాంధ్రగాంధారఘూ
ర్జరభాషల్ మళయాళభాష శకభాషా సింధుసౌవీరబ
ర్బరభాషల్ కరహాటభాష మఱియుం భాషానిశేషంబు ల
చ్చెరువై వచ్చు నరేటియన్ననికి గోష్ఠీసంప్రయోగంబులన్. ||73||

ఉ. అన్నయమంత్రి శేఖరుఁ డహమ్మదుసేనువదాన్యభూమిభృ
త్సన్నిధికి న్మది న్సముచితంబుగ వేమ మహీసురేంద్రరా
జ్యోన్నతి సంతతాభ్యుదయ, మొందఁగఁ బారసిభాష వ్రాసినం
గన్నులపండువై యమరుఁ గాకితమందలి వర్ణపద్ధతుల్. ||74||

సీ. రాజమహేంద్ర దుర్గమునఁ గావించె శ్రీ, వీరభద్రునకుఁ బ్రాకారరేఖ
నిలిపె మార్కండేయనీలకంఠునిమ్రోల, రామేశుఁ దమతల్లినామకముగ
సంగమేశ్వరదివ్యశంభులింగమునకుఁ, గల్పించెఁ గల్యాణగర్భగృహము
దక్షవాటికయందుఁ దరుణేందుమౌళికి, మొగలివాకిటధామమును రచించెఁ
తే. బ్రాగ్దిశావప్రగోపురప్రాంగణమున, సప్తమునిసింధుసోపానసరణికెలనఁ
దీర్చె భవనంబు భీమయదేవునగర, మంత్రి దేవయ యన్నయామాత్యవరుఁడు. ||75||

ఉ. భావన సంతసిల్లంగ బ్రవిభావనజాఘుని విద్విషత్పురీ
భావనవీనశౌరిఁ బ్రవిభావనుని న్నిఖిలక్షమాజనుల్
దీనన లిచ్చి యెప్పుడు సుధీవనరాశి నుతింతు రుత్తముల్
దేవనమంత్రియన్న విభు[36]దేవనదీవనపావనాన్వయున్. ॥76॥

క. సిరియేలికయగువరకే, సరి యేమో కాని గర్వసంరంభము మై
సరి యేపొనరఁగ వితరులు, సరియే యరియేటియన్న సచివాగ్రణికిన్. ॥77॥

శా. కాంచీకంకణతారహారకటకగ్రైవేయభూషావళుల్
లంచంబిత్తురు దూతికాతతికి లీలన్ బెండపూడన్ననిన్
బంచాస్త్రోపముఁ దారతార కవయన్ బ్రార్థించి లోలోపలన్
బంచారామములందుఁ బల్లెలఁ బురిం బ్రౌఢేందుబింబాననల్. ॥78॥

తే. తారగిరిమందరముల బృందారకాది, తారకారాజవదనలు తారుతార
తారధారాశ్రుతిస్వరోదారలీలఁ, బాడుదురు బెండపూఁడన్న భవ్యకీర్తి. ॥79॥

సీ. కలకంఠములఛాయఁ గల కంఠకోణంబు, నాగకుండలముల నాగరికతఁ
[37]జూడఁజూడఁగ నొప్పు సురసరిత్పూరంబు, గాలఁగాలవిభాళ కటకముద్ర
మేన మేనాత్మజామానినీరత్నంబుఁ గేలికురంగంబుఁ గేలి వ్రేల
భస్మోపవాహంబుఁ బాండుదేహంబునఁ, గటిని బుట్టంబైన కరటితోలు
తే. వికటశృంగారమున నొప్పు వేల్పు ఱేని, నాగమోపనిషన్మనోహరుని హరుని
కర్చనము సేయు సంధ్యాత్రయంబులందు, బెండపూఁడన్న కన్నులపండువుగను. ॥80॥

సీ. అఖిలదిగ్దంతిదంతార్గళంబు వ్రాయు, నధిపుదిగ్జయశాసనాక్షరములఁ
గువలయాక్షుల మించుగుబ్బచన్నుల వ్రాయుఁ, గుంకుమపత్రభంగాంకురముల
గర్వితారాతివక్షస్స్థలంబుల వ్రాయు, [38]నయకార్యసరణికిణాంకములను
నర్థిసందోహఫాలాంచలంబుల వ్రాయు, లక్ష్మీప్రదములైన లక్షణములఁ
తే. బసిఁడిగంటాస భూపాలుపార్శ్వసీమ, వ్రాయు నయకావ్యసరణి కేవలముకాదు
వేమధాత్రీకళత్రు గారాము మంత్రి, యతులగుణహారి బెండపూఁడన్నశౌరి. ॥81॥

షష్ఠ్యంతములు

క. ఇట్టి మహిమంబు గలు జగ, జెట్టికి నర్థార్థిలోకచింతామణికా
రట్టహయఘట్టసేనా, ఘట్టితరిపుపట్టనోప కంఠక్షితికిన్. ॥82॥

క. కంఠీరవవిక్రమునక, కుంతప్రతిభునకు దానగుణసురభికి శ్రీ కంఠాంఘ్రి కమలనయనో,
త్కంఠావైకుంకునకు నఖండితధృతికిన్. ॥83॥

క. దుగ్ధపయోధిసుధారస, ముగ్ధేందుధరాట్టహాస మురహరశయ్యా
దిగ్ధూర్ధర [39]కరటిఘటా, స్నిగ్ధయశోదిగ్ధరోదసీకుహరునకున్. ॥84॥

క. చెంచుమలచూఱకారున, కంచితబాహాపరాక్రమాధారునకున్
పంచారామవధూటీ, పంచాస్త్రవిహారకేలిపాంచాలునకున్. ॥85॥

క. శ్రీవీరభద్రవేమ, క్ష్మావరరాజ్యాభివృద్ధి కారణమునకున్

లావణ్యరూపసంపద, బూవిలుకానికిని బెండపూఁడన్ననికిన్. ||86||

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నాయొనర్పంబూనిన యిమ్మహాప్రబంధంబునకుఁ గథానాయకుండైన భీమేశ్వరమహాదేవునకుఁ బ్రియధామంబైన దక్షారామపురవరం బెట్టిదనిన. ||87||

దక్షారామపురవర్ణనము

సీ. పర్యంతమందారపారిజాతకవనీ, రమమాణనిర్జరీసముదయంబు
సరిసరసాసిద్ధవరనారిసంపూర్ణ, గంభీతరపరిఖాపయోధి
ప్రబలచింతారత్న పాషాణసంఘాత, వప్రరేఖాచక్రనలయితంబుఁ
గామధేనుసహస్రకఠినరింఖాటంక, దళసదంతురితరథ్యాముఖంబు
తే. భద్రపాతాళభైరవపాలితంబు, గుహవినాయకరక్షణాకుంఠితంబు
సప్తమాతృకపరివారసంకులంబు, వసుమతీనూపురము దక్షవాటిపురము. ||88||

సీ. కాంతిసంపద నేల కైవార మొనరింప, విధుబింబమున నుద్భవించిరనిన
మాధుర్యగుణ మేల మాటిమాటికిఁ జెప్ప, నమృతాబ్ధి నవతారమందిరనినఁ
దేజోవిశేషంబు తెఱఁగు పల్కఁగ నేల, విద్యుల్లతలలోన వెడలిరనిన
మోహనాకృతి యేల మునుమాడి కొనియాడఁ, బుష్పచాపునివింటఁ బుట్టిరనిన
తే. సంభవించిరి గంధర్వజాతి ననినఁ, గలితనం బేల పెన్నాటకంబు సేయ
ననఁగ భీమేశ్వరునిఁ గొల్తు రప్పురమున, సానులనుపేరి యప్సరశ్చంద్రముఖులు. ||
89||

మ. మొరయింపన్ మర్తుఁ డిక్షుచాప మనిశంబుం దక్షవాటీమహా
పురమధ్యంబున ముజ్జగంబు గెలువన్ బుత్తెంచులీలం బురం
దరవిశ్రాణితదేవతాభుననగంధర్వాప్సరోభామినీ
చరణాంభోరుహనూపురస్వనములన్ జంకించు ఝుంకారముల్. ||90||

శా. గంధర్వోపనిషద్రహస్యములు వక్కాణింతు రాలాపనం
బంధప్రస్ఫుటఝుంటుఝుంటుపదగుంభస్థాపవర్ణావళీ
సంధానక్రమదివ్యమంత్రకములన్ సాయాహ్నకాలంబులన్
గంధర్వాప్సరసల్ పురోపవనికాకల్పద్రుమచ్ఛాయలన్. ||91||

సీ. చరణద్వయీభూరిసౌభాగ్యసంపదఁ, బరిభవింతురు హేమపద్మవనము
ఘనవితంబస్థలీగౌరవాభ్యున్నతి, సంప్రతింతురు నదీసైకతములు
గంభీరతరనాభిగర్తవిభ్రమముల, వ్రక్కలింతురు జలానర్తశోభ
గురుపయోధరభారపరిణాహవిస్ఫూర్తి గుద్దలింతురు హేమకుంభగరిమ
తే. గారవింతురు కంఠోపకంఠకాంతిఁ
గంబుమణికాంతి బిబ్బోకడంబరంబు
మచ్చరింతురు ముఖచంద్రమండలములఁ
బూర్ణశశిమండలముతోడఁ బురముసతులు. ||92||

శా. దక్షారామవిలాసినీతతుల సౌందర్యంబు వర్ణింపఁగాఁ
జక్షుశ్శ్రోత్రకులాధినాయకునకున్ శక్యంబె? తచ్చారుపా
లక్షేత్రంబును బోలలేక మునిఁగెం లజ్జాభరక్రాంతుఁడై

నక్షత్రేశుఁడు శంభుశేఖరసుధాంధస్సింధుపూరంబులన్. ॥93॥

సీ. అంబుధరశ్రేణి హరిణలాంఛనరేఖ, కమ్రకార్ముకవల్లి కామతల్లి
జలచరద్వంద్వంబు చంపకప్రసనంబు, బింబంబు దాడిమబీజరాజి
శష్కులీయుగళంబు చారుదర్పణములు, శంఖంబు బిసములు జలరుహములు
పసిఁడికుంభంబులు బయలంబువీచులు, పుష్కరావర్తంబు పులినతలము
తే. కదళికాహేమకాహళకచ్ఛపములు, మణులబంతులు తారకామండలములు
సంఘటించి పురంబు వేశ్యల సృజించె, జాణదేవరశ్రీపంచశరవిరించి. ॥94॥

సీ. ముడువంగ నేర్తురు మూలఁగమ్మనితావి, గలుగు క్రొవ్విరులు లోఁ గందకుండ
మురియంగ నేర్తురు మోహనాస్పదమైన, మొగలివాకిటిచాయ నరగవీథి
వలపింప నేర్తురు నలరాజు గెలిచిన, పెద్దగాలమువేల్పు భీమనాథుఁ
బలుకంగ నేర్తురు పాటలాధరముల, మొల్కలేనగవులు ముద్దుగురియఁ
తే. జందురునితోడఁ గల్పవృక్షములతోడఁ, దారతో లక్ష్మితో నమృతంబుతోడఁ
గౌస్తుభముతోడ మున్నీటఁ గలిగినారు, విబుధగంధర్వజాతు లవ్వీటిసతులు. ॥95॥

క. పూఁబోణులకును విటులకు, [40]వేఁబోకలఁదలరుసొంపు వీడ్కొలుపుఁ బురిన్
[41]లేఁబోకఁబోకతోఁటల, [42]పూఁబాళలకమ్మతావిఁ బొదలినగాడ్పుల్. ॥96॥

ఉ. వీటికి నాల్గువంకలను వెన్నెలతేటలఁబోలు నీళ్ళతో
హాటకపద్మమండితములైన కొలంకులు చూడనొప్పగున్
జీటికిమాటికిన్ హరుఁడు జృంభితలీల నటింప మౌళిమి
న్నేటికృపీటనిర్ఝరము లింతట నంతటఁ జిందెనోయనన్. ॥97॥

సీ. తిలకంబు బలుతేని యలఁబోకమోకల, పువ్వుఁబాళలతావిఁ బుక్కిలించి
కలమగోపికల చక్కనిచన్నుఁగవలపై , వటపల్లవంబులు వాయఁదట్టి
సప్తగోదావరజలతరంగారోహ, కేళీసుఖంబు లంగీకరించి
దేవగంధర్వలీలావతీహాటక, ప్రాసాదవనలభిగర్భములు దూఱి
తే. ప్రతిదినము దక్షవాటీపురంబునందు, మలయవేలావనీమందమారుతంబు
గంధసారలతాకుడుంగముల మెలఁగు, చిలువలేమలు సేవింప వెలితిపడుచు. ॥98॥

తే. దక్షవాటికఁ బశ్చిమద్వారభూమిఁ, బ్రతివసించును సర్వాంగరమ్య యగుచు
సేవకులపాలి సురశాఖి పూవుఁగొమ్మ, కోమలార్ధేందుధరుకొమ్మ గోఁగులమ్మ. ॥99॥

తే. దక్షపురమున నుత్తరద్వారమందు, నూర్జితంబుగ నుండు మహోజ్జ్వలాంగి
కామితార్థైకసంకల్పకల్పవల్లి, సహితసుగుణమతల్లి శ్రీమండతల్లి. ॥100॥

క. సారమతి దక్షవాటిక, తూరుపుగవనిన్ బ్రసిద్ధితో వసియించున్
హేరాళక్రీడాసం, చారిణి నూకాంబ భక్తజనరక్షకునై. ॥101॥

క. మట్టయినయట్టి దక్షుని, పట్టనమున దక్షిణంబు పార్శ్వపుగవనిన్
నెట్టుకొని నెలసి నిలిచిన, ఘట్టాంబికఁ గొల్వఁ గలుగుఁ గామితఫలముల్. ॥102॥

తే. పృథివిఁ బదునెనిమిది యోగపీఠశక్తి, గణములం దెంచ సర్వశృంగార యగుచు
భీమనాథుని సన్నిధిఁ బ్రేమ వెలయు, మాణికాదేవి సకలకల్యాణమూర్తి. ॥103॥

ఉ. ఏదెసఁ జూచినన్ విబుధు లేదెసఁ జూచిన మౌనిమండలం
బేదెసఁ జూచినన్ హరి దధీశ్వరవర్గము వాసవాది యం
దేదెసఁ జూచిన న్నవమహేశ్వరమూర్తులు శ్రీనికుంభకుం
భోదరతండు భృంగిరిటి హూహుకహాహులు దక్షవాటికన్. ‖104‖

సీ. విరులదండలతోడి వేణికాభారంబు, పొంకంబు పిఱుఁదులఁ బొరలియాడ
మణితులాకోటికోమలఝణత్కారంబు, రవలిమట్టెలమ్రోత యవఘళింపఁ
గుదురునిండినచిన్నిగుబ్బచన్నులమీఁద, ముత్యాలత్రిసరంబు మురువుఁ జూప
వలమానతాటంకవజ్రాంకురచ్ఛాయ, లేఁతవెన్నెలఁ బుక్కిలించి యుమియ
తే. సాని యీశానియై మహోత్సవమునందుఁ, గేల నవచంద్రకాంతపు • గిన్నె పూని
వీథిభిక్షాటన మొనర్చువేళఁ జేయు, మరులనృత్యంబు జగముల మరులుకొలుపు. ‖
105‖

సీ. వేదండవదనశుండాదండచులికిత, ప్రోజ్ఝితాంభశ్ఛటాప్లుతనభంబు
దేవగంధర్వాప్సరోవధూటీస్తన, స్థాపకశ్రీగంధధవళితంబుఁ
గనకసౌగంధికగంధోత్తమాగంధ, సారనిష్పంద పుష్పంధయంబుఁ
జటువీచీఘటాఝాటుడోలారూఢ, హంససంసన్నినాదాలసంబు
తే. భూరితీరావనీఘనీభూతచూత, జాతివకుళవనీసమాచ్ఛాద్యమాన
బహుళ సింధుధునీవనబకమరాళి, దక్షపురియొద్ద సప్తగోదావరంబు. ‖106‖

సీ. సరివచ్చు ననవచ్చు శతమన్యువీటికి, వివిధదేవాగారవిభ్రమమునఁ
బ్రతివచ్చు ననవచ్చు బాలమున్నటికి, నక్షయం బగు జీవనాభివృద్ధి
నెనవచ్చు ననవచ్చు నిందుబింబమునకు, సకలకళావిలాస ప్రవృద్ధి
దొరవచ్చు ననవచ్చుఁ దోయజాక్షునిమూర్తి, కభిరామలక్ష్మీసమగ్రమహిమఁ
తే. బెప్పనొప్పదె యప్సరస్స్త్రీసహస్ర, ధనళతరదీర్ఘదృక్పుటధాళధళ్య
సమ్మిళద్భూమినాథ భూషాశశాంక, తరళదీధితిపరిపాటి దక్షవాటి. ‖107‖

క. రోధించు నభముఁ బటికపు, సౌధంబులు నీట భీమశంకరహార్షో
త్సేధాట్టహాసరేఖా, దీధితిమైత్రీత్రిధావిధేయము లగుచున్. ‖108‖

చ. ప్రహరిచరింతు రెప్పుడును భైరవు లర్ధనిశాగమంబులన్
గహకహనిష్ఠురాట్టహసగర్వితకంఠకఠోరహుంకృతుల్
బహులభుజాడమడ్డమరుభాంకృతినాదము మేళగించి ది
క్కుహరము లోర్చు హాటకపుఁగోటలమీఁదట దక్షవాటికన్. ‖109‖

వ. మఱియు నప్పురంబు దళితసమదకరిసహస్రంబు లగు సుభటసహస్రంబులవలన సింహసంహతియు, సమధికవితరణశాఖానిరాఘాటకీర్తిస్ఫూర్తులగు వదాన్యులవలనఁ బారిజాతోద్యానంబును, ననేకశతసవనసమజ్యోతిరార్త్విజ్యయుగు సుమనోవర్గంబువలన సుధర్మాస్థానంబును, నభిరామరామణీయక సౌభాగ్యరేఖావిలాసపక్ష్మాంతలక్ష్మీవిరాజమానంబగు రాజకుమారలోకంబులవలన గంధర్వలోకంబును, మకరకచ్ఛపముకుందనిధిసనాథులగు వైశ్యులవలన వైశ్రవణస్థానంబు ననం దగి, సకలభువనప్రశస్తంబై; భారతవర్షంబునకు ఫలసంపదయునుంబోలె శాఖానగరసహస్రసంబాధపరిసరంబై ; సకలజగన్నిర్మాణమాతృకయగు కృతయుగంబునకుం గారణంబనఁ గనకగిరివప్రదీప్రప్రాకారబహుప్రకారప్రకరపరివేషవలయవలయితంబై;

సలీలసంక్రాంత కనకావరణమండల ప్రతిబింబంబగుటం జేసి కులిశపతనభయానగాహహాటకక్షితిధరంబగు నపరాంబురాశియుంబోని పరిఖాచక్రంబుచేతను, గ్రీడాగజమదజలపంకిలప్రాంగణంబులగు భృంగిరిటినికుంభకుంభోదరప్రధాన ప్రమథగణమణిభవనసౌధంబులచేతను, నాసన్న దీర్ఘకావీచీపవనవికీర్యమాణ వికస్వరజలజనిష్యందమధుబిందువర్షాంబు దూరీకృతశంభళీకపోలకస్తూరికాపత్రభంగంబులగు నప్సరోంగనావాటంబులచేతను, గుట్టిమఖచితమణికిరణవిసరణజనితాకాండప్రసారితకదలీపలాశసంగతిసంశోభితకక్ష్యావిభాగ యక్షగంధర్వకిన్నరకింపురుషసిద్ధవిద్యాధరస్థానంబులచేతను, గారుత్మతరత్నాంశుపటలఘటితపటయామినీతారకాయమానస్థల ఖచితస్థూలముక్తాఫలశలాకానికాయంబులగు భైరవాయతనంబులచేతను, బ్రస్నిగ్ధశ్యామలశిలోత్కీర్ణరమ్యోపనాహ్యాశాక్కరంబులగు శంకరాగారద్వారంబులచేతను, దులసీదళశీతలామోదముషితకిల్బిషంబులగు విష్వక్సేనధామంబులచేతను, నిరంతరసంఫుల్లమల్లీవల్లికాతల్లజపుష్పనిష్యందమానమధుమత్తపుష్పంథయవిరుతీపునీతహ విఘ్నేశ్వరావాసలలితోద్యానంబులచేతను, బృథులవారిశీకరపటలపానదరవికటకరటిముఖవికలితవరాటకోశవ్యాకోచహాటకకుశేశయంబు సప్తగోదావరప్రవాహసలిలంబులచేతను, గోమలకింజల్కాగ్రగ్రసనజాగ్రచ్చక్రవాక చరణనఖశిఖరసముల్లిఖితకమలకువలయకుముదషండంబులగు తీర్థకుండంబులచేతను, గోదానరీతుల్యభాగాకౌంతేయాకణ్వాపగానదీమాతృకాయమానంబై యిరుగారును బంటపొసంగుపంటవలంతి కేదారక్షేత్రంబులచేతను, నఖండితాంభస్సమృద్ధి విజృంభించి విశ్వంభరాభ్రూలతాకారిసేతురేఖాంకారంబులై తటతరుకుసుమాంతరక్షరదమందమకరంద సందోహస్యందనకల్లోలంబులై సలిలకేలీలోలకలహంసకామినీకోలాహలానుకృత జలదేవతాచరణమణినూపుర ఝుణఝుణత్కారంబులై కారండవపక్షవిక్షేపపరిచరిత పంకజపరాగపాళీవిరచితాళీకసంధ్యానుబంధచరితచక్రవాకమిథునంబులై పయోధిగన్నబిడ్డలుంబోని యొడ్డుచెఱువులచేతను, సరససహకారశాఖాశిఖాధిరూఢకోకిలకుటుంబషేకంఠసాళ కోమలకుహూకారకోలాహలకలిత విరహిణీహృదయహాలాహలక్షేపంబులును మధుకరనికరగుంజాయమానమాధవీనికుంజకుంజన్నిహితకిరణపుంజంబును సముద్భిన్నపున్నాగకుసుమపరిమళోద్గారనీహారంబులును సముల్లసితచంపకకళికాకలాపకల్పితకందర్పపావకాస్త్రపరిత్రప్తపథికలోకంబులును, బాకపరిస్ఫుటితపుండ్రేక్షుపర్వముఖోద్గీర్ణముక్తామణిదర్శితాకారరాకానిశాకరప్రకాశంబులును గోరకప్రకరతారతారకితకురువకానోకహంబులును వనితావదనాసవసనాథవకుళవనంబులును మహోరుకుచకలశకాంతిచోరఫలకలితలికుచనిచయంబులును మాతులుంగామోదహృదయంగమంబులును నవనాగరంగసంగసుఖితసారంగమంగళగానసరససంగీతప్రసంగంబులును భుజంగలతాపరిష్వంగధన్యతరుణపూగద్రుమంబులును, లలితలవలీలతాలింగితలవంగంబులును నగు శృంగారారామంబులచేతను, నధిగామంబై; కలితచాతుర్వర్ణ్యస్థితియగుటం ద్రైలోక్యతిలకంబును, సముద్భాసితాసంఖ్యదేవాలయంబగుట శతమఖనగరంబును, నక్షయజీవనధృతియగుట ధర్మపాలమండలంబును, ననధిగతకంటకరుచిరంబగుటం బ్రజాభాగ్యఘంటాపథంబును, బ్రచురసన్మణివాసంబగుట వసుంధరాధిపస్థానంబునునై; గుహ్యకనగరంబునుంబోలె

వివిధమనుష్యధర్మచరితపవిత్రంబును లంకానగరంబునుంబోలెఁ బుణ్యజనాధ్యుషితసన్నివేశంబును గార్తవీర్యార్జునమూర్తియునుంబోలె నవిరళకరభూషితంబును నృసింహలీలాడంబరంబునుంబోలెఁ బ్రథితహిరణ్యకశిపుక్షయంబును శరత్కాలంబునుంబోలె విలసత్ప్రకాశంబును బ్రాహణజాతిధర్మంబునుంబోలె నిగమశాలియునునై; మహాభూషాన్వితంబయ్యును నిరాక్రోశంబును బ్రకటభుజంగప్రచారంబయ్యును సదాహితాభయంబును బలిరాజనిలయభూతంబయ్యును గంధర్వభూమియునై; వర్ణసాంకర్యంబు వాసవకోదండంబునంద, యహిభయంబు వల్మీకంబులయంద, జీవనసంశయంబు వారిదంబులయంద, వృషాతిక్రమంబు గృహంబులయంద, పరదర్శనంబు యతులయంద, దోషోల్లాసంబు కువలయంబులయంద, కౌరవపదానుసరణంబు కిరాతులయంద, తరళత్వంబు కరికరసంతానంబులయంద, విపక్షక్షోభంబు కొలంకులయంద, యాత్తగంధత్వంబు చందనంబులయంద, కానితనయందుఁ బొందనీక విభవంబునకుఁ బ్రభవంబును విలాసంబునకు నివాసంబును సపర్గంబునకు సర్గంబును ధర్మంబునకు మరంబును దానంబునకు నిధానంబును సానందంబునకు మూలకందంబును విద్యకు నిషద్యయు విశ్రామంబునకు ధామంబును నై యొప్పు నప్పట్టనంబున కధీశ్వరుండు. ॥110॥

సీ. హాలాహలంబను నల్లొనేరెడుపండు, మిసిమింతుఁడునుగాక మ్రింగినాఁడు
పెనువ్రేలికొనగోర బిసరుహాసనుమోముఁ, గెందమ్మివిరివోలె గిల్లినాఁడు
పంచవన్నియతోడఁ బ్రసవనారాచుని, నెట్టిచిచ్చుఱకంట జుట్టినాఁడు
మెఱుఁగుఁగోఱలు డుల్ల మృత్యుదేవతనోరు, ధట్టించి యఱికాలఁ దన్నినాఁడు
తే. త్రిపురదైతావరోధనారీవిలాస, దంతతాటంకముల కెగ్గు దలఁచినాఁడు
దక్షపురిసానికూఁతుల దవిలినాఁడు, విశ్వలోకకుటుంబి భీమేశ్వరుండు. ॥111॥

మ. ఎనయంగల్గినకూర్మి భృంగిరిటిఁగానీ తండుఁగానీ నికుం
భునిఁగానీ కయిదండ పట్టుకొని సంభోగేచ్ఛ నంతఃపురాం
గనలం గన్నుమొఱంగి యప్పురమునం గన్నేఱు[43]కాఁదారి ప్రొ
ద్దున భీమేశుఁడు సానివాడ కరుగున్ ధూర్తప్రకారంబునన్. ॥112॥

క. పదునాల్గు మహాయుగముల, ముదుకగు భీమేశ్వరునకు మొగచాటైయుం
డదు సానిపెండ్లి యెప్పుడు, నది దక్షారామమహిమ మగునో కాదో? ॥113॥

.

సీ. [44]నేదిష్ఠమున సప్తగోదావరంబున, నఘమర్షణస్నాన మాచరించి
త్ర్యాయుతమంత్రాక్షతాభిమంత్రితమైన, విమలభూతి త్రిపుండ్రము ధరించి
మొగలివాకిలిఁ దూఱి దిగువ శాక్వరరాజు, నగరిపై వెన్నుని ననువుఁ జూచి
మణిశిలాసోపానమధ్యమార్గంబుగా, నభ్రంకషంబైన హర్మ్య మెక్కి
తే. సప్తపాతాళభువనవిష్కంభములను, దెఱచి వెడలినజ్యోతిఃప్రదీప్తమూర్తి
శంభుభీమేశ్వరేశ్వరస్వామిఁ గొలుచు, పరమమాహేశ్వరున కేమి బ్రాఁతిముక్తి. ॥114॥

క. పరమాశించును భీమే, శ్వరు ననుమతిఁ జేసి చోడవంశాభరణుం
డరికాలుఁడు కరికాలుఁడు, ధరణీధరపత్ని మనసు దైన్యము ముంచెన్. ॥115॥

సీ. గజచర్మ మెన్నఁడోకాని నిచ్చలుగట్టు, పసిఁడికమ్ములపట్టుపచ్చడంబుఁ
భసిత మెన్నఁడొకాని ప్రతిదినంబునలందు, మలయజంబు కురంగమదము గూర్చి

నిడుదపాములరాజుతొడవు లెన్నఁడొకాని, తారహారములు నిత్యము ధరించు
నృకరంకరుండమాలిక లెన్నఁడోకాని, ధరియించు కహ్లారదామ మెపుడు
తే. కాటనడుచక్కి నెన్నఁడో కానియుండు, దక్షవాటిసువర్ణసౌధములమీఁద
నెన్నఁడొ పిశాచులనుగాని యిందుముఖుల, నెల్లకాలంబుఁ దలఁచు భీమేశ్వరుండు. ॥ 116॥

సీ. ఒకవేళ ధరియించు యవనాశ్వుఁ డిచ్చిన, కట్టాణిముత్యాలకంఠమాల
మాంధాతృఁ డిచ్చిన మాణిక్యఖచితకే, యూరంబు ధరియించు నొక్కవేళ
నిక్ష్వాకుఁ డిచ్చిన హీరాంకురంబుల, యుంగరంబు ధరించు నొక్కవేళ
ఘనచక్రవర్తి యిచ్చిన ప్రవాళంబుల, యొడ్డాణము ధరించు నొక్కవేళ
తే. వేడ్క ధరియించు నొక్కొక్కవేళయందు, భరతదుష్యంతరంతినాభాగనహుష
నలభగీరథనృగమహీ, నాథదత్త హేమమణిభూషణములు భీమేశ్వరుండు. ॥117॥

వ. వెండియు భీమేశ్వరుండు పండువుపండువు నఖండవిభవంబున నాఖండలాదివిబుధమండలంబు పరివేష్టింప చలిగొండరాచూలియుం దానును మార్తాండచంద్రమండలంబువలనను బాలసముద్రంబువలనను మధుకైటభారియూరుకాండంబువలనను గృపీటభవజ్వాలాజాలంబువలనను గంధర్వసార్వభౌమువలనను బ్రభవించి కంతుకుంతంబులనఁ గాముతోమరంబులన మదనుముద్గరంబులన శంబరారికఠారంబులన నంగభవుకొంగవాలులన సిరిపట్టిసెలకట్టియలనవలరాజుభిండివాలంబులనఁ, దళతళంబొలయు తొలకరిమెఱుంగుమొలకలఁ గలకలనగు కలికి తెలిగన్నుఁగవయును, జక్కవకవలఁ దక్కువపఱచుచుఁ గ్రిక్కిఱిసిన మెఱుంగునిబ్బరంబుగుబ్బచన్నులును, మిలమిలని జిలుఁగువలిపెంపువలువల తెరలయెడల వెలువడి కేలిగడలుకొను పసిమిగలపసిండితగటునుం దెగడు నునుదొడలజిగియును, బగడంపుఁ జిగురుటధరములతుదల నిగురుచుఁ జిఱుతనగవులుబిగియనగినం దెగిపడి యెడుననువడువున నడుగడుగునకు వడవడవడంకుచుం బిడికిటనడంగు నడుముల బెడంగునుంగలిగి, భుగభుగం గురంగనాభిసౌరభసారంబులతోడంగూడి సంకుమదపంకపరిమళంబుల ఝుంకించు కర్పూరవాసనాసముల్లాసంబును, గర్పూరవాసనాసముల్లాసంబు నుల్లసంబాడు కాలాగురుకర్దమామోదంబుననుంబునుం గుపసం బిసాళించు గొజ్జంగినీటినెత్తావియును, గొజ్జంగినీటినెత్తావి బిత్తరించు గంధపొడిపొలుపును, గంధపొడి పొలుపునుం గుమ్మరించు ధమ్మిల్లమల్లికాహలకవకుళవాసంతికాజాతికేతకీకుందకుసుమగంధంబులును నిఖిలదిక్సంధిబంధంబుతో బాంధవం బనుసంధింప, నిలింపగంధర్వాప్సరోజాతులగు సానికూఁతులు గొలువ, జగనొబ్బగండ జగదగోపాల పల్లవాదిత్య పల్లవత్రినేత్ర కేళాదిరాయ రాయవేశ్యాభుజంగ బిరుదాభిరామాల్లయ వేమభూపాల రాజ్యభారధురంధరుండై, బెండపూఁ డన్నయమాత్యుఁడు గట్టించిన మొగసాలవాకిటి మహోత్సవమండపంబునందుఁ, బేరోలగంబుండి, కుండలీదండలాపకప్రేరణీప్రేంఖణసింధుకందుకధమాళిచేలమతల్లీహల్లీపకాదినృత్యంబు లవలోకించుచుఁ, బంతంబు లపధరించుచు, మేలంబు లాలకించుచుఁ, జంపూచాటునాటకోదాహరణజయఘోషచక్రవాళచతుర్భద్రచతురాతిప్రబంధంబు లాకర్ణించుచు, వేణువీణామృదంగకాంస్యకాహాళపటహఢక్కాహుడుక్కానకఝల్లరీహృద్యవాద్యానుషంగంబు లాదరించుచు, సంగీతభంగీతరంగంబు లంగీకరించుచు, నిగమంబులు గ్రహించుచుఁ, బురాణంబులు వినుచు, నితిహాసంబు లిచ్చగించుచుఁ, దర్కంబులు వితర్కించుచు, నాగమంబులు పరీక్షించుచు, నిఖిలలోకరక్షణార్థంబుగా వివిధవిద్యాకలాపంబులు

వినోదించుచుండు. ॥118॥

క. ఏతాదృశప్రభావో, పేతుండగు దక్షవాటి భీమేశ్వరువి
ఖ్యాతకథ చెప్పెదను శుక, తాతకృతపురాణసరణి తప్పక యుండన్. ॥119॥

కథాప్రారంభము

వ. ఇమ్మహాపురాణంబునకుఁ గథాక్రమం బెట్టిదనిన:— నైమిశారణ్యపుణ్యక్షేత్రంబున ద్వాదశవార్షికంబైన దీర్ఘసత్రంబు ప్రవర్తిల్లుచుండఁ గులపతిశౌనకుండను పరమఋషి మొదలుగాఁగల సంయమీశ్వరులు యదృచ్ఛాసమాగతుఁడైన రోమహర్షణపుత్త్రుఁ బాదరాయణప్రియశిష్యుం బౌరాణికు సూత్యాహసంభవు సూతు నర్చించి యతనివలనను బంచాశత్ఖండమండితంబును, బహుసంహితాసమాకీర్ణం బును, సపాదలక్షగ్రంథసంఖ్యాసమన్వితంబును, నైనస్కాందపురాణంబు వినువారును నందుఁ బూర్వఖండంబునం బారాశర్యుండు నిజాపరాధంబు గారణంబుగా విశ్వనాధుచేత నధిక్షేపింపంబడి వారణాశి వెల్వడియె ననివిన్నవారగుటం జేసి యటమీఁదివృత్తాంతంబు వినువేడుక నమ్మునీంద్రు నభినందించి యిట్లనిరి. ॥120॥

తే. కాశి వెలువడివచ్చి పరాశరాత్మ, జుండు ఖేదంబు నొంది శిష్యులును దాను
నెచట వసియించె నెచ్చోట నేమి చేసె, ననఘ యేతీర్థమాడె మా కానతిమ్ము. ॥121॥

వ. అని యడిగిన. ॥122॥

మ. సరసీజాననవంశమౌక్తిక కళాసర్వజ్ఞ విజ్ఞానశం
కరినాథాంఘ్రిసరోజషట్పద సమిద్గాండీవకోదండ భూ
భరణప్రౌఢభుజాభుజంగ మహిళాపాంచాల వేమక్ష్మా
వరసామ్రాజ్యరమాధురంధర జగద్వ్యాప్తప్రతాపోదయా. ॥123॥

క. శ్రీవీరభద్రభూపతి, నేపాహేలాకటాక్షసిద్ధసమృద్ధ
శ్రీవిభవపాకశాసన, భావభవారాతిభక్తి పరతంత్రనిధీ. ॥124॥

మాలిని. అకుటిలనయమార్గాయాశ్రితార్థి ప్రవర్గా
సుకృతిసరణిపాంథా శుద్ధకీర్తిప్రబంధా
సకలజనవిధేయా శారదాభాగధేయా
ప్రకటసుగుణసంగా రాయవేశ్యాభుజంగా. ॥125॥

గద్య. ఇది శ్రీకమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర సుకవిజనవిధేయ శ్రీనాథ నామధేయప్రణీతంబైన శ్రీ భీమేశ్వరపురాణంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

1. శ్రీస్తన…త్రయుఁడు = విష్ణువునే బాణముగాఁ బ్రయోగించి త్రిపురంబుల నాశనము చేసినవాఁడు; ఆహార్యము=పర్వతము (ఇచట మేరువు)
2. అంతరాయసంతానము=విఘ్నపరంపర; ఘనాఘనము=మేఘము
3. బాలిక=కన్యక, ఇచట రాధ

4. బాబా = గుబ్బము
5. ఈరేడు = పదునాలుగు
6. లలితసాహిత్యసాహిత్యలక్ష్మి = మనోజ్ఞమైన సాహిత్యము యొక్క సంపూర్ణసంపద
7. వినతగీర్వాణి = మొక్కుచున్న దేవతా స్త్రీలుగలది
8. సుశ్లోకుండు = మంచికీర్తిగలవాఁడు
9. అవతీర్ణ = దిగిన; కవితాలీలావతీ = కవితయనియెడు స్త్రీ
10. కళిందతనయ = యమునానది
11. పరితోషిత స్థాణు = శివుఁడు ఎవనిచే సంతోషింపఁజేయఁబడినవాఁడు
12. వార్వీచి = నీటియలలు
13. వివమజ్జ్యాంతరసార్వభౌము, అనిపాఠ. వినమత్ = నమ్రుఁడైన
14. హర...వక్రత = శివుని జటాజూటమందుండు చంద్రునివలె వక్రముగలట్టియును, అనఁగాఁ గేవల ప్రౌఢకవీశ్వరాంగీకృతమయి సామాన్యకవిజనానవబోధమగు రహస్యములని యర్థము
15. మషీ = మసి (సిరా)
16. తాళపలాశ = తాటియాకు
17. నిప్పచ్చరము = లేమిడి
18. పండితంమన్యులు = పండితులుగా కుండినను దాము పండితులనుని గర్వపడువారు
19. వైతండికులు = వితండావాదము చేయువారు
20. నుడికారము = మాటల చమత్కారము
21. బహుశ్రుతభావము బాహుశ్రుత్యము
22. పండువాసురతాణి = పండువాదేశపురాజు; పావడము = కానుక
23. ఉపద = కానుక
24. సంబెళ = వక్కలాకులతిత్తి
25. ఉపాయనము = కానుక
26. మధుకైటభరిపుపీఠు = విష్ణుని వాసస్థానమగు శ్వేతద్వీపము
27. కైటభవైరిశయ్యా = శేషుఁడు
28. త్రయ్యంతము = వేదాంతము
29. వీప్స = పరంపరగా వ్యాపింప నిచ్చు
30. త్రిదశకేంద్రుకరటి = ఐరావతము
31. పాణింధమంబు = కొలిమితిత్తి
32. శిఖర = పండిన దానిమ్మగింజల; షాడబ = మధురమైన; రస = సారము
33. పలచము = కప్పము
34. వాహ్యాళి = స్వారి
35. నాళీకభవవధూ = సరస్వతి
36. దేవనదీ = గంగ; వనము = జలము

37. చూడన్ = శిరస్సునందు

38. నయకార్యసరణికిణాంకములు = నీతికార్యమార్గరూపము లగు కాయల చిన్నెలు

39. కరటిఘటా = దిగ్గజములన్నియుఁ దెలుపను ప్రయోగాంతరములు మృగ్యములు

40. వేఁబోకల = ఉదయకాలములందు

41. లేఁబోక = తిన్ననినడక

42. పూఁబాళ = పుష్పగుచ్ఛము

43. కాదారి = నడురేయి

44. నేదిష్ఠము = మిక్కిలి సమీపము

శ్రీరస్తు
శ్రీరామాయనమః.
శ్రీమహా గణాధిపతయేనమః.
శ్రీమాణిక్యాంబాసమేత శ్రీభీమేశ్వరస్వామినేనమః

శ్రీ భీమేశ్వరపురాణము

ద్వితీయాశ్వాసము



శ్రీఖండ ఘుసృణ మకరీ
రేఖాలంకార సుందరీస్తనయుగ పా
ళీ ఖచిత భుజాంతర విభ
వాఖండల! బెండపూడి యన్నామాత్యా! ||1||

వ. అక్కథకుండు శౌనకాది మహామునులకుం జెప్పం దొడంగె. ||2||

తే. మృడునిచే నిట్లు కోపానఁ బడి కలంగి, గంగ దరినుండి నిజశిష్యగణము తోడ
మద్గురుస్వామి సకలధర్మజ్ఞుఁ డపుడు, పృథివిఁ గలతీర్థముల లెక్కవెట్టి చూచి. ||3||

వ. ఇట్లనియె. ||4||

తే. అంబపార్వతి నాతోడ నానతిచ్చెఁ, గాశి యెక్కుడు క్షేత్రసంఘములలోనఁ
గాశికన్నను నెక్కుడు గౌరవమున, మోక్షభోగనివాసంబు దక్షవాటి. ||5||

వ. తొల్లి దక్షప్రజాపతి భూచరఖేచరులగు నఖిలగీర్వాణుల రప్పించి హాటకగర్భకైటభారులఁ బురస్కరించికొని మహాధ్వరంబు సేయం బ్రారంభించి. ||6||

గీ. అర్థితో నోషధీశ్వరుఁ డాదియైన, [1]పెండ్లికొడుకుల నెల్లను బిలువ నంపె
గబ్బితనమున జగదీశుఁ గాలకంతుఁ, బిలువఁ బంపకమానె నబ్బిరుదులాఁడు. ||7||

క. అజ్ఞానంబున హరున క, వజ్ఞదలఁచి యతని నొసలి వ్రాఁతఫలమునన్
యజ్ఞము సేసెను సురలయ, నుజ్ఞం బరోవృద్ధి కప్పనులు సమకొనునే. ||8||

ఉ. అల్పపుబుద్ధి నీక్రియను హాక్రతుతంత్రముఁ బన్నగాధిపా
కల్పునిఁ బాయఁబెట్టి కనుగానక దక్షుఁడు చేయఁజొచ్చి యా
వేల్పులుఁ దానుదుర్దశల వేఁగె మహాప్రళయాగ్ని రుద్రునిం
బోల్పగ వచ్చునట్టి పటుభూరివిభుండగు వీరభద్రుచేన్. ||8||

తే. పువ్వుముడిచిన పురవీధి భూమియందుఁ, గట్టె మోవంగవలసిన కారణమున
వీరభద్రునిచే దైన్యవృత్తినొందె, దక్షుఁడట్టి మహాధ్వరస్థానమునను. ||10||

క. తుది౽బోయి యమ్మహేశ్వరు, పదపద్మము లాశ్రయించి బ్రతికెం దానుం
ద్రిదశులు బెద్దలువయ్యె, యదనున౽ జూపుదురు నిగ్రహానుగ్రహముల్. ॥11॥

సీ. దక్షప్రజాపతి తప్పులో౽గొని యాత్మ, గృపపుట్టి మిగుల రక్షించె౽గాన
హరివిరించిపురందరాది దైవతకోటి, మించి క్రమ్మఱ గారవించె౽గాన
నరిగి యంతర్ధానమందినతనదేవి, నెడమమేన౽ బరిగ్రహించె౽గాన౽
గోపాగ్ని౽ గడు౽బరితాపంబు నొందెడు, రిసులకు సభయంబు లొస౽గె౽గాన
తే. నట్టు దెగనేసి జన్నపుటిట్టి శిరము, గరిమచెడకుండ దివిప్రేల౽గట్టె౽గాన
నయముగలవేల్పు శ్రీభీమనాయకుండు, దక్షవాటంబు తీర్థంబుధరణియందు. ॥12॥

తే. కాలకూటోపసంహారకారి యత౽డు, త్రిపురదైత్యాధిపతుల మర్దించె నత౽డు
నిగ్రహానుగ్రహప్రౌఢినిపుణు౽ డత౽డు, సంతతము దేవవేశ్యాభుజంగు౽ డత౽డు. ॥13॥

తే. ఏమిచిత్రంబు భీమేశ్వరేశ్వరుండు, నిగ్రహానుగ్రహక్రియానిపుణు౽ డగుట
యతని నిశ్వాసముల మాత్ర నౌనొకాదొ, వేదములును జరాచరవిశ్వజగము. ॥14॥

వ. బ్రహ్మాదిసంస్తుతుండై నిజార్ధదేహంబుననున్న మాయారూపిణి, మహాదేవిభువనమోహిని, దేవకార్యప్రయోజనంబును, మేనకాదేవిభాగధేయంబును, హిమవంతుని తపోవిశేషంబును, గారణంబుగా౽ దద్దేహంబున జన్మింప నియోగించిన భువనేశ్వరి మహేశ్వరుని దేహంబువలన నిర్ముక్తయయ్యెంగావున దక్షారామంబు ముక్తిక్షేత్రంబు నా౽బర౽గె వెండియు. ॥15॥

క. దక్షుని సవనాగారము, దక్షారామంబు శివు౽డు దన్మధ్యమునం
సాక్షాత్కరించియుండుట, మోక్షము భోగంబు బ్రాఁతె ముజ్జగములకున్. ॥16॥

తే. ధాత్రివలయంబులో భోగదములు గొన్ని, మోక్షదంబులు గొన్ని పరీక్ష సేయ
భోగమోక్షములకు జన్మభూమియైన, దక్షవాటంబు ఠావు క్షేత్రములకెల్ల. ॥17॥

తే. భీమనాథేశ్వరునికన్న పెద్దవేల్పు, దక్షవాటంబుకంటె నుత్తమపదంబు
సప్తగోదావరముకంటె సకలతీర్థ, సారమగుతీర్థరాజంబు జగతి లేదు. ॥18॥

క. అచ్చమగు భోగమోక్షము, లచ్చోటం దొరకు౽ గరతలామలకముగన్
విచ్చలవిడి బ్రతికిననుం, జచ్చిన౽గడులెస్స భీమశంకరు నగరిన్. ॥19॥

క. దక్షిణవారాణశికిని, మోక్షశ్రీభోగవిభవమూలంబునకున్
దక్షారామంబునకు స,దృక్షంబగునట్టి పుణ్యక్షేత్రము గలదే. ॥20॥

సీ. కాలకూటవిషాగ్నికబళహేలాగ్రాస, కల్మాషితాసితకంఠుచేత౽
గుంభినీధరసుతాకుచకుంభపరిరంభ, సంభావనాకేలిశాలిచేత
గగనకల్లోలినీకల్లోలమాలికా, స్ఖాలితబాలేందుమౌళిచేత
గుటిలకుండలిరాజడకుండలాలంకార, విలసితగండమండలునిచేత
తే. ద్రుహిణపంచమమస్తకద్రోహిచేత, భీమునాథునిచే జగత్స్వామిచేత
హరునిచేత సనాథయై యతిశయిల్లు, మోక్షభోగనిదానంబు దక్షవాటి. ॥21॥

వ. అని దక్షారామమాహాత్మ్యం బభివర్ణించుచు. ॥22॥

మ. కినుకంబుట్టినయట్టి మౌనిహృదయక్లేశంబు శాంతంబుగా
మునిశిష్యప్రకరంబుతోడ గమనౌన్ముఖ్యంబునన్ ముచ్చటల్
తనియం జెప్పుచు వేల్పుటేటి నికటస్థానంబునం దుండఁగా
వనజాతాప్తుని మండలంబు దిగియె న్వారాశి దిక్సీమకున్. ॥23॥

సూర్యాస్తమయవర్ణనము

తే. అల్లనల్లన గగనమధ్యముననుండి,
వ్రాలె నస్తాద్రి కరుణసారథిరథంబు
పశ్చిమాంభోధిమారుతాస్ఫాలనమునఁ,
గేతనముమీఁదిపసిఁడికింకిణులు మొరయ. ॥24॥

క. తారాపథాంచలము డిగి, వారిజహితముండలంబు వ్రాలె నపరది
క్పారావారంబునకై , పారావతపతగపాదపాటల మగుచున్. ॥25॥

తే. కూడియొప్పారె నస్తాద్రికూటకోటి, భానుబింబంబు కన్నులపండువుగను
విశ్వనాథుని గుడిమీఁది విమలకాంతి, భాసురంబైన హేమకుంభంబువోలె. ॥26॥

క. చరమాచలశిఖరంబునఁ, దిరమై యొక్కింత తడవు దినకరుఁ డొప్పెన్
వరుణుని శుద్ధాంతంబున, నువిందాక్షులకు మించుటద్దం బగుచున్. ॥27॥

సీ. సిద్ధవాహిని నీటఁ జిఱుబంతి పసుపాడి, శ్రీవిశాలాక్షి గైసేయఁదొడఁగె
మొరసె నంతర్గేహమున విశ్వనాయక, తాండవారంభ మర్దలరవంబు
మందారతరుపుష్ప మధుపానగోష్ఠికి, బ్రారంభ మొనరించె భైరవుండు
కొక్కొరోకో యని కొమరసామి రథంబు, కంఠంబు సాఁచి క్రేంకారమిచ్చె
తే. మొగుడఁబాఱిన యరవిందములను బాసి
గముగములుగ మత్తభృంగములు గూడి
డుంఠివిఘ్నేశు చెక్కు లుత్కంఠఁ జేరె
నభినవంబైన యపరసంధ్యాగమమున. ॥28॥

చ. ప్రమదమదాతిరేకమునఁ బాశివిలాసవతీకదంబకం
బుమిసిన తమ్ములంపుఁగఱ యోయన నింగిలికంబు ఛాయచేఁ
గమిసిన దాసనంపుఁబువు కాంతికి డాసిన కూర్మిమట్టమౌ
కొమరున సంజయంబరము కొంగున నూన్చెఁ గుసుంభరాగమున్. ॥29॥

తే. సంజుకెంపును దిమిరపుంజంపునలుపు,
గమించి బ్రహ్మాండభాంశంబు గరము మెఱసె
పరమపరిపాకదశవృంతబంధ మెడలి,
పతనమగు తాటిపంటితోఁ బ్రతిఘటించి. ॥30॥

తే. కామినీవిప్రయోగదుఃఖమునఁ గుం దెఁ ,
జక్రవాకంబు సురనదీసైకతమునఁ
గాశికావిప్రయోగదుఃఖమునఁ గుందు,
బాదరాయణమునిసార్వభౌముకరణి. ॥31॥

శా. ఆకాశాంచలవీధుల న్నిగిడె సంధ్యారాగరేఖావళుల్

పాకోన్ముద్రిత పారిభద్రకళికాపాండిత్యవైతండికో
త్సేకస్ఫూర్జితచండతాండవరయోద్రేకారభట్యుద్భట
శ్రీకంఠస్థిరదీర్ఘపాటలజటాశ్రేణిన్ విడంబించుచున్. ||32||

వ. అప్పుడు బాదరాయణుండు సంధ్యాసమయంబు నిరూపించి యసురసింధుప్రవాహంబునం గాలోచితక్రియాకలాపంబులు నిర్వర్తించి యొక్క నిర్మలసైకతప్రదేశంబునం గూర్చుండి పార్వతీవల్లభుండు తనకుఁ జేసిన యవమానంబునకు నుల్లంబునం దురపిల్లుచుండె నయ్యవసరంబున. ||33||

క. వెల్లిగొనె నఖిలదిక్కుల, నల్లనిచీఁకటి నవాంజనప్రతిభటమై
భల్లూకపటావల్లిమ, తల్లీ విభ్రమదమై యదభ్రస్ఫురణన్. ||34||

సీ. గిరినికుంజములఁ గుంజరపుంజ మనుశంకఁ, గంఠీరవంబు లుత్కంఠ నెగయఁ
బల్వలంబులఁ గిరిప్రకరంబు లనుశంక, నెఱుకురాజులు విండు లెక్కువెట్టఁ
గడలిమధ్యంబునఁ గాకోల మనుశంక , జలదేవతలు భీతి సంభ్రమింప
నదములఁ గువలకాననవాటి యనుశంక , నిందిందిరశ్రేణు లెదురుకొనఁగ
తే. రజతగిరియందుఁ దాండవారంభరభస, భంగిపతితపరశ్వధపాణి వికట
కంధరారుద్ధగజకృత్తి కంథశంక , ప్రమథులకుఁ దోఁప నంధకారంబు ప్రబలె. ||35||

తే. ప్రబలమై యంధకారంబు బలిసియుండఁ, దారకంబులు కాంతి నెంతయును బెరసె
నీలిపుట్టంబుఁ బఱచి పై నిలిపినట్టి, వలుఁద ముక్తాఫలములతావళము లట్ల. ||36||

శా. శ్రీవారాణశివిశ్వనాయకగళ, క్ష్వేళామకారక్రియా
హేవాకోద్ధతిఁ జీఁకువాల్పొబలఁగా హేలావతీకోటిపైఁ
బూవుందూపులజోదు పుచ్చుకొనియెన్ భూపాల లీలావతీ
భ్రూవల్లీనిభశృంగకంబగు లసత్పుండ్రేక్షుకోదండమున్. ||37||

వ. అంత. ||38||

చంద్రోదయవర్ణనము

ఉ.ఆతతలీలఁ గోమల నవాంశుకపాళి మహాంధకార సం
ఘాతము మీట నద్భుతముగా శశలాంఛనుఁ డభ్రవీధికిన్
శ్వేతవరాహమూర్తి యగు వెన్నుఁడు ప్రన్ననియొంటికోఱ ధా
త్రీతల మెంత యంతయు ధరించిన యట్టి విజృంభణంబునన్. ||38||

తే. అర్ధమండల ముదయించు నమృతభానుఁ,
డుదయరాగంబుతోఁగూడ నొప్పు మిగిలెఁ
బ్రకటతాంబూలరాగసంరక్తమైన
ప్రాగ్దిశాకాంతబింబాధరంబువోలె. ||40||

క. సంకలితోదయరక్తి శ,శాంకుఁడు శోభిల్లె గైరికావనిధరవ
ప్రాంకక్రీడాపాటల, సంకరభృతకాలకూటసంకాశుండై. ||41||

సీ. కాదు కా దుదయాద్రి కనకకూటంబిది, డంబైన పానపట్టంబుగాని

కాదు కా దిది సుధాకరపూర్ణ బింబంబు, కాశ్మీర శంభులింగంబుగాని
కాదు కా దుదయరాగప్రకాశంబిది, ననకుంకుమాలేపనంబుగాని
కాదు కా దిది కళంకచ్ఛటారించోళి, పూజ చేసిన కల్వపువ్వుగాని
తే. యనఁగ సప్తార్ణవములు మిన్నందికొనఁగఁ, జంద్రకాంతోపలంబులు జాలువాఱ
నసమశరసార్వభౌము ముత్యాలగొడుగు, విధుఁడు విశ్వంబు వెన్నెల వెల్లిఁ దేల్చె. ॥ 42॥

తే. ఉదయ రాగము నించించు కుజ్జగించి, నిండుచంద్రుండు కన్నులపండువయ్యె
దానరాగాంతరస్నిగ్ధదాక్షిణాత్య, రాజశుద్ధాంతదంతవజ్రములకాంతి. ॥43॥

సీ. అభిషేక మొనరించు నమృతధారావృష్టి, మదనాంతకునిముక్తిమంటపికకు
నలవోకగా విశాలాక్షీమహాదేవి, నిద్దంపుఁ జెక్కుల నీడఁ జూచు
నెరియించు మిన్నేటి యిసుకతిన్నెలమీఁదఁ,జక్రవాకాంగనాసముదయంబు
డుంఠి విఘ్నేశునిష్ఠురకంఠవేదిపైఁ, గొదమచుక్కలరాజుఁ గుస్తరించుఁ
తే. గాయు వెన్నెల యానందకాననమునఁ, గాలభైరవు దంష్ట్రికుడాలుకొలుపు
విధుఁడు వారాణశీసోమవీథిచక్కి, నభ్రఘంటాపథంబున నరుగునపుడు. ॥44॥

సీ. రోహిణీగాఢోపగూహనంబునఁ గన్న, కస్తూరికాస్థానకం బనంగ
రాహుదంష్ట్రాఘాతరంధ్రమార్గంబున, లలిఁదోఁచు నాకాశలప మనంగ
నైర్మల్యమునఁ జేసి నడుమఁ గానఁగవచ్చు, కమిచిమ్రింగిన యంధకార మనఁగ
జన్మవేళను మంథశైలాభిఘట్టన, సంభవించిన కిణస్థాన మనఁగ
తే. విరహపరితాపవేదన వేఁగుచున్న, చక్రవాకాంగనలకటాక్షములయగ్గి
నావహిల్లినకఱదూప మనఁగనొప్పు, నుడుగణాధీశబింబంబు నడిమిమచ్చ. ॥45॥

సీ. కాలభైరవుఁడు ఢక్కాడిండిమము మ్రోయ,బహుభూతములుఁ దానుఁ బ్రహరిదిరుగఁ
జంద్రికామధు వాని చాకోరము ల్నిక్కి, దేవతాసౌధవీథికల సొగయ
నానందకాననాభ్యంతరంబులయందు, సిందువారమునఁ బూ శిథిలపడఁగఁ
గడునివాతములైన , కలుమఠంబులయందు, యతులు ప్రాణాయామ మభ్యసింప
తే. దొడ్డవయసున శీతాంశుఁ డొడ్డగిల్లెఁ, దరపి చంద్రాతపము నేల చఱచి కాయ
వంతదురపిల్లి వెన్నెల వగచివగచి, గంధవతిపట్టి యొకభంగిఁ గన్నుమోడ్చె. ॥46॥

వ. అంత. ॥47॥

సూర్యోదయవర్ణనము

చ. వెలవెలఁబాఱెఁ జంద్రుఁడును విన్ననఁ దారకచక్రవాళముల్
పలపలనయ్యె దీర్ఘికల బద్మవనంబుల షట్పదాంగనా
కలకలముల్ చెలంగె వెడకన్ను మొగిడ్చె లలిం గుముద్వతుల్
తెలతెలవాఱె జంభరిపుదిక్కునఁ దోఁచె ననూరురాగముల్. ॥48॥

సీ. ప్రథమసంధ్యాంగనాఫాలభాగంబునఁ, జెలువారు సిందూరతిలక మనఁగఁ
గైసేసి పురుహూతు గారాపుటిల్లాలు, పట్టిన రత్నదర్పణ మనంగ
నుదయాచలేంద్రంబు తుదఁ బల్లవించిన, మంజుకంకేలిని కుంజ మనఁగ
శతమన్యు శుద్ధాంతసౌధకూటముమీఁదఁ, గనుపట్టు కాంచనకలశ మనఁగఁ
తే.గాలమనియెడు సిద్ధుండు గమిచి మ్రింగి

కుతుక మొప్పఁగ నుమిసిన ఘుటిక యనఁగ
గగనమందిరదీపికాకళిక యనఁగ,
భానుఁ డుదయించె దేదీప్యమానుఁ డగుచు. ||49||

వ్యాసమహర్షి యాత్రకు వెడలుట

వ. ఇట్లు సూర్యోదయంబగుటయు బాదరాయణుండు కాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి గమనోన్ముఖుండై కాశీవియోగజనితవేదనాభరంబు దుస్సహంబై యంతరంగంబుఁ గుందింప నెట్టకేలకు నేటికెదురీఁదువిధంబున శిష్యులుం దానును గనద్ధనకనకమణిమయసౌధాట్టవిలాసంబైన యప్పట్టనంబునకుఁ బ్రదక్షిణక్రమంబునఁ జనువాఁడై లోలార్కకేశవులకు నభివాదనంబును భాగీరథికి నంజలిబం ధంబును విశ్వనాథునకు వినుతియు విశాలాక్షికిఁ బ్రార్థనంబును మోక్షమంటపంబునకు జయకారంబును నంతర్గేహంబున కామంత్రణంబును గాలభైరవునకు జోహారును డుంఠి వినాయకునకు శరణార్థము దండపాణికి దండప్రణామంబును గుక్కుటచతుష్టయంబునకు మ్రొక్కును సకల దేవతాకోటికి నేటికోళ్ళును జేసి చనునప్పుడు కతిపయదివప్రయాణంబున. ||50||

సీ. గంగానదీ ప్రవాఃకణము మాధవదేవు, దోరంతరంబు శ్రీతులసిచిగురుఁ
బురుషోత్తమమునందుఁ బుండరీకాక్షుని, దివ్యపాదాంభోజక్షేత్రజలము
శ్రీకూర్మము యందు శేషాహిపర్యంకు, కంఠంబు క్రొత్తచెంగల్వదండ
సింహాద్రియందు లక్ష్మీనృకంఠీరవ, సార్వభౌము ప్రసాదచందనంబుఁ
తే. గాశికావిప్రయోగోరుగాఢతాప, శాంతి కొదవెను శిశిరోపచార మగుచుఁ
జాయ తెరువున శ్రీబాదరాయణునకు, హరిహరధ్యానపూజపరాయణునకు. ||51||

పీఠికాపురవర్ణనము

సీ. ఏపట్టనముమ్రోల నేలేఱు ప్రవహించు, బృథివికి ముత్యాలపేరువోలె
మున్నూటయఱువది మూర్తిభేదములతో, విహరించు నేవీట వేల్పుపిండు
పీఠాంబచెలి యోగపీఠిహుంకృతిదుర్గ, ననిచికాపుండు నేనగరికెలనఁ
గుంతీమహాదేవి కూర్మిమేనల్లుఁడు, మానవుం డేవీట మరగినాఁడు
తే. పెద్దగవఁకుల నేపుటభేదనమున, నెలమినిలుచుండు వ్రీడావిహీవజఘనుఁ
డట్టి పీఠాపురముఁ జేర నరుగుదెంచెఁ, బరమశైవుండు శ్రీపరాశరసుతుండు. ||52||

తే. నారికేళంపుబుట్ట నెన్నడిమిచాయ, దళములందును బోలె సంతతముఁబాఱు
వేణికాసారణులయందు విస్మయము , జగతి నెక్కడి వేలేటి సాటినదులు. ||53||

సీ. ఏఁటేఁట విరినీట నిరుగారునుం బండు, బ్రాసంగువరిచేలఁ బసిఁడిచాయఁ
బరిపాకమున వేగుపనసపండుల తావి, యిందిందిరములకు విందు సేయు
వేఁబోకఁబొలుపారు వింధ్యాద్రి పవనంబు, సోఁకపువ్వులతావిఁ బుక్కిలించు
వేశ్యావాటికలందు విహరించు వలరాజు, ననయంబుఁ జెఱకువిల్లును ధరించు
తే. నారదంబుల వలపుపొన్నలఁ బెనంగి, విచికిలామోచములతోడ వియ్యమందుఁ
బాటలీపుష్పకేతకీపరిమళములు, పొదల విలసిల్లుఁ బీఠికాపురమునందు. ||64||

వ. వెండియు ననఖండమండలంబగు మహీమండలంబునకు మకరకుండలాలంకారంబునుం బోలె భీమేశ్వరమండలంబు పొరువునఁ

ద్రిలింగోత్కలతలంబులనంది వింధ్యాచలపాదంబునఁ గేదారకుంభకోణార్కస్థానంబుల కుపమానంబనఁజాలి యేలేటిమేటికాలువలవలన నదీమాతృకంబులగు పంటవలంతి సలిలధౌతకలధౌత శలాకాశకలసంకోచంకరణంబులై యుంకురించినవియును, గొదమపసరుఱెక్కలపక్కిఢాలు పుక్కిలించి యుమయంజాలు చాయ లేర్పడం బసరుపాఱునవియును, దక్షారామ రామాజనంబుల చిఱుపిక్కలచక్కఁదనంబుల నెకసక్కెంబాడు బిగువుపొట్టలం గనుపట్టునవియును, బథికనాసాపుటీకుటీరంబులకుఁ గుటుంబకములగు కమ్మదనంబులీని పాలుకుడిచి సుందరీప్రాయంబున సామువలచునవియును, బదియాఱువన్నె కుందనంపుఁదగడుఁ దెగడుచుఁ బండి యుద్ధండకేదారవలయకుముదషండంబు లాఘ్రాణింపనుం బోలెఁ గ్రైవ్రాలునవియు నై కలమశాలిశారదాముఖాదివ్రీహిసస్యంబులవలనను, నిరంతరనారికేళచ్ఛదచ్ఛాయాచ్ఛన్న హరిదంతరంబుల భుజంగవల్లీమతల్లికాలింగిత క్రముకకంఠోపకంఠంబులఁ గ్రీడించు క్రోడదశనదష్ట స్వాదిష్టపనసఫలరససారణీపరంపరా సంపూర్ణచంపకద్రుమాలావాలవలయంబులును, వనదేవతావిలాసతాళవృంతాయమాన రంభాపలాశసంభారంబులఁ, దిలకతిలకితంబులు, విదేశవిచికిలంబులు, గోరకితకురువకంబులు, నిబిడరసకేసరంబులు, నఖిలభువనాభిరామంబులు నైనయారామంబులవలనను గన్నులపండువై కుంతీమాధవదేవునకు విశ్రాంతిప్రదేశంబును, హుంకారిణీ మహాదేవికి విహార సంకేతభవనంబును, బీఠాంబికాలక్ష్మి కాటకూటంబును, హేలాసానికి హేలాపానగోష్ఠీమంటపంబును, ననందగి భూతబేతాళడాకినీ ప్రేతరంక భైరవవ్రాతనిర్మిత ప్రాకారవప్రహట్టకుట్టిమంబగు పీఠాపట్టనంబుఁ బ్రవేశించిరంత. ||55||

సీ. త్రపుసపుష్పలతామతల్లీపటోలికా, కారవేల్లకుడుంగకములతోడఁ
గూష్మాండవృంతాకకోలకచించికా, కాయమానకదంబకములతోడ
శాకినీమూలకచ్ఛత్రాకసారణీ, ధాన్యాకమేఘనాదములతోడఁ
బిప్పల్యుపోదకీ పీతపలాండుక, వాస్తుశాఖాకోటివాటితోడ
తే. రాజనలతోడ శృంగబేరములతోడఁ, జిఱుగడఁపుఁ బెండలముతోడఁ జేమతోడ
నొప్పునాలుగు పొలములం దుపవనములు, భువనసారము పీఠికాపురవరమున. ||56||

ఉ. హాటకపానపాత్రయును నారఁగఁబండినమాతులుంగముల్
ఖేటము లోహదండము నొగింధరియించి పురోపకంఠశృం
గాటకభూమిభాగమునఁ గాపురముండెడు పీఠికాంబకుం
గైటభదైత్యవైరి ప్రియకాంతకు మ్రొక్కె నతంబు భక్తితోన్. ||57||

శా, అంతర్వాణి భజించెఁ గుక్కుటపతిన్ హాలాహలగ్రీవునిన్
శాంతస్వాంతుఁడు గొల్చె దానవచమూసంహారిణిన్ హుంకృతిన్
జింతించెన్ మునిసార్వభౌముఁడు పురక్షేత్రాధిదైవంబులం
గుంతీమాధవుఁ బూజ చేసె ఋషివాక్పుష్పోపహారంబులన్. ||58||

తే. హేల నేలాతరంగిణీకూలనిలయ, బాల బాలారుణాశోకపల్లవోష్ఠి
వేల వేలావనోద్దేశవిహృతిలోల, నేల నేలాయనకపాడె ఋషివరుండు. ||59||

వ. అనంతరంబ యొక్కింత మార్గాంతరం బతిక్రమించి. ||60||

కుమారారామవర్ణనము

శా. ఆలోకించె మహామునీంద్రుఁడు గుమారారామమున్ విన్ధ్యకు
త్రికలోపాంతధరాలలామము బహుక్రీడావనశ్యామమున్
బ్రాలేయాచలకన్యకాధవజటాభారాసనార్ధేందురే
ఖాలానాయితహేమకూటకలధౌతాట్టాలకగ్రామమున్. ||61||

సీ. కొమరేటి కల్యాణకమలషండంబుల, సౌరభ్యభారంబు సంతరించి
నారికేళాటవీనవపుష్పకుహళికా, వితతికన్నెటికంబు వీడుకొలిపి
యస్సరఃకాంతావిహారహాటకహర్మ్య, శశికాంతమణిగవాక్షములఁ దూఱి
భీమనాయకదేవు పేరురంబునఁ గ్రాలు, భుజగహారములకు భుక్తి వెట్టి
తే. రాజనారాయణస్వామి రమ్యభవన, తార్క్ష్యకేతనపతికి నర్తనము గఱపి
పొలసె నధ్వపరిశ్రాంతి పొడవడంగ, మౌనివరుపైఁ గుమారవనానిలములు. ||62||

తే. బాదరాయణుఁ డత్యంతభక్తినియతి, దివ్యవాహినిఁ గొమరేటఁ దీర్థమాడి
శిష్యవర్గంబుఁ దాను దర్శించి మ్రొక్కి, శాశ్వతునకుఁ జాళుక్యభీమేశ్వరునకు. ||63||

వ. వెండియుఁ గొంత దవ్వుచని. ||64||

సర్పపురవర్ణనము

శా. కాంచెన్ సర్పపురాభిధానముఁ ద్రిలింగక్షోణి వైకుంఠమున్
ముంచెన్ నారదకుండికాజలముల న్మోదంబుతో దేహమున్
జించెన్ గాశివియోగదుఃఖము మహాక్షేత్రంబు వీక్షించి ద
ర్శించెన్ సన్ముని లోచనోత్సవముగా శ్రీభావనారాయణున్. ||65||

సీ. శ్రీసుదర్శనశంఖచిహ్నాంకితముగాక , యెపుడు మిన్నకయున్న యిల్లు లేదు
బహులోర్ధ్వపుండ్రసంపద లేక వృథయైన, ఫాలరేఖలతోడి ప్రజయు లేదు
వైష్ణవోత్తమభాగవతసాత్త్వికులగోష్ఠి, వెలియైన వాటికావేది లేదు
నలినేక్షణుఁడు భావనారాయణస్వామి, దప్పించి పరదైవతంబు లేదు
తే. పరమగీర్వాణయాగవైభవము నెలవు, నిఖిలకల్యాణగుణకేలినిలయ మనఘ
దివ్యములు నూటయెనిమిది తిరుపతులకుఁ, బరమపదమైన శ్రీసర్పపురమునందు. ||
66||

మ. శనివారోత్సవ మాచరించె మునిశిష్యవ్రాతముం దానుఁ గ
మ్మనిపణ్యారముతోడ బూరెగమితో మండెంగ దండంబుతో
ననుగుంబాసెముతోడఁ బొండుకలమాహారంబుతో నేతితో
ఘనరంభాఫలఖండశర్కరలతోఁ గారుణ్యపాథోధికిన్. ||67||

తే. ద్వాదశాక్షరదివ్యమంత్రమునఁ బూన్చెఁ, జెంగలువ పువ్వుదండ లక్ష్మీధవునకు
శ్రీమదష్టాక్షరమున నర్చించెఁ దపసి, భావనారాయణస్వామిఁ బసిఁడివిరుల. ||68||

వ. అనంతరంబ కతిపయప్రయాణంబులం దుల్యభాగాతీరంబున. ||69||

శా. చేతోమోద మెలర్పఁ గట్టెదురఁ గాంచెన్ భారతామ్నాయ వి
ద్యాతంత్రగ్రథనాబ్జసంభవుఁడు వేదవ్యాసుఁ డభ్యర్థిత

జ్యోతిర్లింగమయస్వరూపుల జటాజూటావనార్ధేందులన్
వాతాపీల్వలవైరి గౌతమనదీవాస్సంగమేశానులన్. ॥70॥

తే. వేదశాఖావిభాగసంవేది యతఁడు లలితబిల్వశాఖాపలాశసమితి
సంగమేశఘటోద్భవశంకరులకు, నర్చనము సేయుఁ బ్రణవపంచాక్షరముల. ॥71॥

వ. మఱియుఁ దుల్యభాగాతీరంబున సాంపరాయణగ్రామంబుచేరువ బిల్వాటవీ వాటిఁ
గపట భిల్లుండైన చలిగొండ ఱేని యల్లుని ముక్తీశ్వరు దర్శించి. ॥72॥

ఉ. వేదవిభాగముం బరిఢవించిన పుణ్యుఁడు వేడ్కఁ బూన్చె బి
ల్వీదళపూజనంబు గడులెస్సఁగఁ గూరిమిశిష్యపంక్తితో
నాదిమభిల్లు నిత్యకరుణామృతపూరముఁ జల్లు పుండరీ
కోదరభల్లు నృత్తకరియూథపుమల్లునిఁ గొండయల్లునిన్. ॥73॥

తే. పదియునార్వన్నెబంగారుఁ బరిహసించు, నవనవారగ్వధప్రసూనములు గోసి
సాంపగాయమహాగ్రామసవిధనిలయు, నభవుఁ బూజించెఁ బుండరీకాక్షమూర్తి. ॥74॥

క. పంచబ్రహ్మంబుననున్, బంచాక్షరమంత్రమునను బంచాననునిం
బంచమవేదం బభినిర్మించినముని పూన్చెఁ బుండరీకకళికలన్. ॥75॥

వ. ఇవ్విధంబునఁ గాలకంఠునకుఁ బ్రభాతకాలపూజ నిర్వర్తించి సాత్యవతేయుండు
గమనోన్ముఖుండై యున్న సమయంబున. ॥76॥

సీ. ఎవ్వాఁడు వింధ్యాద్రి నిట్టింకులింకించె, గంభీరహుంకారగర్జనమునఁ
బ్రణవపంచాక్షరోపనిషత్ప్రపంచంబు, లెవ్వాఁడు శివునిచే నెఱిఁగికొనియె
గడసిల్లుధరయొడ్డ గెడవైన నెవ్వాఁడు, త్రాసుపైఁ గట్లెచందమున వంచె
నంభోదు లేడింటి నాపోశనం బెత్తి, కలిగించె నెవ్వాఁడు క్రమ్మఱంగ
తే. భీమనాథేశ్వరుఁడు గౌరిఁ బెండ్లియాడి, దక్షిణాముఖకల్యాణదర్శనమున
వత్సరము వత్సరంబు నెవ్వానిఁ జూచు, నతఁడు గగనాగ్రమాణిక్య మరుగుదెంచె. ॥
77॥

తే. మలయదుర్ధరగిరిగుహామందిరుండు,
తామ్రపర్ణీజలస్నాన ధౌతమలుఁడు
కలుషితాంభఃప్రసాదైకకతకఫలము,
కోమలియుఁ దాను నేతెంచెఁ గుంభభవుఁడు. ॥78॥

శా. ద్వీపాంతోద్భవుఁడైన సంయమికులాధీశుండు కాలోచిత
వ్యాపారంబులు దీర్చి రేపకడ దక్షారామయాత్రోద్యమం
బాపాదించుచు నోక్రియానగరపర్యంతార్ధమార్గంబునన్
లోపాముద్రయుఁ దాను వచ్చు ముని నాలోకించె దౌదవ్వులన్. ॥79॥

తే. ద్వాదశక్షేత్రయాత్రావిధాననియతి, భీమమండలిఁ జరియింపఁ బృథులభక్తిఁ
గుక్కుటేశ్వరు దర్శింపఁ గోర్కి పుట్టి, యట్టి పీఠాపురంబున కరుగువాని. ॥80॥

ఉ. ఱేపులు భీములింగము గుఱించి జపం బొనరించి నిచ్చలున్
మాపటిదాఁకఁ దీర్థముల మజ్జనమాడుచు నుండు వానిఁ బీ

తాపురి కుక్కుటేశ్వరుని డాయఁగఁ బోయెడువానిఁ దుల్యభా
గాపగ చెంత శంకరగృహాంగణ బిల్వవనాంతరంబునన్. ॥81॥

వ. అప్పరమమాహేశ్వరుం గనుంగొని సాత్యవతేయుండు ప్రత్యుత్థానంబు చేసి యెదుర్కొనియె నతండును. ॥82॥

సీ. భస్మత్రిపుండ్రాంకఫాలప్రదేశుని, రుద్రాక్షమాలికారూఢవక్షు
నుపవీతకృష్ణాజినోత్తరాంగునిఁ బల్ల, వారుణాంచితజటాపటలధారు
దామ్రపాత్రాంగులీదర్భమూలపవిత్రుఁ దరుణకింశుకలతాదండధారుఁ
బ్రావృషేణ్యవినీలపాథోధరశ్యాము, సాలవృక్షప్రాంశుఁజారుదేహుఁ
తే. బరమభాగవతోత్తమప్రథమగణ్యు, విమలమాహేశ్వరాచారవీథిపథకు
నఖిలనీవారముష్టింపచాగ్రవరునిఁ, బులినసంభవుఁ బొడగాంచెఁ గలశజుండు. ॥83॥

ఉ. యోజనగంధినందనుఁడు నూర్వశిపట్టియు నిర్ణి రోధని
ర్వ్యాజనిరంకుశప్రణయవైభవసంపద సొంపు మానసాం
భోజములం దలిర్ప మునిపుంగవు లొండొరుఁ గౌఁగిలించి వి
భ్రాజితలీలఁ జల్పిరి పరస్పరముం గుశలప్రసంగముల్. ॥84॥

క. వినయము భక్తియు సంభ్రమ, మును సౌహార్దంబు హృదయముల మొలతేరన్
వినుతి యొనర్చి రగస్త్యున, కును వైశంపాయనాదికులు మునిశిష్యుల్. ॥85॥

వ. అనంతరం బాతుల్యభాగాతీరబిల్వతరువనాంతరంబున శశికాంతశీతలశిలాతలప్రదేశంబున నాసీనులై యిల్వలాసురదమనుండును బరాశరనందనుండును గొంతతడ విష్టకథావినోదంబులఁ బ్రొద్దువుచ్చి రప్పు డగస్త్యుండు సాత్యవతేయున కిట్లు లనియె. ॥86॥

అగస్త్యుఁడు వ్యాసమహర్షి గాశిఁ బాసి వచ్చుటకుఁ గారణం బడుగుట

తే. ఆననమునందు వైవర్ణ్య మగ్గలించెఁ, గన్నుఁగవయందు దైన్యంబు గానఁబడియె
నార్తి నేదేనియొకటి నీయంతరంగ, మూనియున్నది యిది యెట్టులొక్కొ యనఘ. ॥87॥

సీ. లోలార్కునకు నీకు లోలోన నేమేనిఁ, బోటిపుట్టదు గదా మాటమాట
వెనకయ్య శ్రీడుంఠివిఘ్నేశ్వరస్వామి, ధిక్కరింపఁడు గదా తెగువ నిన్ను
నాఁకొన్న నిన్ను మధ్యాహ్నకాలంబున, నరయకుండదు గదా యన్నపూర్ణ
నెప మేమియును లేక నీయెడాటమ్మునఁ, బాటిఁదప్పఁడు గదా భైరవుండు
తే. ఎట్టు పాసితి మిన్నేటి యిసుకతిప్ప, లెట్టు పాసితి వాస్థలం బేరుకోసు
లెట్టు పాసితి వవిముక్తహట్టభూమి, యెట్టు పాసితి విశ్వేశు నిందుధరుని. ॥88॥

క. కాళీనందన కంఠీ, కాలుర శిరములకు విరులు కల్పించునొకో
లీలావనాంతరముననను, మాలోపాముద్ర యిడిన మల్లీవల్లుల్. ॥89॥

శా. ఆమందాకిని యాత్రి ణి వలనం బాబాహ్యకక్ష్యాస్థలం
బామధ్యాంతరకక్ష్య లావిమలదివ్యజ్యోతిరుజ్జృంభణ
శ్రీమద్విశ్వపతీశలింగము మదిం జింతింపఁ గాశీమహా
గ్రామం బిప్పుడు నాకనుంగవకు సాక్షాత్కారముం గైకొనున్. ॥90॥

శా. ఆనందంబున నర్ధరాత్రములఁ జంద్రాలోకముల్ కాయఁగా
నానాసైకతవేదికాస్థలములన్ నట్టిక్కులన్ శంభుఁ గా
శీనాథున్ దరుణేందుశేఖరు శివున్ శ్రీకంఠునిన్ బొడుచు
న్మేనెల్లం బులకాంకురప్రకరముల్ నిండార మిన్నేటిలోన్. ||91||

క. గంగాయమునాతీరో, త్సంగమునఁ బ్రయాగను స్సదాశివు విశ్వే
శుం గూర్చి తపము చేసితి, నంగుష్టము ధరణి మోపి యతిఘోరముగన్. ||92||

తే. విస్మయము నాకు మదిలోన విస్తరిల్లెఁ, బరమధర్మజ్ఞ కాశికాపట్టనమున
నుండు మూఢాత్ముఁడైనను నొండుకడకుఁ, బోవఁ దలఁపఁడు నీ కెట్లు బుద్ధి పుట్టె? ||
93||

వ. అనినఁ బారాశర్యుండు వాతాపిదమనున కిట్లనియె. ||94||

వ్యాసులు తాను గాశిఁ బాసిన కారణంబుఁ జెప్పుట

చ. సమధికసత్త్వవీశ్వరులు జైమినిపైలసుమంతు లాదిగా
శమదమసద్గుణాన్వితులు సాధులు శిష్యులు తోడఁ గూడిరాఁ
గ్రమమునఁ క్షేత్రయాత్రకు ధరాతలమం దఖిలంబు ద్రొక్కి భా
వము భవభక్తియుక్తముగ వచ్చితిఁ గాశికిఁ బుణ్యరాశికిన్. ||95||

క. ఏమిశకునమునఁ జొచ్చితి, మో మన్మథదమనువీ డహోరాత్రంబుల్
మే మేడునాళ్ళదనుకను, స్వామీ! యుపవాసముండి జడిసితిమి మదిన్. ||96||

క. గేహముల కేగి భిక్షాం, దేహియన న్వీట నొకపతివ్రత యైనన్
సౌహార్దంబునఁ దెడ్డెం, డాహారము పెట్టదయ్యె నా దినములలోన్. ||97||

శా. శ్రీవిశ్వేశ్వరదేవదేవుని కృపాశ్రీచే దివోదాసు బా
హావిశ్రాంతబలంబుచేత ధవళన్యాయప్రజావృద్ధి నొ
ప్పై విశ్రామము గల్గి సుస్థిరతిరంబై యుండి భాసిల్లఁగా
నీ వారాణశిలోన భిక్ష కఱవయ్యెం జూడుమీ కుంభజా. ||98||

శా. వైశంపాయనుఁ డెంతయు సుడివడె న్వాడె న్సుమంతుం డతి
క్లేశం బందిరి పైలజైమినులు దుఃఖించెన్ మదీన్ దేవలుం
డాశాంతంబులు చూచె దాల్భ్యుఁ డుదరోదగ్రక్షుధాక్షోభచేఁ
గాశీపట్టనవిప్రవాటికల భిక్షాలబ్ధి లేకుండుటన్. ||99||

తే. అక్కటా యేమి చెప్ప వింధ్యాద్రిదమన, కాశిలో నేడు నాళ్లు నిష్కారణంబ
శిష్యులును నేను నిట్రుపాసెంబు నడితి, మమరగంగానదీసైకతములయందు. ||100||

వ. అష్టమదివసంబునం దరుణోదయకాలంబున గంగాపులినోత్సంగంబులం గుశశయనంబున మేలుకాంచి యభ్యుదితంబైన మార్తాండమండలం బాఖండలదిశావేదండకంఠ గ్రైవేయకనకఘంటికాతంకారంబునుం బోలె నుదయగిరిశిఖరతటసవిధంబునం గుంకుమరజస్త్రసరేణువిసరంబునుం బోని నిగనిగ నునుజిగి గీలుకొని కోమల జిలుఁగుజిగికొనలు గగనతల మలమికొనుకొలఁది మణికర్ణికాంభఃప్రవాహంబున నఘమర్షణస్నానం బాచరించి

యత్తీరవాసిజనవిరచితవాలుకాలింగంబులకుఁ బీఠార్చనాశంభులింగంబులకును మంత్రాక్షతపుష్పకపూర్వకంబుగా నభివాదనంబుఁ జేసి పంచబ్రహ్మపంచాక్షరీమంత్రప్రధానంబులు జపియించి సిద్ధమునిపరంపరాసంకులంబైన ఘంటాపథంబునం గంగాబహిర్గేహదేహళీవిభాగంబును నంతర్గేహసౌధవీథికాట్టకుట్టిమప్రఘణంబులును గడిచి లోలార్కకాలభైరవ డుంఠివినాయక విశాలాక్షీ ప్రముఖపరివారదేవతాకోటికి నేటికోళ్లు సమర్పించి విశ్వేశ్వరు విరూపాక్షు నక్షీణమోక్షలక్ష్మీసామ్రాజ్యసింహాసనారూఢుం దారకోపదేశదేశికు దాక్షిణ్యపుణ్యకరుణాకటాక్షవీక్షాపేక్షునిఁ బ్రదక్షిణక్రమదండప్రణామపురస్సరంబుగా సేవించి ముక్తిమంటపంబునఁ గొంతతడవుండి మధ్యాహ్నకాలం బగుట నిరూపించి భిక్షాపాత్రంబులఁ గేలఁ బూని యతికఠోరజఠరక్షుధాగ్నితాపంబునకుఁ దోడగు తపనమయప్రచండకిరణకాండప్రకాండంబులు నెత్తి మండింప లేదు నడువుండు పొండుకూడ దను నిషేధవాక్యంబులు చెవులు నిండికొన విప్రవాటంబులఁ బ్రతిగేహంబును బరిభ్రమించి విసికి విసిమాలి వేసరి యలసి యారటఁబొంది సొలసి జూఁకించి తూలి దూఁపటిలి యుల్లంబునఁ గ్రోధం బుద్భవించిన. ||101||

శా. కుక్షిప్రోద్భవనిష్ఠురక్షుధితదుష్క్రోధాంధకారంబునం
జక్షుల్ రెండును జిమ్మచీఁకటులుగా సంరంభశుంభద్గతం
బ్రేక్షచ్ఛాత్రులు భీతిఁబొందఁ గడునుద్రేకించి హట్టంబునన్
భిక్షాపాత్రము రాతిమీఁద శతధాభిన్నంబుగా వైచితిన్. ||102||

క. అటు పౌరవీధి చక్కటిఁ, బటుకునఁ బడవైచి క్రోధపరిపాటిమెయిం
గటము లదరంగ భ్రూకుటి, నిటలములను జెమటనీరు నిండ ఘటిల్లన్. ||103||

క. ఏమి యని చెప్పుదును లో, పాముద్రాప్రాణనాథ ప్రజ్ఞావిభవం
బేమోయయి చెడిపోవఁగ, నామది నెన్నండు లేని నైచ్యము పొడమెన్. ||104||

సీ. ఏలా విచారింప నిందురేఖామౌళి, వివిధమౌక్తికధాతు • విశ్వనాథు
నేలా వితర్కింప హిమశైలశేఖరో, ష్ణీయకౌశేయంబు సిద్ధతటిని
నేలా పరీక్షింప నిభరాజవదనుని, డుంఠి విఘ్నేశు మండూకజఠరు
నేలా విలోకింప వ్రీళాకళాశూన్య , కటిఁ గాలభైరవు వటుకనాథు
తే. నిధకిలకైవల్యకల్యాణనిలయమైన, కాశిపైఁ గూడు లేకుండుకారణమున
నలిగి శపియింపఁగాఁ బూని యందుకొంటి, ధృతకమండలు భాగీరథీజలంబు. ||105||

ఉ. కోపము సంహరింపు మునికుంజరయంచు లలాటదేశసం
స్థాపితపాణిపద్మయుగసంఘటితాంజలిబంధులై మహా
తాపసశిష్యబృందముల్ ధర్మపథంబును దెల్పి చెప్పఁగా
శాపజలంబు పూనితిఁ బ్రశాంతివిహీనత నేమి చెప్పుదున్. ||106||

వ. ఇవ్విధంబున సప్తవాసరోపరవాసాయాససంభూతప్రభూతరోషావేశంబున నంగుళీపవిత్రసనాథంబైన హస్తంబున మణికర్ణికాజలంబులు ధరియించి యిట్లని శపియింప నుద్యోగించితి. ||107||

వ్యాసులు కాశిని శపింపఁబూనుట

శ్లో. మాభూత్త్రైపూరుషీ విద్యా, మాభూత్త్రైపూరుషం ధనమ్

మాభూత్త్రైపూరుషీ భక్తిః, కాశ్యాం నివసతాం సదా. ||108||

తే. అని శపింపఁగఁ బూను నయ్యవసరమున
నేమి చెప్పుదు నోసంయమీంద్రవంద్య
యుదిలగొని కంపమందుచునుండెఁ గాని
శాపజల మందుకోఁ గేలు సాఁగదయ్యె. ||109||

వ. ఆసమయంబునఁ గాశికానగరసోమవీథికాభవనవాటికామధ్యంబున నొక్కయింటి మచ్చకంటి పంచాశద్వర్షదేశీయపలితసారంబైన వేణీభారంబు గైవడ ముదుసలిచక్రవాకంబులతో నెకసక్కెంబాడు వీఁగుచన్నుల వ్రేగుఁదనంబునఁ దనతనూవల్లి జలదరింపఁ గంకణఝణఝణత్కారంబు దోరంబుగాఁ గ్రక్కున గోపురద్వారంబు బోరుతలుపు వాయందట్టి యందియలరవళితోడం గూడి మట్టియలమ్రోత త్రిభువనంబులు నురుజగొనం దేరుగడుపయోలం జరణపల్లవంబుఁ జాఁచి యనంగధ్వజపటకఠోరపాఠీనచ్ఛాయాదాయాయంబులైన వెణఁదకన్నులు తలచుట్టునుంబలిసి పొలయ కలమధురవీణాక్వాణపాణింధమంబైన యెలుంగు నెత్తి యో బ్రాహ్మణోత్తమా! శాప ముపసంహరించి యిటు రమ్మని నన్ను జేరం బిలిచిన. ||110||

ఉ. సంతసమంది యే నపుడు శాపజలంబులు పాఱఁజల్లి వే
దాంతవచోమహోపనిషదర్థమయిన్ శుభరూపవృద్ధసీ
మంతినిఁ గాశికానగరమధ్యనివాసిని విశ్వనాథుశు
ద్ధాంతము డాయఁబోయితిఁ బ్రియంబును భక్తియునుం దలిర్పగన్. ||111||

ఆ. డాయఁబోయి యప్పు డాయమ్మ యెవ్వరె, యేకులబునదియొ యెఱుఁగకయును
నే జోహారునిడితి (హృదయంబ నేరుచు, నెదురు ప్రాభవంబు నేర్పరింప.) ||112||

వ. అంత నన్నుం జేరఁబిలిచి యక్కాంత యిట్లనియె. ||113||

తే. భిక్ష లేదని యింత కోపింతురయ్య? కాశికాపట్టనముమీఁదఁ గానినేయ
నీమనశ్శుద్ధిఁ దెలియంగ నీలకంఠుఁ, డింత చేసెను గాక కూ డేమి బ్రాఁతి. ||114||

తే. శ్రీవిశాలాక్షి బంగారుతెడ్డునందు, నమృతపాయస మొసఁగు నభ్యాగతులకుఁ
గాశికాపురి మధ్యాహ్నకాల మనఁగ, వినియు నెఱుంగవే యాతిథ్యవేళలందు. ||115||

ఉ. ఏడు దినంబు లన్నమున కెడ్డము పుట్టిన యంతమాత్రలో
నేడుచుచున్నవాఁడవు మునీశ్వర నేఁడును నీదు ధీరతల్
పాడటిపోయెనే శివునిభార్యకుఁ గాశికిఁ బుణ్యరాశికిం
గాడు నొనర్పఁ జూచెదవు • కంఠపుఁగ్రోధము పెచ్చులెచ్చఁగన్. ||116||

ఉ. క్రొన్నెలపువ్వుదాల్పునకుఁ గూరిమిభోగపురంధ్రి కక్కటా
యిన్నగరీలలామమున కీపరిపాటికి నిట్టికోప మే
లన్న! ఘటించె దో మునికులాగ్రణి నిక్కమువో బుభుక్షితః
కిన్నకరోతి పాపమను కేవలనీతిఁ దలంచి చూడఁగన్. ||117||

తే. కాశిపైఁ గోపగింపఁగఁ గాదు నీకు, నెంత కోపించునో యింత కిందుమౌళి
విప్రుఁడవు గాన నేరము వెదకఁ దగదు, భిక్షఁ గొనరమ్ము మాటలు పెక్కు లేల. ||118||

వ. అనిన నవ్వాలుఁగంటికి నిట్లంటి. ॥119॥

శా. తల్లీ! యిన్ని దినాల కేనియు సుధాధారారసస్యందియై
యుల్లంబున్ సుఖయింపఁజేయు పలు కెట్లో వింటి నివ్వీటిలో
బెల్లాఁకొన్నతవాన నే నొకఁడనే భిక్షానకున్ వత్తునో
యెల్లన్ శిష్యులఁ గొంచు వత్తునొ నిజం బేర్పాటుగాఁ జెప్పుమా. ॥120॥

తే. ఈవు పెట్టిన భిక్ష మే మిందఱమును
బంచుకొని చేయువారము ప్రాణరక్ష
నాతి యందఱివియును బ్రాణములు కావె?
నాయదియె ప్రాణమని వత్తునా! భుజింప. ॥121॥

వ. అనిన మందస్మితవదనారవిందయై యయ్యిందుబింబానన యిట్లనియె. ॥122॥

శా. అంతేవాసులు నీవుఁ గూడుకొని మధ్యాహ్నాభిషేకక్రియల్
శాంతస్వాంతతజాహ్నవిం జలిపి పెల్చన్ రండు నే నింతలో
నంతర్గేహమునన్ సమగ్రముగ మీ కాహారము ల్వేగఁ గ
ల్పింతున్ భోజనమిష్ట మిందఱకు దృప్తిన్ బొందఁగాఁ బెట్టెదన్. ॥123॥

క. ఆఁకొంటి రిన్నిదినములు, పోఁకంతయు భిక్ష వీటఁ బుట్టక యునికిన్
ఆఁకట దూఁకట నలిగితి, రేఁకట వాయంగ భిక్ష లిడియెద రండీ. ॥124॥

వ. అనిన నేమును వియల్లోకల్లోలినికిం జని యాప్లవనం బాచరించి యుభయపవిత్రంబులు ధరియించి వేదంబులు పఠించుచు వచ్చి యమ్మచ్చకంటి యింటి మొగసాల గూర్చింటిమి. ॥125॥

క. మున్నూరు శిష్యులను నే, నన్నెలఁతుకతోడ మాటలాడిన యయ్యు
భ్యున్నతసౌధముమీఁదను, సున్నమునిగిడించినట్టి జోడరఁగులపై. ॥126॥

వ. ఉండి యాసారప్రసారంబులు చేయు శంభళీజనంబుచేతను మారాక యెఱింగించిన నబ్బోటి హాటకమయంబైన గొడుగుపావలు గిలుకలు గులుకరింపఁ గుసుమకోదండసమ్మోహనకాండంబునుఁ బోని యొక్క రెండవవయసుతాంబూలకరండవాహినిం గైదండపట్టుకొని యేతెంచి రండు విచ్చేయుండని సబహుమానంబుగాఁ దోడ్కొనిపోయి చంద్రికాసంకాశకౌశేయశతసహస్రసందానితవితానోపశోభితంబును, గాలాగురుధూపధూమవాసనాసనాథంబును, గర్పూరరచితరంగవల్లీవేల్లితంబును, గస్తూరికాలేపనసురభిశశికాంతమణిశిలాకుట్టిమంబును నగు చతుశ్శాలాభోజనమందిరంబున వృద్ధానుపూర్వకంబుగ నుచితాసనంబులం గూర్చుండ నియమించిన. ॥127॥

క. మొగి విరిసి కఱకుగూడక, పగులక వెడలుపును నిడుపుఁ బసిమియుఁ గల లేఁ
జిగురరఁటాకులు పెట్టిరి, దిగదిగ నద్దేవియాజ్ఞ దివ్యపురంధ్రుల్. ॥128॥

వ. అనంతరంబ. ॥129॥

తే. అర్చనలు చేసి గంధపుష్పాక్షతముల, ధూపమిచ్చెఁ గాలాగురుధూమరేఖఁ

గప్పురంబు నివాళించెఁ గమలనేత్ర, పంక్తిపంక్తికి నేతెంచి బ్రాహ్మణులకు. ‖130‖

ఉ. ఇందఱుఁ గూడి శాంతి పనియింపుఁడు మజ్జనమాచరింపుఁ డ
ర్ధేందుకళాకిరీటునకు నీ యమృతాన్నము లీ పదార్థముల్
మందగతిం భుజింపుఁడు సమస్తజగత్పతి కాశికాపురీ
మందిరవిశ్వనాయకుఁ డుమాపతి ప్రీతి వహించుఁ గావుతన్. ‖131‖

వ. అని పంక్తిపంక్తి నడుమ నిలుచుచుఁ నయ్యింతి భక్తిశ్రద్ధాతాత్పర్యవిశ్వాసపూర్వకంబుగా నుర్వీగీర్వాణవర్గంబులఁ బ్రార్థించుచు నాపోశనంబులు వోయింపనుండె నప్పు డేను బైలసుమంతుజైమినివైశంపాయనాదిశిష్యప్రకరంబు నెమ్మనంబుల నిట్లని వితర్కించుచుంటిమి. ‖132‖

ఉ. వండినచొప్పునుం బొగపువాసనయుం బొగపారుచందమున్
భాండసమృద్ధి సంపదయుఁ బాసవిభూతియు సర్వమంగళం
బండజయాన రిత్తప్రియ మాడెడు నేఁడును భోజనంబు లే
కుండుట గానయ్యె నసితోత్పలగంధియు నేమి మాయయో. ‖133‖

ఉ. చల్లనిసౌమ్యదృష్టియుఁ బ్రసాదము మాధురియు న్వివేకము
న్వొల్లఁదనంబు మౌగ్ధ్యమును నిర్మలినత్వముఁ జూడవచ్చినం
గల్ల యొకింతయేనిఁ బొడగానఁగరా దరఁటాకుఁ జూచినన్
ఝల్లనె గుండె యోగిరము శాకములుం బొడగానరామికిన్. ‖134‖

తే. పాత్రసంశుద్ధి కాజ్యంబు పస్తరించి, యూరకుండిరి యిది యేమియొక్కొ వీరు
కానరావిప్డు శాకపాకములు నెదుర, మనకు నిజమయ్యె నలచందమామఘుటిక. ‖
135‖

మ. అవుగా కేమి నిజంబు తేటపడఁగా నర్చించె గంధాక్షతా
దివిశేషంబుల శాంతిపాఠమును సందీపించె విశ్వేశ్వరున్
శివు నుద్దేశము చేసి మ్రొక్కి వివిధాశీర్వాదముల్ గైకొనెం
ధవళాంభోరుహనేత్ర యింతయును మిథ్యాదృష్టి గానేర్చునే. ‖136‖

క. కానీ యీదివసంబును, నే నిన్నఁటి యట్లకాక యేమనఁగ నపో
సానంబులు వడ్డించిరి, మానవతీజనులు లీల మహిదివిజులకున్. ‖137‖

తే. పోసి రాయెల్లవారి కాపోశనములు, నారగింపుఁడు లెండు మీ కమృతమస్తు
ప్రొద్దుపోయెనుజుండని బుజ్జగించి, మ్రొక్కి యంజలియెత్తె నమ్ముదుకపణఁతి. ‖138‖

శా. ఆముత్తైదువ యాజ్ఞ విప్రనికరం బాపోశనం బెత్తినన్
సామర్థ్యం బది యెట్టిదో నిఖిలమున్ సంపూర్ణమై పత్రపా
త్రీమధ్యంబునఁ బిండివంటకములుం దివ్యాన్నముల్ షడ్రసీ
సామగ్రీరుచిమత్పదార్థచయము ల్పంధిల్లె నొక్కుమ్మడిన్. ‖139‖

ఉ. పప్పును బిండివంటలును బాయసముల్ ఘృతముల్ గుండంబులుం
గుప్పలుగాఁగఁ జుట్టునను గూర్పఁగఁ గూడిన యేరుఁబ్రాలతె
ల్లప్పురభోగివంటకము గమ్మని తాలిపు సొజ్జెపిండితో

నొప్పులుగా భుజించిరి బుధోత్తము లాఁకటిచిచ్చుపెచ్చునన్. ||140||

క. తరుణి యిది యన్నపూర్ణా, పరమేశ్వరి గాని యితరభామిని గాదం
చరవాయి గొనక మెసఁగిరి, పరమమునీశ్వరులు పంచభక్ష్యాన్నంబుల్. ||141||

శా. ద్రాక్షాపానకఖండశర్కరలలో రంభాఫలశ్రేణితో
గోక్షీరంబులతోడ మండెఁగలతో గ్రొన్నేతితోఁ బప్పుతోఁ
నక్షయ్యంబగు నేరుఁబ్రాలకలమాహారంబు నిశ్శంకతం
గుక్షుల్ నిండఁగ నారగించితిమి యక్షుద్రక్షుధాశాంతికిన్. ||142||

ఆ. ఎవ్వఁ డేపదార్థ మెంతేనిఁ జింతించు, నతని కాపదార్థ మంత గలిగి
యరఁటియాకుమీఁద నవతారమై యుండు, నిట్టిమహిమ చూడ మెన్నఁడేని. ||143||

ఉ. వేలుపుగిడ్డియుం బరుసవేదియుఁ గల్పకుజంబుఁ దోడ రా
లాలితపాదనూపురఝుళంఝుళనాదము లుల్లసిల్లఁ బైఁ
జేలచెఱంగు దూలఁగ విశృంఖలవృత్తి జరించుచుండె నీ
లాలక యన్నపూర్ణ యమృతాన్నముఁ బెట్టుచు నన్నిపంక్తులన్. ||144||

వ. ఇవ్విధంబున నాజ్యధారాప్రవాహంబును,శర్కరాక్షోదసికతాంచితంబును, బాయసాపూపసంపన్నంబగు కలమాన్నపూర్ణంబును, ద్రాక్షాగోక్షీరక్షౌద్రపుండ్రేక్షుఖండమండితంబును, రంభానారికేళఫలపాకశాకసాకల్యకల్యంబును, షాడబరసావళీపానకప్రచురంబును, శరచ్చంద్రచంద్రికాధవళదధిసమృద్ధంబును నైన భోజనోత్సవంబు వైశంపాయనమనః ప్రమోదసంపత్సంపాదనలంపటంబును, సుమంతుసంతోషకారణంబును, బైలరసనాతపఃఫలంబును, జైమినికామనాకామధేనువును, దేవలముదావహంబును, రోమహర్షణహర్షోత్కర్షావహంబును, సూతకౌతూహలహేతుభూతంబును, నస్మన్మనోరథవిహారఘంటాపథంబునునై ప్రవర్తిల్లెఁ దదనంతరంబ. ||145||

ఆ. హస్తములను గడిగి యాచమనక్రియా, వ్యాప్తి దీర్చి దేవి యాజ్ఞ మేము
విమలసౌధమధ్యవేదికాస్థలమున, విశ్రమించియున్నవేళయందు. ||146||

వ. అభ్యంతరభవనంబునందుండి. ||147||

విశ్వనాథుఁడు పార్వతితోడ వ్యాసాదులుండిన వేదికకడకు విజయము చేయుట

సీ. చంద్రబింబానన చంద్రరేఖామౌళి, నీలకుంతలభార నీలగళుఁడు
ధవళాయతేక్షణ ధవళాఖిలాంగుండు, మదనసంజీవని మదనహరుఁడు
నాగేంద్రనిభయాన నాగకుండలధారి, భువనమోహనగాత్ర భువనకర్త
గిరిరాజకన్యక గిరిరాజనిలయుండు, సర్వాంగసుందరి సర్వగురుఁడు
తే. గౌరి శ్రీవిశ్వనాథుండు కనకరత్న, పాదుకలు మెట్టి చట్టలు పట్టికొనుచు
నేగుదెంచిరి యొయ్యార మెసక మెసఁగ, విహరణక్రీడ మా యున్న వేది కపుడు. ||148||

తే. జయయు విజయయు నొకవంక సరస రారు
నందికేశుండు ముందర నడచి రాఁడు

ప్రథమదంపతు లేమి సంభ్రమము లేక
యరుగుదెంచుట యద్భుతమయ్యె మాకు. ||149||

శా. గౌరిం జూచినయప్పు డంచితమహాకారుణ్యసంసత్తియుం
దారాసాయకమౌళిఁ జూచినపు డుద్యత్క్రోధసంరంభముం
దోరంబై యపు డంతరంగముల సంతోషంబు సంత్రాసముం
బూరించె న్విను మేమి చెప్పుదు మహాపుణ్యాత్మ కుంభోద్భవా. ||150||

తే. కాశీ శివునకు శుద్ధాంతకాంతగాన
దానిపై నల్గి కోపపాత్రంబ నైతిఁ
గాశి గారికి సవతియౌఁ గాన నేను
దానిపై నల్గి ప్రేమపాత్రంబ నైతి. ||151||

వ. అనంతరంబ యేము ప్రత్యుత్థానంబు చేసి యాపురాణదంపతులకుఁ బ్రణామంబు లాచరించి మడిసందులం జేతులిడి యొక్కకెలన నిలిచి యుండితిమి. పార్వతీపరమేశ్వరులు వేదికాస్థలంబున విజయం చేసి కూర్చుండి రప్పుడు శంభుండు కోపసంరంభంబున నాదిక్కు చూచి ధిక్కరించి యిట్లనియె. ||152||

శంభుండు వ్యాసుని శిష్యులతోడఁ గాశి వెడలిపొమ్మనుట

సీ. ఓరి దురాత్మ! నీవారముష్టింపచా, భాస! యోజనగంధ ప్రథమపుత్ర!
దేవరన్యాయదుర్భావనాపరతంత్ర! బహుసంహితావృథాపాఠపఠన!
భారతగ్రంథగుంభనపండితంమన్య! నీవా మదీయపత్నికి నశేష
కైవల్యకల్యాణఘంటాపథమునకుఁ, గాశికాపురికి నిష్కారణంబ
తే. శాప మిచ్చెద నని యనాచారసరణి
నడుగుపెట్టినవాఁడ వహంకరించి
పొమ్ము నిర్భాగ్య మాయూరిపొలము వెడలి
యెచటికేన్ శిష్యులును నీవు నీక్షణంబ. ||153||

క. పోక నడగొట్టితేనియు, రాకింతుఁ జుమీ మొగంబు రాచట్టుపయిం
శ్రీకాశిక నిందించిన, నీకింతట నేలపోవు నీచచరిత్రా. ||154||

క. వడి విడువక యివ్వడువున , నుడుపతిమకుటుండు చెవుల కొనరని నుడుగుల్
నొడివిన నే నయ్యిరువుర, యడుగులఁ బడి కాశి వెడలి యరిగెడువేళన్. ||155||

చ. వెఱవకు మోకుమార! పదివేలవిధంబులనైన నిన్ను నే
మఱవ మఱేడకుం జనుట మాని సుఖంబున దక్షవాటికన్
దుఱఁగలి గొన్న సమ్మదముతో గమనింపుము భీమనాయకుం
డఱగొఱలేనివేల్పు నిఖిలాభ్యుదయంబులు నీకు నయ్యెడున్. ||156||

వ. అనిన నంబవచనంబులు విని విశ్వేశ్వరదేవరచితవ్యాక్కారమహోపద్రవసంభూతవేవనాదూయమానమానసుండ నయ్యును భవానీకృపాపాంగవీక్షావిక్షేపదాక్షిణ్యంబున నొక్కింత యంకిలి దెలిసి శిష్యసహితుండనై యెన్నఁడెన్నఁడు భీమేశ్వరుఁ దర్శింతునో యని యువ్విళ్ళూరి యేతెంచుచున్నవాఁడఁ బరమమాహేశ్వరుండ వైన నినుం గనుంగొంటి నింక నామనోరథం బవ్యాహతగతిం బ్రవర్తింపఁ గలయది. ||157||

తే. అనవధానత నావగింజంతసూవె, పర్వతంబంత యపరాధభరము కొలిపి
కాశి వెడలంగ మొత్తినఁ గాసిబొంది, తిరుగుచున్నాఁడ నిదె యేను దిక్కుమాలి. ||158||

తే. కడుదయాళురు దేవతాగణములెల్లఁ, గాలభైరవుచిత్తంబు కఠినపాక
మీరసము పెద్ద డుంఠివిఘ్నేశ్వరునకుఁ, గాశి మనబోంట్ల కెల్లను గాని బ్రతుకు. ||159||

క. అని కుంభసంభవునకును, దన వృత్తాంతంబు చెప్పి దైన్యము నొందెన్
గనుఁగవ నశ్రులు దొరుఁగఁగ, ననఘుఁడు సత్యవతిసూనుఁడని చెప్పుటయున్. ||160||

వ. అటమీఁది వృత్తాంతం బెయ్యది యని యడిగిన. ||161||

ము. స్మరజిద్భూధరదిక్కరిద్రుహిణయోషాచంద్రికాభ్రాపగా
శరదభ్రాభ్రమువల్లభప్రతిభటస్ఫాయస్ఫురత్కీర్తిని
ర్భరగర్భోదయభూర్భువస్స్వరఖిలబ్రహ్మాండభాండోదరా!
యరివేదండఘటావిఘట్టనకఠోరాటోపకంఠీరవా!

క. అసమసమవిషమసమర, ప్రస్మరరిపు సుభటనిటల పట్టవిఘట్ట
వ్యసనదృఢదోఃకఠారా, కుసుమశరాసనసమాన కోమలమూర్తీ. ||163||

స్రగ్విణి. రామమాంబాసుతా రాజవిద్యాధరా
కామితార్థైకసంకల్పకల్పద్రుమా
వేమనక్షోణిభృద్వీరభద్రేశ్వరా
స్వామికార్యాభిరక్షాక్రియాదక్షిణా. ||164||

గద్య. ఇది శ్రీకమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర సుకవిజనవిధేయ శ్రీనాథనామధేయ ప్రణీతంబైన భీమేశ్వరపురాణం బను మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

1. పెండ్లికొడుకు = అల్లుఁడు

శ్రీరస్తు
శ్రీరామాయనమః.
శ్రీమహా గణాధిపతయేనమః.
శ్రీమాణిక్యాంబాసమేత శ్రీభీమేశ్వరస్వామినేనమః

శ్రీ భీమేశ్వరపురాణము

తృతీయాశ్వాసము



శ్రీభీమేశ్వరకరుణా
లాభసముజ్జృంభమాణలక్ష్మీవిభవా
ప్రాభవకశ్యపమునివం
శాభరణా! బెండపూఁడియన్నామాత్యా. ||1||

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పందొడంగె. ||2||

గీ. అవ్విధంబున బాష్పధారాకులాక్షుఁ
డగుచు సత్యవతీసూనుఁ డడలుటయును
నెలఁతయును దాను గన్నుల నీరునించెఁ
గరుణ చిత్తంబులో నుబ్బఁ గలశభవుఁడు. ||3||

వ. అనంతరంబ యంతరంగంబున సంతాపంబు డిందుపఱచుకొని సత్యవతీనందనుండు కమండలుజలంబులు కన్నులఁ దడుపుకొని నిట్టూర్పు నిగిడించి కాశికావియోగక్లేశంబున సమానవ్యసనుండైన కుంభసంభవున కిట్లనియె. ||4||

ఉ. ఈవును నేనపోలెను మునీశ్వర భాగ్యము లేమిఁ జేసి ఆ
శీవిరహాగ్నితాపమునఁ జేపుడినాఁడవు చెప్పవయ్య నా
త్రోవ మహాత్త దక్షపురి ధూర్జటి శంభుఁడు భీమనాథుఁ డా
ర్యావిభుఁ డాశ్రయార్హుడగునా? నను నేలికొనం దలంచునా? ||5||

మ. జగతీమౌళివతంసభూషణము విశ్వఖ్యాతముం గాశికా
నగరంబు న్బెడఁబాసి నీకును జగన్మాన్యైకచారిత్ర యీ
చిగురుంబోఁడికి నాకునుం గటకటా చేట్పాటు వాటిల్లె నీ
ముగురం గూర్చిన ముండదైవమునకున్ మోమోట లేదో సుమీ? ||6||

సీ. నిండి పాఱుచు నుండు నే నిదాఘములందుఁ, దళుకొత్తు సప్తగోదావరంబు?
షట్కాలశంభుపూజావిధానములకు, బల్లవప్రసవదర్భలును గలవె?
కాంతాజనంబులు కమియాన నిడుదురే, పురములోఁ దత్కాలపుణ్యభిక్ష?
ఘనతపంబునకు విఘ్నంబు సేయరుగదా, యమరేంద్రుఁ డొసఁగిన యప్సరసలు?
తే. కాలభైరవవిఘ్నేశకార్తికేయ, వీరభద్రాదిపరివారవీరగణము
స్వాగతము సేయునే కార్యసాధకులకు, దక్షవాటికయందు వాతాపిదమన? ||7||

ఉ. ముక్కు మొగంబు చూడ కొకమోసపుమాటకు విశ్వనాయకుం
డెక్కడికైనఁ బొమ్మనుచు నెట్టనిచూపులఁ జూచె నల్కతో
ధిక్కరణంబు సేయఁ జనుదంచితిఁ గాశిని నుండి నాకుఁ దా
దిక్కయి భీమనాకుఁడు దీర్చునొకో యవమానదుఃఖముల్. ||8||

తే. నన్నుఁ గన్నతల్లి యన్నపూర్ణామహా, దేవి విశ్వనాథదేవు తరుణి
గుఱుతు చెప్పి తన్నుఁ గొలువంగఁ బుత్తేర, వచ్చినాఁడ నేలవలదె తనకు? ||9||

సీ. భీమేశ్వరేశ్వర శ్రీమహాదేవుండు, కరుణించునే నన్ను బరమశైవ?
సప్తగోదావరోత్సంగధాముఁడు నన్ను, నాదరించునె యిల్వలాసురారి?
సప్తపాతాళవిష్కంభమూలస్తంభ, మూరిడించునె నన్ను నుపరతాత్మ?
దక్షిణాంభోరాశితటమేదినీభర్త, రక్షించునే నన్ను • బ్రహ్మవాది?
తే. స్వాగతము సేయునే నాకుఁ జంద్రమౌళి, కాంక్షితంబిచ్చునె నాకుఁ గాళగళుఁడు?
కాశిలోఁ బడ్డ మానభంగంబు వాయఁ, గుస్తరించునె నను శూలి కుంభజన్మ? ||10||

ఉ. దోసము పెద్ద లేదనక ధూర్జటి నిష్ఠురకంఠహుంక్రియా
భ్యాసముమై నదల్చి యదయస్థితిఁ గాశి వెలార్చె నింక నే
నా సరిసంయమీంద్రుల ననాథత నేమెయిఁ జూతు దక్షవా
టీసదనుండు ప్రేమ ఘటియింపక తాను నుపేక్ష చేసినన్. ||11||

కలశభవుఁడు పారాశర్యునకు దక్షారామమహిమంబు చెప్పుట

వ. అనినఁ బారాశర్యునకు నత్తపోధనవర్యుం డిట్లనియె. ||12||

మ.వితతాష్టాదశసంహితాగమకథావీథీసహస్రంబు భా
రతతంత్రం బఖిలంబు నీయది యపారంబైన యామ్నాయసం
తతి నీచే వివరింపఁగాఁబడియె విద్యావర్ధనా నీవు నీ
క్షితిలోఁ గానని క్షేత్రముల్ గలవె? యీచింతాభరం బేటికిన్. ||13||

వ. భీమలింగంబు మాహాత్మ్యంబు నీ వెఱుంగనియదియునుంగలదె? దక్షారామపుణ్యక్షేత్రం బఖిలపురాణప్రసిద్ధంబు కాదే? నీమనోవిషాదంబునం జేసి యెఱుఁగనివాఁడవుంబలె నడిగెదవుగాక, యైన నడిగిన యర్థంబు చెప్పెద నాకర్ణింపుము. ||14||

ఉ. మోక్షస్థానము భోగభూమియును నై మున్నాఱుక్షేత్రంబులన్
సాక్షాద్బ్రహ్మపదం బనంగ నపరస్వర్గంబునా నొప్పుగున్
దక్షారామము భీమనాయకమహాధామంబు లోకత్రయీ
చక్షుః ప్రాహుణకాయమానసుషమాసంపత్సముద్దామమై. ||15||

తే. రాజవంశజుఁడగు భగీరథునివెనుకఁ, బాఱుతెంచిన చదలేఱు పాటియగునె
సప్తమునిరాట్ప్రితాపసంప్రాప్తమైన, సప్తగోదావరంబుతో సారమహిమ. ||16||

సీ. దక్షప్రజాధినాథమహాధ్వరక్రియా, దీక్షాధిగమపుణ్యదేశమునకు
బ్రహ్మవిష్ణుపురందరప్రధానసుపర్వ, పరమసంయమిసభాభవనమునకు
దాక్షాయణీయోగదహనార్చిరున్మేష, సామిధేనీమంత్రజాతమునకు
వీరభద్రభుజావిహారహేలాసమా, రంభనాటకనాట్యరంగమునకు

తే. నమృతమయదివ్యతేజస్స్వయంభులింగ, శాంతభీమేశ్వరేశ్వరస్థానమునకు
దక్షవాటంబునకు మోక్షధామమునకు, భోగజన్మస్థలమున కేపురము సరియె? ॥17॥

వ. వెండియుఁ చండభానుకృతప్రతిష్ఠుండును, నాఖండలముఖనిఖిలబర్హిర్ముఖశిఖామణిమయూఖకిమ్మీరితచరణారవిందుండును, సప్తపాతాళభువననిష్కంభనిర్భేదసమాసాదితావిర్భావుండును, దివ్యామృతస్వయంభూరుజ్జ్యోతిర్లింగమయమూర్తిధరుండునైన, భీమేశ్వరుండు భోగమోక్షప్రధానదీక్షాధురంధరుండై యందు వసించియుండు నమ్మహాదేవుచేత నప్పుణ్యక్షేత్రం భీమమండలంబనఁ బండ్రెండు యోజనంబులమేర కైవల్యకల్యాణమండపంబును భోగలక్ష్మీవిలాసభవనపుండరీకంబునునై కుండలాముఖసంవేద్యశార్దూలక్షేత్రంబులు మొదలుగాఁ గల శాఖోపశాఖాక్షేత్రంబులం గలిగి దక్షిణజలధివేలావనోపకంఠంబున వేదండవదనశుండాకాండచులికితోన్ముక్తసప్తగోదావరసలిలధారాఝుణత్కారబృంహితబ్రహ్మాండగ
దుల్యభాగాప్రవాహలహరికాఘోషఘుమఘుమాయమానదిగ్విభాగంబును, నేలానదీమాతృకాయమానకేదారక్షేత్రసంవర్ధితానేకవ్రీహిభేదసంపత్సంపన్నంబును, ఫలభరితనారికేళషండమండితప్రౌఢపీఠాపురోపకంఠసీమాబహిర్భాగంబును, మాతృకాయమానగోదావరీక్షేత్రపుణ్యాగ్రహారపరంపరాభూనిలింపసంపత్సంపాదితాధ్వరక్రియాస
గౌంతేయవాహినీప్రాంతసంతప్యమానమునిమండలంబును సహకారకాంతారఫలరసాస్వాదమోదమానపుంస్కోకిలకుటుంబకంఠనాళకోమలకుహూకారకోల
హరివంశంబునుంబోలె బలభద్రప్రద్యుమ్నానిరుద్ధపురుషోత్తమాధిష్ఠితంబును నై, మహాక్షేత్రంబన, మహాలింగస్థానంబన, దక్షిణకాశియనఁ, గల్యాణనిలయంబనఁ, గైలాసప్రతిబింబంబన, ననశ్వరమహైశ్వర్యంబును, నప్రతిమవైభవంబును, నవాఙ్మానసగోచరంబును, నసంఖ్యాతప్రమథగణసమాకీర్ణంబును నై , యశేషకల్యాణనిలయం బై యొప్పు నమ్మహాస్థానంబునందు. ॥18॥

సీ. పాటలంబగుజటాజూటంబునడునట్టు, పూపచుక్కలరాజు పొడవు చూపు
వెడఁద యైన లలాటవీథీవిటంకంబు, కట్టెఱ్ఱక్రొవ్వేఁడి కన్నుఁ గూర్చుఁ
గంబుసన్నిభ మైనకంఠప్రదేశంబు, గరళ కూటముఛాయఁ గ్రాఁచి యుమియుఁ
గడుమనోజ్ఞము లైనకర్ణపార్శ్వంబులఁ, బెనుపాఁవపోఁగులు బిత్తరించు
తే. భీమమండలికాపుణ్యభూమియందు, వివిధకైవల్యకళ్యాణవేది ననఁగఁ
గీటపక్షిసరీసృపక్రిమిచరాది, జంతుకోటికిఁ బ్రాణావసానవేళ. ॥19॥

సీ. ఒకచోటఁ గోటివల్ల్యుడు రాజకోటీర, విభ్రాజితోత్సంగ వృద్ధగంగ
యొకచోటఁ బీఠాంబికోన్నతస్తనభరా, స్ఫాలజర్ఝరితకల్లోల యేల
యొకచోటఁ జటులవక్రకుళీరపాఠీన, తోయగర్భాభోగ తుల్యభాగ
యొకచోట నప్సరోనికరసంసేవితాం,తరము శ్రీసప్తగోదావరంబు
తే. నమరు నాగరఖండసిద్ధాంతజాతి, నాగవల్లీసమాక్రాంత పూగఖండ
మండితోద్యానవాటికాఖండవిభవ, పాత్ర మగుభీమమండలీక్షేత్రమునకు. ॥20॥

సీ. త్ర్యంబకాచలశిఖాగ్రమునందు నుదయించి, పొదలి యార్యావర్తభూమిఁ దఱిసి
నులఁగి దండకవనీమధ్యభాగమున నా, ప్రప్రవణాచలప్రస్థ మొఱసి
పట్టిసశ్రీవీరభద్రేశు సేవించి, క్షేత్రసోమేశుమందిరము డాసి
యేచియనంతభోగేశ్వరస్థానంబు, రుద్రపాదములపైఁ ద్రోవ గాఁగఁ
తే. గోటిపల్లీశు కోమలాంఘ్రులకు మ్రొక్కి, కుండలాముఖక్షేత్రంబుఁ గుస్తరించి
భీమమండలి డాపలఁ బెట్టుకొనుచు, గౌతమీగంగ లవణాబ్ధి గౌగిలించె. ॥21॥

తే. నీరుకడఁ గోల్లఁగూడిమున్నీటిఁగవయు
మొగులుబడి వాహినుల కెట్లు మొరయవచ్చు
వార్ధు లేఁడింటికి వలపువనిత యైన
మంగళోత్సంగగౌతమీగంగయెదుర. ||22||

ఉ. ఎక్కడఁ జూచినం సరసి యెక్కడఁ జూచిన దేవమందిరం
బెక్కడఁ జూచినం దటిని యెక్కడఁ జూచినఁ బుష్పవాటికల్
యెక్కడఁ జూచిన న్నది మహీవలయంబున భీమమండలం
బెక్కడ యన్యమండలము లెక్కడ భావన చేసి చూచినన్. ||23||

తే. బ్రహ్మహత్యాదులగు మహాపాతకములు
ధాత్రిజనులకు నిమిషమాత్రమునఁ బాయు
భీమనాథమహాదేవు పెండ్లినాఁటి
దక్షిణాముఖమండపదర్శనమున. ||24||

తే. కార్తికీవేళ భీమశంకరునినగరఁ
దూఱు నెవ్వాఁడు చిచ్చుఱ తోరణంబు
నతఁడు దూఱఁడు ప్రాణనిర్యాణవేళ
ఘోరయమపట్టనద్వారతోరణంబు. ||25||

తే. ద్వాదశక్షేత్రపుణ్యక్షేత్రములతోడ, రమ్యమగు సప్తగోదావరంబుతోడ
వరదభీమేశ్వరేశ్వరావాసమైన, దక్షవాటంబు కళ్యాణధామ మమరు. ||26||

తే. అప్పురంబు ప్రభావంబుఁ జెప్పనేల, తిరిగి పాఱంగ యోజనత్రితయభూమి
వాపికాకూపగర్తపల్వలతటాక, క్షేత్రజలములు భాగీరథీజలములు. ||27||

సీ. పంచాక్షరీమంత్రపారాయణంబులు, జపియించు శారికాసముదయములు
నీలకంఠస్తోత్రకోలాహలప్రౌఢి, జూపు నున్మత్తపుంస్కోకిలములు
శతరుద్రసచ్ఛ్రుతి స్వాధ్యాయపాఠంబుఁ, బరిఢవించుఁ గిశోరబంభరములు
ప్రణవాక్షరాభ్యాసపరిపాటిఁ బాటించు, నానావిధంబుల నమిలిపిండు
తే. సప్త గోదావరంబు నిరర్గసహస్ర, సారణీసేకసాంతత్యసంప్రవృద్ధ
వివిధతరుగుల్మవల్లికావేలమైన, తత్పురోద్యానవీథికాంతంబునందు. ||28||

సీ. నిఖలపుణ్యక్షేత్రనివహంబునందును, నత్యంతమాశ్రయం బనఁగ నెగడి
యైంద్రసంపద కెల్ల నాధారభూతమై, దక్షునియజ్ఞంబు తానకమయి
ద్వాదశపుణ్యక్షేత్రములతో సంధిల్లి, భోగమోక్షవిహారభూమి యగుచు
నియమయాత్రామాత్రనిశ్శేషదోషాప, హరణం బొనర్ప సమర్థమగుచు
తే. సిద్ధనిర్మలనిరవధి శ్రీస్వయంభు, ధన్యభీమేశ్వరేశ్వరస్థాణులింగ
దైవతస్థితిసంభవస్థానమైన, దక్షవాటంబు వర్ణింపఁ దరమే మనకు. ||29||

క. దక్షిణకాశీనగరము, దక్షారామంబు భీమధామము ధన్య
త్వక్షిక్షోణీమండల, రక్షామణి దానిఁ బొగడ బ్రహ్మకు వశమే. ||30||

సీ. భీమేశ్వరేశ్వర శ్రీమహాదేవుండు, హిమధామమౌళి విశ్వేశ్వరుండు
సప్తగోదావరసలిలప్రవాహంబు, సాక్షాత్కరించిన జహ్నుకన్య
తిరుచుట్టుమాలెలో దిరమైనగణపతి, యేకాంతడుంఠివిఘ్నేశ్వరుండు

దక్షిణంబుననున్న దండపాణీశుఁ డూ, హింపంగ దండపాణీశ్వరుండు
తే. భైరవస్వామి శ్రీకాలభైరవుండు, నంది నందీశ్వరుం డేమి సందియంబు
దక్షవాటంబు కాళికాస్థలముగాదె, తీవ్రకరతేజ సత్యవతీతనూజ. ||31||

వ. మఱియు భీమేశ్వరమండలమునకు సీమాసంవిభాగంబు. ||32||

తే. జంభరిపుదిక్కునకు సీమ సలిలరాశి, పశ్చిమమునకు సీమ త్ర్యంబకతనూజ
ద్యుమ్నపతిదిక్కునకు సీమ తుల్యభాగ, దక్షిణమునకు వృద్ధగౌతమియె సీమ. ||33||

తే. భోగమోక్షమహైశ్వర్యయోగకాంక్ష, భీమమండలిఁ గాపుండఁ బ్రియమువుట్ట
మర్త్యయోని జనింపంగ మదిఁ దలంత్రు, వివిధగంధర్వకిన్నరవిబుధవరులు. ||34||

తే. భీమమండలికాపుణ్యభూమియందుఁ, దేజరిల్లెడు పండ్రెండుక్షేత్రములకు
జాతరలు సేయు నప్సరస్సతులతోడ, నాకముననుండి యేతెంచి నముచివైరి. ||35||

సీ. ఏడురసాతలక్రోడంబులును విని, ర్భేదించి వెడలిన పెద్దవేల్పు
మార్తాండుచే నభోమణిచేత రవిచేఁ బ్ర, తిష్ఠఁ బొందిన మహాదివ్యమూర్తి
సప్తర్షు లరుదేర సప్తగోదావరం, బవగాహనము చేసినట్టిప్రోడ
తొలుమామ యగుదక్షు, నెలదోటనడుచక్కి,విహరణం బొనరించువేడ్కకాఁడు
తే. విశ్వపతి భీమనాథేశ్వరేశ్వరుండు, కర్తయై యుండి భోగమోక్షముల నిచ్చు
భక్తజనులకు నట్టి వైభవపదంబు, మండనము మేదినికి భీమమండలంబు. ||36||

సీ, ఎచ్చోటఁ దాఁ బాఱె నిఱ్ఱిరూపముఁ దాల్చి, యతిసాధ్వసంబుతో నధ్వరంబు
పాటిల్లె నెచ్చోట భాషావధూటికి, నతిజుగుప్సితమైన యంగవికృతి
యెచ్చోట ముచ్చిచ్చు నేడేసినాల్కలు, కొండనాల్కల దాఁకఁ గోతవడియె
నెచ్చోట నులివేఁడి యెండఁ బండులు రాలి, పూషార్కవదనంబు బోసివడియె
తే. దక్షుఁ డెచ్చోటఁ బొట్టేలితల ధరించెఁ, జిందువందయ్యె నెచ్చోట నిందుఁ డనుచుఁ
జెప్పుదురు వీరభద్రుని జృంభణంబు, భీమమండలి నుండు ప్రాఁబెద్దమునులు. ||37||

వ. నీవు విశ్వేశ్వరదేవవిరచితావమానమనశ్శల్యంబున డస్సి ఖిన్నుండవై యున్నవాఁడవు; నిన్ను విడిచిపోవుట నాకు నుచితంబు గాదు; నీవు నేనునుంగూడి ద్వాదశపుణ్యక్షేత్రయాత్రాప్రసంగమునఁ గుక్కుటేశ్వరదేవు దర్శింపఁగలవార మీవేళ దక్షారామంబునకు మగిడి పోదము లెమ్మని యతండును దానును లోపాముద్రయును శిక్ష్యమండలంబునుం గదలి యిష్టాలాపంబులం బ్రొద్దుపుచ్చుచుం జనిచని. ||38||

సీ. తుల్యభాగాతటీద్రుమమండలం బైన, సాంపరాయపురంబు సరణిఁ బట్టి
చూతాటవీవాటి శోభమానం బైన, పులుగుర్తిసోమేశు వలపలించి
యోంకారపురిఁ ద్రికూటోపరిస్థితులైన, హరిహరబ్రహ్మల నభినుతించి
శీలామహాగ్రామసింహాసనస్థున[1], కురగహారున కెదురుండి మ్రొక్కి
తే.యరుగువారు మునుల్ పరాశరసుతునకు
దక్షవాటిఁ బ్రవేశింపఁదగినయట్టి
శుభముహూర్తంబునకుఁ గాలశుద్ధి దెలియఁ
దలఁచి కూర్చుండి రొకవివిక్తస్థలమున. ||39||

వ. అప్పుడు కాలశుద్ధి విమర్శించి మైత్రావరుణుండు పరాశరసుతున కిట్లనియె. ||40||

తే. గార్గ్యసిద్ధాంతమత ముషఃకాలకలన, శకున మూనుట యది బృహస్పతిమతంబు
విప్రజనవాక్య మరయంగ విష్ణుమతము, సర్వసిద్ధాంత మభిజిత్తు సమ్మత మగు. ||41||

తే. అసురపురములు సాధించె నంధకారి, యమరపాథోధి మథియించి రమరవరులు
దివ్యసింహాసనం బెక్కె దివిజభర్త, సిద్ధమధ్యాహ్నవే ళాభిజిత్తునందు. ||42||

వ. ఇంక నొక్కవిచారంబు. ||43||

తే. నాభిమండల మిచ్చోటునడుము గాన, భీమమండలి కాపుణ్యభూమినెల్ల
నిచ్చటనె యుండి వీక్షింతమే? మునీంద్ర, యాకసం బెక్కి యోగవిద్యాబలమున. ||44||

క. భద్రగతి నేను లోపా,ముద్రయు నిర్నిద్రయోగముద్రాశక్తిం
రుద్రవిహారాలయము స, ముద్రముతోఁ గూడఁ జూతు మోమునివర్యా. ||45||

తే. ఇప్పుడు ఘటకాద్వయం బయ్యె నినుఁడు పొడిచి, దవ్వు చాల దిచ్చోటికి దక్షవాటి
కేవలము మంచినడకైనఁ గీసవెల్తి, రెండుజాములు నిట నూరకుండనేల. ||46||

వ. ఈ యోంకారపురపుణ్యక్షేత్రంబుసం ద్రికూటదివ్యభవననాటంబున మునిసంఘం బుండునది; మనము నభోమండలంబున కెగసి ముహూర్తమాత్రంబునఁ గన్నులపండువులుగా భీమమండలి పుణ్యక్షేత్రంబు గనుఁగొంద మనుటయుఁ బారాశర్యుండు సబహుమానంబుగా సమ్మతించిన. ||47||

వ్యాసాదు లాకసంబున నుండి భీమమండలంబుఁ గనుఁగొనుట

మ. పరమర్షు ల్భ్రతరోమహర్షమున లోపాముద్రయుం దారు నం
బరమధ్యంబున నావహం బను జగత్ప్రాణప్రవాహంబుపైఁ
బరిలంఘించిరి భుక్తిముక్తిరమణీప్రత్యగ్రలీలాస్పదం
వరసౌధంబగు భీమమండము సర్వంబున్ విలోకింపఁగన్. ||48||

వ. ఇవ్విధంబున నావహస్కంధగంధవాహప్రవాహమధ్యంబునఁ దపఃప్రభావావష్టంభంబున నిలిచి కుంభసంభవుండు బాదరాయణున కిట్లనియె. ||49||

సీ. అంధ్రభూభువనమధ్యము పుండరీకంబు, సప్తగోదావరజలము తేనె
బ్రహసంవేద్యాది బహుతీర్థములు రేకు, లకరులు చారుదివ్యస్థలములు
నాళంబు లవణాబ్ధి వేలావిభాగంబు, కళ్యాణభోగమోక్షములు తావి
దక్షవాటీమహాస్థానంబు కర్ణిక , హంసంబు భీమనాయకుఁడు శివుఁడు

తే. గౌతమీసింధుకౌంతేయకణ్వనదులు, తుల్యభాగయు నేలేఱు దుమ్మికొనలు
భువనసంభావ్యమైన యీపుణ్యభూమి, యనఘ సంసారతాపశాంత్యౌషధంబు. ||50||

సీ. సర్వంసహకుఁ గాసె సమకట్టుపుట్టంబు, గగనంబునకు నెల్లఁ గలువసెజ్జ
యవటంబు మేఘవాహనుగంధకరటికి, నభ్యవహార మౌర్వాగ్నిశిఖకు
వంటిల్లు యామినీశ్వరకళామౌళికిఁ, దరిచోటు నిఖిలబృందారకులకుఁ
గూటకచ్ఛపనాయకునకు నిశాంతంబు, మరుజనకునికిని మనికిపట్టు

తే. ఘనశరోద్దండపాఠీనకమఠనక్ర, తిమితిమింగిలచక్రవిక్రమవిహార
ఘుమఘుమారంభగంభీరఘోషఘటిత, లటదిశాప్రతిశబ్దోపలబ్ధి యబ్ధి. ॥51॥

సీ. జనమేజయారబ్ధ సర్పాధ్వరాహూత, చక్షుశ్శ్రవస్సహస్రములఁ బోలి
బ్రహ్మాండమండలప్రాసాదసంభాగ, హరిమణిస్తంభసంహతు లనంగ
జంభారిదోస్స్తంభదంభోళిఖండితాం, జనశైలశిఖరపుంజములఁ బనఁగి
సంహారసమయఝుంఝూమారుతోద్ధూత, కాలాంబువాహసంఘములఁ గెలిచి
తే. యాడుచున్నవి తీండ్రిల్లి యంబరమున, జేయుచున్నవి త్రిభువనాశ్లేషకంబు
నబ్జనాభుని తూఁగుటుయ్యాలలు గంటె, వేనవేలు పయోరాశి వీచిఘటలు. ॥52॥

శా. కాశిం జచ్చిన యంతఁ గాని పడయంగారాని కైవల్య మ
క్లేశం బొనటు వేద్యనాయకునిచే లీలాగతిం జేరు రా
రో శీఘ్రంబున మర్త్యులార యను నారూపంబునన్ మోయు నా
కాశాస్ఫాలనగౌతమీజలధిసంగస్థానకల్లోలముల్. ॥53॥

మ. అది సంవేద్యము; కోటిపల్లి యదె; దక్షారామమన్ పట్టనం
బదె; యభ్రంకషసౌధకూటఘనహేలావాసముచ్ఛ్రాయసం
పద సొంపారెడు భీమలింగము మహాప్రాసాదభూమీధరం
బిదె; సప్తర్షనదీప్రవాహ మిదె; సంవీక్షింపు మేకాగ్రతన్. ॥54॥

సీ. అదె పట్టిసస్థానమందుండు వీరభ, ద్రేశ్వరస్వామి యర్ధేందుమౌళి
యదె పుండరీకాద్రి యచట మార్కండేయు నిలువేల్పు ముక్కంటి వెలసెఁ దొల్లి
యదె కుమారారామ మాహర్మ్యరేఖయ, చాళుక్యభీమేశు సదనవాటి
యదె కుక్కుటేశ్వరం బయ్యుపాంతము మేడ, హుంకారిణీదేవి యోలగంబు
తే. వాఁడె మాయింటివేల్పు పల్వాలపురమున
నుండులింగంబు ఫణిరాజకుండలుండు
సప్తమునిసింధుసంగమేశ్వరుఁడు వాఁడె
కుండలాముఖ మదె మౌనికులవరేణ్య. ॥55॥

క. అని చూపి చెప్పి కుంభజుఁ , డినుఁ గనుఁగొని శుభముహూర్త మిదె యేతెంచెన్
మనము దిగవలయు ననుచును, మునిమండలి మ్రోల దిగిరి ముగురుం ధరకున్. ॥ 56॥

వ. అనంతరంబ కుంభపులినసంభవులు సంబవులు దొడిగికొని కదలి, కదళికారామంబుల రామణీయకంబును, నుల్లసిత బిల్వచిరిబిల్వవిటపంబుల పొల్పును, ద్రాక్షారుద్రాక్షఖర్జూరకేసరసరళపున్నాగనారంగంబులరంగంబును, లవంగలుంగలవలీమల్లీవల్లీమతల్లి వేల్లనంబుల యుల్లాసంబును, ఘోంటాకురంటక ఝుంటికాకంటకఫలకపిత్థ లోధ్రజంబూజంబీరపారిభద్రభద్రదారుశాల్మలీగుల్మ లీలాహేవాకంబు నుద్రేకంబును, గోమలతరతమాలమాలాకారశాకోటవిటపిషండంబులమెండును, జఱికుముఱికంబును, బ్రాసంగుమిసిమియుఁ, జెంగల్వతావితేవయుఁ, గుసుమవాటియెసకంబును, నుభయపార్శ్వంబులం గల ఘంటామార్గంబునుగా నెడనెడం గుసుమభారారంభసంభారకుసుమగుచ్ఛచ్ఛాయావిభాసితసంధ్యారాగసరభసంబును, గందియందంబును, బెసరసిరియును, మినుమునలువును, గోధూమ

శ్యామాకవరగయును, మాషతోరసమున్మేషంబును, నేసియేపును, ననంతివనకేతనంబును, నువ్వుమవ్వంబును, గుళుత్థశుద్ధార్ధమానవృద్ధియు, బ్రత్తిసంపత్తియు, బొబ్బరయుబ్బరంబును, నందసందర్భంబును, యవయావనాళ ప్రియంగుగుళుజతిలపరిస్ఫూర్తియు, దవ్వింవలసందడియు, గంటెకొఱ్ఱతఱచును, గసగసలినయును, జెంగలించు జాంగలిక్షేత్రంబున నేత్రంబులకు నింపుసొంపుసంసాదింప ననంతాంతరాంతరంబులు, తరతరంబు తరళ తరతరంగరించోళికాంచలంబులం జెంగులం దువాళించుచు నతిశిశిరసలిలశీకరనికర నిరతకరణపరిణతింగొల్పి పోఁకమోఁకల పూవుఁబాలల నెత్తావికిం దావలంబులై కేవలంబుపొలయు సప్తగోదావరసమీకణంబులు నాసికాపుటకుటీరంబులకుఁ గుటుంబకంబుగా మందమందగమనంబున నహిమకరబింబం బంబరవీథిసౌధకూటంబున హాటకకలశభంగి నంగీకరించుకొలఁది నభిజిద్వేళ వేలావనోపకంఠకంఠాలంకారహారధామంబైన దక్షారామంబుఁ బ్రవేశించి రంత. ||57||

వ్యాసాదులు దక్షారామంబుఁ బ్రవేశించుట

క. ఇటు కృష్ణద్వైపాయన, ఘటజన్ములు భీమనాయకస్వామి మహా
కటకము ముక్తి ధూటీ, కటకాభరణంబుఁ జొచ్చి కడు వేడుకతోన్. ||58||

తే. కర్ణికారాంబికామహాకాళిగుడికి, నందముగ నూలుపట్టిన యట్టిచాయ
సూర్యవీథికిఁ జనిరి సంశుద్ధమతులఁ, బశ్చిమద్వారమునకు నై పరమమునులు. || 59||

వ. అప్పుడు ఘటోద్భవుం డమ్మహాస్థానంబు సత్యవతీసూనునకుఁ జూపి వెండియు నిట్లనియె. ||60||

సీ. లీలావిలాసలాలితలోకహర్షంబు, గోమేధికాక్లృప్తగోపురంబు
గోపురస్థితశాతకుంభకుంభశతంబు, దివ్యరత్ననిబద్ధదేవగృహము
దేవగేహాకీర్ణదివిజాప్సరశ్శ్రేణి, యఖిలవస్తుప్రపూర్ణాపణంబు
వివిధాపణస్వర్ణవేదికాధ్యాసిత, యక్షగంధర్వవిద్యాధరంబు
తే. శంఖభేరీమృదంగనిస్సాణపటహ, ఝుల్లరీవేణువీణాదిశబ్దనిహ
కలకలోద్వేజితాశేషకల్మషంబు, నయనభాగ్యంబు దక్షిణానందవనము. ||61||

సీ. ఘల్లుఘల్లని రత్నకంకణంబులు మ్రోయ, గంధవాహునియాలు కసవునూడ్చు
లక్ష్మికెంగేలిలీలారవిందమ్మునఁ, గలయంపి చిలికించుఁ గమ్మఁదేనెఁ
దామ్రపర్ణియుఁ దాను తారకాపథగంగ, నలిముత్యముల రంగవల్లిఁ దీర్చు
నధివాసమును జేయు యమునిశుద్ధాంతంబు, ధూపార్తిమహినాక్షి ధూమఘుటిక
తే. సప్తపాతాళనాగేంద్రచంద్రముఖులు, ఫణమణిజ్యోత్స్నదివియగంబము లగుదురు
సోమమకుటుని గారాబుబజోటియైన, దక్షవాటికిఁ బ్రతిమహోత్సవమునందు. ||62||

మ. ధనకోటీవినిబద్ధకేశవశతద్రాఘిష్ఠవైశ్యాలయం
బనువేలధ్వనితార్థదాననిధిఘంటారావవేశ్యాగృహం
బనిమేషాక్షినిరీక్షితేశ్వరమహేడ్యక్షోణి బృందారకం
బనుసంధ్యాగతలోకపాలకము దక్షారామ మభ్యున్నతిన్. ||63||

తే. మొగులుముట్టిన సురపద్మమూర్ధవీథిఁ, గోటిపడగలఁ బొలుపారుఁ గూటకోటి

పట్టణమ్ము నిజాంగుళీపల్లవముల, నెట్టుకొని పాపములఁ బాయఁ దట్టుకరణి. ||64||

సీ. ఎచ్చోట క్షేత్రంబు లేఁకారుజనుల కి, చ్ఛామాత్రభోగమోక్షప్రదములు
కీర్తింతు రెద్దాని కీర్తి గంధర్వులు, గాంధర్వమున యక్షగానసరణి
జంకించు నెద్దాని శబలసౌధోపరి, ధ్వజపటంబులు దేవతాగృహముల
వసియింతు రెద్దాన వాలఖిల్యాదులు, తపసు లష్టాశీతిదశశతములు
తే. నెద్ది యమరేంద్రపురలక్ష్మి కింతపెద్ద, యట్టి శ్రీదక్షవాటీమహాపురంబు
నద్భుతంబంది చూచిరి యాదిమునులు, సత్యవతినందనుఁడు గుంభసంభవుండు. ||
65||

సీ. దక్షాధ్వరానలత్రయతీర్థ యొక్కటి, యోగాగ్ని నెందేని నురిసె గౌరి
యఖిలేష్టసంసిద్ధియందు రెండవతీర్థ, మెందేని నుమ గాంచె నిష్టసిద్ధి
సోమేశ్వరం బంద్రు సొరిది మూఁడవతీర్థ, మెందేని నఘము లిట్టింకులింకు
హైమవతం బందు రది నాలుగవతీర్థ, మెందేని హిమవంతుఁ + డొందె వరము
తే. సప్తగోదావరంబు పంచమసుతీర్థ, మఖిలశుభములు నెందేని నావహిల్లుఁ
బంచతీర్థంబు లివి యాడి పంచజనుఁడు , పాయుఁ బంచేంద్రియోద్భవపాతకములు.
||66||

గీ. శిష్టమునిలోకవిబుధాభిసేవ్యమైన, యిమ్మహాతీర్థము శక్తి నేమి చెప్ప
వానిపైఁ బాఱివెడలెడు వాయువేనిఁ, జీమకైనను గైవల్యసీమ నొసఁగు. ||67||

వ. అని దక్షారామమాహాత్మ్యంబు వర్ణించుచుఁ బ్రదక్షిణక్రమంబున భీమేశ్వరుదివ్యమందిరంబు వలపలించి సప్తగోదావరంబునకు డిగ్గి కృతస్నానులై రప్పుడు సాత్యవతేయుండు కుంభసంభవు కిట్లనియె. ||68||

తే. ద్వాదశక్షేత్రశివలింగదర్శనంబు, మొదలఁ జేయంగవలయుట ముఖ్యపక్ష
మానతీఁదగు నాకు నీవానుపూర్వి, శంభులింగంబు లవి యెవ్వి కుంభజన్మ. ||69||

క. ఇటమున్న దక్షవాటీ, కటకంబునయందు బెద్దకాలంబు వసిం
చుటఁ దీర్థంబులు నీకున్, ఘటసంభవ యాడినవియె కావె తలంపన్. ||70||

వ. అసిన వీని యగస్త్యుండు సాత్యవతేయున కిట్లనియె. ||71||

తే. పూర్వజన్మకృతంబైన పుణ్యరాశి, పాకదశఁ బొందు నెప్పు డప్పాటఁగాని
సకలసంసారదురితనిస్తారమైన, శివకథాగోష్ఠి చెవులకుఁ జెలువుగాదు. ||72||

వ. అని పలికి సత్యవతీసూనునకుఁ గుమారవక్త్రంబునఁ దాను విన్నప్రకారంబున మైత్రావరుణుండు ద్వాదశతీర్థమాహాత్మ్యంబు నిట్లని చెప్పందొడంగె. ||73||

సీ. ఇంద్రేశతీర్థంబు ఋషిసమాకీర్ణంబు, సిద్ధేశ్వరము సర్వసిద్ధికరము
యోగీశతీర్థంబు యోగలక్ష్మీదాయి, కాలేశ్వరము భక్తకల్పతరువు
శమనేశతీర్థంబు శాంతిదాంతవిధాయి, వీరభద్రేశంబు విశ్వనుతము
బ్రహ్మేశతీర్థంబు బ్రహ్మర్షిసేవ్య మ, ష్టైశ్వర్యము కపాలేశ్వరంబు
తే. కుక్కుటేశంబు కాశికిఁ గొంతవెలితి, సోమనాథేశ్వరము ముక్తిసూచకంబు
శ్రీమహేశ్వరుతీర్థంబు శివుని మెచ్చు, త్రిభువనాభ్యర్చితము రామతీర్థ మనఘ. ||74||

క. గూఢములు నిగూఢంబులు, గూఢాగూఢములు నగుచుఁ గోటుల సంఖ్యల్
గాఢమహేశ్వరభక్తిని, రూఢిం దీర్థములు గలవు రుద్రునివాటిన్. ||75||

తే. గరుడగంధర్వయక్షకిన్నరులచేత, దివిజఖేచరదైత్యదానవులచేత
ద్వాదశక్షేత్రతీర్థమధ్యంబునందు, భక్తి శివలింగకోటి నిల్పంగఁబడియె. ||76||

క. ద్వాదశతీర్థకపరివే, షోదరమున భీమునాథుఁ డుజ్జ్వలతేజః
ప్రాదుర్భావుం డొప్పగు, నాదిత్యుఁడు పరిధినడుమ నమరెడుభంగిన్. ||77||

తే. ద్వాదశక్షేత్రవికచపత్రములతోడి, దక్షవాటిక యనెడి కెందమ్మివిరికి
సప్తగోదావరంబు నిర్ఝరము తేనె, నడుమ రాయంచ శ్రీభీమనాయకుండు. ||78||

తే. భైమమీశానలింగం బపారతేజ, మక్షయం బప్రధృష్యం బనాదినిధన
మమ్మహాజ్యోతిరత్నదీపాంకురంబు, కనకగర్భాండభవనవిష్కంభమునకు. ||79||

చ. అమృతపయోనిధానమున యందుదయించెఁ గళాసమృద్ధిఁ ద
న్నమరసుధాకరుండు నిజమారఁగఁ జూచిన దక్షవాటికా
రమణుఁడు భీమనాయకుఁడు రాజశిఖాభరణుండు గానినాఁ
డమరమునీంద్రసంఘముకరాంబుజముల్ మొగుడంగ నేర్చునే. ||80||

తే. విమలపాథోధిఁ బుట్టిన యమృతమూర్తి, భీమనాథుఁడు మాస్వామి కేమిచోద్య
మహరహంబును బాదసేవానురక్త, భక్తిజనలోకభవరోగభంజనంబు. ||81||

తే. భీమనాథునిఁ ద్రిభువనస్వామినాథుఁ, బార్వతీనాథుఁ శశ్వత్కృపాసనాథు
దక్షవాటాధినాథు వేదత్రయైక, నాథు నానాథుఁ గొలుతు శ్రీనాథునాథు. ||82||

సీ. భవు భవానీభర్త భావసంభవవైరి, భవరోగభంజను భాలనయను
భోగప్రదుని భోగిరాజవిభూషు, భూనభోభివ్యాప్తు భువనవంద్యు
భగవంతు భర్గుని భసితాంగరాగుని, భానుకోటిప్రభాభాసమాను
భాగీరథీమౌళి భగదృగ్విపాటను, భూరథాంగుని భద్రభూతిధరుని
తే. భామినీసువిలాసార్ధవామభాగు, భక్తితోడ భజింపరో భవ్యమతులు
భావనాభాజుల కతండు ఫలము లొసఁగు, భాగ్యసౌభాగ్యవైభవప్రాభవములు. ||83||

క. తేజితవిష్ణుశిలీముఖుఁ, దేజఃప్రదు దక్షవాటి తీర్థైకమహా
రాజాధిరాజరాజును, రాజకళాధరు భజింప రారో విబుధుల్. ||84||

క. రారో ప్రియశుద్ధాంతవ, రారోహాసహులు విబుధు లంబుజహంస
క్షీరామలదేహుని ద, క్షారామపురీనివాసు నభవునిఁ గొలువన్. ||85||

ఉ. నందివినాయకాదిగణనాథులు గూడి ధృతాస్త్రశస్త్రులై
యెందఱు పాలెముందురు మహీధరకన్యకు సావధానులై
నందివినాయనాదిగణనాథులు గూడి ధృతాస్త్రశస్త్రులై
యందఱు పాలెముందురు మహాప్రభువీటికి దక్షవాటికిన్. ||86||

సీ. భానుమండలములు పండ్రెండు నుదయించి, కరపాళి బిట్టెండ గాయకుండ
సంరంభమున నేడు ఝంఝానిలంబులు, నెగ్గలం బగు మ్రోత విసరకుండఁ

బుష్కలావర్తకంబులు లోనుగాఁగల, క్రొమ్మేఘములు వృష్టి గురియకుండఁ
బరపి లంఘించి సప్తమహార్ణవంబులు, విన్నంది పెనువెల్లి విరియకుండ
తే. నాజ్ఞవెట్టించుఁ బ్రమథనాయకులచేత, విశ్వపతి యైన భీమేశ్వరేశ్వరుండు
దక్షవాటికి నాత్మశుద్ధాంతమునకు, నవహితస్వాంతుఁ డగుచుఁ గాలాంతవేళ. ||87||

తే. భైరవుం డర్ధరాత్రంబు ప్రహరిఁ దిరుగుఁ
బాయకుండును నడురేయి బ్రమథగణము
గవనికాపులవారు దిక్పాలవరులు
దక్షవాటికి భీమేశుధామమునకు. ||88||

వ. అని ప్రసంగించి శివలింగార్చనాపరాయణుండైన మైత్రావరుణుండు త్రిలింగవిషయమంగళాలంకారంబగు భీమేశ్వరమండలంబునఁ బండ్రెండుశివలింగస్థానంబులు వివరించువాఁడై యిట్లనియె. ||89||

తే. ఉత్సవం బుత్సవము దప్పకుండ సురలు, వత్తు రౌత్సుక్యమున దక్షవాటమునకు
శాంభవీశక్తి మర్త్యవేషంబు దాల్చి, భీమలింగంబుఁ ద్రిభువనస్వామిఁ గొలువ. ||90||

క. తాండవమాడుఁ గుమారశి, ఖండి మహోత్సవమువేళ గంభీరములై
డిండిమనిర్ఘోషంబులు, పండువుపండువున నుఱుముభంగి వహింపన్. ||91||

తే. మర్త్యభామలు విబుధభామలును గలసి
యుత్సవములందు వర్తించుచున్నయపుడు
దక్షవాటంబు వీట భదంబు దెలియు
దృజ్నిమేషానిమేషప్రదీప్తివలన. ||92||

శా. అర్కేందూపలరత్ననిర్మితమహాహర్మ్యాగ్రభాగంబులం
దార్కొన్ తారకమండలంబు గని ముగ్ధస్త్రీలు రే లప్పురిం
గర్కంధూఫలసన్నిభంబయిన ముక్తాజాలమన్ చింతచేఁ
దర్కింపం దిలకించి నవ్వుదురు గంధర్వాంగనాపల్లవుల్. ||93||

తే. దక్షమునిరాజు వంతరుద్యానవనము, దక్షవాటంబు శివుని యుత్తమపురంబు
బహుళకైవల్యఫలధర్మపాదపంబు, దీనిఁ గాతురు చుట్టును దిరిగి సురలు. ||94||

తే. గౌరి యొక్కతె యాకాశగంగ యొకతె
కాశి యొక్కతె దక్షిణకాశి యొకతె
నలుగురును శంభునకు లోకనాయకునకు
రాణివాసంబు లనురాగరసము పేర్మి. ||95||

వ. ఒక్క సమయమ్మున దక్షారామమున కేతెంచి భీమమండలంబునందు. ||96||

క. శోభనముహూర్తమున భుజ, గాభరణుఁ బ్రతిష్ఠ చేసి యర్చించి మహా
వైభవ మొనర్చి పొందె మ, నోభిమతము విబుధనాథుఁ డధికస్ఫురణన్. ||97||

తే. దేవతాభర్త శంభుప్రతిష్ఠ చేసి, సురగణంబుల లోకపాలురను జూచి
యనియె మీరును భీమనాయకుని వీట, సిద్ధశివలింగములఁ బ్రతిష్ఠింపవలయు. ||98||

ఇంద్రుఁడు దేవతలకు శివలింగమాహాత్మ్యంబుఁ జెప్పుట

సీ. శ్రీకంధరుని బ్రతిష్ఠించు నెవ్వఁడు వాఁడు, పాపియైనను శంభుపదముఁ గాంచు
శివలింగపదయాత్ర శివలింగసంవీక్ష, శివలింగసంస్పృష్టి శివసమర్చ
నాకలోకాధిరాజ్యైకకారణములౌ, నయమార సాధారణస్థలములఁ
గల్యాణభోగమోక్షనివాసమైన యీ, దక్షవాటీపురస్థానభూమిఁ
తే. జెప్పనేటికి సకలసంసిద్ధిఁ గోరి, దక్షిణాంభోనిధానంబు తటమునందు
సంప్రతిష్ఠింపుఁ డీశానుఁ జంద్రమౌళి, విశ్వలోకాధినాథు నో విబుధులార. ॥99॥

క. సిద్ధించు మీ కభీష్టము, సిద్ధ మిది యమర్త్యులార శీఘ్రమున జటా
రుద్ధశశి మహోపనిష, త్సిద్ధాంతరహస్యమును బ్రతిష్ఠింపుఁ డికన్. ॥100॥

తే. దర్శనముకంటె మేలు సంస్పర్శనంబు, సంస్పృశించుటకంటె నర్చనము లెస్స
యర్చనము సేయుకంటె ననంతఫలద, మసితగళుని బ్రతిష్ఠించు టమరులార. ॥
101॥

సీ. సకలలోకప్రపంచమును లింగమయంబు, త్రిజగంబు లింగప్రతిష్ఠితంబు
సంభవస్థితిలయస్థానంబు లింగంబు, లీనార్థగమకంబు లింగ మనఁగ
లింగప్రసాదంబు లేక సిద్ధింపవు, భోగమోక్షంబు లేయోగములను
లింగాజ్ఞవెలిగాఁగ లేశమాత్రంబును, సంచలింపదుపో తృణాచలంబు
తే. మంటినైనను లింగంబు మలిచి కొలుఁడు, ఇసుకనైనను లింగంబు నేర్చి కొలుఁడు
పేఁడనైనను లింగంబుఁ బెట్టి కొలుఁడు, నీటనైనను లింగంబు నిలిపి కొలుఁడు. ॥102॥

వ. అని యుపన్యసించి యింద్రుండు తానును లోకపాలకులును దివిజులునుం
దమతమపేర శివలింగంబులఁ బ్రతిష్టించిరి. ॥103॥

మ. హిమధామార్ధటాజటాకిరీటుఁ డభవుం డింద్రేశ్వరు డింద్రుచే
నమరవ్రాతముతోడఁ గూడగఁ బ్రతిష్ఠాంతంబునం భక్తిసం
భ్రమతాత్పర్యసమగ్రుచేఁ గయికొనెన్ బాథోధివధ్వాపగా
విమలస్వర్ణసరోజపూజ హృదయావిర్భూతసంతుష్టుఁడై. ॥104॥

ఉ. ఆగమమంత్రతంత్రములు సాంగములై నడువంగ సర్వవి
ద్యాగురుఁడైన ప్రెగ్గడ బృహస్పతి తోడుగ వీతిహోత్రది
గ్భాగమునం బురందరుఁడు భక్తిఘటించిన వాసవేశ్వరున్
భోగివిభూషణుం గొలుచుపుణ్యుల కబ్బును భోగమోక్షముల్. ॥105॥

తే. ఇంద్రుఁ డేఁటేఁట జాతర కేగుదెంచి, సప్తగోదావరమున సుస్నాతుఁ డగుచు
భుజగభూషణు నింద్రేశుఁ బూజసేయు, ధవళమందారతరుపుష్పదామములను. ॥
106॥

క. ఇంద్రప్రతిష్ఠితుం డగు, నింద్రేశ్వరుఁ గొలువ నెవ్వఁ డేకాగ్రతమై
రుంద్రమతిసప్తసింధునువు, నం ద్రిషవణమాడునతఁడు నాకం బెక్కున్. ॥107॥

క. సకృదాలోకనమున మఱి, సకృదర్చన సకృదుపాస సకృదానతులన్
సకృదాలయప్రదక్షిణ, సకృజ్జపంబుల మహేంద్రశంభుఁడు మెచ్చున్. ॥108॥

తే. ఐంద్రపదభోగ మెవ్వఁడే నభిలషించు, నతఁ డింద్రేశ్వరేశ్వరునాలయమునఁ
బ్రణవపంచాక్షరీమంత్రపాఠనియతి, నమ్మహాఫల మొందుఁ దత్త్వార్థ మిదియు. ||109||

తే. స్నానదానాగ్నిహోత్రదీక్షావిధాన, మంత్రవాదము లైనకర్మంబులొకటి
కోటిగుణితంబు శ్రీదక్షవాటియందు, సప్తగోదావరేంద్రేశ సవిధభూమి. ||110||

వ. అటమీఁద సిద్ధేశ్వరస్థానంబు సిద్ధలింగాధిష్ఠితంబు ధర్మార్థకామమోక్షపురుషార్థసంసిద్ధికై యాసిద్ధలింగంబు సిద్ధులచేతఁ బ్రతిష్ఠింపంబడి సిద్ధసాధ్యగంధర్వగీర్వాణవిద్యాధరారాధ్యంబై యుండు నా స్థానంబు దక్షయజ్ఞప్రాగ్వంశక్షేత్రంబు. ||111||

క. జపహోమదానయజ్ఞము, లుపవాసాదివ్రతంబు లొక్కొక్కటి కో
టిపరిమితంబులు సిద్ధే, శపదంబున సాధకులకు సత్యం బరయన్. ||112||

వ. మఱి యోగీశ్వరంబను స్థానంబునందు యోగేశ్వరేశ్వరుండు సనకసనందనాదియోగీశ్వరులచేతఁ బ్రతిష్ఠితుండని చెప్పంబడును. ||113||

గీ. అది భవాబ్ధితరణి యది సాధకవ్రాత, కల్పవృక్ష మది జగత్ప్రసిద్ధ
మది యుపాసకులకు నణిమాదికైశ్వర్య, లాభమునకుఁ గరతలంబున పసిఁడి. ||114||

సీ. మంకణుం డను మహామౌనియోగీశ్వర, శ్రీమహాదేవుని శివు భజించి
బ్రహ్మసాక్షాత్కారపర్యంతమైన ప్ర, బోధసంపదముక్తిపొలము గాంచె
నొకమాఱు సప్తసింధూదకంబులఁ గ్రుంకి, నరుఁడు యోగీశ్వరేశ్వరుని గాంచ
నణిమాదికాష్టవిధైశ్వర్యసంసిద్ధిఁ, బొందు యోగీశు నర్ధేందుధరుని
తే. సప్తగోదావరమునీట జలక మార్చి, పుష్పగంధాక్షతంబులఁ బూజ చేసి
కలిభవంబైన కలుషంబు గ్రాఁచిపుచ్చి, మర్త్యుఁ డొందును వేగం బమర్త్యపదవి. ||115||

వ. మఱియు యమేశ్వరలింగంబు యమప్రతిష్ఠితంబు సకృద్దర్శనమాత్రంబున మర్త్యుండు యమభయంబునం బాయు వెండియు. ||116||

సీ. యజ్ఞతటాకంబునందుఁ గ్రుంకులు వెట్టి, బ్రహర్షిపితృతృప్తి బ్రస్తరించి
యమలింగసన్నిధి నష్టోత్తరసహస్ర, సంఖ్య మృత్యుంజయజపముఁ జేసి
జపవిధానమునందు సరవిమృత్యుంజయు, నపమృత్యుభయశాంతి నర్థి నడుగ
నపమృత్యుదేవతాహంకారభవమైన, సంత్రాస మొందఁడు సాధకుండు
తే. శ్రాద్ధపిండోదకాదివిశ్రాణనముల, శ్రీయమేశ్వరతీర్థానఁ జేసి మనుజుఁ
డుద్ధరించును నరకకూపోదరముల, బెగ్గడిలు నేడుతరముల పితృగణముల. ||117||

క. శ్రీకాళేశ్వరుసన్నిధి, నేకాంతము జపము వ్రేల్మి యాగియు శ్రాద్ధం
బేకైకము కోటిగుణం, బై కలిగించును సమగ్ర మైనఫలంబుల్. ||118||

తే. వీరభద్రాదిదేవతావీరగణము, శంభులింగంబు నిలిపెఁ బ్రశస్తవేళ
దక్షవాటిఁదదాఖ్యసంస్థాపనమున, వీరభద్రేశుఁ డయ్యె నవ్వేల్పుఱేఁడు. ||119||

క. శ్రీవీరభద్రలింగము, సేవించిన మానవుండు చిరకాలమునం
గేవలగాణాపత్యమ, హావిభవము నొందు శివుని యాస్థానమునన్. ||120||

తే. వీరభద్రేశదేవతావిభునియాజ్ఞ, గలుగు ధర్మార్థకామమోక్షములు జనుల
కక్షయంబైన దక్షవాటాభిధాన, భోగమోక్షర మాజన్మభూమియందు. ॥121॥

తే. అగ్నిహోత్రంబు దాన మధ్యయనజపము, లాది యగునిత్యనైమిత్తికాదివిధులు
బహుఫలంబుల నొసఁగు సద్భక్తియుక్తి, దక్షవాటిక వీరభద్రస్థలమున. ॥122॥

ఉ. యాగతటాకతీర్థమునయందును నంబుధిసార్వభౌమది
గ్భాగవిభూషణం బయిన పద్మినియందును దీర్ఘమాడి ని
ష్ఠాగరిమంబునం ద్రిపురశాసను దక్షపురోపకంఠధా
త్రీగృహమేధిఁ గొల్వుఁడు ప్రతిష్ఠితభర్గుని వీరభద్రునిన్. ॥123॥

వ. తొల్లి బ్రహ్మాదు లగుదేవతలు సురేంద్రవిహితవిభవుండైన భీమనాథేశ్వరు దర్శించు వేడుకం జేసి బ్రహ్మలోకంబుననుండి భోగమోక్షక్షేత్రం బైనదక్షారామంబునకు వచ్చి సప్తగోదావపంబునఁ బంచతీర్థంబులాడి పండ్రెండు దివ్యలింగస్థానంబులు దర్శించి యమృతమయస్వయంభూజ్యోతిర్లింగమూర్తి నిఖిలదేవతాచక్రవర్తి యగు భీమేశ్వరేశ్వరు దర్శించి పరమానందకందళితస్వాంతులై యిట్లనిరి. ॥124॥

బ్రహ్మాదులు భీమేశ్వరు వర్ణించుట

శా. ఆహా! యింత మనోహరం బగునె దక్షారామ మివ్వీటిలో
నీహారాంశుకళాకిరీటుండు భవానీభర్త దివ్యాప్సరో
వ్యూహంబుల్ ప్రతిసంధ్యముం గొలువఁగా నున్నాడు గోదావరీ
వాహిన్యబ్ధిసమీరపానకలనావర్ధిష్ణుకేయూరుఁడై. ॥125॥

క. ముంగిటను సప్తసింధువు, చెంగటఁ గ్రతుసరసి నడుమ శ్రీభీమమహా
లింగము దక్షారామము, సంగతి నెన్నంగఁ బురము జగతిం గలదే. ॥126॥

తే. శివశివా యెంత భాగ్యంబు చేసినారొ, దక్షవాటీపురీమహాస్థానజనులు
కన్నులారంగ వీక్షించుచున్నవారు, భీమనాథేశ్వరేశ్వరస్వామిమూర్తి. ॥127॥

చ. అహహ! దయారసానుగతమైన మనంబున దక్షవాటికా
గృహపతి భీమనాయకుఁడు కీటపతంగసరీసృపాళికిన్
సహజగళత్సమీరమగు సంకటకాలము వీనులం దను
గ్రహ మొనరించునట్టి మధురంబగు తారకమంత్రరాజమున్. ॥128॥

సీ. భీమనాథేశ్వర శ్రీమన్మహాలింగ, భాస్వత్పరబ్రహ్మభవనమునకుఁ
గల్పాంతసమయభీకరసాగరౌద్ధత్య, భీతత్రిలోకమహాతరికిని
ద్వాదశక్షేత్రతీర్థపలాశమండల, వ్యాకోచనవపుండరీకమునకు
జంబూతరుద్వీప సర్వసర్వంసహా, పాటీరలేపనైపథ్యమునకు
గీ. శివకళత్రమునకు శివక్షేత్రమునకు, శివునిమూర్తికి శ్రీసదాశివునికీర్తి
కితరతీర్థంబు సరిపోల్ప నెట్లు వచ్చు, దక్షవాటంబునకు మహాస్థానమునకు. ॥129॥

క. మంకణమహామునీశ్వర, సంకల్పవితీర్ణకల్పశాఖికి భువనా
లంకృతికి దక్షవాటికి, శంకరనటనటననాట్యశాలను జేజే. ॥130॥

క. కాశీప్రతిబింబమునకుఁ, గాశీప్రతినిధికిఁ గాశికాప్రకృతికినిం

గాశీప్రతిమకు దక్షిణ, కాశికి శ్రీదక్షవాటికటకంబునకున్. ||131||

క. మోక్షస్థానంబునకున్, దక్షారామమున కమృతధామంబునకున్
దక్షాధ్వరక్రియోచిత, దీక్షాక్షేత్రమున కభవుదేవికి జేజే. ||132||

వ. అని నమస్కరించి శతానందుండు. ||133||

మ. శివలింగంబుఁ బ్రతిష్ఠ చేసి కణఁకన్ శ్రీసప్తగోదావరాం
బువులం జేసెను మంత్రపూర్వకముగాఁ బుణ్యాభిషేకంబు వై
భవముల్ పెక్కువిధంబులం జరపె శ్రీబ్రహ్మేశ్వరుం డంబుజో
ద్భవవంద్యుం డది యాదిగాఁ గరుణమైఁ బాలించు భక్తావళిన్. ||134||

వ. అంత దేవసిద్ధసాధ్యవిధ్యాధరగంధర్వోరగాదులును దమతమ నామధేయంబుల లింగంబులం బ్రతిష్ఠించిరి తదనంతరంబ. ||135||

సీ. బ్రహ్మప్రతిష్ఠితు బాలేందుశేఖరుఁ, బురుహూతుఁ డతిభక్తిఁ బూజ చేసె
నలువ యర్చించె నానాప్రకారంబుల, హరిహయస్థాపితుం డగుమహేశు
దక్షవాటికఁ జూచి దక్షప్రజాపతిఁ, బొగడె నల్మోర్ల నంభోజభవుఁడు
ప్రణమిల్లె దక్షుఁడు భారతీభర్తకు, నాత్మప్రశంసకు నణఁగి మదిని
తే. వేల్పులందఱు దానును నిల్పినట్టి, శంభులింగంబులకు మ్రొక్కి చనిరి దివికి
సరసిజాననుచే ననుజ్ఞాతుఁ డగుచు, సత్యలోకంబునకు నర్థి జనియె విధియు. ||
136||

క. బ్రహ్మప్రతిష్ఠితుండగు, బ్రహ్మేశ్వరదేవుఁ గొలుచు భాగ్యాఢ్యులకుం
బ్రహ్మక్షత్రాదులకును, బ్రహ్మాచ్యుతశంభుభవనపదవులు గలుగున్. ||137||

క. అధ్యయనశ్రుతదానత, పోధ్యానసమాధిమంత్రపూజాదిమహా
విధ్యనుసంధానమున న, సాధ్యంబులు లేవు బ్రహ్మశంకరుపదవిన్. ||138||

వ. మఱియుఁ గపాలేశ్వరస్థానంబు. ||139||

ఉ. చిక్కటి కాలభైరవుని చేతివిధాతృకపాలపాత్ర యే
చక్కటియందు జాఱిపడె సప్తనదీతటభీమభూమియం
దక్కడ నుద్భవించిన శశాంకకిరీటుఁ గపాలి శంభు స
మ్యక్కృతి గొల్చు మానవుల మానుగఁ జేరవు పాతకౌఘముల్. ||140||

తే. ఆకపాలమోచనాభిధానం బైన, పుణ్యతీర్థరాజమునను జలుపఁ
గడిఁదిఁ గోటిఫలముఁ గాంచునొక్కొక్కటి, దానహోమయజ్ఞతంత్రవిధులు. ||141||

చ. అట వరుణేశ్వరం బన ననాదిఁ బ్రచేతసుచేత వాహినీ
తటమునఁ దొంటి నిల్పఁబడి దక్షమహేశకరారవిందసం
పుటమునకున్ నరాటకము వోలె వెలింగెడు బాలతారకా
విటమకుటావతంసునకు విశ్రమకారణ మై తపోనిధీ. ||142||

తే. వరుణలింగంబునకుఁ దీర్ఘవారిధార, వేయిఘటముల నభిషేకవిధి యొనర్ప
వఱపుదోసంబు వాయంగ వానగురియుఁ, గొండ్రలంబండు నారబకోటులెల్ల. ||143||

ఉ. కుక్కుటపక్షిసంఘము లకుంఠితభక్తిఁ బ్రదక్షిణంబు స
మ్యక్కృతిఁ జేసి యెవ్వని కృపాతిశయంబున మోక్షసత్పదం
బెక్కె సమస్తలోకముల కెల్లఁ బ్రియుం డరుణేందుశేఖరుం
గుక్కుటనాథదేవు ఫణికుండలునిం గొలువుండు మానవుల్. ||144||

తే. ఒక్క పక్షంబులెంతయు నుర్విమోవ
గుడిఁ బ్రదక్షిణ మొనరించు కుక్కుటముల
కక్షయంబగు మోక్ష మేయయ్య యొసఁగె
నట్టిశివుఁ గుక్కుటేశ్వరు నాశ్రయింతు. ||145||

కం. చరణాయుధేశ్వరేశ్వరు, శరణాగతకల్పతరువు సంపూర్ణమహా
కరుణావరుణాలయునిం, గరుణామృతకిరణధరుని దర్శింపననా. ||146||

క. కోణార్కక్షేత్రము వా, రాణశి కేదారతీర్థరాజము కుంభీ
కోణంబు కుక్కుటేశ, స్థాణుస్థానంబు మోక్షధామము లెందున్. ||147||

తే. అచట దానంబు హోమ మధ్యయనవిధులు
శ్రాద్దమును దేవతాసమర్చనము వ్రతము
లొక్కటొక్కటి కోటిగుణోపలబ్ధి
సంభవించును సతతంబు సాధకులకు. ||148||

వ. మఱియు సోమేశ్వరతీర్థంబు సర్వదేవతానమస్కృతంబు. ||149||

క. అమృతమయుఁ డైనసోముఁడు, సమయంబున నే మహేశు సంస్థాపించెన్
విమలసుధాజ్యోతిర్లిం, గము సోమేశ్వరుని గరళకంఠు భజింతున్. ||150||

సీ. సోమతీర్థమునందు సుస్నాన మొనరించి, శ్రీసోమశంబు భజించు ధన్యుఁ
డిహజన్మమునయందు నేపాప మొనరించెఁ, బాప మెద్ది యొనర్చెఁ బ్రాగ్భవమున
నదియశేషంబును నాక్షణంబునఁ బాసి, దేహాంతమునఁ గూడుఁద్రిపురహరుని
ద్యాగంబు భోగంబు దానంబు సత్యంబు, భాగ్యంబు కీర్తి సౌభాగ్యలక్ష్మి
తే. బుద్ధి తత్సేన నత్యంతవృద్ధిఁ బొందు, నతతధర్మంబు నిచ్చు నక్షయఫలంబుఁ
దతఫలంబులు పిత్రౌర్ధ్వదైహికములు, సత్య మిది సోమనాథప్రసాదమహిమ. ||151||

క. సురలును విద్యాధరులును, గరుడోరగకిన్నరులును గంధర్వులు కిం
పురుషులు యక్షులు సోమే, శ్వరదేవునిఁ గొల్తు రధికవరభక్తిమెయిన్. ||152||

వ. మఱియు మాహేశ్వరతీర్థంబు సర్వదేవనమస్కృతంబు మునిసిద్ధచారణవిద్యాధరులచేతఁ ప్రతిష్ఠితం బైనయది పితృపిండదానం బేకవింశతికులంబునకుఁ దృప్తికరంబు. ||153||

తే. సప్తగోదావరంబు సారతీర్థ, ముత్తమోత్తమ మందు మర్త్యుండు చేయు
శ్రాద్ధతిలతర్పణాదు లయక్షఫలములు, తత్సదాసేనవనము శివస్థానదంబు. ||154||

తే. దత్తమిష్టంబు హుతమధీతంబు నరుల, కచట నక్షయఫలముఁ జేయంగఁజాలు
శ్రాద్ధపిండప్రదానాది సకలవిధులు, నందు ఫలియించు నగ్గయయందుఁబోలె. ||155||

క. మఱి రామేశ్వరతీర్థము, కఱకంఠున కాటపట్టు కామితఫలముల్
తఱుఁగనిధాన్యము లగుచును, నెఱయంగ ఫలించు నందు నిష్ఠయుఁ గలుగున్. ||156||

క. శ్రీరుద్రపాదయుగళీ, శ్రీరామేశ్వరసమీపసీమం బితృయ
జ్ఞారంభం బొనరింప న, పారఫలప్రాప్తి చెందుఁ బంచజనులకున్. ||157||

తే. ప్రథిత మగు సప్తగోదావరంబునకును, నభవునకు భీమనాథున కంతరమున
నేమి సుకృతంబు చేసిన నేకతంబ, వేయు విధముల ఫలియించు వేయునేల. ||158||

సి. వినుము పారాశర్య వేవేలమాటలఁ, బనియేమి తీర్థముల్ పదియు రెండు
నని చెప్పనేల దక్షారామమండలిఁ, దీర్థంబుగాని ప్రదేశ మెద్ది
సప్తగోదావరోత్సంగస్థలమునకుఁ, గాశి కేదార మక్షయవటంబు
తరముగా కితరతీర్థమ్ములు సాటియె, భోగమోక్షములకుఁ బుట్టినిల్లు
తే. రుద్రవాటిక భీమేశ్వరునినివాస, మందు రామేశ్వరస్థాన మభ్యధికము
రామతీర్థంబునందు సారంబుసాటి, ధర్మ మర్మంబు రుద్రపాదస్థలంబు. ||159||

అగస్త్యుండు వ్యాసునకుఁ బంచతీర్థంబుల వివరించుట

వ. మఱియుఁ బంచతీర్థంబులు వివరించిన నవహితుండవై యాకర్ణింపుము. ||160||

చ. అహిపతికంకణుండు తన యల్లుఁడుగా మదిఁ గోరి నిష్ఠతో
దుహినధరాధరేంద్రుఁడు చతుర్దశదివ్యమహాబ్దముల్ సుదు
స్సహముగఁ జేసే నయ్యొ బ్రచండతనం బచటన్ శివుం డను
గ్రహమున నుగ్భవించె నని క్రచ్చుఱఁ బల్కుఁ బురాణసంహితల్. ||161||

క. అది యాదిగఁ దీర్థంబులు, పదియును రెండయినఁ దీర్థపాలీజాతం
బదియ కడునెక్కు వై యు, న్నది సప్తతటంబునందున న్మునివర్యా. ||162||

క. లంకించి యరుంధతిపతి, మంకణునకుఁ జెప్పె ననుఁగుమామకు గిరికిన్
సంకల్పసిద్ధిదుండగు, శంకరుఁ డఖిలార్థిపారిజాతం బనుచున్. ||163||

క. గిరిసార్వభౌమకన్యా, కరగ్రహణసుమంగళైకకౌతుకసంప
త్పరిపూర్ణహృతయు శంకరుఁ, గరుణాకింకరుని నురగకంకణుఁ గొలుతున్. ||164||

క. నీహారభూధరేశ్వరు, నీహారమణీయమూర్తి నిందుకరహిమా
నీహారహీరకుముదసు, ధాహారసమానకాంతి నభివర్ణింతున్. ||165||

సీ. భూధరేశ్వరతీర్థమునఁ గృతస్నానుఁడై , భూధరేశ్వరుఁ గొల్చు బోధఘనుఁడు
నిత్యమంగళుఁడు నిర్నిద్రభద్రుండును, లక్ష్మీవిలాసైకలక్ష్మయుతుఁడు
నగుఁ దీర్థములలోన నత్యుత్తమంబైన, తీర్థంబు భక్తిముక్తిప్రదంబు
మంగళమంగళాత్మకము కళ్యాణక, ళ్యాణస్వరూప మీయాస్పదంబు
తే. ధరణిధరనాయకునకుఁ బ్రత్యక్షమైన, యవ్విరూపాక్షునగరమధ్యాహ్నవేళ
భోగఘంటాస్వనము విన్న భూజనులకు, నవల వినవచ్చు ముక్తికళ్యాణఘంట. ||166||

మ. హిమవద్భూధరసార్వభౌమవరవిశ్వేశోపహారక్రియా
క్రమసంతాడితఘంటికాఘణఘణాత్కారంబు విన్నట్టి యు
త్తమపుణ్యుండు వినండు ప్రాణపవనోత్క్రాంతివ్యథావేళ దు
ర్దమవైవస్వతవాహ్యఘోరమహిషగ్రైవేయఘంటాధ్వనుల్. ॥167॥

తే. శ్రాద్ధపిండప్రదానాదిసకల విధులు, నొక్కటొక్కటి కోటిగుణోదయమునఁ
దృప్తిఁ గల్పించు దివిపితృదేవతలకు, ధరణిధరరాజశంభుతీర్థంబునందు. ॥168॥

తే. సప్తగోదావరముఁ దెచ్చి సప్తమునులు, సప్తసప్తేందుశిఖివిలోచనుని నిలిపి
రమ్మహాశంభులింగ మభ్యర్చితులకుఁ, గామితార్థప్రదానైకకల్పకంబు. ॥169॥

క. ఒకమాటు జలకమార్చిన, నొకమాటొకపువ్వుమౌళి నునిచిన నొకమా
టకుటిలమతి గుడిఁ దిరిగిన, సకలేప్సితముల నతండు సంపాదించున్. ॥170॥

తే. భీమనాథేశ్వరునిపార్శ్వభూమియందుఁ, బంచశివలింగములకు నాస్పదములైన
పంచతీర్థంబులును నాడుపంచజనులు, పాయుదురు పంచవిధమహాపాతకముల. ॥171॥

తే. అందు వాపితటాకకుల్యాదులందుఁ, దీర్ఘమాడ వివేకి బుద్ధిం దలంపఁ
బంచతీర్థంబు లందిచ్చుఁ బంచజనుల, కాత్మసలిలావగాహపుణ్యాతిశయము. ॥172॥

వ. అగస్త్యేశ్వర, రామేశ్వర, నాకులేశ్వర, గణేశ్వర, పాతాళభైరవేశ్వరలను దేవతాపంచకంబుఁ బంచతీర్ణంబులను దర్శించి మానవుఁడు పండ్రెండు పుణ్యతీర్థంబులు దర్శించిన ఫలంబులందు మూలస్థానేశ్వరలింగం బాదిమూలం బద్దివ్యలింగంబు దర్శించి భీమమండలంబునందు శివలింగస్థానంబు లెన్నిగల వన్నియు దర్శించిన ఫలంబు గైకొను వెండియు. ॥173॥

తే. సప్తగోదావరము భీమశంకరునిని, నాకులేశస్వయంభుఁ బినాకపాణి
రుద్రపాదంబులును సమారూఢభక్తిఁ, దలఁతు రెవ్వారు వారపో ధన్యమతులు. ॥174॥

వ. అని దక్షారామమాహాత్మ్యంబును భీమలింగమహిమంబును సప్తగోదావరప్రశస్తియు ద్వాదశతీర్థప్రభావంబును బంచతీర్థప్రయోజనంబును వినిపించి కుంభసంభవుండు. ॥175॥

తే. భీమనాథునిఁ ద్రిభువనస్వామిఁ గొలువ
బోదమే యిప్డు మధ్యాహ్నభోగవేళ
నదె విజృంభించె నాట్యసౌధాంతరమున
నృత్యజగఝుంకృతమృదంగనిస్వనంబు. ॥176॥

వ. అని పలికి యనంతరం బయ్యిరువురు రాజమార్గంబున. ॥177॥

అగస్త్యవ్యాసులు భీమేశ్వరాలయంబుఁ బ్రవేశించుట

సీ. త్రిపురసంహారంబు దివిజనాయకభుజా, స్తంభదంభోళిసంస్తంభనంబు
గరళకూటమహాగ్ని కబళనాటోపంబు, దక్షాధ్వరక్రియాధ్వంసనంబు

మత్స్యలాంచనదర్ప మథనసంరంభంబు, దేవదారువనప్రదేశవిహృతి
నురులింగమూర్తి విస్ఫురణవిలాసంబుఁ, గాత్యాయనీకరగ్రహణకేలి
తే. గండవేదండదానవఖండనంబు, దండపాణిజలంధరాంధకవధంబుఁ
బాడు గంధర్వపతులచే భరితమైన, మొగలివాకిలి సొచ్చి రమ్మునిబుషభులు. ||178||

సీ. పంచాంగశుద్ధిగాఁ బరిఢవించుచు భృంగి, మతినాడు నెందేని ప్రతిదినంబు
త్రిదశవర్గంబు ముప్పదిమూఁడుకోట్లును, నేకదేశమున నెందేని యుండుఁ
బలుకుపూఁబోణి యర్వదినాల్గుకళలతో, విహరించు చెందేని విద్య చూపు
సాని యీశానియై సవరించు నెందేని, మహితపింఛాలీల మరులు వీట
తే. నెద్ది కైలాసశిఖరికిఁ బెద్దయుద్ధి, పాలమున్నీటి కెయ్యది ప్రసవభూమి
చంద్రలోకంబునకు నెద్ది సాటి యట్టి, భవునికళ్యాణమండపంబుఁ గనిరి. ||179||

ఉ. దానికిఁ దూర్పుదిక్కున సుధాకరబింబసహస్రకోటిశో
భానిభకాంతితో గగనభాగము రాయుచు భీమనాయకే
శానమహాట్టహాసరుచి సంపద సొంపు వహించి నట్టి శ్రీ
భానుజవైరిమండపము భవ్యమునీంద్రులు గాంచి రయ్యెడన్. ||180||

వ. అనంతరం బా బహిర్గేహప్రదేశంబున. ||181||

తే. నిఖిలపరివారదేవతానివహమునకు, వందన మొనర్చి రుత్తరద్వారభూమి
శశికళామండనునకును శంకరునకుఁ, జేసి రభివాదనంబులు సిద్ధమునులు. ||181||

ఉ. తండుభుజార్గళాకలితతప్తమహాకలధౌతఘంటికా
మండితవేత్రదండపరిమర్దనభీతివశాత్పలాయితా
ఖండలముఖ్యదైవతనికాయము సంయమిభాగధేయముం
ఖండకుతారుమోసలసుఖంబునఁ జొచ్చిరి శైవపుంగవుల్. ||182||

వ. ప్రవేశించి భక్తిశ్రద్ధానుపూర్వంబుగా నంతర్భవనప్రదక్షిణంబు చేయునప్పుడు తిరుచుట్టు మాలికయందు. ||183||

సీ. వణఁకుగుబ్బలిరాచవారికూరిమికన్య, భీమయ్య శుద్ధాంతభామఁ గొలిచి
కంధరంబుననుండి గంధసింధురమైన, గుజ్జువేల్పుఁ గుమారగురుని గొలిచి
కైవల్యనిధికి దుర్గామహాదేవికి, సర్వమంగళకు నంజలి ఘటించి
యాశాతటీపటలీశాటికాకటు, వటుకభైరవు నిష్టవరదుఁ జూచి
తే. నలువ సేవించి యిందిరానాథుఁ గాంచి, యితరపరివారదేవతావితతి కెల్ల
నేటికోళ్ళిచ్చి యెక్కి రమ్మేటిమునులు, మృడునిహాటకశైలంబు మీఁదినిలువు. ||184||

శా. సందర్శించిరి భీమనాథుఁ ద్రిజగత్సమ్మోహనాకారు న
ర్ధేందూత్తంసుని దక్షిణాబ్ధిలహరీహేలావిహారక్రమా
స్పందాయాగతగంధవాహపరిషత్ప్రానాతిరేకస్ఫుర
త్తుందిస్వాంగకదందశూకకటకాస్తోకేష్టబాహార్గళున్. ||186||

క. దృష్టించి భక్తిపరతను, సాష్టాంగం బెరఁగి యమ్మహాదేవుని నా
శిష్టమునుల్ పూజించిరి, యష్టాపదనిర్మితంబు లగుకుసుమములన్. ||187||

ఉ. కేవలభక్తిసంపదలు గీలుకొనన్ హృదయాంబుజంబులన్
దేవరకుం గృపానిధికి దేవశిఖామణి కర్థిసప్తగో
దావరవాహినీకనకతామరసంబులఁ బూజ చేసె మై
త్రావరుణుండు దానును బరాశరిసూనుఁడు గూడి వేడుకన్. ॥188॥

వ. అప్పుడు పారాశర్యుండు పెన్నిధానంబుఁగన్న పేదయుం బోలెఁ బరమానందంబునుం బొంది కుంభసంభవుం జూచి మునీంద్రా, నీప్రసాదంబున భీమమండలం బవలోకించితి, ద్వాదశక్షేత్రతీర్థంబులు చూచితిఁ, బంచతీర్థంబు లాడితి, దక్షారామంబుఁ గంటి, భీమేశ్వరు దర్శించితి, ధన్యుఁడ నైతిఁ, గృతార్థుండ నైతి, నింక నీవు పత్నీసహితంబుగా నేవలనైన నుండి తపంబు సేయుము. నేనును విశ్వనాథవిరచితావమానభేదంబు వాయ నీస్వామిని సేవించెద నని పలికి సముచితప్రకారంబున నమ్మహాత్ముని వీడు కొలిపి యనంతరంబ శిష్యులుం దానును. ॥189॥

వ్యాసుఁడు భీమేశ్వరార్చనంబు సలుపుట

సీ. పంచతీర్థము లాడి భవలింగసన్నిధిఁ, బ్రాసాదపంచాక్షరము జపించి
సొరిది నల్ దిక్కుల సోమేశ్వరములందు, భక్తిఁ బ్రదక్షిణం బాచరించి
కుక్కుటేశ్వరుకేళకూళి నుద్భవమైన, మణికర్ణిక నొనర్చి మజ్జనంబు
నోంకారపురత్రికూటోదరస్థితులైన, హరిహరబ్రహ్మల నభినుతించి
తే. తుల్యగోదావరీనదిఁ దోయనిధిని, సప్తగోదావరంబున స్నానమాడి
యాచరించు శివార్చనం బనుదినంబు, దక్షవాటిక నుండి సత్యవతిసుతుఁడు. ॥190॥

క. భీమేశ్వరమహిమంబున, నామోదము నోలలాడుచు నుండున్
భీమేశ్వరచరణారుణ, తామరసంబులకు సంతతముఁ బ్రణమిల్లున్. ॥191॥

సీ. మాతృగర్భాకారజాతఖేదము వాయ, హరునిగర్భాగార మాశ్రయించుఁ
బరమేశ్వరార్చనాపరత నించుక తన్ను, నత్యంతధన్యుఁగా నాత్మఁదలఁచు
హర్షించి హరశివత్ర్యంబకాచలగర్భ, భవయంచు రోమాంచపటలిఁ దాల్చుఁ
గరతాళకలన శంకరగీతములు నాడు, లజ్జాభిమానంబు లుజ్జగించి
తే. భీమభీమేశ్వరేశ్వర భీమనాథ, దక్షవాటీపురాధ్యక్షు దర్పకారి
సప్తగోదావరోత్సంగ జయమహేశ, నన్ను రక్షింపు మనుచు విన్నపము సేయు. ॥192॥

క. బాలోన్మత్తపిశాచద, శాలంబనమునఁ జరించు నంగడివీథిన్
వ్రీళాశూన్యతఁ గంతే, కాలునిపాదములమీఁదఁ గలుగువిరాళిన్. ॥193॥

సీ. పరిరంభ మొనరించు బాహాద్వయంబున, దేవదేవుని సుధాదివ్యమూర్తి
దాఁకించుకొను జటాస్తబకంబు విరియంగఁ, బానవట్టముతోడ ఫాలతలము
గురుదక్షపురితోడఁ గూడఁ బట్టనమున, కంగప్రదక్షిణం బాచరించుఁ
బాతాళభైరవప్రముఖనానాదిశా, పరివారదేవతాప్రతతిఁ దెలుచుఁ
తే. గాశికాపట్టనద్రోహిఁ గావు మభవ, విశ్వపతిదూషితుని బ్రోవు విశ్వనాథ
కల్ల చేసితి రక్షింపు కాలకంఠ, యనుచుఁ బ్రార్థించు భీమనాయకునిఁ దపసి. ॥194॥

సీ. అఘముల కొండుప్రాయశ్చిత్తములు లేవు, నిన్ను జూచుటకంటె నీలకంఠ
నీమండలంబున నిఖిల జంతువులకుఁ, దారకం బల భ్రాంతి దశను దోచుఁ

గలియుగంబునయందుఁ గడుదుర్లభంబులు, భవదీయదర్శనస్పర్శనములు
నీదక్షవాటికానిలయంబునం దుండు, జనుకు భోగమోక్షములు వలఁతి

తే. శిష్యులును నేను మిముఁ గొల్చెదము భక్తి, విశ్వపతికోపమునఁ గాశి వెడలివచ్చి
తరసి రక్షింపు మము దయార్ద్రహృదయ, శాంతభీమేశ్వరేశ్వరస్వామినాథ. ॥195॥

వ. అని మఱియుఁ గృష్ణద్వైపాయనుండు భక్తితృష్ణాతిశయంబున. ॥196॥

వ్యాసు లీశ్వరు నుతించుట

సీ. దేవదేవునకు నాదికి నాదియగువాని, కంబికాబతికి దక్షాధ్వరారి
కహితపురత్రయాధ్యక్షసంహరునకు, హరిలోచనాంబుజాభ్యర్చితునకు
బ్రహ్మాదిదేవతోపాస్యనమ్మూర్తికి, నమృతమూర్తికిని స్వయంభువునకు
నిగమార్థవిద్యోపనిషదంగనామౌళి, చుంబితశ్రీచరణాంబుజునకు
తే. భోగమోక్షంబు లతిపాపబుద్ధులకును, గరుణ నొసఁగెడు ప్రత్యక్షకల్పశాఖ
కఖిలగంధర్వయక్షసిద్ధాదిదివ్య, వంద్యునకు మ్రొక్కెదను భక్త వత్సలునకు. ॥197॥

సీ. శ్రీ భీమనాయక శివనామధేయంబుఁ, జింతింప నేర్చిన జిహ్వ జిహ్వ
దక్షవాటిపురాధ్యక్షు మోహనమూర్తి, జూడంగ నేర్చిన చూపు చూపు
దక్షిణాంబుధితటస్థాయిపావనకీర్తి, చే నింప నేర్చిన చెవులు చెవులు
తారకబ్రహ్మవిద్యాదాతయౌదల, విరులు పూన్పఁగ నేర్చు కరము కరము
తే. ధవళకరశేఖరునకుఁ బ్రదక్షిణంబు, నర్థిఁ దిరుగంగ నేర్చిన యడుగు అడుగు
లంబికానాయకధ్యానహర్షజలధి, మధ్యమునఁ దేలియాడెడు మనసు మనను. ॥198॥

ఉ. మాటలు పెక్కు లేటికిని మందరభూధరమంథనక్రియా
పాటలఘూర్ణమానజలభారమహోవధికాలకూటసం
ఘాటకృపీటసంభవశిఖావికటస్ఫుటవిస్ఫులింగవి
స్ఫోటపవిత్రసద్భువనభూతభయావహు నాశ్రయించెదన్. ॥199॥

స్రగ్ధర. కౌక్షింభర్యంబు దీర్పం గడుపున కిడుదుం గాలసంప్రాప్తభిక్ష
న్వీక్షింతుం బోధశక్తి న్విషయముల మదిన్ నిస్పృహత్వంబు దాల్తున్
దక్షారామాధినాథున్ ధవళవరకరోత్తంసజూటీవిటంకు
న్వీక్షింతున్ భీమనాథుం ద్రిభువననమితున్ నేత్రముల్ తృప్తి పొందన్. ॥200॥

శా.అష్టాశీతిసహస్రసంయమిజనవ్యాకీర్ణతీరద్వయీ
జుష్టోదంచితసప్తసింధుసలిలస్రోతోవగాహక్రియా
తుష్టస్వాంతుఁడనై భజింతుఁ గరుణాదుగ్ధాబ్ధిభీమేశ్వరున్
దృష్టాదృష్టఫలప్రదానవిభవాధిష్ఠానచేతస్కునిన్. ॥201॥

ఉత్సాహము. యక్షసిద్ధసాధ్యఖేవిహార గరుడకిన్న రా
ధ్యక్షమణికిరీటకోటి తరుణికిరణమంజరీ
ప్రేక్షణీయచరణకమలు భీమనాథదేవునిన్
దక్షవాటికాపురైకధాము నాశ్రయించెదన్. ॥202॥

ఉత్సాహము. నిష్ఠతో భజింతు భీమునిం భుజంగహారునిన్

దిష్ఠునిన్ రవీష్టసంప్రతిష్ఠునిం గరిష్ఠు భూ
యిష్ఠు దక్షవాటి కాస్థలీశు దేవతాకుల
జ్యేష్ఠునిం వసిష్ఠముఖ్యశిష్టమునిజనార్చితున్. ॥203॥

లయగ్రాహి. నీమమున మ్రొక్కెదను హేమగిరిచాపునకు సామజజలంధరముఖామరవిరోధి
గ్రామమదహారి కభిరామశుభనిర్మలసుధామయశరీరునకుఁ గామితవితీర్ణ
శ్రీమహిమశాలికి జరామరణదోషపరి, శామకనిజాంఘ్రియుగళీస్మృతికి దక్షా
రామపురధామునకుఁ గోమలజటామకుటధామహిమధామునకు భీమునకు భక్తిన్. ॥204॥

సీ. కొలుతు సద్యోజాతుఁ గోమలైందవతనుఁ, బెద్దగుబ్బలిరాజు బెండ్లికొడుకు
సేవింతు శ్రీవామదేవు మహాదేవు, నేడులోకంబులు నేలుఱేనిఁ
దెలుతుఁ దత్పురుషు నిందీవరవరనీల, చారుకంధరుని బశ్యల్లలాటు
బ్రణుతింతు నీశాను ఫాలనేత్రానల, జ్వాలాసమాలీఢ శంబరారి
తే. సర్గసంసారశూన్యుని సంస్తుతింతు, సర్గసంసారహేతువు సంస్మరింతు
సర్గసంసారరూపిని సంశ్రయింతు, నభవు భీమేశ్వరేశ్వరు నభిలషింతు. ॥205॥

సీ. ఎవ్వనియాజ్ఞ నీరేడులోకంబులు, నర్తించు నట్టిదేవరకుఁ గాక
గ్రహతారకములు నిక్కముగ నెవ్వని యాజ్ఞ, వర్తిల్లు నట్టిదేవరకుఁ గాక
మనువులు పదునాల్గురును యదాజ్ఞాయుక్తి, నర్తింతు రట్టిదేవరకుఁ గాక
భువనపాలకులు యద్భ్రూలతాజ్ఞాయుక్తి, నర్తింతు రట్టిదేవరకుఁ గాక
తే. ధూర్జటికిఁ గాక భీమనాథునకుఁ గాక, నిఖిలకారుణ్యకల్యాణనిధికిఁ గాక
యన్యదైవంబులకు నేల యధికభక్తి, సంఘటింతుఁ గరాంబుజాంజలిపుటంబు. ॥206॥

క. క్షమియింపు భీమనాయక, కమలభవాద్యమరరాజ కాంచనమకుటీ
సముదయమణిఘృణిరేఖా, కమనీయపదాంబుజోపకంఠోద్దేశా. ॥207॥

క. కావుము దక్షారామపు, రీవల్లభ భీమనాథ త్రిజగదధీశా
కైవల్యభోగలక్ష్మీ, ప్రావీణ్యప్రదకటాక్ష భక్తాధీనా. ॥208॥

క. కృపగల్గి భీమనాయక, యపరాధము సైఁపు తండ్రి వేఁడువొ కావో
కృపగల్గి సుతుఁడు చేసిన, యపరాధము తండ్రి సైఁచు టర్హంబె కదా. ॥209॥

వ. అని ప్రార్థించి భక్త్యావేశంబున గద్గదస్వరకంఠుండును బాష్పాకులలోచనుండును రోమాంచపటలకంచుకితనిఖిలావయవుండును నై వెండియును. ॥210॥

సీ. గరళకూటనీలకంఠాయశంభవే, మదనాంతకాయోన్నమశ్శివాయ
కాద్రవేయాధిపగ్రైవేయభూషాయ, మధుభిత్సఖాయోన్నమశ్శివాయ
కుంభినీధరసుతాకుచకుంభపరిరంభ, మహలోలుపాయోన్నమశ్శివాయ
వేదాదినిశ్శేషవిద్యావధూమౌళి, మణికపలాయోన్నమశ్శివాయ
తే. గంధదంతావళజరలరాంధకారి, విబుధపరిపంథావాహినీనిబిడవర్గ
బంధఘోరాంధకారసంభారకిరణ, మాలినేశాశ్వతాయోన్నమశ్శివాయ. ॥211॥

వ. ఓం జయజయ దేవదేవ గంధర్వసిద్ధవిద్యాధరచారణకిన్నరకి పురుష

లహంపూర్వికాసంఫుల్లపుటంబు లగుచేతస్సంపుటంబులం బుటబుట నగుభక్తివిశేషంబులు శేషాహికటకభూషావిశేషాభిరామంబు లగుమీ కోమలశ్రీపాదకిసలయంబుల ఘుసృణమణికోటీర కోటీవిటంక సందానితమందారమాలికామకరందబిందుధారాధోరణీ ప్రవాహంబుల నహరహంబును నభిషేకింతురు; కంఠేకాలా! మీకంఠమూలంబునం గలువదండకైవడిం గనుపట్టు కరాళకాలకూటవిషమషీకళంకపంగచ్ఛాయుచ్చటాగుళుచ్ఛంబుల వలన నిఖిలలోకసంరక్షణంబు నిగమవ్యాఖ్యాతంబు; మహానటా! మీజటాజూటపటలంబున డిగిన వియద్గంగానిర్ఝరస్తోత్రశ్శలాకానికాయంబులఁ ద్రిలోకీకంఠోపకంఠంబులు తారహారావల్లీమతల్లిభంగి నంగీకరించు; శంకరా! నీవు సంకర్షణరుద్రావతారంబునఁ బాతాళగోళంబు వెడలి విషదహనవిస్ఫులింగవికటదంష్ట్రాటంకకిటకిటత్కారఘోరంబును జిహ్మాలంబును నగువదనగహ్వారంబునఁ బుండరీకభవాంకపిండంబు లొండొండనణంగఁ గవిసి మ్రింగుదు; ధూర్జటీ! విలయపర్జన్యగర్జాడంబరంబున విడంబించు కహకహాట్టహాసంబునన్ బిట్టుధట్టించి యవష్టంభభారదుర్వారగర్వారంభసముజ్జృంభితుం డగుజంభారిభుజార్గళవిజృభణంబు హస్తధృతదంభోళితోడ నస్తంభించితి; దనదనఖా! నిఖిలకకుభవధిపరిధివలయంబులఁ గలయఁ గనత్కనకనఖశలాకానికాయచ్ఛాయాదాయాదంబు లగుసముజ్జ్వలజ్వాలాజాలంబులు విజృంభింప ననలస్తంభదివ్యలింగాకారంబున నావిర్భవించి నిలువుభూభువన చక్రవాళపర్యంతం బాక్రమించి పెరిఁగినప్పుడు విరించి రాయంచయుఁ గైటభారి కిటియును నై యెగసి యుడిగియును దుద మొదలు దెలియరైరి; రుద్రా! నీవు భద్రదేవద్రుమాటవీవాటియందు దిసమొలదూఁబఱదిండిమిండజంగంబవై ఋషులపుణ్యాంగనల యీలువు లపాంగరంగస్థలీలాస్యలంపటంబు లగుకటాక్షవీక్షణంబుల హరించుచు భిక్షాటనక్రీడను నటించితి; చండీశ్వరా! నీవు మేరుకోదండంబునఁ బుండరీకాక్షకాండంబు దొడిగి కుండలిజ్వాలావల్లరీఝల్లరీఝుంకారంబునఁ బంకరువాభవాండంబు బీఁటగిల్ల నిశాటపుట భేదనంబు లొక్కయేటున ఛటచ్ఛట నేసితివి; నీల లోహితా! యహరహోవధిసంధ్యాసమయారంభంబుల నుద్దేశదినావసానంబుల నానందంబుగాఁ బరిఢవించు జగఝుంకారంబైన యారభటితాండవసముద్దండపాదభ్రమణవిభ్రముంబునఁ ద్రిభువనభయంకరంబు గావించితి; సర్వజ్ఞా! నిర్వికల్పంబు నిరస్తసమస్తోపాధికంబును సత్యజ్ఞానానందంబునకు నికేతనంబును నగు నిష్కళంకస్వరూపం బగువేదానువచనశాంతదాంతిక్షాంతిశ్రవణనిధిధ్యాసనాదు లగుసాధనంబుల నిర్ణిరోధనిరవగాఢనిరవబోధకక్ష్యావిభాగంబునం దక్షీభవించి ముముక్షులు లాభలక్ష్యంబును నభీక్షణంబును నభీప్సితంబును ననుభవింతురు; భర్గా! భార్గవభృంగ్వంగీరసప్రధాననానామునిసమూహవిహితచరితాఘమర్షణస్నానాహ్నికౌఘయు నిజజలావగాహాపహనిఖిలాఘయు జాహ్నవీసపత్నియు నగుగోదావరీమహానది నీకుం గేలీవిహారం బగుకేళాకూళి; నిటలనయనా! గిటగిటని నడుగునడుగు నడుఁకునడుములు, వెణఁద లగుతెలికన్నులును నెఱికురులును, వలుదకుచములును గలిగి ననవిల్తునకుఁ బసగలపసిండి మెఱుంగు ములుకులనం గలికిచిలుకలకొలుకులగుబిసరుహదళనయనలు ముసురుకుని బలిసి నిలిచి కొలువఁ బ్రతిసంక్రమణవారోత్సవాదులయందుఁ బేరోలగం బవధరింతువు; శర్వా! నీవు శర్వరీసార్వభౌము నొక్కహజ్జన గుజ్జురూపంబున మట్టితివి; సుమశరమథనా! బిసరుహభవుని కిసలయోష్ఠి నాసికాతిలప్రమానంబు నఖశిఖరాగ్రంబున మొదలంటం

జిదిమితి; వృషభధ్వజా! నీవు పూషుండనుపేరి రవిపండ్లు రాల గుద్దితి; యీశ్వరా! నీవు వైశ్వానరుని సప్తజిహ్వాపల్లసంబులు పెల్లగిల గిల్లితి; విరూపాక్షా! నీవు దక్షప్రజాపతికంఠంబున మేషంబుతల నిల్పితివి; మృగవ్యాధా! నీ వధ్వరమృగంబు మస్తకంబు నభస్తలంబున వ్రేలంగట్టితి; ముక్కంటీ! నీకు మ్రొక్కెదను; శివా! నీకు నవాంజలి; భవా! నీకు నభివాదంబు; పాండురంగా! నీకు దండంబు; రాజశేఖరా! నీకు జేజే; హరా! నీకు జోహారు; గిరీశా! నీకు వరవస్య; యష్టమూర్తీ! నీకుఁ బ్రతిష్ఠ; యీశానా! నీకు దాస్యంబు; త్రిపురహరా! నీ కుపాసన; మృడా! నీకు శరణు; మృత్యుంజయా! నీకుఁ బ్రపత్తి; ప్రమథాధిపా! నీకు నారాధనంబు; పినాకీ! నీకు నమస్కారంబు; కైలాసనిలయా! నీకుఁ గోపులు; పశ్యల్లలాటా! నీకు నేటికోళ్ళు; గౌరీమనోహరా! నీకు సమస్కారంబు; జయజయ జలంధరాంతకా! గంధసింధురాదిదనుజకంధరాపీఠధమనీగళితరక్తధారాభిషిక్తప్రచండఖండపరశుభిండివాలశూల జయజయ జగత్సంభారకుంభకల్పనాకుంభకారా! కుంభీనసభూషణభీషణభూతప్రేతపిశాచశాకినీఢాకినీప్రౌఢపరీవారా! జయజయ వియద్వాయుధరణీతరణిశీతభానుబృహద్భానుసలిలయజమానమూర్తికల్పితాష్టభేదప్రపంచిత విశ్వప్రపంచపంచవదనపంచాక్షరీ మూలమంత్రకారణపాంచభూతికవ్యవహారా! నిర్మల జ్యోతిర్లింగమయమంగళాకారా! జయజయ సప్తపాతాళభువనవిష్కంభనిర్భేధనసమాసాదితావిర్భావభావజసంహారా! సర్వమంగళాకుచకలశపాళికేళీతూలికాకారమకరికాముద్రికాభీమముద్రితోరః ప్రదేశమహేశ! జయజయ భక్తభావనాసులభస్వభాననాతీతపావనాకారదావళ్యవిగ్రహా! శ్రీమన్మహాదేవ! దేవదేవతారాధ్య! దక్షవాటీపురాధ్యక్షా! ఆపద్ధ్వాంతదివాకరా! పరమదయాకరా! జయజుయ శ్రీభీమేశ్వరా! నమస్తే నమస్తే నమః. ||212||

మ. అనుచుం దాండవ మాడుచుండి శివభక్త్యావేశలీలార్భటి
న్మునిశార్దూలము దక్షవాటినడుమన్లోలజ్జాభాగుఁడై
వినిపించెన్ నశరీరభారతి నభోవీథీవిటంకంబునన్
నిను రక్షించెను భీమనాయకుఁడు కానీనా! సుఖం బుండుమీ. ||213||

తే. కాచె నీతప్పుకల్మషకంధరుండు, శిశిరకరిశేఖరుండు రక్షించె నిన్ను
భీమనాథుని ద్రిభువనస్వామిఁ గొలుము, కార్యసంసిద్ధి, బొందెదు కానినేయ. ||214||

వ. అని యివ్విధంబున నశరీరవాణి పలికిన విని యయ్యంతర్వాణి శర్వాణీవల్లభుం దలంచి పునఃపునః ప్రణామంబులు చేసి నితాంతసంతోషతరంగితాంతరంగుండై. || 215||

సీ. పైల! దక్షారామపతి భీమనాథుండు, మనపాలి కల్పకక్ష్మాజ మయ్యె
నో సుమంతుఁడ! దక్షిణోద్యానవాటికా, నిలయుండు మన పాలి ఫలము సువ్వె
జైమినీ! దేవతాసార్వభౌముఁడు విరూ, పాక్షుండు ప్రత్యక్షమయ్యెఁ జువ్వె
దేవల! సప్తగోదావరితీరైక, వాసుండు మనవంక వ్రాలెఁ జువ్వె
తే. భారతాదిబహుగ్రంథపారవశ్య, యోయిజనమేజయుండ! యీయుక్షగమనుఁ
డంబికాభర్త యఖిలకల్యాణములును, మనకుఁ గృపసేయగలఁడు సమ్మదముతోడ. || 216||

వ. ఇంకఁ గృతార్థుల మైతి మని శిష్యవర్గంబునుం దానును దక్షారామంబున నభిరామం బైన పరమజ్ఞానానందసుఖం బనుభవించుచుండె. ||217||

క. శ్రీరామాయణమును ద, క్షారామాయణముఁ గలిమిలాపహములు స
త్సారమతులు వాల్మీకికిఁ, బారాశర్యునకు వినుతిపాత్రము లయ్యెన్. ॥218॥

వ. అని చెప్పిన విని యభినందించుటయు భీమేశ్వరమాహాత్మ్యంబు వినువేడుకం బరమేశ్వరుం డుద్భవించిన విధంబును సప్తఋషులు సప్తగోదావరంబుఁ దెచ్చిన విధంబును నాస్వామిని బ్రతిష్ఠ చేసిన భంగియు, నెఱింగించవే యని ప్రార్థించిన. ॥ 219॥

శా. గాంధర్వోపనిషన్మతంగ రసవత్కావ్యానుసారానుధౌ
రంధర్యాపరభోజరాజ రమణీ ప్రద్యుమ్న దోర్వీర్యగ
ర్వాంధారాతివరూధినీపరివృఢ ప్రాణానిలాహారవా
తాంధక్రూరకృపాణ రాజహితకార్యారంభపారంగతా. ॥220॥

క. దక్షారామవధూటీ, నక్షోరుహమృగమదాదివాంఛితవిలస
ద్వక్షఃకవాటబాంధవ, రక్షావిధివజ్రపంజర కృపాజలధీ. ॥221॥

పంచచామరము. అభంగవీరవిక్రమార్క యాజిగాండివాయుధా
ప్రభాతకాలభానుసన్నిభప్రభావిభాస్వరా
యిభద్విడుగ్రవిక్రమా; సమిద్ధనర్తనభ్రమ
న్నభస్సరిత్పయఃపృషద్గణాచ్ఛవిస్ఫురద్యశా. ॥222॥

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర సుకవిజనవిధేయ శ్రీనాథనామధేయప్రణీతంబైన భీమేశ్వరపురాణం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

1. అశ్లీలము ప్రమాదపతితము. ప్రమదోధీమతామపి.

శ్రీరస్తు
శ్రీరామాయనమః.
శ్రీమహా గణాధిపతయేనమః.
శ్రీమాణిక్యాంబాసమేత శ్రీభీమేశ్వరస్వామినేనమః

శ్రీ భీమేశ్వరపురాణము

చతుర్థాశ్వాసము



శ్రీధామ యశేషదిశా
సౌధాగ్రస్ఫటికకుంభసంభారకళా
సాధీయస్స్థితకీర్తిబు
ధాధార యరేటియన్నయామాత్యమణీ. ॥1॥

వ. అక్కథకుండు శౌనకాది మహామునుల కిట్లనియె. ॥2॥

గీ. బాదరాయణునకుఁ గుంభభవుఁడు చెప్పి
నట్టి యాత్రాక్రమం బిది యనఘులార
యమరముని నారదుఁడు మునీంద్రాదులకును
నర్థిఁ జెప్పినపరిపాటి యది వినుండు. ॥3॥

వ. మీర లడిగినయర్థంబుఁ బర్యాయక్రమంబున వినిపించెద. ॥4॥

తే. పోయె వారణాశికి బాదరాయణుండు, శిష్యులును దాను గైవల్యసిద్ధిఁ గోరి
మనము పోదము గాకంచు మనసు వేడ్క,నరిగి రభ్యర్థితులు వసిష్ఠాదిమునులు. ॥5॥

క. యాత్రాజిగీషఁ బుణ్య, క్షేత్రంబులమీఁదఁ దీర్ఘసేవాపరులై
మైత్రావరుణబృహస్ప, త్యత్రిభరద్వాజముఖ్యు లగుమునిఋషభుల్. ॥6॥

ఉ. కాశికి నేగుదెంచి మణికర్ణికయందుఁ బ్రయాగయందు నా
కాశనదీ ప్రవాహమునఁ గాయము దొప్పగఁ దోఁగి శంభు వి
శ్వేశు శశాంకశేఖరు ననేకవిధంబులఁ గొల్చి సంతత
క్లేశవినాశహేతువునఁ గేవలతానుఖ మిచ్చఁ గోరుచున్. ॥7॥

క. కేవలతాయకరంబును, భావలతావాటిమలయపవనాగమమై
కేవలతాలీలావతి, కే వల తాకాశి మరగు కృతమతి మనసా. ॥8॥

వ. అని కాశీనగరంబునందుఁ గైవల్యాపేక్షఁ బెద్దగాలం బుండ నిశ్చయించి సాత్యవతేయు
వెదకి యెచ్చటం గానక. ॥9॥

శా. కాశీస్థాననివాసులన్ యతులభిక్షావృత్తులం గాంచి పా

రాశర్యం డెటఁ బోయె నంచు నడుగం బ్రహ్మవిహీనాత్మకుం
డాశుంకుం డెటఁబోయెనో యెఱుఁగ మయ్యా మీరు పోపొండు వి
శ్వేశద్రోహి నెఱుంగ నేమిపని వాఁ డెచ్చోటికిం బోయెనో.॥10॥

వ. అని సత్యవతేయుండు చేసిన యపరాధంబు తేటపడం జెప్పిన.॥11॥

తే. కూడు పెట్టక యెన్నాళ్లు కుతిలపఱచి, గాసిసేయుట యిది తప్పు గాదె తనకు
నెదురు కదు రేల కోపించె నిందుధరుఁడు , అకట గ్రుడ్డెట్టి బాదరాయణునిమీఁద.॥
12॥

క. ద్వైపాయనముని వెడలం, ద్రోపించిన కోపగాఁడు ధూర్జటి యీకా
శీపతి మనలను ననుకం, పాపరుఁడై యిచట నేల బ్రతుకఁగ నిచ్చున్.॥13॥

వ. కృష్ణద్వైపాయనుతోడిద లోకంబు గాక యనుచు నమ్మునిలోకంబు కాశికానగరంబు
వెలువడి శాఖోపశాఖల నతని చొప్పుపట్టికొని దక్షారామంబు ప్రవేశించి.॥14॥

తే. తీర్థయాత్రాక్రమంబులు తెలియలేక, నారదుండు నానాపురాణజ్ఞుఁ డగుట
నతనిఁ బూజించి యందఱు నడిగి రప్పు, డత్రిజమదగ్నిభృగువసిష్ఠాదిమునులు.॥
15॥

మత్తకోకిలము. నీ వెఱుంగనితీర్థముల్ ధరణీతలంబున లేవు స
ద్భావ మొప్పఁగఁ జెప్పు దైవత, తాపసోత్తమ తీర్థయా
త్రావిధానము దక్షవాటికథాక్రమంబును సప్తగో
దావరప్రథిమంబు భీమసదాశివోద్భవు లీలయున్.॥16॥

వ. అని యడిగిన నారదుం డిట్లనియె.॥17॥

తే. అఖిలతీర్థోత్తమోత్తమం బనఘులార, పావనం బైనసప్తగోదావరంబు
తనకుఁదాన మహానదీతటమునందు, నెలమినున్నాఁడు భీమేశ్వరేశ్వరుండు.॥18॥

తే. సప్తగోదావరంబు నిర్ధరమనంగ భీమనాథేశ్వరస్వామి వేలుపనఁగ
ధర్మపరులార శబ్దభేదంబ గాని, యర్థభేదంబు లేడు పదార్థసరణి.॥19॥

తే. విమలమతి సప్తగోదావరమునఁ గ్రుంకి, సప్తసప్తిప్రతిష్ఠఁ బ్రసన్నుఁడైన
భీమనాథేశ్వరేశ్వరస్వామిఁ జూచు, మనుజులకుఁ బాయు సప్తజన్మములయఘము.॥
20॥

వ. సప్తగోదావరస్నానమంత్రద్వయశ్లోకములు.॥21॥

శ్లో. సప్తగోదావరం తీర్థం సర్వతీర్థోత్తమోత్తమమ్
అత్రసన్నిహితో రుద్రో భీమనాథేశ్వరేశ్వరః.॥22॥

శ్లో. నమస్తే భీమనాథాయ, సప్తగోదావరాంభసే
పాపేంధనాగ్నయేతుభ్యం, నిమజ్జామి హర త్వయి.॥23॥

ఉ. ఆతతభక్తిభావమున నాదియుగంబున సప్తసంయము
ల్గౌతమముఖ్యు లైందవకళాధరు భీమయదేవు భక్తివి

స్ఫీతిఁ బ్రతిష్ఠ చేసి యభిషేకజలార్థము తోడితెచ్చి ర
న్వీతసమస్తతీర్థమయి విశ్రుతి కెక్కిన సప్తసింధువున్. ||24||

మ. తనతీరంబునఁ బాయకున్న దనపాథఃపూరముల్ గ్రోలినం
దనవీచీతతిఁ దేలినం దనమరుద్వ్రాతంబు సేవించినం
దనుఁగీర్తించిన లోకపావనునిఁగా ధన్యాత్ముఁగాఁ బుణ్యుఁగా
నొనరించున్ నరు సప్తసింధు వది యంహోభంజనప్రౌఢిమన్. ||25||

క. చూడుం డాస్వాదింపుం, డాడుఁడు భీమేశ్వరేశ్వరాకృతిఁ దటినీ
చూడారత్నము జడధి, క్రోడాభరణంబు సప్తగోదావరమున్. ||26||

సీ. పాతాళశ్రీకాలభైరవస్వామికి, నందికి నభివాదనం బొనర్చి
నాకులేశ్వరదేవునకుఁ దాండవాకార, గణనాయకునకును బ్రణతి చేసి
కొమరసామిని విష్ణుఁ గొల్చి విరూపాక్షు, నాగేంద్రులకు వందనంబు నడిపి
నీహారగిరినందనికి మహాలింగంబు, భీమనాథేశ్వరస్వామి కెరఁగి
తే. మర్త్యుఁ డేకాదశేంద్రియమదవికార, సంభృతములై యనన్యైకసాధ్యములయి
జన్మజన్మాంతరంబులఁ జాగుచుండు, కల్మషంబులం బాయుఁ దత్క్షణమునంద. ||27||

శా. జ్ఞానాజ్ఞానకృతంబు లైన యఘముల్ సర్వంబు నొక్కెత్తున
న్మాను న్మానవకోటి కుద్ధురగతి న్సప్తాపగాతీరసం
స్థానావాసుని రామనాథుని జటాఝూటాటవీవాటికా
స్థానాధిష్ఠితదుర్గకంఠనవముగ్ధస్నిగ్ధకీర్తిద్యుతిన్. ||28||

తే. ద్వాదశక్షేత్రశివలింగదర్శనమున, నెట్టిసుకృతంబు సిద్ధించు నట్టిసుకృత
మాక్షణంబున సిద్ధించు దక్షవాటి, రామనాథేశుఁ గన్నులారంగఁ గనిన. ||29||

తే. ద్వాదశక్షేత్రతీర్థయాత్రాభివృద్ధి, నిర్జితేంద్రియులై సేయనేర్చరేని
పాపములు చేసినట్టి నిర్భాగ్యులైన, డాయబోవరుఁ జమునిపట్టనముగవిని. ||30||

ఉ. దక్షిణకాశికాతుహినధామకిరీటునిదిక్కు సీమగా
దక్షపురంబునందు బహుధాధామములన్ శివలింగముల్ సహ
స్రాక్షహుతాశనాదివివిధామరముఖ్యప్రతిష్ఠితంబులై
లక్షలసంఖ్య లున్నవి యలక్ష్యము లయ్యును గానవచ్చియున్. ||31||

సీ. వలవ దగ్నిష్టోమవాజపేయాదుల, ధూమపానముఁ జేసి దుఃఖపడఁగఁ
దీర్థసేవార్థమై దేశాంతరంబులు, గాలుచేడ్పడఁ దనకేల తిరుగ
నశ్వగోమహిషరూప్యసువర్ణవస్త్రంబు, లెన్ని వెచ్చించిన నేమిఫలము
సంతతంబును గృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదుల, వరటుచునుంట యెవ్వరికి మెచ్చు
తే. దూరమున నుండి తలఁచిన దురితహరుని, జేరి కొలిచిన సకలార్థసిద్ధికరుని
నంత్యమావస్థమోక్షదీక్షైకగురుని, భీమనాథేశ్వరేశ్వరస్వామిఁ గొలుఁడు. ||32||

సీ. నేఁ గొమ్ముటేనుఁగు నే విహగంబను, నే స్తబ్ధరోమంబ నేను గొటియ
నేను బకంబను నేను గర్కటకంబ, నే నచ్ఛభల్లంబ నేను నక్క
నేను మండూకంబ నేను గించులికంబ, నేను గీటంబ నే వానరంబ
నే శుకకీటంబ నేఁ బుండరీకంబ, నే ఖంజరీటంబ నేను దోమ
తే. నేను మానిసి మున్నంచు నేకతమున, నొండొరులతోడు తను జెప్పుకొండు రుబుసుఁ

దారక బ్రహ్మమణిపేటి దక్షవాటి, సంభవించిన ప్రత్యగ్రచంద్రధరులు. ||33||

తే. అఖిలతీర్థప్రదేశంబు లడవు లిండ్లు, యజ్ఞవాటిక వల్లకా డనువిభేద
మించుకయు లేదు భీమనాథేశభూమి, జంతువులు శంభులగుదురు చచ్చినపుడు. ||34||

శా. సాక్షాద్దక్షిణకాశికానగరి దక్షస్థాన మవ్వీటిలో
మోక్షార్థాక్షరదీక్ష నక్షయసుఖంబుం ప్రాణికిన్ సత్కృపా
వీక్షాసంకలితానురాగుఁ డగుచున్ విశ్వేశుచందంబునం
ద్ర్యక్షుం డీశుఁడు భీమనాథుఁ డొసఁగుం బ్రాణావసానంబునన్. ||35||

శా. శ్రీభీమేశ్వరపాదపీఠవిలుఠచ్ఛ్రీసప్తగోదావర
వ్యాభుగ్నోర్మిపరంపరాఘుమఘుమప్రారంభకోలాహల
క్షోభోద్వేజితపాతకౌఘము జగచ్చూడావతంసంబు ల
క్ష్మీభద్రాసన మొప్పు దక్షనగరీక్షేత్రంబు ధాత్రీస్థలిన్. ||36||

వ. అని నారదుండు చెప్పిన విని తపోధనులు భీమనాథుమాహాత్మ్యంబునకు దక్షారామప్రభావంబునకు సప్తగోదావరమహిమంబునకు విస్మయంబందియు దర్శించియు నమస్కరించియు ధన్యులైన యాత్మారాము లమ్మహారామంబునఁ జరియించువారును నగుచు సత్యవతీసుతుం గాంచి దక్షారామాయణుండైన బాదరాయణువలన నప్పుణ్యస్థానంబున మఱియుం గల యశేషవిశేషంబు లెఱింగి. ||37||

చ. అటఁ జని యొక్కచోటఁ గమలాననబంధము పూని వాహినీ
తటమున బిల్వకాననలతాగృహమధ్యమునందు నాసికా
పుటశిఖరాగ్రదృష్టి యగు పుణ్యుని గాంచిరి మౌనిపుంగవుల్
ఘటమున నుద్భవించిన యగస్త్యు యశోనిధి నిల్వలాంతకున్. ||38||

వ. తదనంతరంబ యతనితో సల్లాపంబుల నపనయించి తీర్థమాహాత్మ్యం బడిగిన నతం డిట్లనియె. ||39||

అగస్త్యుఁడు తీర్థమాహాత్మ్యంబుఁ జెప్పుట

సీ. జహ్నుకన్యాతీరసన్నివేశమునకు, దక్షిణాంభోరాశితటముసాటి
కమనీయమణికర్ణికాప్రవాహమునకు, సప్తగోదావరజలముసాటి
కటకరక్షకుఁ డైన కాలభైరవునకుఁ, బ్రకటపాతాళభైరవుఁడుసాటి
విశ్వాధిపతియైన విశ్వనాయకునకు, భీమనాథేశ్వరస్వామిసాటి
తే. మోక్షవిభవంబునకు సాటి మోక్షలక్ష్మి
భోగమహిముంబునకు సాటి భోగమహిమ
వారణాశికి శ్రీదక్షవాటమునకు
దారతమ్యంబుఁ జర్చింప ధర్మ మగునె. ||40||

తే. తరమె వర్ణింప సప్తగోదావరంబు
సలిలకల్లోలశిఖరహస్తంబు లెత్తి
పాతకంబుల జంకించు బహువిధముల
ఘుమఘుమారంభహుంకారఘోష మెసఁగ. ||41||

వ. అని కుంభసంభవుండు చెప్పిన విని యమ్మహాత్ము వీడ్కొని నగరప్రదక్షిణపూర్వకంబుగా భీమేశ్వరు దర్శించి కృతార్థులై యొక్కరమ్యస్థలంబున నమ్మహామునులు గూర్చుండిరి యనంతరంబ.॥42॥

ఉ. ఆమునిమండలంబునకు నంజలి బంధముతోఁ బ్రదక్షిణ
గ్రామనమస్కృతుల్ గడపి గారవమారఁగ మంకణుండు ఋ
క్సామయజుర్విశారదుఁడు శైవపురాణకథారహస్యగో
ష్ఠీముదితాంతరంగుఁడు ప్రసిద్ధుఁడు భక్తి దలిర్ప ని ట్లనున్.॥43॥

సీ. పరమపుణ్యుఁడ నైతి భాగ్యవంతుఁడ నైతి, ధన్యుండ నైతి నాతపసు పండెఁ
దీర్థంబులన్నియుఁ దిరిగి చూడఁగఁజాల, నొక్కజన్మమున నీయుర్విలోన
దిగ్దేశముల సర్వతీర్థంబులను నాడి, తీర్థభూతత్వప్రతిష్ఠఁ గన్న
మిమ్మందఱను గంటి మీకృపాబలమున, నేను దీర్థమ నైతి నింతనిజము
తే. భీమనాథమాహాత్మ్యంబు పెంపువినఁగ, వేడ్క యగుచుండు నాకు నీవేళయందుఁ
బ్రార్థనము చేసి వేఁడెద భవ్యులార, యానతీఁదగు నాకు మీలోన నొకఁడు.॥44॥

వ. అనిన విని యందఱు వసిష్ఠమహామునిం బ్రార్థించిన సకలమునిజనానుమతంబునఁ గుంభసంభవుని నియోగంబున నప్పుడు మైత్రావరుణుండు మంకణున కిట్లనియె.॥
45॥

క. భీమ మగుగరళకూటము, భూమియు గగనమును దిశలఁ బొడచూపినచో
భీమగతి మ్రింగెఁ గావున, భీమేశ్వరుఁ డయ్యె నితఁడు బిరుదాంకమునన్.॥46॥

క్షీరసాగర మథనకము ప్రారంభము

వ. అనిన విని మంకణుండు పంకజాసనసంభవునితో మునీంద్రా దక్షవాటికాధీశ్వరుండు కాలకూటంబు నెబ్బంగి నుపసంహరించె నక్కథాక్రమంబు పరిపాటిందేటపడ నా కెఱింగింపవే యనుటయు నతం డిట్లని చెప్పం దొణంగెఁ దొల్లి జలంధరాంధకమహిషాసురబిడాలాక్షధూమ్రాక్షగంధసింధురాసురవిద్యున్మాలితారకబలిబాణపౌలోమను లగురాక్షసులును
బాకశాసనపావకపరేతరాజపలలాశిప్రాచేతపవనపౌలస్త్యపశుపతిప్రధాను లగువేల్పులునుం దమలోన దాయాదసంబంధంబునం బొడమినవైరానుబంధంబునం బరస్పరవిజిగీషులై రోషంబున నెదురువేలంబులు పెట్టి కట్టుపకాసులై ప్రతిఘటించి బెట్టయి నెట్టుకొని యున్న సమయంబున.॥47॥

సీ. దివ్యాయుధము లైదు ధృతిచేతనంబులై, శత్రుసంహారంబు సంస్తుతింపఁ
బులుఁగుఱేఁడు కరాబ్జములు రెండు మొగిడించి, భ్రూలతాదేశంబు పొలుపునరయ
సౌఖశాయనికులై సనకాదియోగీంద్రు, లనురాగవీక్షణం బభిలషింప
నూరురంభాస్తంభయుగళంబుపైనుంచి, లక్ష్మి శ్రీపాదపల్లవము లొత్తఁ
తే. బన్నగాధీశభోగతల్పంబుమీఁదఁ, దత్ఫణారత్నదీప్తి మై తళుకుఁ జూపఁ
బాలమున్నీటిలో నిద్ర మేలుకొన్న, హరికిఁ బొరిచూప నేతెంచె హరిహయుండు.॥48॥

వ. ఇట్లు చనుదెంచి.॥49॥

తే. ఒంటి నేతెంచి మంతనంబుండి నిలిచి, చక్రధరుతోడ హితకార్యచర్చ చేసి
యేగె దేవేంద్రుఁ డిరుచెవి నెఱుఁగకుండ, సిద్ధసంకల్పుఁడై యాత్మశిబిరమునకు.॥50॥

వ. తదనంతరం బాశ్రీమన్నారాయణుండును. ||51||

క. ఓవెఱ్ఱులార యేటికి, నీవెడఁగు విచారములు సహింపఁగ రాదా
యేవారి కైన మేలా, చావు లతర్కితము లుగ్రసంగ్రామములన్. ||52||

తే. కుడిచి కూర్చుండి మీ రేల కొఱఁతయైన, కుమ్ములాడెద రో యన్నదమ్ములార
గొఱ్ఱె క్రొవ్వియు సెలగట్టెఁ గొఱికినట్లు, కటకటా మీవివేకంబు గాడుపడఁగ. ||53||

ఉ. భద్రము మీకుఁ గావలె నపారముగా సురదైత్యులార
విత్రవ ముజ్జగింపుఁడు వివేకము పాకము దప్పకుండఁగా
భద్రసువర్ణపీఠికలపైఁ గొలువుండి త్రిలోకరాజ్య మ
చ్ఛిద్రముగాఁగ నేలుట విశేషమొ చచ్చుట తా విశేషమో. ||54||

వ. అది గావున సుధాపానంబున జరామరణంబు లుజ్జగించి సుఖం బనుభవింపుఁడు క్షీరసముద్రమథనంబునం గాని సుధారసంబు సంభవింపదు గావున. ||55||

శా. క్షీరాంభోధి మథింపఁ గావలయు నక్షీణప్రతాపప్రభా
వారంభంబున నాదికచ్ఛపము మూలాధారకుండంబుగా
సారోదారము మందరాచలము చంచన్మంథదండంబుగా
గారామార రసాతలాధిపతి దృక్కర్ణుండు సూత్రంబుగన్. ||56||

గీ. అనిన శౌరిపల్కు విని సమ్మతించి యా, దేవతలును బూర్వదేవతలును
నమృతమథనమునకు నారంభ మొనరించి, రుల్లమునఁ బ్రమోద ముప్పతిల్ల. ||57||

శా. బాహాస్తంభచతుష్టయంబున మురప్రధ్వంసి లంఘించి యు
త్సాహంబొప్పఁగ నెత్తె మందరమహీధ్రంబుద్ధతిం గూటసం
దోహంబుల్ ద్రుహిణాండకర్పరము నుమ్మాలింప దిక్సీమలం
గ్రాహింపం బతయాళునిష్ఠురమహాగండోపలధ్వానముల్. ||58||

సీ. కపటకచ్ఛపమైన కైటభాంతకువీఁపు, కొమరు మీఱిన చుట్టకుదురుగాఁగ
నారసాతలమూల మైనమందరమహా, ధరణీధరంబుమంథానకముగ
దండశూకాన్వయధ్యక్షుండు వాసుకి, తతపరిగ్రహణసూత్రంబుగాఁగ
నావహప్రవహాదు లగుమారుతంబులు, తగులఁగట్టిన యాకత్రాళ్లుగాఁగ

తే. బలిపురోగములగు దైత్యపరివృఢులును, దివిజనాయకుఁ డాదిగా దేవతలును
దరిచి రంభోధి ఘుమఘుమధ్వానరవము, భువనగోళంబు దిక్కులు చెవుడువడఁగ. ||
60||

వ. ఇవ్విధంబున సురాసురవ్యూహంబు లుత్సాహంబులు మదంబులు ముదంబులు శౌర్యంబులు ధైర్యంబులు క్రౌర్యంబులు వీర్యంబులు హంకారంబులు హుంకారంబు లుల్లాసంబులు ప్రహాసంబులు బలంబులు చలంబులు జవంబులు రవంబులు నదల్పులు విదల్పులు వీకులు తాఁకులు జూఁకలు కూఁకలు మూఁకలు వీఁకలు తెగింపులు నగింపులు నింపులు సొంపులు పెంపులు గుంపులు పరువులు మురువులు గెఱయ మెఱయ బాహాసష్టంభసంరంభవిజృంభణంబునఁ దరతరంబు తరువందరువఁ దరిత్రాడు పాఁపటేనియొడలి మలకలుపురులు విడి తరులువడి దిర్దిరందిరుగు మందరగిరి కందరాఘాతంబులం గలగుండువడి

కరిమకరితిమింగలమత్స్యకచ్ఛపఢులీకుళీరంబులు సవ్యాపసవ్యయాతాయాతపరిభ్రమణంబులచేత విచేశనావస్థఁ బరిభ్రమించి యంతర్మగ్నంబులయిన పక్షక్షోణీధరంబులు ఱెక్కలు ముణుఁచుకొని మ్రంగి యణంగి తరంబుల నొదుగ దుగ్ధార్ణవంబు ఘూర్ణమానం బయ్యె నప్పుడు భుజంగపుంగవవదన నాసానిష్ఠ్యూతనిష్ఠురవిషనిశ్శ్వాసపవనధారాసంధుక్షణంబున నభిస్యంధజ్వలనంబు ప్రజ్వలించెనో యన భుగభుగధ్వనితోడం గూడి సుడిగొన నెగయుక్రొంబొగల వెంబడి విస్ఫులింగంబు లాస్ఫాటించి దిక్కులంజూఱ పుచ్చుంజిచ్చు పెచ్చుపెరిఁగి కోమలతమతమాలపల్లవంబుల యుల్లాసంబు నుల్లాసంబాడు నల్లనినాలుకలు విషం బుమియుచుంగమియుచు భృంగసంకాశంబును నీలజీమూతసన్నిభంబును గల్పాంతసమయవహ్నికల్పంబును గాలమృత్యుప్రతిమంబును యుగాంతాగ్నివర్ణనంబును నై చటచ్ఛటాశబ్దంబులతో నసహ్యవిషజిహ్వకలాపంబులు బ్రహాంతకర్పరంబు నప్పళింప నిప్పులు చెదరి చదలు దరికొల్పు నుల్కాపాతంబులుం బోలె దిక్కులం జురజుర స్రుక్కి లావెక్క సప్తపాతాళభువనచక్రవాకంబు పురపురం బొక్కవెక్కసంబయి కోలాహలాభీలంబయి హాలాహలం బుద్భవించిన. ||60||

సీ. పంకజప్రభవుఁ డబ్రహణ్య మొనరించెఁ, దాలసన్నిభభుజాస్తంభ మెత్తి
తరిత్రాడు విడిచి బృందారకాసురకోటి, పంచబంగాళమై పాఱిపోయె
హాహానినాదకోలాహలోత్తాలమై, త్రైలోక్యమును భీతిఁ దల్లడిల్లె
గనకవర్ణుండైన కైటభాసురవైరి, పొగచూరి నల్లనై బొగ్గుపడియెఁ
తే. బెటిలె బ్రహాండభాండంబు చిటిలె దిక్కు
లురలె పాతాళభువనంబు లుదిలె నభము
మేటి ధాటీజనితకాలకూటవిషము
చిచ్చు విడివడి యంతంత పెచ్చుపెరుఁగ. ||61||

వ. అప్పుడు మిసిమంతుఁడునుంగాక పయోధిప్రాంతంబున దక్షవాటంబున హాటకసింహాసనాసీనుండయిన లలాటలోచను భవబంధమోచను సోమశేఖరుని శరణంబు సొచ్చి హరివిరించిపురందరాది బృందారకు లిట్లనిరి. ||62||

చ. అభయము పార్వతీశ యభయంబు మహేశ శశాంకశేఖరా
యభయము శూలపాణి యభయంబు మదాంధకృతాంతమర్దనా
యభయము ఫాలనేత్ర యభయంబు కృపామయదివ్యమానసా
యభయము భీమనాథ యభయం బభయం బభయంబు శంకరా. ||63||

తే. అని భయభ్రాంతు లగుచు శక్రాదిసురలు, బలిపురోగము లగుదైత్యపరివృఢులును
శరణుచొచ్చిన నభయహస్తం సాఁచి, వెఱవకుండుఁడు మీ రని విశ్వవిభుఁడు. ||64||

శివుఁడు హాలాహలము మ్రింగుట

మ. పటుహుంకార మహాట్టహాసకలనం బాతాళభూస్వర్గసం
కటసన్నాహసముద్భవం బయినయాకాకోలకాలాగ్ని ధూ
ర్జటి హస్తాబ్జమునందుఁ గైకొనియె నాజ్వాలాకులక్ష్వేళ మ
ప్పటివేళన్ మదభృంగమయ్యె శశిభృత్పాణ్యబ్జమధ్యంబునన్. ||65||

క. కటకమగువిషము విషధర, కటకం బగుకేలఁ బూని కౌతూహలియై
ఘుటికాసంసిద్ధుఁడు రస, ఘుటికయునుంబోలె శివుఁడు గుటుకన మ్రింగెన్. ||66||

క. అపుడు హిమాచలకన్యక, యుపగూహన మాచరించు నొఱపున(జుట్టెం
ద్రిపురాంతకుకంఠంబున(, దపనీయచ్ఛాయ నొప్పు తనదోర్వల్లిన్. ||67||

ఉ. చుట్టిబిగించిపట్టి పురసూదన యీ గరళాగ్ని(గంధరా
ఘట్టమునందు నిల్పు మదిగాక దిగంబడనిచ్చితేని లో
పట్టుననున్నలోకముల భస్మము సేయు వెలార్చితేని వె
ల్పట్టుననున్నలోకముల భస్మము చేయు నిజంబు చెప్పితిన్. ||68||

వ. అనుటయు. ||69||

శా. శంభుం డంబికపల్కు(గైకొని జగత్సంరక్షణార్థంబు సం
స్తంభించెన్ నిజకంఠగోళమున విశ్వక్షోభసంత్రాసనం
రంభారంభవిజృంభణోద్భటకలారౌద్రంబు(గాకోలమున్
జంభారాతి మణిప్రకల్పితవిశేషానిర్విశేషంబుగన్. ||70||

వ. అప్పుడు మహాదేవుని దేవత లి ట్లని స్తుతియించిరి. ||71||

దేవత లీశ్వరుని స్తుతించుట

సీ. సచరాచరం బైన జగము రక్షించితి, హాలాహలానలం బారగించి
శరణాగతగతత్రాణపరతంత్రభావంబు, నిఖిలలోకేశ్వర నీకె యొప్పు
భువనైకరక్షణవ్యవహారచిహ్నకు, గుఱుతయ్యె నీకంఠకోణచిహ్న
త్రైలోక్యభీమంబు(గాలకూటము మ్రింగి, కైకొంటి భీమాఖ్య(గాలకంఠ

తే. యఖిలదిక్పాలకులును నీయాజ్ఞవారు, నీదునిశ్వాసపవనంబు నిగమరాశి
యమరకులసార్వభౌమ లోకాభిరామ, దక్షవాటీపురీకేలిధామ భీమ. ||72||

తే. దేవదేవ మహాదేవ దివిజవంద్య, సర్వలోకైకరక్షణచతుర శర్వ
హాలహలకూటసంపర్కనీలకంఠ, మ్రొక్కెదము దేవికిని నీకు ముదముతోడ. ||73||

మ. బహిరంతస్థ్సితలోకరక్షణకళాపారీణ శైలాత్మజన్
బహిరంతస్థ్సితలోకరక్షణకళాపారీణునిన్ దేవర
న్మహనీయస్థిరసత్కృపాగుణనిధానం బైనదాక్షాయణి
న్మహనీయస్థిరసత్కృపానిధి నిను న్వర్ణింతు మే మీశ్వరా. ||74||

తే. సంహరించితి భువనశోషకము విషము, నభయ మిచ్చితి రక్షించి తఖిలజగము
శాంతమయ్యె నరిష్ట మిష్టంబు ప్రబలె, దక్షిణాబ్ధితటావనిధామ భీమ. ||75||

క. ధరణియు గగనము దిక్కులు, దరికొని మండెడు విషాగ్ని(దత్క్షణమాత్రం
గరమున ధరించి మ్రింగిన, నిరుపమధృతి నీక యొప్పు నీలగ్రీవా. ||76||

ఉ. ఆయతసత్కృపామహిమ హాలహలాగ్నిభయంబు నీమహో
పాయముచేత(బాపితివి ప్రాల్గలవా(డవు దక్షవాటికా
నాయక భీమలింగ శమనం బొనరించితి గాక యింతకుం
గోయిలవన్నె(జెంది మఱి(గొక్కెరవంకర వోవె లోకముల్. ||77||

క. లోకత్రయైకసంరం, క్షాకల్పన మాచరింప సదృశులు వేల్పుల్
నీ కితరులు లే రధికులు, లేకుండుటఁ జెప్పనేల లేఖాధ్యక్షా. ||78||

తే. మమ్ము రక్షించి తని యేల మాటిమాటి, కభినుతింపంగ దక్షవాటాధినాథ
తల్లిదండ్రులు రక్షింపఁ దలఁపకుండ్రె, ప్రజల భీమేశ బహువిధోపద్రవముల. ||79||

సీ. శ్రీభీమనాయకా శివ మమ్ము రక్షింపు, విశ్వైకనాథ దేవియును నీవు
శ్రీనీలకంధరా శేషాహిభూషణ, మమ్ము రక్షింపు మమ్మయును నీవు
రక్షింపు మమ్ము శ్రీదక్షవాటికా, వేదాంతవేద్య దేవియును నీవు
దక్షిణాంబుధితటీధామ నిర్జితకామ, మమ్ము రక్షింపు మమ్మయును నీవు
తే. వేడ్క రక్షింపు దేవ దేవియును నీవు, ప్రతిభ రక్షింపు గిరిశ యంబయును నీవు
దుగ్ధపాథోధభవవినిర్ధూమధామ, కాలకూటాగ్నిసంహారకారి యభవ. ||80||

క. శరణము భజింతు మభవుని, శరణము భజియింతు మర్ధచంద్రాభరణున్
శరణము భజింతు మీశుని, శరణము భజయింతు మద్రిజావల్లభునిన్. ||81||

తే. సిరియు వాణియు మొదలైన సురపురంధ్రు, లఖ్ఖిగడుపును జల్లఁగా నఖిలషించి
నియమమునఁ గొల్తు రెవ్వని నిత్యకలన, నట్టిభీమేశు నినుఁ గొల్తు మహరహంబు. ||
82||

సీ. విశ్వంబు సృజియించువిధి మహేంద్రుఁడు గొను, వివిధాధ్వరముల హవిర్విభాగ
మగ్ని యాహుతి మోయు నమరసంఘమునకుఁ, బాపపుణ్యంబు లేర్పఱచు
యముఁడు
ప్రత్యవాయములచే బ్రతుకు రాక్షసతతి, వర్షించుఁ బర్జన్య వరుణమూర్తి
గ్రహచక్రవాళంబు గాలి యెప్పుడు మోచుఁ, గొండ్రు సంతృప్తి లగ్గునఁ బితరులు
తే. నవనిధానములును యక్షనాథుఁ డేలు, నాసదాశివుఁ డీశానుఁడై తనర్చు
బరఁగ నేనాజ్ఞనింద్రియప్రతతి నడుచు, నట్టిభీమేశ్వరుఁడు మాకు నభయ మొసఁగు. ||
83||

సీ. వరుణుఁ డెవ్వనియాజ్ఞ వారాశిఁ బాలించు, గాలి యెవ్వనియాజ్ఞ గంప మొందు
నవనిధానములు చింతారత్నసురభులు, యక్షరా జెవ్వనియాజ్ఞ నేలు
నెవ్వని యాజ్ఞ నర్కేందుగ్రహంబులు, చదలమార్గంబున సంచరించు
శైలకాననవార్ధిసహితమౌనీధాత్రి, నహినాథుఁ డెవ్వనియాజ్ఞఁ దాల్చు
తే. నట్టి భీమేశు వేదవేదాంతవేద్యు, సర్వకేయూరు దేవతాసార్వభౌము
సప్తగోదావరోత్సంగసన్నివిష్ణు, నాశ్రయింతుము నిన్నుఁ జంద్రార్ధమౌళి. ||84||

వ. దేవదేవ మహాదేవ సదాశివ యాశ యీశాన తత్పురుష యఘోర సద్యోజాత వామదేవాఖ్యాన పంచవదన మూర్తివిశేష ప్రకృతిప్రధానకారణ! మీకు సాష్టాంగనమస్కారంబు. ||85||

క. నీమహిమార్ణవమునకును, సీమాంతము గలదె రాజశేఖర దక్షా
రామపురధామ శంకర, భీమేశ్వర నీలకంఠ పేశలకరుణా. ||86||

వ. అని యనేక ప్రకారంబుల బృందారకదైత్యులు తన్నుఁ బ్రస్తుతింపఁ గాలకూటంబు హరించిన పంచాననుం డగుభీమేశ్వరుండు హరివిరించిపురందరాదుల నాలోకించి యిట్లనియె. ||87||

శివునియాజ్ఞను సురాసురులు విఘ్నేశుని బూజించి పాల్కడలి తరియించి చంద్రాదులఁ బడయుట

తే. మనము విఘ్నేశు సేవింప మఱచినార, మతని సేవింపకున్న నేలా ఫలించు
నఖిలకార్యంబులను నవశ్యము ఫలించు, నర్థిఁ గార్యార్థ మిభవక్త్రు ననుసరింప.॥ 88॥

మ. అని యంభోధితటోపకంఠమున దక్షారామమధ్యంబునన్
ఘనునిం దాండవవిఘ్ననాయకు మహాకాయున్ సముత్తప్తకాం
చనసంకాశు ననేకరత్నఖచితస్వర్ణాగ్రసింహాసనం
బునఁ గూర్చుండఁగఁ బెట్టి భక్తిపరతం బూజించి రవ్యగ్రులై.॥89॥

సీ. జలకమార్చె బలారి సప్తగోదావర, సలిలధారాహేమకలశసమితి
గర్పూరకస్తూరికాగంధసారంబు, నలఁదె వైనస్వతుం డంగకములఁ
బ్రన్నఁగాఁ బెనగొన్న బ్రహ్మసూత్రంబులఁ, బసపూన్చి యర్పించెఁ బద్మభవుఁడు
పారిజాతకతరుప్రసవమాల్యంబులు, వక్షస్స్థలంబున వైచె శౌరి
తే. ధూమకేతుండు మహిసాక్షిధూప మిచ్చెఁ, బూన్చె యక్షాధిపతి మణిభూషణముల
నంధకాసురుఁ డిడియె దూర్వాంకురములు, వీచెఁ బవనుండు కుంచి యవిఘ్నపతికి.॥ 90॥

వ. అనంతరం బామోదకాపూపపాయసఘృతమధుక్షీరశర్కరాసూపజంబూకపిత్థచూతఖర్జూరకదళీనారికేళఫల మహోపహారంబుల గల్పించి వేల్పులుఁ బ్రావేల్పులును ననల్పభావనావిశేషంబుల నశేషవిధంబుల మూషకవాహనునకుఁ బ్రదక్షిణంబులు ప్రణామంబులుం జేసి వలగొని క్రమ్మఱ పయోనిధిమథనంబునకుఁ బ్రారంభించిన.॥91॥

తే. మందరాచలమంథానమథ్యమాన, దుగ్ధపాథోధిలో సముద్భూతమయ్యె
బాలశశిరేఖ యసురులు వేలుపులును, నిచ్చి రవ్వస్తు వర్థి భీమేశ్వరునకు.॥92॥

వ. వెండియుఁ దరువందరువఁ గల్పతరువును సప్సరస్సతులును గౌస్తుభమాణిక్యంబును నుచ్చైశ్రవం బనుహయంబును నైరావతం బనుధవళగజంబును నాదిగా సకలకామదంబులు సర్వమంగళాస్పదంబులు నిఖిలభువనమోహనంబులు నైన పదార్థంబు లుద్భవించెఁ దదనంతరంబ.॥93॥

క. తరతరమ దరువఁదరువం, దరియం దుదయంబు నొందె ధన్వంతరి సా
గరమునఁ గడుగరగరనై, కరమునఁ గరమమరు నమృతకలశముఁ దానున్.॥94॥

సీ. సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రబింబంబుతోఁ, బుట్టెఁ దెల్లనితమ్మిపువ్వుమొగ్గ
విరిసె నొయ్యొయ్యన వేలావనీవాటి, పవమానకోమలాస్ఫాలనమున
వాసించె నఖిలదిగ్వలయంబు మధురవి, స్తారకేసరధూళిసౌరభములు
నంభోజమధ్యంబునం దుద్భవం బొందె, మహితకాంతిచ్ఛటామండలంబు
తే. అందుమణికర్ణికాగ్రసింహాసనమున, లక్ష్మి యుదయించి హస్తపల్లవమునందుఁ
బసిఁడిపూదండఁ బూజించెఁ బద్మనయను, నర్థి వరియించె లీలాస్వయంవరమున.॥ 95॥

దేవాసురు లమృతమునకై పోరుటయు శ్రీమన్నారాయణుండు దేవారుల వంచించుట.

ఉ. అంతులు మీఱి మిక్కిలిగ జాఁగతనంబున దొమ్మి చేసి దు
ర్దాంతపరాక్రమోన్నతులు దానవదైత్యులు వేల్పువెజ్జు ధ
న్వంతరిచేతి దుగ్ధమయవార్ధిసుధారసపూర్ణకుంభమున్
సంతనకట్టి పుచ్చుకొని చయ్యన నేగిరి నిర్విశంకతన్. ॥96॥

వ. అప్పుడు. ॥97॥

క. నారాయణుండు మాయా, నారీరూపమునఁ గపటనాటకలీలా
పారాయణత హరించెను సు, రారులచే నమృతకలశ మాసమయమునన్. ॥98॥

చ. అమృతముఁ గోలుపోయి విబుధారులు గంధగజాసురాంధక
ప్రముఖులు మోములందు వినఁబాటు దలిర్పఁగఁ గూడియున్నచో
నమరఁగ నారదుండు గగనాగ్రమునం జనుదెంచి వారికిం
బ్రమదముతోడ నిట్లనుచుఁ బల్కెను వాక్పరిపాటి యొప్పఁగన్. ॥99॥

నారదోక్తి నసురు లీశ్వరుని బూజించి వరంబులు వడసి లోకముల బాధించుట

శా. రక్షోనాయకులార నిర్జరవరవ్రాతంబుచేతన్ సుధా
భిక్షాపాత్రము వోయెనంచు మదిలో బెగ్గిల్లఁగా నేటికిన్
రక్షార్థంబు భజింపరాదె యభవుం ద్రైలోక్యకుక్షింభరున్
దక్షారామపురాధినాథుని సుధాధామార్ధచూడామణిన్. ॥100॥

క. అని నారదుండు పల్కిన, విని యందఱు భీమనాథు విశ్వేశ్వరునిన్
ఘనభక్తి దక్షమునిరా, ట్వనమధ్యమునందుఁ గొల్చి వర్ధితబలులై. ॥101॥

మ. త్రిపురావాసులతోఁ గూడి కడిమిన్ దేవాహితుల్ లోకముల్
తపియింపంగఁ దపంబు చేసిరి దృఢస్థైర్యంబు పాటించి పా
శుపతాచారనిరూఢి నందఱును సంశుద్ధాంతరంగంబులం
దుపమాతీతుని భీమనాయకుని నాద్యున్ శంభు సేవించుచున్. ॥102॥

సీ. అరుణోదయంబున నాకాశవాహినీ, హేమాంబుజంబుల నిందుధరుని
మిహిరోదయంబున మహిసాక్షిగుగ్గుల, ధూపధూమంబుల దురితహరుని
సంగమంబున గంధసారకుంకుమచంద్ర, జంబాలమునఁ బుష్పచాపమథను
మధ్యాహ్నమునఁ బక్వమధురాన్నపాయసా, పూపాజ్యదధిఫలంబులఁ ద్రినేత్రు
తే. బరమసంధ్యాగమంబునఁ బటహశంఖ, ఝల్లరీమడ్డుడమరుఝర్ఝరులమ్రోత
నర్ధరాత్రంబులందు వీణారవముల, హరుని బూజింతు రతిభక్తి నసురవరులు. ॥103॥

శా. పంచబ్రహ్మషడంగమంత్రములనుం బ్రాసాదపంచాక్షరిం
బంచాస్యున్ బహుబిల్వపత్రముల నభ్యర్చింతు రవ్యగ్రత
న్మంచుఁగొండయనుంగుఁబెండ్లికొడుకు న్వర్ణింతు రేకాగ్రతం
జంచద్వేదపురాణమంత్రముల నిష్ఠాయుక్తి నక్తంచరుల్. ॥104॥

వ. ఇవ్విధంబున నిష్టార్థప్రదుం డైనయమ్మహాదేవు శ్రీభీమనాథు సేవించి యద్దేవుని ప్రసాదంబున ననశ్వరంబును నత్యూర్జితంబును నసాధారణంబును నగునైశ్వర్యంబునుం బొంది. ||105||

తే. అపుడు గర్వించి నిర్జించి రఖలజనుల, నిర్జరుల బాధ పెట్టిరి నిరపరాధ
మప్రతీకమహాప్రతాపాతిరేక, నిర్విశంకావలేపులై పూర్వసురులు. ||106||

బ్రహ్మవిష్ణ్వాదులు శివునికడ కేగి మొఱవెట్టుట

సీ. వజ్రహస్తునిచేతి వజ్రాయుధము జాగ్ర, దుద్దీప్తి పాడరి మొద్దువోయె
నతితీక్ష్ణతరమైన యాశుశుక్షణి తేజ, మింగాలతేజమై యింకిపోయెఁ
జండభీషణమైన జముగదాదండంబు, బిఱుసంతయును బాసి బెండుపడియెఁ
బాథోధివల్లభు పాశవల్లిమతల్లి, దర్పంబు దిగద్రావి త్రాడుపడియె
తే. గాలి దూలెను ధనపతిఘనత యణఁగె, గ్రహములకు నిగ్రహము పుట్టెఁ గాలవశత
గాలకేయాదిరాక్షసగణములెల్ల, భీమలింగంబుకృపఁ బెచ్చు పెరుఁగునపుడు. ||107||

వ. అప్పుడు హరి విరించులు పురందరాదులతోడ నక్తంచరులచేతఁ బంచకరపాట్లు వడి యంతఃకరణంబులఁ జింతించి రాయంచనుం గాంచనవర్ణగరుదంచలం బగుపులుఁగుఱేని నెక్కి దక్షిణజలధిపంచ దక్షారామంబున నధివసించిన మంచుఁగొండయల్లునిఁ బంచబాణవిరోధిని డాయంజనుదెంచి పంచాక్షరీపంచబ్రహ్మమంత్రంబు మంత్రోచ్చారణపూర్వకంబుగా సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి ప్రపంచరక్షణార్థంబుగా నిట్లని స్తుతియించిరి. ||108||

సీ. అవధారు దేవ దక్షారామవల్లభ, సప్తగోదావరోత్సంగనిలయ
కాలకూటానలజ్వాలానలముఁ బాపి, మమ్ము రక్షించిన మహితకరుణ
భీమేశ్వరేశ్వరస్వామి మహాదేవ, త్రిపురదైత్యులబాధ దీలుపడితి
మత్యంతదుఃఖము లనుభవించితిమి య, నాథుల మైతి మనాథనాథ
తే. మొదల దేవారులను గాచి పిదప సురలఁ, గాచి పిమ్మట నసురులఁ గాచినాఁడ
వింక మముఁ గావు వరుస భోగీంద్రకటక, నీ వెఱుంగవె ధర్మంబు నీలకంఠ. ||109||

తే. చటులతరకాలకూటాగ్ని సంజహర్ష, పాల్కడలి నట్టనడుమ సంప్రభవమైన
యమృతలింగంబవగునిన్ను నాశ్రయింతు, మభవ భీమేశ దక్షవాటాధినాథ. ||110||

క. ప్రణవోత్తమాంగ ఫణిభూ, షణ గగనమణీందువహ్ని చక్షుస్త్రితయా
ఫణికటక జితమనోభవ, యణిమాదివిశేషదా పరాశ్రయచరణా. ||111||

ఉత్సాహము. నీలకంఠ భక్తలోకనిధి భవాబ్ధితారణా
ఫాలభాగమత్కృపీట భవశిఖా హతస్మరా
శూలపాణి మమ్ముఁ గరుణఁ జూడు త్రిపురదానవుల్
జాలిఁ బెట్టుచున్నవా రసహ్యవిక్రమోద్ధతిన్. ||112||

సీ. అర్కేందుహవ్యవాహనలోచనత్రయా, త్రిపురదైత్యులబాధ నపనయింపు
మంబికాహృదయంబు జాకరకలహంస, త్రిపురదైత్యులబాధ నపనయింపు
నిత్యనిర్మలశుద్ధ నిరవద్యనిర్ద్వంద్వ, త్రిపురదైత్యులబాధ నపనయింపు
దీప్తదీప్తాయుధస్థిరమహాదోర్దండ, త్రిపురదైత్యులబాధ నపనయింపు

తే. డమరుపట్టసపరశుఖడ్గత్రిశూల, చాపఖట్వాంగధర నీవె శరణు మాకు
నన్యథా శరణంబు లే దభవ భీమ, యపనయింపుము త్రిపురాసురాదిబాధ. ॥113॥

క. ముక్తవిశుద్ధనిరంజన, ముక్తప్రియ నిత్య యష్టమూర్తి ప్రతాపో
ద్రిక్తత్రినగరపరివృఢ, నక్తంచరబాధమాన్పు నాగాభరణా. ॥114॥

క. దగ్ధస్మరాంగశంకర, ముగ్ధేందుకళాకలాప మూర్ధాయన సు
స్నిగ్ధవిధాతృకపాల, స్రగ్ధారి ఘటింపు త్రిపురసంహారంబున్. ॥115॥

క. అద్వయ సత్య క్షరాక్షర, సద్వంద్య యనాదినిధనసర్వేశ్వర కృ
ష్ణద్వైపాయనశుకముఖ, విశ్వన్నుత సంహరింపవే త్రిపురంబుల్. ॥116॥

క. సర్వేశ్వర సర్వాత్మక, [1]శర్వ సదాశివ మహేశ శాశ్వతరుద్రా
సర్వజ్ఞ భీమనాయక, గర్వాంధుల నణఁపు త్రిపురకర్బురపతులన్. ॥117॥

సీ. ప్రణతార్తిహర దేవ పరమేశదక్షవా, టాధీశయభవ మా కభయ మిమ్ము[2]
మంత్రోపనిషదర్థ మన్మథాంతకగంధ, సింధురాసురవైరి సేమ మిమ్ము
భక్తవత్సల శూలపాణి దక్షిణవార్ధి, వేలాతటీవాస విజయ మిమ్ము
సంసారమాయానుషంగశాశ్వతతమ, స్కంధమార్తాండ యైశ్వర్య మిమ్ము
తే. సద్యరక్షింపువామదేవాద్యప్రోవు,జయజ యాఘోరతత్పురుష జయ మొసఁగు
భద్ర మీశానశేయువు ప్రబలులైన, త్రిపురదైత్యులగర్వంబు ధిక్కరింపు. ॥118॥

శా. త్రైలోక్యంబు భుజాప్రతాపమున నిర్వక్రమంబుగా నేలుచున్
హేలాహుంకృతిఁ గామగత్రినగరీహృద్యప్రచారంబులన్
వాలాయంబును మమ్ము వెట్టిగొనుచున్ వర్తించుచున్నారు మీ
రాలస్యం బొనరంచినన్ బ్రతుక శక్యం బెట్లు మాబోంట్లకున్. ॥119॥

క. లోకంబులు త్రిపురాసురు, లేకచ్ఛత్రంబుగా నేలఁగ నున్నా
రో కాలకంఠ యింకిటు, మా కాపులుగావు ధర్మమార్గము దలఁగెన్. ॥120॥

మ. అభయం బిందుకళాకిరీట శివదాయామ్నాయచూడామణీ
యిభరాట్చర్మపటీరకటీర యభవా యాశాన మొక్కో గిరి
ప్రభవామానసపద్మ పద్మహిత యబ్రహణ్యా మాలింపు మా
కభిమానచ్యుతి పాటిలెం ద్రిపురదైత్యగ్రామణీశ్రేణిచేన్. ॥121॥

క. కరుణింపు దక్షవాటీ, పురనాయక భీమలింగ భోగికులేంద్రా
భరణవిషదహనభయమును, బురదనుజభయంబు సరియ భువనంబులకున్. ॥122॥

ఈశ్వరుఁడు త్రిపురాసురుల నిర్జించుట

వ. అని యీప్రకారంబున బ్రహవిష్ణువులు పురందరపురోగము లగుబృందారకులతోడం గూడి యభినందించినం బరమానందంబునుం బొంది యబ్భువనగోప్తసప్తపాతాళభువనగర్భగోళంబునందుండి యావిర్భవంబునొందిన దివ్యస్వయంభూజ్యోతిర్లింగమూర్తి భీమేశ్వరుండు నిర్వికల్పంబును నిరస్తసమస్తోపాధికంబును నైన నిష్కళంకస్వరూపంబు విడిచి యారకూటపాటలంబై

కుసుంభచ్ఛాయనగు జటాపటలంబును, బాండురపుండరీకముకుళడుండుభంబులను శంకనంకురింపం జేయంజాలు బ్రహ్మకపాలమాల్యంబును, జిఱునవ్వుజిగి మెఱుంగిడిన చెక్కుటద్దంబుల నీడ చూచు నిద్దంపునాగకుండలంబులును, గ్రొత్తయఱసంజకెంజాయ రంజిలు కాఱుమొగులుకైవడిఁ జిలుపచిలుపని నెత్తురుల జొత్తిల్లిన పచ్చియేనికతోలుపచ్చడంబును, గంఠోత్కంఠభువనభవనరక్షణదాక్షిణ్యలక్షణకస్తూరికాలేపననైపథ్యంబునుం బోని కాలకూటవిషమషీకంఠంబును, సాయాహ్నసమయసంఫుల్లమల్లికాకుసుమసముల్లాసంబు నుల్లసంబాడు తెల్లనిమేనును, మొఱకుఁదనంబున నేతెంచిన కఱకుచెఱకువిల్తుని జూఱఁబుచ్చినదై చిగురుఁజేలన నుప్పతిల్లుచు మినుమినుకు మనునులివేఁడిచూపువలనఁ గోపాటోపావార్యహవ్యవాహనాడంబరం బగులలాటలోచనజ్వలనంబు ప్రజ్వలించి నికటజటాటవీవాటంబు నాస్ఫోటించునోయని యవధ రించిన చందంబున నందం బగుమందాకినీసలిలపూరసంభరితం బైనశాతకుంభకుంభంబునుఁబోని కిరీటకటాహంబును, జంద్రఖండంబులుమూఁగినభంగి నంగీకరించిన యకించన శశాంకరేఖాలంకారంబును, జెంగలువ ఱెక్కడాలుఁ జక్కనేలిన కేలి యంగుటంబునం జనమత్తురపుటంబుల మోపి నింగికి నెగయ నంజచాఁచులీలాకురంగశాబకంబును గనుపట్టు సర్వకళారూపంబు ధరియించి సర్వమంగళాకుచకలశలేపనానైపుణ్య కుంకుమాంగరాగవాసనాసనాథంబును, గరళకూటపావకోత్పత్తినిరస్త మణికులప్రశస్తంబును నైన శ్రీహస్తంబు విస్తరించి యభయంబు ప్రసాదించి సజలజలధరధ్వానగంభీరోదారంబైన కంఠస్వనంబున నిట్లని యానతిచ్చె. ||123||

మ. అరవిందాసనతార్క్ష్యవాహనసహస్రాక్షాదిబృందారకుల్
చిరకాలంబును బడ్డపాట్లు మదిలోఁ జింతించుచున్నాఁడ ని
ర్భరదర్పోద్ధతులం బురాసురుల నే భంజించెదన్ మీరునుం
బరిపాటిన్ ననుఁ గొల్చి రండు సమరప్రారంభసన్నద్ధులై. ||124||

ఆ. అని ముహూర్తమాత్ర మద్దేవతాచక్ర, వర్తి దక్షువాటివల్లభుండు
మనమునందుఁ దలఁచె మననాంధకారాతి, శత్రునగరవిజయసాధనంబు. ||125||

వ. అనంతరంబ తదభిజ్ఞానప్రభామహామహిమంబునఁ దదాజ్ఞాతిశయంబున. ||126||

సీ. జలరాశిమేఖలావలయంబు రథ మయ్యె, రవియుఁ జందురుఁడుఁ జక్రంబు లైరి
శారదాజీవితేశ్వరుఁడు సారథి యయ్యె, శ్రుతులు నాలుగును వారువము లయ్యెఁ
బ్రణవమంత్రైకాక్షరము ప్రతోదం బయ్యెఁ, దారకావీధి పతాక మయ్యె
రత్నసానుధరాధరము ధనుర్లత యయ్యె, నాగప్రధానుండు నారి యయ్యె
తే. గంధవాహంబు లేదును గఱులు గాఁగ, విలయకాలానలజ్వాల ములికి గాఁగ
లచ్చిచనుదోయికుంకుమబచ్చనయుగఁ, బాలమున్నీటియల్లుండు బాణ మయ్యె. ||127||

వ. ఇవ్విధంబున సకలసాధనంబులు సన్నిహితంబు లైనక్షణంబ దక్షారామంబున నయనాభిరాముండు భీమేశ్వరుండు త్రిపురవిజయార్థంబు దివ్యస్యందనం బెక్కె నప్పుడు. ||128||

సీ. సరిబ్రాహ్మి మొదలైన సప్తమాతృకలు ద, గ్గూడ సేసలు చల్లె గోఁగులమ్మ
పసిఁడివేత్రము పట్టి పాతాళభైరవుం, డందంద సందడి నపనయించె

దివ్యదుందుభినాదదీర్ఘగర్జితముతోఁ, గురిసె మిన్నుననుండి కుసుమవృష్టి
జయజయధ్వని దేవ సంయమీశ్వరకోటి,సంఘటించెఁ గరాంబుజంబు నొసలఁ
తే. ద్రిపురసంహార మొనరింప దీక్ష చేసి, భీమనాథేశ్వరేశ్వరస్వామి శివుఁడు
దక్షవాటీవిభుఁడు మేరుధనువు వట్టి, యేచి పంటవలంతితే రెక్కు నపుడు.॥129॥

సీ. కమ్మినూకిననూత్నకలధౌతమునుబోలెఁ, జక్కంగ నిక్కి మై సొక్కు మానె
నంతరాంతరములం దస్థిబృందంబులు, పెళపెళమనియెడు గిలకు లెసఁగెఁ
బగిలి బీటలువాటి శతగడెత్తెఁ గుబుసంబు, తోరంపు వెల్లుల్లితునకలట్ల
మహనీయతరఫణామండలంబులు లేఁత, చిగురుటాకులఛాయ జేగురించె
తే. హాటకాద్రిధనుర్దండకూటకోటి, వంచి బాహావలేపదుర్వారలీలఁ
గాలకంఠుండు త్రిపురసంక్షయ మొనర్ప, నెక్కువెట్టినయపుడు భోగీశ్వరునకు.॥130॥

క. ముక్కంటి మేరుచాపం, బక్కిడి నారించెఁ బన్నగేంద్రగుణంబున్
మక్కువ హిమగిరికన్యక, క్రిక్కిఱిసిన కుచము లలము కేలుందమ్మిన్.॥131॥

క. తాటించి నిటలనయనుఁడు, హాటకగిరిచాపవల్లి నహిశింజిని నా
స్ఫోటించెఁ దత్కఠోరమ, హాటంకృతి కమలజాండ మటఁ బగులంగన్.॥132॥

మ. గిరిశస్థూలభుజాపరీతవిభవక్రీడాసమాస్ఫాలిత
స్థిరబాణాసనగూఢపాద్గుణలతాదీర్ఘోగ్రఘోషంబునన్
ధరణీచక్రము దిద్దిరం దిరిగెఁ బాతాళంబు ఘూర్ణిల్లె నం
బరముం దిక్కులు వ్రయ్యలయ్యెఁ బగిలెన్ బ్రహ్మాండభాండంబులున్.॥133॥

క. మృడుఁడు కనకాద్రిచాపము, గుడుసువడం దివియ గూడి కుశలప్రశ్నం
బడిగిరి యొండొరులను గని, కడకొమ్ముల నున్నయదితికద్రువతనయుల్.॥134॥

క. తెగనిండ ఫాలనయనుఁడు, నగచాపము దిగిచినపుడు నాగేంద్రుం డ
బ్బిగువున మొగంబు లదరుటఁ, బొగ లెగయఁగ విషము భుగులుభుగులనఁ గ్రక్కెన్.॥
135॥

క. విషధరపరివృఢనాసా, సుషిరవినిశ్వాసపవనఘూత్కారరవ
ద్విషవహ్నిజ్వాలంబులు, వృషభధ్వజుచేతి కొండవింట జనించెన్.॥136॥

క. శ్రీకంఠకఠినభుజపరి, ఘాకృష్టసువర్ణగిరిశరాసన మౌర్వీ
కాకోదరముఖసంభవ, కాకోలానలము ముజ్జగము దరికొనియెన్.॥137॥

క. కటకాముఖహస్తంబున, నిటలాక్షుఁడు కొండవిల్లు నెవ్వడిఁ దివియన్
ఘటియిల్లె నురగరాజ, స్ఫుటహాలాహలకృపీటభవకీల లటన్.॥138॥

వ. ఇవ్విధంబున భీమనాథుండు త్రిపురదమనారంభసంరంభంబున శాతకుంభకుంభినీధరకోదండం బుద్దండభుజాదంచండిమంబునఁ గుడుసుపడం దిగిచినఁ దత్సమాకృష్టభారంబున భుజంగపుంగవుండు వేయుపడగలను విషంబుఁ గ్రక్క దృక్కర్ణవదననాసారంధ్రసముదీర్ణసంభవం బయినయక్కాలకూటవిషంబు కృపీటభవజిహ్వాకలాపంబులు గ్రోయుచుఁ దోయధిమథనంబున సంభవించినహాలాహలంబునుం బోలెఁ బ్రజ్వరిల్లి సముజ్జ్వలజ్వాలాజాలంబుల ద్రైలోక్యంబు నాక్రమింపందొణంగినం దెగ యుడిపి ఖట్వాంగపాణి యుత్తమాంగంబు

జాడించి గంగాంభఃప్రవాహనిర్ఝరవారిపూరంబులు చల్లియు వామలోచనహిమదామకిరణవ్రాతంబులం బ్రోక్షించియు నమ్మహోపద్రవం బుపశమింపం జేసి దుర్గాసహాయుండును విఘ్నరాజప్రసాదోపలబ్ధసంభావితంతుడు నై విషమలక్ష్యంబులయిన త్రిపురంబులు వీక్షించి వెండియు నాదినారాయణునిం బురాణబురుషునిఁ బురుషోత్తము ననాదినిధనుని బాణంబు చేసి యరింబోసి పాశుపతాస్త్రసమంత్రకంబుగా నభిమంత్రించి నాకర్ణాంతంబుగాఁ దిగిచి లలాటేక్షణజ్వాలాజాలంబు మునుముట్టనిగిడించి బిట్టుహుంకరించి యట్టహాసంబు చేసి యేసిన నమ్మహాస్త్రంబు.॥139॥

సీ. కరపల్లవంబులు గబళించుఁ గబళించి, ప్రబలనితంబభారముల వ్రాలుఁ
జెక్కుటద్దములపైఁ జెరలాడుఁ జెరలాడి, శ్రవణావతంసమంజరులు ముట్టు
వలిచన్నుఁగవలపైఁ బొలసాడుఁ బొలసాడి, నాభిరంధ్రములపై నటన సేయు
వేణీభరములపై విహరించు విహరించి, బింబాధరములపై బిత్తరించు
తే. నభవు కరముక్తనారాయణాస్త్రవహ్ని, కాముకునికోమలాంతసంగంబుపగిది
దెగువమీఱంగఁ ద్రిపురదైతేయరాజ, సదనశుద్ధాంతభామినీజనములందు.॥140॥

క. లోహమయదైత్యనగరీ, గేహంబులు హరశరాగ్నికీలాజ్వాలా
దాహమునఁ గరఁగి మూఁడుస, మూహములై పెద్దపెద్దముద్దలు నయ్యెన్.॥141॥

వ. అంత.॥142॥

సీ. భస్మరేణువు లయ్యెఁ బ్రాకారగోపుర, ప్రాసాదకుట్టిమప్రాంగణములు
మసి బూడి దయ్యె నిర్మలకేలిదీర్ఘికా, కమలినీకహ్లారకైరవములు
దగ్ధమయ్యెను సమస్తప్రశస్తమహాస, భాభ్యంతరాంతఃపురాంగణములు
దూళయ్యె మారుతోద్ధూతపుష్పపరాగ, వాసనాదిశలగు వనచయములు
తే. కాలకంఠభుజాదండగర్భధార, కుండలీకృతమేరుకోదండపరిధి
వలయనిష్ఠ్యూతకైటభధ్వంసిబాణ, దహనసంధానమునఁ బురత్రయమునందు.॥143॥

క. ఫాలేక్షణాస్త్రవహ్ని, జ్వాలాజాలముల నసురవరనగరంబుల్
కాలిన నప్పుడు కాలక, కాలాంతకలింగ మొకటి కడు నొప్పారెన్.॥144॥

తే. ఆదిలింగోద్భవమునాఁటి యభవుభంగి, నింగి మోచిన యాశంభులింగమూర్తి
భీమవరవహ్ని పురములఁ బ్రేల్చునపుడు, నగ్నిసెగదాఁక కేమియు నడలకుండె.॥145॥

మ. అసురాధీశసమర్పితంబులగు లీలారామకల్పద్రుమ
ప్రసవంబుల్ కసుగందవయ్యె విలసత్పాటీరగోరోచనా
ఘుసృణాలేపనపంకితాకలనమై గుంపించె నారాయణా
స్త్రసముజ్జృంభణభీమలింగమునకున్, దైతేయరాట్స్వామికిన్.॥146॥

వ. ఇవ్విధంబుననున్నఁ జూచి భీమేశ్వరుండు ఋక్సామయజురథర్వణవేదపారాయణతురంగకంబును రవిశశాంకరథాంగకంబును గమలభవసారథికంబును నగు విశ్వరథం బెక్కి భుజంగమరాజశింజినీకం బయిన కాంచనధరాధరధనుర్దండంబును బుండరీకాక్షబాణంబును సంధించి పురత్రయంబుల దహించి విజయలక్ష్మిఁ బరిగ్రహించి విశ్వావసుప్రధాననానాగంధర్వజేగీయమానభుజావధానుండై ప్రమోదాతిశయంబున.॥

147 ||

శా. ఆడెం దాండవ మార్భటీపటహాలీలాటోపవిస్ఫూర్జిత
క్రీడాడంబర ముల్లసిల్ల గరళగ్రీవుండు జూటాటవీ
క్రోడాఘాతకఠోరకోటకరుటీకోటీలుఠచ్ఛిందువీ
చీడోలాపటలీపరిస్ఫుటతరస్ఫీతధ్వనిప్రౌఢిమన్. ||148 ||

వ. ఇట్లు త్రిపురవిజయానంతరంబునం గృతాంతగమనుండు వెండియు. ||149 ||

చ. డమరుకడిండిమప్రకటఠంకృతియుం గఠినాట్టహాసవి
భ్రమమును దాండవారభటపాటవముం ఘటియిల్ల మాతృకా
సముదయభూతభైరవపిశాచనిశాచరడాకినీగణ
ప్రమథసమూహముల్ పొగడ భర్గుఁడు సంతస మందె నెంతయున్. ||150 ||

వ. అనంతరం బాయంబికావల్లభుండు జాంబూనదశైలకోదండం బెక్కుడించి యథాస్థానంబున నునిచి నారి యగుపాపఱేనిని విశ్వంభరాభరణంబునకు నియోగించి క్షీరాంభోరాశితూణీరంబున వైకుంఠబాణంబు చేర్చి వేల్పుల వీడ్కొలిపి బ్రహ్మను సత్యలోకంబున కనిచి వేదంబులం దననిట్టూర్పుగాడ్పులలోనం గలిపి చంద్రసూర్యులం గాలంబు గడుప నియోగించి కృతకృత్యుండై త్రిపురదైతేయుల కులదైవతంబైన యద్దివ్యలింగంబును బంచబ్రహ్మపంచాక్షరీపంచతత్వపంచభూతమయం బగుటం జేసి పంచఖండంబులుగా ఖండించి కృష్ణవేణీమహానదీతీరంబున ధరణాలకోటయను గ్రామంబున నమరేశ్వమునిచేతం బ్రతిష్ఠితంబగుటం జేసి యమరలింగంబునాఁ బ్రసిద్ధంబైన యమరారామంబును గౌతమీతీరంబున దక్షిణకూలంబున గుణపూడియను గ్రామంబున సోమునిచేతఁ బ్రతిష్ఠితంబు సేయంబడుటం జేసి సోమలింగంబనఁ బ్రఖ్యాతంబైన సోమారామంబును బాలకోటయను గ్రామంబున శ్రీరామచంద్రునిచేఁ బ్రతిష్ఠితంబగుటం జేసి రామలింగంబునాఁ బ్రసిద్ధం బైన క్షీరారామంబును జాళుక్యవంశరాజధానియగు చాళుక్యభీమవరనామగ్రామంబునఁ గుమారరత్నంబైన కుమారస్వామిచేతం బ్రతిష్ఠితంబగుటం జేసి కుమారభీమలింగంబనఁ బ్రఖ్యాతంబు నొందిన భీమారామంబును మొదలిమామ యగుదక్షప్రజాపతి యునికిపట్టైన యారామంబగుట దక్షారామంబున శివసన్నిధానంబై దానుండునట్టుగా నీప్రకారంబున భోగమోక్షప్రదంబులైన పంచారామంబులను బ్రతిష్ఠనొందించి తానును దక్షవాటంబున మున్నీటితటంబున విశుద్ధస్ఫటికసంకాశంబును ద్రిదశలోకభామినీవిలోకనచ్ఛాయాగుళుచ్ఛాచ్ఛజ్యోత్స్నాభిషిక్తయుక్తాంగంబగు శ్రీభీమేశ్వరలింగంబునం దధివసించె నిది త్రిపురవిజయోపాఖ్యానంబు దీని వినినను బఠించిన వ్రాసినఁ బ్రశ్నచేసిన బోధించినవారికి సకలపాతకనివర్తనంబై భుక్తిముక్తులు గలుగును సకలకళ్యాణకరం బనిన విని. ||151 ||

ఉ. అప్పుడు సప్తదివ్యమును లంచితభక్తిరసప్రయుక్తులై
చప్పటతాళము ల్మోరయ సంస్తుతిపూర్వముగాఁగ నాడుచున్
ముప్పిరిగొన్న మోదమున మ్రొక్కుచు మైఁ బులకాంకురావళుల్
కుప్పలుగా భజించిరి యకుంఠితభావన భీమలింగమున్. ||152 ||

సీ ఆ ఖండపంచకం బాఖండలాదిక, విబుధమండల విషేవితము చంద్ర
మార్తాండశతకోటి మహనీయతేజంబు, మండలిగ్రామణి కుండలంబు

పుండరీకత్వక్ప్రకాండాతిమండిత, కటిమండలంబు శ్రీఖండఘటిత
పాండురబ్రహ్మకపాలసంపుటము బ్ర, హ్మాండకోటిస్ఫుర దమృతపిండ
తే. మభవ మద్వయ మాద్యంబనాదినిధన, మప్రమేయం బజయ్యంబు నప్రధర్ష్య
మఖిలవేదాంతవేద్య మత్యంతభక్తి, భావనాయుక్తి గలవారి పాలిసురభి. ||153||

శా. ఎంచన్ బెక్కువిశేషముల్ ధరణిలో నింపాడుచున్నట్టి శ్రీ
పంచారామములందు దక్షిణమహాపాథోధితీరంబునన్
బంచబ్రహ్మమయామృతప్రకటశుంభద్దివ్యలింగాకృతిన్
మంచుంగుబ్బలియల్లుఁ డొప్పెనఁగు భీమస్వామి యుద్దాముఁడై. ||154||

శ్లో. కాశీక్షేత్రమృతోజీవి పునర్జన్మశివాకృతిః
చిత్రం దక్షపురీజీవీ సజన్మసశివాకృతిః ||1||

శ్లో. మత్తోనాస్త్య పరందైవం నదేవీ గిరిజా సమా
దక్షారామాత్పరంక్షేత్రం నభూతన్నభవిష్యతి. ||2||

శ్లో. రత్యంతరేమూత్రపురీషమధ్యే | చండాలవేశ్మన్యథవాశ్మశానే
కృతప్రయత్నోప్యకృతప్రయత్నో | శ్రీదక్షపుర్యద్వపరోసిముక్తః|| ||3||

వ. అట్టి దివ్యక్షేత్రంబునందు. ||155||

క. ఆలింగమూర్తి శశ్వ, జ్జ్వాలామాలాకరాళసందీప్తంబై
యాలోకింపంబడినం, దేలిరి యానందజలధి దివ్యమునీంద్రుల్. ||156||

తే. సంస్మితం బైనమదనశాసనునిముఖము
చూచి యానందమునఁ బొంది సురలు మునులు
రాక్షసకృతావరోధసంరంభ మింకఁ
దమకు లేదని తెలిసిరి తత్త్వబుద్ధి. ||157||

శా. కారాగారనిబద్ధ లైనదివిషత్కాంతాజనుల్ వారికిం
గారా మైనతనూజులున్ బతులు దుఃఖం బాఱ గోదావరీ
వారిం దీర్థములాడి కాంచిరి జగద్వంద్యుం బురారాతి ద
క్షారామాధిపు భీమనాయకుఁ ద్రిలోకాహ్లాదసంధాయకున్. ||158||

వ. తదనంతరం బాభరద్వాజాదిమహామునులు శివున కర్ఘ్యపాద్యాచమనీయార్థంబు భీమనాథమహాదేవునిసమీపంబున గోదావరీవాహినిం బ్రవహింపఁజేయువారై ప్రారంభించి. ||159||

సీ. పంచభూతమయంబు పరమపంచబ్రహ్మ, తత్త్వతేజస్సముద్భాసితంబు
పంచాక్షరీమహాపరమమంత్రమూలంబు, శాశ్వతం బజరం బనశ్వరంబు
భైమేశ్వరంబు శోభన మాదిమధ్యాంత, శూన్యంబు సకలంబు శుద్ధబుద్ధ
మనవద్య మదచ్ఛ్యే మక్షోభ్య మఖిలది, గ్దేశకాలాపరిక్షీణ మనఘ
తే. మంబరము మోచి యున్నలింగంబుఁ జూచి, సంప్రతిష్ఠ యొనర్పంగ సమ్మతించి
కాల మీక్షించి తగినలగ్నంబుఁ జూచి, సకలసంభారనిచయంబు సంగ్రహించి. ||160||

తే. గౌతమీగంగఁ బాపి యిక్కడికి నొక్క, సిద్ధవాహినిఁ బ్రవహింపఁజేసి కాని

లింగసంస్థాపనంబుఁ గల్పింపమనుచుఁ, బరమసంయము లేడ్వురుఁ బ్రతినవట్టి.॥
161॥

సీ. ఆలగ్నవేళకు నమృతదివ్యస్వయం, భూమహాలింగైకమూర్తియైన
శ్రీభీమనాథుని శీతాంశుశేఖరు, నభిషేక మొనరింప నభిలషించి
కదలి సప్తర్షులు గౌతమాదులు శిష్య, సహితంబు కడుభక్తిసంభ్రమమున
దక్షవాటీపురస్థానంబునందుండి, యేగి యంతంతఁ గట్టెదురఁ గనిరి
తే. గౌతమీగంగ నాలోలఘనతరంగఁ, గేలిడోలావిహారసంక్రీడమాన
చక్రవాకబకక్రౌంచసారసాళి, హంసకారండవాదిమాద్యద్విహంగ.॥162॥

క. గౌతమకన్యాతటినిన్, బ్రీతిఁ బయఃపాన మాచరించిన మనుజ
వ్రాత మొనర్పదు మరల, న్మాతృపయోధరపయఃకణాస్వాదనమున్.॥163॥

వ. అని మునీంద్రులు తమలోన వెండియు నొండొరులం గనుంగొని.॥164॥

తే. కంటిరే ఘోరపాతకౌఘముల నెల్లఁ, గడిమి జంకించుచున్నది గంగ యిపుడు
వీచికాహస్తవిన్యాసవిభ్రమముల, ఘుమఘుమధ్వానహుంకారఘోష మెసఁగ.॥165॥

తే. యక్షగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరోర, గామరవ్రాతభరితోభయప్రతీర
పృథివియెల్లను రక్షించు పేరఁటాలు, మమ్ము రక్షించు గోదావరమ్మ యెపుడు.॥166॥

తే. అమృత మైనపయోధార నహరహంబు, సృష్టిఁ గల జంతుకోట్ల రక్షింతు వీవు
జనని వౌటకు నేమి సంశయము చెపుమ, గౌతమీగంగ యాలోలఘనతరంగ.॥167॥

క. త్రైలోక్యవరదపావన, నాళీకాననకరాబ్జ నవమణికుండీ
కూలంకషసలిలామృత, పాలింపు గిరీశజాయ పర్వతతనయా.॥168॥

క. గోదావరి గోదావరి, గోదావరి యంచుఁ బల్కు గుణవంతులకున్
గోదావరితల్లీ సం, పాదింతుగదమ్మ నీవు భవ్యశుభంబుల్.॥169॥

క. కంబుశశిరజతశుక్తివి, డంబసితచ్ఛాయకలిత డంబరములు నీ
యంబువు లమృతోపమరుచు, లంబా మా కొసఁగుఁగాత నభ్యుదయంబుల్.॥170॥

శా. ఆపాతాళగభీరనీరకసుధాహారామలచ్ఛాయకున్
ద్వీపాలంకృతికి న్మహేంద్రనగరీనిశ్రేణికాయష్టికిం
దాపోపాయవిధావిహర్తికి మహోదన్వాదృఢాలింగన
వ్యాపారప్రతిపన్నసౌఖ్యకును సాష్టాంగంబు గంగమ్మకున్.॥171॥

శా. రంభోరూకరశాతకుంభఘటధారాపూరణప్రక్రియా
గంభీరత్వణసాంద్రభిన్నకరిరాడ్గండూషనిర్భిన్నకు
న్సంభావించి నమస్కరింతుము త్రిసంధ్యంబున్ ముదంబొప్ప నీ
కంభోజాసనకుండికాంబుజననీహంసాభ గోదావరీ.॥172॥

క. గౌతమికిన్ బంచమహా, పాతకసటలాంధకారపాటనవిధిరా
డ్గౌతమికి నమస్కారం, బాతతనుతిఁ జేయుదము ప్రయత్నం బెసఁగన్.॥173॥

వ. అని ప్రార్థించి యిట్లనిరి.॥174॥

సీ. విచ్చేయవమ్మ శ్రీవృషభవాహనధర, సామజకటమదాసారధార
పయనంబుగావమ్మ భర్గజటాటవీ, కుటజశాఖాశిఖాకోరకంబ
రావమ్మ యాదిమబ్రహ్మదోఃపల్లవ, స్థితకమండలుపుణ్యతీర్థజలమ
లేవమ్మ విశ్వంభరావధూటీకంఠ, తారమౌక్తికహారధామకంబ
తే. తెరలతో వీచికలతోడఁ దరులతోడ, విమలడిండీరఖండదండకములతోడ
మురువు ఠీవియు నామోదమును జవంబు, వడువు నొప్పంగ గంగమ్మ నడువవమ్మ.॥
175॥

మ. అదె మాస్వామి సుధారసోద్భవుఁడు దక్షారామభీమేశుఁ డ
భ్యుదయంబొంది ప్రతిష్ఠఁ గైకొనెడు నంభోరాశితీరంబునన్
బదమా షట్పదమాలికాపరిలసత్పాథోధునీసంపదా
స్పదనానాసలిలప్రవాహలహరీసంభారగోదావరీ.॥176॥

తే. సోమశేఖరుండు భీమేశ్వరస్వామి, తివిరినాఁడు సంప్రతిష్ఠఁ బొంద
వేళదప్పకుండ విచ్చేయఁగారాదె, త్ర్యంబకాద్రిసరసిధామలక్ష్మి.॥177॥

మ. అని మెప్పించి మహర్షు లేడ్వురును నత్యాశ్చర్య మొప్పన్ బ్రభా
వ నిరూఢిం గొనివచ్చి రంధ్రవసుధావక్షోజహారావళిన్
మును బృందారక సేవ్యమానసలిలన్ గోదావరీవాహినిన్
వెనుక న్ముందఱఁ బార్శ్వదేశముల నావేశించి సేవించుచున్.॥178॥

వ. అప్పుడు ప్రతిష్ఠావలోకంబునకు లోకపాలకగంధర్వయక్షసిద్ధసాధ్యవిద్యాధరోరగామరసహితుండై దేవేంద్రుం డంబరమార్గంబున ఋషుల ననుసరించి యేతెంచుచుండె నాసమయమ్మున.॥179॥

తే. ఒక్కనదిపొంత గార్హస్థ్యయుక్తమైన, పుణ్యతప మాచరించుచుఁ బుణ్యజనులు
తారు బంధులుఁ దామరతంపరగుచుఁ, గూడియుండంగ నెంతయుఁ గాడుచేసి.॥
180॥

తే. ఋషులవెంబడి సంరంభ మెసఁగవచ్చు
తటిని నడుత్రోవ వనములో దపము సేయు
దైత్యమునులపుణ్యాశ్రమస్థలము సొచ్చి
వఱదఁ గొనిపోయె నిండు సర్వస్వములను.॥181॥

శా. ప్రాగ్వంశంబులు స్రుక్స్రువంబులును యూపస్తంభపంక్తుల్ హవి
ర్భుగ్వేదీనిలయంబులున్ వఱదలో బోవంగ దేవార్చనా
స్రగ్వాసోఘటికాకమండలు బ్రుసీసంఘాతముం దేలిపో
వాగ్వాదం బొనరించి రప్పుడు మునివ్రాతంబుతో దానవుల్.॥182॥

క. ఆకాశదివ్యమునులును, నాకౌకఃప్రత్యనీకనాయకమునులున్
వాకాటులకుం జొచ్చిరి, పాకంబులు దప్పినట్టి పటురోషములన్.॥183॥

తే. శిఖలు వీడఁగ ముఖములు జేగురింప
గటము లదరంగ నొకవిడిఁ గాటులాడి

యొండొరులమీఁద శాపంబు లుగ్గడింప
హస్తములయందు సలిలంబు లందుకొనిరి. ||184||

వ. ఇట్లందుకొని దానవులు సప్తర్షిసమానీతయైనయవ్వాహిని శుష్కతోయ యయ్యెడుమనియును, మునులు దానవులకు సమాశ్రయంబైయప్పుణ్యవాహిని యపూజ్యయై యస్పృశ్య యయ్యెడు మనియును, శపియించి రప్పుడు. ||185||

తుల్యభాగ యుత్పత్తిక్రమము

తే. అమరులకు నాశ్రయంబైన యాస్రవంతి, తుల్యభాగాహ్వయుండు దైత్యుండు దేరఁ
బూర్వమున గౌతమీగంగఁ బుట్టివచ్చె, నందు రితిహాసతత్త్వజ్ఞు లైనబుధులు. ||186||

వ. తుల్యభాగుం డనుదైత్యుండు పరమార్థతత్త్వజ్ఞుండై పక్షపాతంబు లేక సురాసురులకు మాధ్యస్థ్యంబున వివాదంబులు తీర్చుచుండుటకు సమర్థుం డగుట నద్దానవుండు తుల్యభాగాహ్వయుఁ డనంబరఁగుట నన్వర్థనామధేయుండు. ||187||

క. ఆతుల్యభాగుపేరను, నాతటికినిఁ దుల్యభాగ యనునామము ప్ర
ఖ్యాతివడసె నవ్వాహిని, గౌతమకన్యకునుఁ గూర్మి కన్యక మొదలన్. ||188||

సీ. ఆతుల్యభాగమహామునీంద్రుఁడు ప్రీతి, మునిదానవశ్రేణి మ్రోల నిలిచి
వరుసతో వాదించి యిరుదెఱంగులవారి, వారించి కోపంబు వలదు మీకు
శపియింపఁ దగునయ్య సర్వసర్వంసహా, భువనపావనలైన పుణ్యనదులఁ
గ్రమ్మఱింపుఁడు శాపగరళాక్షరంబులు, క్రోధంబు లేల తపోధనులకు
తే. ననుటయును వార లామాట లాదరించి
క్రమ్మఱువరాదు పలు కమోఘమ్ము మాకు
నీవు నిప్పుడు చెప్పిన హితవు నూది
వేఱు చందాన మేలు గావింతు మింక. ||189||

వ. అని రాక్షసులు సప్తమునిసింధువునకు నంతఃప్రవాహంబును మునులు తుల్యభాగకు నుత్తరాయణ దక్షిణాయన పుణ్యకాలంబులను సూర్యచంద్రగ్రహణంబులను బ్రతిభానువారంబునను దర్శ పౌర్ణమాసీ ప్రభృతిమహాపర్వకాలంబులను సంక్రమణంబులు మొదలైనవిశేషకాలంబులను స్నానదానజపదపోహోమశ్రాద్ధదేవార్చనావిధానంబు లక్షయఫలంబు లగునట్టుగాను బతిసమేతంబుగా సతికి రజస్వలాత్వాద్యంతరాయంబు లేక యధశ్శయనబ్రహ్మచర్యోపవాసనియమంబులతో భానువారచతుష్టయంబు స్నానంబు సిద్ధించిన సంతానప్రాప్తి యౌనట్టుగాను వరంబు ప్రసాదించిరి తదనంతరంబ. ||190||

మ. కెలనన్ ముందర సిద్ధకింపురుషులుం గీర్వాణులు న్నాగసా
ధ్యులు విద్యాధరకిన్నరేంద్రులు సమద్భూషింప దివ్యాప్సరో
లలనాబృందము లాడ దానవులు పిల్లంగ్రోళ్ళు పట్టంగ బొ
బ్బలు నార్పుల్ పటుసింహనాదములు నుత్పాదిల్ల ధాత్రీస్థలిన్. ||191||

చ. మలఁగి మలంగి భీమపతిమందిరమండలసిద్ధభూమికిన్
దొలఁగి తొలంగి యుచ్చలితతోయతరంగపరంపరోద్ధతిన్
జెలఁగి చెలంగి యారభటి శీర్ణదరాధరధాతురేణులం
గలఁగి కలంగి పాఱె వడి గౌతమకన్యక దక్షవాటికన్. ||192||

తే. దేవదుందుభు లుడువీథి దీటుకొలుప, నమరు లందంద పుష్పవర్షములు గురియ
మునిజనంబులు జయజయధ్వను లొనర్ప, దక్షవాటంబు చొచ్చె గౌతమతనూజ.||
193||

వ. ఇవ్విధంబున గోదావరీపుణ్యవాహినిం గొనివచ్చి సప్తర్షులు పరమహర్షోత్కర్షంబున.||
194||

శ్రీ భీమనాథేశ్వరుఁడు దనకుఁదాన ప్రతిష్ఠితుండగుట

తే. తారు దలఁచిన శుభవేళ దప్పకుండ, సంప్రతిష్ఠుఁడై సమర్చనము గొన్న
యమృతలింగంబు భీమనాయకునిఁ జూచి, చాల విస్మయ మందిరి సప్తమునులు.||
195||

వ. ఆశ్చర్యంబునుం బొంది.||196||

ఉ. తారు వినిశ్చయించిన ప్రధానముహూర్తము దప్పకుండఁగా
మారి ప్రతిష్ఠఁ బొందుటకు నాత్మల సంతసముల్ వహించి యె
వ్వారొకొ మమ్ముఁ గైకొనక వారక మే మొనరింపనున్న సం
స్కారము తార చేసి రెడసందున నంచుఁ గలంగి యెంతయున్.||197||

తే. రోషసంరంభములును సంతోషములును
హృదయములఁ బిక్కటిలనున్న ఋషులకడకు
నంతరిక్షంబు నందుండి యతిరయమున
భానుమంతుండు భక్తి సంభ్రమము లెసఁగ.||198||

వ. వచ్చి యభివాదనంబు చేసి ముకుళితకరకమలుండై కమలమిత్రుం డమ్మహామునుల
కిట్లనియె.||199||

చ. పరమమునీంద్రులార మిముఁ బ్రార్థన సేయుచు విన్నవించెదన్
గరుణ దలిర్ప మీచనవుఁ గైకొని నన్ను ననుగ్రహింపుఁ డీ
తెరువున మీకు నంకిలులు దీర్పఁగఁ గాలవిలంబమైన
హరుఁడు ప్రతిష్ఠితుండు నగు నప్పుడు నే నటు పూజ చేసితిన్.||200||

క. మీ రొనరించు ప్రతిష్ఠా, ప్రారంభము నాకుఁ జేయ నలవియె శ్రీద
క్షారామవిభుఁడు జగదా, ధారుఁడు గైకొనియెఁ దనకుఁదాన ప్రతిష్ఠన్.||201||

క. మేలెట్టి దట్టి శోభన, కాలము సరిగడచెనేని కాదని కంతే
గాలుఁడు కారుణ్యసము, న్మీలితమతిఁ దనకుఁదాన నిలువంబడియెన్.||202||

చ. తనకుందాన ప్రతిష్ఠతుండయిన యీ దక్షాధ్వరధ్వంసి నే
మును పూజించితిఁ బిమ్మటన్ హరియు నంభోజాతగర్భుండునుం
గని కైసేసిరి యంతమీఁద సురలున్ గంధర్వులుం జేరి య
ర్చనముల్ చేసిరి మీరుఁ జేయుఁడు తగన్ సమ్యుక్సమారాధనల్.||203||

తే. అనిన సంయములును గాలయాపనమునఁ , జంద్రశేఖరు సంప్రతిష్ఠాపనంబు
తమకు సిద్ధింపకునికి సంతాపమొంద, బలికె నాకాశవాణి విస్పష్టఫణితి.||204||

ఉ. ఓ పరమర్షులార కరుణోదధి యిందువతంసుఁ డాత్మసం
స్థాపితుఁ డయ్యె మీ దెసఁ బ్రసాదముపేర్మి భవత్ప్రయత్నసం
స్థాపితుఁ డైనవాఁడ యిది సత్యము మీరు మనంబులోన సం
తాపముఁ బొందకుండుఁడు ప్రధానము భక్తియె కాదె యిమ్మహిన్. ||205||

తే. అల్పమే మీరు చేసినయట్టి భక్తి, యభవమూర్ధాభిషేకార్థ మధికభక్తి
దెచ్చితిరి గౌతమీమహాదివ్యతటినిఁ, బాదపీఠోపకంఠభూభాగమునకు. ||206||

మ. అభిమానించిన మీర లేడ్వురు బ్రతిష్ఠారంభకాలంబునం
దభిషేకించిన తిగ్మభానుఁడును నేకార్థక్రియ న్మించువాం
డ్రు భవార్చారతి నెంచ మీర లెనమండ్రుం నిల్పినా రంబికా
విభునిన్ సత్యమ నేను చెప్పితి నభోవీథీవిటంకంబునన్. ||207||

తే. మీర లెనమండ్రు భుజగేంద్రహారునొద్ద, భక్తిఁ బూజింపఁ బెట్టుఁడు పాశుపతుల
వారిపే రష్టమూర్తులు గారవమున, వారుదాఁకఁగ నర్షు లెవ్వారలైన. ||208||

తే. అష్టమూర్తి విశిష్టాన్వయప్రసూతుఁ, డర్షుఁ డేపాటివాఁడైన నభవు నంట
వేదశాస్త్రపురాణసంవేదియైన, నితరుఁ డర్షుండు గాండు భీమేశు నంట. ||209||

వ. అని యాకాశవాణి మీరలును సూర్యుండును సములని యుద్దేశించి పల్కిన విని హర్షంబు నొంది మహర్షులు నభోమణి నభినందించి యతండును దామును హేమకుంభంబుల సప్తగోదావరప్రవాహాంబుపూరంబులు దెచ్చి యయ్యభవు నభిషేకించి పూజించిరి; సప్తర్షిసమానీత గావున నమ్మహానదికి సప్తగోదావరాహ్వయంబు సంభవించెనని చెప్పుటయు శ్రీభీమేశ్వరమహాదేవుమాహాత్మ్యంబు విన వేడుక యయ్యెడు నయ్యాశానుపుణ్యకథావిధానంబు వినిపింపవే యనుటయు. ||210||

మ. అవనీభారధురీణ రీణరిపుసైన్యాధీశ ధీశక్తివై
భవలీలాజితకావ్య కావ్యరచనాపారీణతావాస వా
సవభోగప్రతిమాన మానవినయాచారార్థసంభార భా
రవిసంకాశమహాకవీంద్రపరిషత్ప్రస్తూయమానోదయా. ||211||

క. కాశ్యపగోత్రపవిత్ర య, వశ్యా యధరాధరోద్భవాధిపభక్తా
వేశ్యాకటాక్షదీక్షా, వశ్యవిహారాపహసిత వాసవతనయా. ||212||

మాలిని. కమలభవవధూటీ కంఠకహ్లారమాలా
సముదితమధుహారా సౌరభాసారలక్ష్మీ
సమధికరుచిసంపత్సార సారస్వత శ్రీ
హిమితసుకవిరోధీడ్ఢృత్సరోజాతజాతా. ||213||

గద్య. ఇది శ్రీకమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యసుపుత్ర సుకవిజనవిధేయ సకలవిద్యాసనాథ శ్రీనాథనామధేయ ప్రణీతం బైనశ్రీభీమేశ్వరపురాణం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

1. శర్వభవానీ శరణు జగదాధారా
   సర్వంబుఁ దామె యనుచును, గర్వించిరి యసురు లెల్ల గౌరీరమణా. పా.

2. దానవసంఘమే తత్క్షణంబునం ద్రుంతు, ననుచును మా కిప్పు డభయ మిమ్ము
   మమ్ములఁ గృపఁజూడు మన్మథాంతకగంధ, సింధురాసురవైరి సేమ మిమ్ము. పా.

శ్రీరస్తు
శ్రీరామాయనమః.
శ్రీమహా గణాధిపతయేనమః.
శ్రీమాణిక్యాంబాసమేత శ్రీభీమేశ్వరస్వామినేనమః

శ్రీ భీమేశ్వరపురాణము

పంచమాశ్వాసము



శ్రీవత్సలాంఛనోపమ
భావభవాకారమంత్రి పరమేశ్వర పా
రావారనిభగభీరా
దేవాధిపసుప్రసన్న దేవయయన్నా. ||1||

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె. ||2||

తే. ధర్మపారాయణుండు మైత్రావరుణుఁడు, వెండియును నిట్టులని చెప్పె విశదఫణితి
గాఢసమ్మోదభవనేత్రకంకణునకు, మంకణున కాత్మధృతభోగికంకణునకు. ||3||

వ. అనంతరం బావివస్వతుం డాత్మప్రతిష్ఠితంబైన యద్దివ్యలింగంబునందు శివసన్నిధానంబు సేయఁదలంచి. ||4||

సూర్యుండు కైలాసమున కరిగి శివుని దక్షారామమునకుఁ దోడి తెచ్చుట

సీ. ద్యోస్థలినక్షత్రధూళిపాళీకేళి, చుళికితస్వర్ణదీజలచరములు
వైజయంతీపటవ్యాక్షేపసంభూత, మారుతోద్ధూతేందుమండలములు
సింహికాసుతకంఠసీమాపునర్దండ, చక్రధారావ్యథాప్రక్రమములు
రథరథ్యనిశ్వాసరంహస్సముద్భ్రాంత, గగనగంగాతరంగచ్ఛటములు
తే. నైన ప్రస్థానవేగంబు లతిశయిల్ల, నభ్రఘంటాపథంబున నరుగువాఁడు
గతికి నొకమూర్తిఁ జాలించి కదలి చనియె, శీఘ్రమున ద్వాదశాత్ముండు శివునిగిరికి. ||
5||

ఉ. భాసురయక్షనాథదిగుపాంతకలాపవిలాస మైనకై
లాసము చక్కటిం జదల లాఘవ మొప్ప రథంబు డిగ్గి వి
శ్వాసపురస్సరంబుగ దివాకరుఁ డిందుకళాకిరీటునా
వాసముఁ జేరవచ్చి తలవాకిట వారితుఁ డయ్యె నందిచేన్. ||6||

వ. ఇట్లు వారింపంబడి. ||7||

తే. విపులశాఖాశిఖామంత్రవితతి నినుఁడు, సంస్తుతించెను నందికేశ్వరునిఁ బ్రీతి
బ్రహ్మవిష్ణుపురందరప్రముఖులైన, వేల్పులును నట్ల పొగడ రా వృషభరాజు. ||8||

వ. ఇట్లు పొగడినఁ బ్రసన్నుండై నందికేశ్వరుండు గొనిపోవం బోయి కోపకుటిలనిటలతటఘటితభీషణభ్రుకుటిభంగాభంగముఖముఖరభయంకరభృంగిభృంగిరిటప లైనకక్ష్యాంతరంబులు ప్రవేశించి ముంగట వేదవేదాంతవిద్యావందితచరణారవిందుండును జండకిరణశశిమండలప్రభావిభాసమానఫణామణిగణాభిరామకుండలితకుండలిపతికుండలాల బ్రళయకాలదహనదగ్ధభువనభవనభస్మాలేపధవళితదేహుండును నఖండబ్రహ్మాండభాండశతకోటివిలయకాలమృతశతధృతిరుండమాలికాభూషణుండును నైయున్న నప్పు డాప్రదీప్రంబుగాఁ గొన్ని నచరాచరబ్రహ్మపారాయణంబులు పఠియించునవియును గొన్ని ఋుగ్వేదంబు గుణియించునవియును గొన్ని యజురామ్నాయం బామ్రేడించునవియును గొన్ని సామవేదంబుఁ జదువునవియును గొన్ని యథర్వణవేదం బాధ్యానం బొనరించునవియును సంస్తుతియించునవియును నట్టహాసంబు సేయునవియును నైన యావిధిశిరంబులచేతం గ్రుచ్చినదండ పుండరీకముకుళమండితడుండుభంబునుంబోలె ప్రకాశింపఁ గంఠకోణంబునఁ గంఠకోపరినీలంబునుంబోని కాలకూటంబున సంఘటిల్లు భ్రాంతి సంతమసంబునకు ఖద్యోతంబులునుంబోలె విద్యోతించు కంకణాశీవిషవిషానలవిస్ఫులింగంబులవలన దుర్నిరీక్ష్యం డగుచు వికటజటాటవీజూటకుహరవిహరమాణస్నిగ్ధపరిముగ్ధతరలహరిపవనపూరితంబులైన యాపీడవిధిశిరఃకరోటికందరక్రోడంబులఁ బాటిల్లు ఘుమఘుమఘోషంబు భీషణభూషాభుజంగంబుల నిద్రాముద్రాగ్రంథిని గ్రహింపఁ గెంజడముడి బిగించి వెట్టియంబు చుట్టిన జగజెట్టిపావఁతేనియొదలమాణిక్యంబుల తురంగలి మెఱుంగులు వెనువెంట మింటదాఁకను జరిగి ధగద్ధగనిగనిగ వెలుఁగుటం జేసి యప్పుడప్పుడ యనలస్తంభంబున నావిర్భవించినభంగి నంగీకరించుచు నగ్రగరళపరిమళాఘ్రాణంబునం జేసి మూర్ఛిల్లినవిధంబున నిరంతరధ్యానస్తిమితలోచనులై యుభయపార్శ్వంబుల సనకసనందనసనత్సుజాతాదియోగీశ్వరులు పరివేష్టింప శేఖరశశాంకునకు గ్రొత్తగాఁ గాళరాత్రికళత్రంబును గల్పించినట్లు పొలిసిన పచ్చియేనికతోలుపచ్చడంబు జంగాళంబుగా వైచుకొని చరణభూషణశేషాహిశిఖామణి ప్రతిబింబితాంబరుం డగుటం జేసి ఘోరవిషవితరణమహాపరాధక్షమకై పయోధివచ్చి పాదంబులపయింబడినభావంబు భజియింప ధారాజలబిందుదంతురంబునుఁ బోని వారణాసురకుంభకూటవిదారణంబున హత్తిన ముత్తియంబులతోడఁ జాల నాభీలం బగుత్రిశూలంబు కేలం గీలుకొల్పి కఠినశమనశిరస్ఫాలనంబునం గట్టిన శ్రీపాదారవిందంబునం దాపించిన బిరుదుకటకంబున ఘటియింపఁబడి వెలుంగుయాదఃపతి మేదోమృతంబు జిడ్డున గడ్డుకొనిన పూషాదిత్యుపలువరుసయంతంబున నుప్పతిల్లు త్రుళ్లుమెఱుంగులు పెల్లుగ నుల్లసిల్ల విలసిల్లుచు విశ్వజగదుత్పత్తిగుప్తివిపత్తికారియగు పురారిం గనుంగొని జయజయశబ్దపూర్వకంబుగా సంస్తుతి యొనర్చి ముకుళితకరారవిందుడై. ||9||

తే. బ్రహ్మవిష్ణుమహేంద్రాదిపరివృఢునకు, నద్రిరాజన్యకన్యాసమన్వితునకుఁ
బ్రమథగణభూతబేతాళపరివృతునకు, హరున కినుఁడు నమస్కార మాచరించె. ||10||

వ. ఇట్లు ప్రణామానంతరంబున భాస్వంతుండు గౌరీకాంతునకు నిజాగమనప్రయోజనం బెఱింగించినం దదనంతరంబ. ||11||

ఆ. ఇనునితోడిచెలిమి నిభరాజవదనుండు, విన్నపంబు చేసె విశ్వపతికి
నమృతమథనవేళ నావిర్భవుండైన, భుజగహారుఁ జూడఁబోద మనుచు. ||12||

సీ. విఘ్నాధినాథుండు విన్నవించినమీఁద, బర్వతాత్మజ విన్నపంబు చేసెఁ
బర్వతాత్మజ విన్నపం బొనరించిన, వెనుకఁ గ్రౌంచఘ్నుండు విన్నవించె
గ్రౌంచఘ్నుఁ డటు విన్నవించినయత్తఱి, మఱి విన్నవించెను మాతృగణము
బ్రాహ్మ్యాదిమాతృవర్గము విన్నవించిన, వెండియు భూతముల్ విన్నవించె
తే. నిందుధరునకుఁ గైలాసమందిరునకు, నభవ విచ్చేయు రవికిఁ బ్రియంబు గాఁగ
నమృతవారాశి నుదయించి యంధ్రభూమి, దక్షపురి నున్నయాదివ్యతనువుఁ జూడ.॥13॥

వ. అని యిట్లు విన్నవించిన విఘ్నేశ్వరునిమీఁది యనుగ్రహంబునను భవానిమీఁది కూర్మిని గుమారునిమీఁది ప్రేమానుబంధంబునను బ్రాహ్మ్యాదిమాతృగణంబుమీఁది ప్రీతిని భూతంబులమీఁది యాదరాతిశయంబునను భాస్వంతునిమీఁది సంతోషంబునను మధ్యమలోకగమనోద్యుక్తుండై హరివిరించులం జూచి మహాదేవుం డిట్లనియె.॥14॥

మహాదేవుఁడు ప్రమథగణసమేతుఁడై దక్షారామమునకుఁ బోవుట

మ. కలవారందఱు దక్షవాటిగమనోత్కంఠాసముత్సాహదో
హలు లైనారు సహస్రభానుఁడును నభ్యర్థించుచున్నాఁడు మం
గళదివ్యామృతలింగదర్శనమునుం గర్తవ్య మంధ్రక్షమా
స్థలికిం బోదమె యూసుపోకకు వినోదంబుల్ పరీక్షింపగన్.॥15॥

తే. పాయ కొకచోటఁ జదికిలఁబడఁగ నుండ, నైన ఫల మేమి యటు వినోదార్థ మరిగి
సంచరింతముగాక యీ జలజహితుని, ధర్మ మౌర్జిత్యమును బొంద దక్షపురిని.॥16॥

వ. అని యానతిచ్చి యాక్షణంబ. ॥17॥

క. చాటింపఁ బంచెఁ జంద్రకి, రీటుఁడు కైలాసనగపురీవీథుల ఘం
టాటంకృతితో దక్షుని, వాటికిఁ బయనంబు ప్రమథవరులకు ననుచున్.॥18॥

వ. అప్పుడు భవాని భవుసన్నిధిఁ జేతులు మొగిచి యిట్లని విన్నవించె.॥19॥

తే. పుట్టినిలు గాన నాకు నెప్పుడును బ్రేమ, దక్షవాటిక మీఁద నెంతయు ఘనంబు
సన్నిధానంబు సేయుమో చంద్రమౌళి, యమ్మహాపురి భీమలింగంబుమీఁద.॥20॥

తే. ఉత్తరంబునఁ గాశీపురోత్తమంబు, మోక్షలక్ష్మికి నెబ్బంగి మూలమయ్యె
దక్షిణంబున నాభంగి దక్షవాటి, మూలమౌఁగావుతను భోగమోక్షములకు.॥21॥

తే. కుంటి కుదుపు లశక్తులు కుష్ఠరోగు, బంధులును వృద్ధులును బాలు రాది గాఁగఁ
గాశి కరుగంగ లేనిబికారులెల్ల, మోక్షమును బొందుదురుగాక దక్షవాటి.॥22॥

మ. కలిదోషంబున నిష్ఠురాత్మకులునున్ గామాంధులుం బాపక
ర్ములు నజ్ఞానదవాగ్నిదగ్ధులును నై ప్రోద్యన్మహారౌరవా
నలిఁ గూలంగల దుష్టమానసులకుం వారాణశీతుల్యమై
కలుగుంగావుత ముక్తి దక్షపురి నీకారుణ్యాసంభావనన్.॥23॥

తే. సర్వలోకంబులకును మోక్షదుండవైన, నీవు సన్నిహితుండవై నిల్చినపుడు

దక్షిణాపథకాశి శ్రీదక్షవాటి, భువనమాన్యంబ కద నాదు పుట్టినిల్లు. ||24||

వ. అని విన్నవించిన యనంతరంబ యంబికావల్లభుండు మందరాచలకూటంబనం బొల్చి సంస్మృతిమాత్రంబునం బొడచూపి నిల్చిన వృషభంబు నెక్కి యథోచితంబుగా నమందానందంబున గిరిరాజనందన వెనుకదెస విఱియం గౌఁగిలించుకొనియుండం దమతమవాహనంబుల నారోహణంబు చేసి బ్రహ్మాదులు పరివేష్ఠించి చనుదేర శంసితవ్రతులైన యక్షసురసిద్ధసాధ్యులు ముందటం గెలనబలసి యేతేర హృద్యంబు లగుగద్యపద్యంబులు తుంబురునారదాదులు పఠింప వేదఘోషంబులు జయజయశబ్దంబులు వేణువీణాకాహళాదిపంచమహావాద్యనాదంబులు కుంజరబృంహితంబులు తురంగహేషితంబులు చెలంగ మూషకారూఢుండై వినాయకుండు మున్నాడినడువ సుబ్రహ్మణ్యుండు మయూరవాహనుండై కదిసికొలువ వసురుద్రాదిత్యులు దుర్గావీరభద్రభైరవులు నంతరాంతరంబులఁ జండీశ్వరాద్యసంఖ్యాతప్రమథగణంబులు బలసికొలువ కైలాసభవనంబుననుండి యక్షీణవిభవంబున దక్షారామంబు డాయంజనుదెంచునప్పుడు. ||25||

తే. పొగడి రందు నికుంభకుంభోదరులును
బెరసి భద్రమహాకాళిభృంగిరిటులు
పాయు బగళంబు తొలఁగు విచ్చేయుఁడనుచుఁ
బార్శ్వములయందు మిగులనార్భటము సేయ. ||26||

వ. అంత నీలకంఠుఁడు పురోపకంఠంబునకు విచ్చేయునప్పుడు. ||27||

గీ. విషమకఠిన నిన్ను వీథీవిటంకంబు, నంతరాంతరముల నరసియరసి
యక్షకర్దమమున యక్షేశ్వరాదులు, సవరచేసి రధికసంభ్రమమున. ||28||

క. ఘుసృణప్రసూనరసమునఁ, బసపుంజూర్ణమునఁ జంద్రపాంసులముక్తా
విసరముల సుర లొనర్చిరి, పసగా శంఖాబ్జముఖ్యబహుచిత్రంబుల్. ||29||

వ. వెండియు సువర్ణారవిందసందానితసుందరమందారమాలికాభిరామంబును సంస్తంభితశాతకుంభదండమండితధ్వజోపశోభితంబును నానావిపణిమార్గన్యస్తసంఘటితమాణిక్యమయూఖరేఖాకిమ్మీరితదశదిశాముఖంబును వరివిశేషవిభవలక్ష్మీధామంబును నగుదక్షారామంబుఁ బ్రవేశించునప్పుడు. ||30||

శివుఁడు దక్షారామంబుఁ ప్రవేశించుట

ఉ. అక్షతగంధపుష్పఫలహారిహిరణ్మయపాత్రహస్తలై
దక్షాపురీవిలాసినులు తామరసాయతలోచనల్ సహా
స్రాక్షుఁడు భీమలింగమున కర్పణచేసిన యప్సరల్ విరూ
పాక్షు నెదుర్కొ-నం జనిరి యందియ లంఘ్రుల ఘల్లుఘల్లనన్. ||31||

తే. భావహావవిలాసవిభ్రమము లమర, జంద్రశేఖరు నగరి యచ్చరలపిండు
తగ సమర్పించె నయ్యాదిదంపతులకు, రత్నదీపాంకురముల నీరాజనములు. ||32||

ఉ. శైలతనూజ తోడుగఁ బ్రసాదగుణంబున మాటిమాటికిన్ ||33||
మేలములాడుచున్ నిజసమీపమునన్ గుహమాతృభద్రశుం
డాలముఖప్రధానగణనాథులు గొల్వఁగ భారతీశల

క్ష్మిలలనేశ్వరుల్ గదిసి చెప్పెడు విన్నప మాలకించుచున్.

తే. భూమి దక్షిణపాథోధిపుణ్యసీమఁ, బ్రజలు చేసిన భాగ్యవైభవసమృద్ధి
శ్రీమహాదేవుకరుణానిరీక్షణంబు, గౌరిముఖరాజలక్ష్మియుఁ గానఁబడియె. ||34||

శా. సంతోషించిరి దక్షిణాపథజనుల్ సాక్షాద్విరూపాక్షునిం
గాంతాసంయుతు నందివాహు శశిరేఖాజూటకోటీరు వే
దాంతాభ్యర్చితపాదపంకజుని దక్షారామమధ్యంబునం
దంతన్ సంభృతసౌఖ్యుఁ గంటిమిదె కన్నారంగ నం చెంతయున్. ||35||

క. నాగేంద్రకర్ణకుండలు, నాగేంద్రత్వక్కటీరు నగరాజసుతా
సౌగంధ్యలలితదక్షిణ, భాగుం గనుఁగొంటి మిట్టిభాగ్యము గలదే. ||36||

గీ. అని సమస్తజనంబులు నభినుతింప, నల్లనల్లన వేంచేసె నంధకారి
దక్షవాటికఘంటాపథంబునందు, హరిశతానందశక్రాది సురులు గొలువ. ||37||

వ. ఇట్లు భీమేశ్వరసదనాంతరంబుం బ్రవేశించి. ||38||

తే. గారవించెను విధి శిరఃకంపమునను, నాదరించెఁ బ్రియోక్తుల నబ్జనాభు
మించుమందస్మితమున మన్నించె శక్రు, హరుఁడు గరుణించె సురల గటాక్షదృష్టి. ||
39||

చ. సకలదిశాముఖంబులఁ బ్రసన్నములయ్యెఁ బ్రదక్షిణార్చియై
యకలుషలీలఁ గైకొనియె హవ్యవహుండు హవిర్విభాగముం
బ్రకటితసౌఖ్యకారి యయి పాయక వీచె సమీరణంబు త్ర్యం
బకుఁ డట భీమనాయకుని మందిరిమధ్యముఁ జొచ్చునత్తఱిన్. ||40||

సీ. గంగాజలాపూర్ణగాంగేయమణికుంభ, హస్తాబ్జములఁ గొంద ఱప్సరసలు
ఫలపుష్పకిసలయప్రచురపాత్రవిశేష, హస్తాబ్జములఁ గొంద ఱప్సరసలు
నిర్మలానేకమాణిక్యనీరాజన, హస్తాబ్జములఁ గొంద ఱప్సరసలు
లాజాక్షతాదికల్యాణవస్తువ్రాత, హస్తాబ్జములఁ గొంద ఱప్సరసలు
తే. నాటపాటల మ్రొక్కుల నభినుతులను, నర్థి సేవించి రొకకొంద ఱప్సరసలు
అపుడు రెండవకైలాస మనఁగ నొప్పె, నభవుఁ డేతేర భీమనాయకుని నగరు. ||41||

వ. మఱియు ననేకప్రకారంబుల దివ్యాంగనారచితోపచారంబు లంగీరించుచు నాంగీరసదత్తశోభనలగ్నంబున మునుల యాశీర్వాదంబులు చెలంగ నందివాహనంబు డిగ్గి నిజభుజావలంబనావతీర్ణయగు నపర్ణహస్తాబ్జంబు కరపల్లవంబున నవలంబించి ముందట జలధరవాహుఁడు వేత్రహస్తుండై సందడి నెడంగలుగజడియ మార్గశీర్ష శుద్ధచతుర్దశియందు రోహిణీనక్షత్రంబున సిద్ధయోగంబున యోగీశ్వరేశ్వరుండు. ||42||

తే. దాఁటెఁ బ్రాపాదదేహళిదర్పకారి, ధరణిధరరాజపుత్రి కైదండ యొసఁగ
నమ్మహాదేవి కుచమండలమ్ము సోకి, యంగకంబుఁల బులకంబు లంకురింప. ||43||

వ. అప్పుడు. ||44||

ఉ. తా మును చేసినాఁడ నొకతప్పని చిత్తములో దలంచునో

యేమనునో తనుం గనిన నీశ్వరుఁ డంచు భయంబుతోన యా
స్వామికి నర్చనం బొసఁగె శంబరశత్రుఁడు దక్షవాటికా
ధామవిలాసదీర్ఘకలఁ దన్వుగఁబూచిన హల్లకంబులన్. ||45||

తే. మును కటాక్షైకవీక్షణాంభోరుహముల, నర్చనము లిచ్చి రఖిలలోకాధిపునకు
శివునిఁ బూజించి రప్సరస్త్రీలు పిదప, హస్తపంకజపుష్పోపహారములను. ||46||

తే. కామమును లోభమును ముక్తికాంతయందు
మోహమదములు బాలకముగ్ధలందు
నధికపాపాత్ములం దధర్మాత్ములందుఁ
గ్రోధమాత్సర్యములు జనకోటి కొదవె. ||47||

వ. అనంతరం బాశివుం డభ్యంతరమందిరంబునఁ బ్రవేశించి హరివిరించిప్రముఖబృందారకులచేత మధుపర్కాద్యుపచారంబులు గైకొని కక్ష్యాంతరంబులు గడచి గర్భగృహమండపంబునందు నూత్నరత్నస్వరూపంబైన శ్రీభీమనాథ మహాదేవ స్వయంభూజ్యోతిస్సుధామయమహాలింగంబు నాగమోక్తప్రకారంబుల నర్చించి యాపాదమస్తకంబు తద్రూపంబు ముహూర్తమాత్రంబు చింతించి. ||48||

శ్రీకంఠుఁడు దక్షారామభీమేశుతో నైక్యతం బొరయుట

శా. కైలాసాచలకేలిమందిరుఁడు శ్రీకంఠుండు సోత్కంఠుఁడై
ప్రాలేయాచలరాజకన్యకయుఁ దా బ్రహ్మాదిదేవవ్రజం
బాలోకింపఁగ నైక్యతం బొరసె దక్షారామభీమేశుతోఁ
ద్రైలోక్యంబును దివ్యలింగశివతాదాత్మ్యంబు వర్ణింపఁగన్. ||49||

సీ. అవ్యయం బనవద్య మాద్య మచ్యుత మజం,బవ్యక్త మప్రమేయం బనంగఁ
బరఁగి కైలాసభూధరసమాగతమైన, తేజంబుతోఁ గూడి తేజరిల్లె
దక్షవాటీపురాధ్యక్ష భీమేశ్వర, శ్రీస్వయంభూదివ్యసిద్ధలింగ
మమృతపాథోధిమధ్యాంతస్సముద్భూత, మమలపరంజ్యోతిరాదికంబు
తే. భువనబీజంబు కైవల్యభోగదాయి, యఖిలకల్యాణకారి విశ్వాద్భుతంబు
పూజఁ గొనియెను మురభిదంబుజభవాది, దేవతాకోటిచే సంప్రతిష్ఠఁబొంది. ||50||

వ. బ్రాహ్మీప్రధానసప్తమాతృకలను నందీమహాకాళాదిప్రమథగణంబులును హరివిరించిప్రముఖబృందారకులును బురందరాదిలోకపాలకులును వసురుద్రాదిత్యమరుద్విశ్వేదేవాశ్వినీదేవతలును సిద్ధసాధ్యులును విద్యాధరోరగులును గ్రహనక్షత్రతారకంబులును బితృగణంబులును మూర్తంబులును నమూర్తంబులు నగుచరాచరంబులన్నియు నానారత్నగంధపుష్పధూపదీపనైవేద్యాదులు సమర్పించి ప్రదక్షిణంబు లాచరించి నమస్కరించి నుతియించిరి. తదనంతరంబ వెండియు. ||51||

లక్ష్మ్యాదులు శ్రీభీమేశుని స్తుతించుట

క. సిరివాణిగౌరిసతియ, ప్పరసలరుంధతియహల్యశచిమొదలగు స
త్పరమపతివ్రత లర్చిం, చిరి దక్షారామనిలయు శ్రీభీమేశున్. ||52||

వ. ఇట్లు పూజ చేసి పరమపతివ్రతలు ముకుళితకరాంబుజలై శ్రీదక్షవాటీపురాధ్యక్ష

భీమేశ్వర భీమనాథ భీమశంకర భీమలింగ మహాదివ్యలింగ యవాఙ్మానసగోచర సనకసనందనసనత్కుమారసనత్సుజాతాదియోగీంద్రులు నపారంబైన నీమహిమఁ గొనియాడనేర, రటుగావున మిమ్ము స్తోత్రంబు సేయ మాబోంట్లతరంబె? నిర్గుణుండవు సగుణుండవు గుణాతీతుండవు గుణాఢ్యుండవు నీ వొక్కగుణంబున బ్రహ్మవై సృజియింతు వొక్క గుణంబున విష్ణుండవై పాలింతు వొక్కగుణంబున రుద్రుండవై సంహరింతువు, సర్వభూతాంతరాత్మభావనా, పరమపావనా, నీవు చంద్రసూర్యాత్మదీధితివై యహోరాత్రస్వరూపంబున వర్తింతువు. పృథివ్యాపస్తేజోవాయురాకాశాది పంచభూతాత్మక జీవాత్మక స్వరూపంబున వర్తింతువు. సర్వభూతాత్మప్రవిష్టుండవు. సర్వేంద్రియగుణధారా, సర్వేంద్రియవర్జిత సర్వపర్వాత్మకరూపంబున సర్వంబు ననుభవింతువు. సర్వశక్త్యాత్మక సర్వభూతగుహాశయ యని నమోనమశ్శబ్దంబులతోడ నిన్ను శ్రుతులు సంస్తుతించు శుద్ధుండవు. బుద్ధుండవు. సుఖివి. సదానందుండవు. సదా ముక్తుండవు. మముఁబోటి కామిను లల్పబుద్ధులు మిముఁ బ్రస్తుతింపఁగలవారలా? క్షమియింపు. క్షమియింపుము. రక్షింపు రక్షింపు మగోచరచరిత్ర యగోచరబలాబల మహర్షియోగీంద్రులకు దుర్లభుండవు. సంసారి వసంసారివి. భవుండ వభవుండవు. మంగళుండ వమంగళుండవు. భుజంగభూషణా, నిన్ను నీవ యెఱుంగుదువు. సర్వాతీతుండవు. తాపసప్రియుండవు. తపోభ్యుండవు. నిజకర్మనిష్ఠులైన కర్మఠులు నిన్ను భజియింతురు. నీకుఁ బ్రణామంబులు సేయుదురు. జ్ఞానంబున నొండె నజ్ఞానంబున నొండె. నీ మహిమార్ణవంబున మునింగి దరిచేరం దెరువెఱుంగక నీవే తక్క నితఃపరం బెఱుంగక మా యాత్మశుద్ధికొఱకుఁ దోచినట్లు వర్ణించెదముగాని శక్తిగలిగి గాదు. దేవదేవ మహాదేవ దేవతాసార్వభౌమా దేవాదిదేవ దేవదేవేశ మహాలింగ తపోవిశేషంబునం బర్వతాత్మజ నీదేహంబున సగపాలుగొనియె. నీ దేవికి నమస్కారంబు. నీకు దండప్రణామంబు. కటాక్షింపుమని ప్రార్థించిరి. తదనంతరంబ యోసర్వమంగళా భువనేశ్వరీ సర్వమంగళదాయినీ నీకు మ్రొక్కెదము. మమ్ము రక్షింపుమని మహాదేవికిం గేలుదోయి నొసలిపయిం గీలించి యోమహాదేవ మహానుభావ శశాంకశేఖర నమస్తే నమస్తే నమః యని యనేకప్రకారంబుల స్తుతియించిన. ||53||

చ. వికటజటాకుడుంగమున వెన్నెలఱేని ధరించి వీనులం
బ్రకటితనాగకుండలభరంబులు వ్రేలఁగ సుప్రసన్నుఁడై
వికవికనవ్వుచుం గరము వేడుకతో బొడచూపె భీమనా
యకుఁడు మహాపతివ్రతల కంబికతోఁ గరుణాగుణంబునన్. ||54||

తే. ఇట్లు ప్రాదుర్భవించి సర్వేశ్వరుండు, వరము లెన్నేని యాపతివ్రతల కొసఁగి
యంత నంతర్హితుండయ్యె నఖిలసురులు, గానఁ గానంగ భీమలింగంబునందు. ||55||

వ. అప్పుడు సమీపవర్తియగు బృహస్పతికి దివస్పతి యిట్లనియె. ||56||

దివస్పతి బృహస్పతిని దానములఁ గూర్చి యడుగుట

క. దాతృత్వము దానంబును, దాతవ్యం బనఁగ నెద్ది ధర్మవిధిజ్ఞా
దాతవ్యం బెయ్యది వి, ఖ్యాతము భవ్యానుజన్మ యానతి యీవే. ||57||

క. దేవతలకు బ్రాహ్మణులకు, నీవలయు పదార్థ మెద్ది యెఱిఁగింపఁదగుం
జీవా బహుదాతవ్యులు, గావున రాజులకుఁ దెలియఁగాఁ దగవగుఁబో. ||58||

వ. అనిన విని వాస్తోప్పతికి గీష్పతి యిట్లనియె.॥59॥

భూదానమహిమ

క. పురపహూాత భూమిదానము, పరమము దానములయందు బహువస్తుతతుల్
ధరణీతలమునయందును, నిరళంబై యెపుడు నుద్భవించుటకతనన్.॥60॥

క. సర్వపదార్థాశయముగు, నుర్వి మహీసురుల కిచ్చు నుత్తముల కగున్
సర్వప్రదానఫలమును, గీర్వాణాధీశ యేటికి స్సంశయముల్.॥61॥

చ. రజతము కాంచనంబు నవరత్నములున్ వనముల్ తటాకముల్
గజతురగాదిజంతువులు గంధము పువ్వులుఁ బండ్లుఁ దేనియల్
ద్విజునకు వేఱువేఱ కడువేడుక నిచ్చుటకంటెఁ బ్రీతిఁ ద
త్ప్రజనన కారణంబగు ధరాస్థల మిచ్చుట యిచ్చు టన్నియున్.॥62॥

తే. ధరణి సర్వగుణోపేతధాన్యజనని, సస్యశాలిని నెవ్వాఁడు శాంతబుద్ధిఁ
బాత్రమున కిచ్చు నతనికి ధాత్రి యుండు, నంతకాలంబు సకలసౌఖ్యములు గలుగు.॥
63॥

సీ. కృతదక్షిణంబు లగ్నిష్టోమములు వెక్కు, యజనించునట్టి పుణ్యాత్ములకును
జ్ఞానదయాసత్యసంతతవిజితేంద్రి, యత్వముల్ గురుదేవతార్చనములు
మొదలుగాఁగల పుణ్యములు సేయుధన్యుల, కధికుండు భూప్రదుం డండ్రు బుధులు
పరమపాతివ్రత్యపరిపాటి పాటించు, తరుణికంటె మహీప్రదాత పెద్ద
తే. వాఁ డనూనగోత్రుండును వాఁడు ఘనుఁడు, వాఁడు పుణ్యగరిష్ఠుందు వాఁడు
బుధుఁడు
వాఁడు విశ్రాంతిమంతుండు వాఁడు దాత, యెవ్వఁడే వేదవిప్రుని కిచ్చు ధరణి.॥64॥

తే. కాలమృత్యువు వెసఁదోలి కఱవ వెఱచు, నహిమరోచియు నెండగాయంగ నణఁగు
నగ్ని శంకించు నెరమంట లప్పళింప, భూమిదానం బొనర్చిన పుణ్యతముని.॥65॥

క. స్వామిహిత మొప్పఁగను సం, గ్రామమునన్ శరపరంపరలు పయిఁ గురియం
గా మృతిఁ బొందిన శూరుఁడు, భూమీదాతకుఁ బ్రభావమునఁ గట్టుపడున్.॥66॥

తే. అయిదుతరముల పూర్వులనవులమీఁద
నందఱను గాచు నూర్ధ్వలోకాలయములఁ
గమియఁబండిన వివిధసస్యములతోడి
యవనిదానంబు చేయు పుణ్యాత్మకుండు.॥67॥

క. అనుములు గోధూమంబులు, మినుములు సెనగలును బండు మేదిని భూదే
వున కిచ్చు నెవ్వఁ డతనికి, ననపాయస్వర్గసౌఖ్య మబ్బు మహేంద్రా.॥68॥

ఉ. హాటకపీఠికాధవళహర్మ్యమదావళశంఖకాహళీ
ఘోటసితాతపత్రములు క్రొత్తమెఱుంగులు వోనిభామినుల్
మేటిధనంబు వస్త్రములు మేదినియీఁగికి నెంచిచూచినం
సాటికి రావుగాన నిది సత్ఫల మభ్రమునాథవాహనా.॥69॥

తే. శ్వేతపక్షంబులోపలఁ బెరుఁగు నెట్లు, దినదినంబును నీహారదీప్తి దీప్తి
నవ్విధంబునఁ బెరుఁగు నిత్యాభివృద్ధి, బంటపంటకు భూదానభర్తఫలము. ||70||

తే. పాతకము చేసియైనను బరితపించి, ధరణిదానంబు చేసినధన్యుఁ డడఁచు
నయ్యఘముఁ దథ్య మిది నిర్జరాధినాథ, కుబుసమూడ్చెడి మేటినాగువునుబోలె. ||
71||

తే. ఒకఁడు హయమేధ మొనరించు నొక్కరుండు
భూమిదానం బొనర్చు నీ పురుషులందుఁ
దారతమ్యంబు లేవండ్రు తత్త్వవిదులు
ధర్మములు రెండు నొక్కవిధంబకాన. ||72||

ఉ. కాంచనకింకిణీయుతము కామగమంబును దేవతాప్సర
శ్చంచలలోచనానికరసంకులముం బ్రమదావహంబుపై
మించిన దివ్యయానమున మీఁదిజగంబులఁ గ్రీడ సల్పు ని
ర్వంచన భూమిదాత యగు వాఁడు పురందర పెక్కువర్షముల్. ||73||

క. భూమికి సరియగు వస్తువు, భూమికి సరియైన విధియు భూమీదాన
స్వామికి సరియగు పుణ్యుఁడు, లేమికి సందియ మొకింత లేదు మహేంద్రా. ||74||

తే. భూమిదానంబె దాన మంభోదగమన, సూనృతమె సారధర్మంబు సురవరేణ్యా
యనృతమె పాతకంబు సహస్రనయన, తెలియఁజెప్పితి నీకు సందియము వలదు. ||
75||

దివస్పతి శ్రీ భీమేశ్వరునకు భీమమండలంబు సమర్పించుట

వ. అనిన విని దివస్పతి బృహస్పతిం బూజించి యతని యుపదేశంబున భక్తిశ్రద్ధాతాత్పర్యవిశ్వాసంబులు మనంబునం జనంగొన భూమీమండలంబు ససస్యంబును సోద్యానంబును సకూపంబును సతటాకంబును సపద్మాకరంబును సదక్షిణంబును సశాస్త్రోక్తంబును గా ధారాపురస్సరంబుగా శ్రీభీమేశ్వర శ్రీమన్మహాదేవునకు సమర్పించి యామహీసన్నివేశంబునకు భీమమండలంబను నామంబు గల్పించె నది యెట్లనిన. ||76||

ఉ. అంబుధి మేర తూర్పునకు నబ్ధియ సీ మటు యామ్యదిగ్విభా
గంబునకుం బ్రతీచికిని గౌతమి సీమ యుదీచికిం బ్రమా
ణంబు త్రియోజనంబు సురనాథుఁడు దక్షిణకాశి భీమలిం
గంబున కేకభోగముగఁ గట్టడ చేసె వసుంధరాస్థలిన్. ||77||

తే. తుల్య భాగాతరంగిణి తోడఁగూడఁ, గణ్వవాహినితోఁ గూడఁ గనకరత్న
దివ్యపరిధానసహితంబు దేవభర్త, ధరణి భీమేశ్వరున కిచ్చె ధారపోసి. ||78||

తే. దాత త్రైలోక్యభర్త వృద్ధశ్రవుండు, దేయ మంభోధిగౌతమీతీరభూమి
త్రిపురవిధ్వంసనుండు ప్రతిగ్రహీత, యింత యొప్పునె పరికింప నీ సమృద్ధి. ||79||

వ. ఇవ్విధంబునఁ బాకశాసనుండు పురశాసనుం డగుశ్రీభీమేశ్వర శ్రీమన్మహాదేవునకు
నంగరాగాదిభోగవైభవవినోదార్థంబుగా

గజాశ్వదాసదాసీగాణిక్యమాణిక్యగోధేనుసహితంబుగా భీమమండలంబు
దక్షారామసమేతంబుగా సమర్పించి చాతుర్వర్ణ్యంబును రప్పించి యిట్లనియె. ||80||

సీ. ఓమహాజనులార భీమమండలమహా, గ్రామఖండికభట్టి కాద్రజైక
వాస్తవ్యులార విశ్వాసపూర్వకముగా, సావధానమనస్కులై వినుండు
ప్రాగ్దిశకును యామ్యపశ్చిమంబులకును, నంభోధిగౌతము లవధిచిహ్న
లుత్తరమున మూఁడుయోజనంబుల తుద, పొలిమేర యిది చక్రవలయరేఖ
తే. యీమహాక్షేత్ర మేను సర్వేశ్వరునకు, నిందుధరునకు దక్షవాటీశ్వరునకు
నిచ్చితిని ధారపోసి భీమేశ్వరునకు, నాసుధాకరతారకాహస్కరముగ. ||81||

ఆ. ఏలుకొండ్రు మీర లేపురాంతకునకుఁ, బృథివియాగి బిడ్డ బిడ్డతరము
బ్రతుకుఁ డాశ్రయించి ఫణిరాజకుండలు, భీమనాథదేవు భూమిజనులు. ||82||

వ. అని యీప్రకారంబునఁ దెల్పుడు సేయుదు. ||83||

చ. సురపతి మార్గశీర్షమున శుద్ధచతుర్దశినాఁడు రోహిణిం
బొరసిన సిద్ధయోగమున భూతలమిచ్చెఁ బయోధిగౌతముల్
గరుసుగఁ దుల్యభాగయును - గండ్రెడు లోనుగ దక్షవాటికా
వరువకు భీమనాథునకు వారవధూత్రిశతద్వయంబుతోన్. ||84||

వ. ఇట్లిచ్చి ధర్మశాసనంబు వ్రాయించె నది యె ట్లనిన. ||85||

ఉ. ఇప్పటి భూమిపాలురును నింకిట రాఁగల భూమిపాలురుం
దప్పకుఁడయ్య మత్ప్రవిహితస్థిరభూతలదానధర్మ మె
ల్లప్పుడు మీకు నయ్యెడుఁ జిరాయువు భాగ్యము వైభవంబుచే
నొప్పగు సుప్రతాపము సుఖోన్నతి గంధగజాదిలక్ష్మియున్. ||86||

వ. అని వెండియు. ||87||

సీ. కట్టించెఁ బట్టనక్ష్మావిభాగము పైఁడిఁ, గల్పించె వప్రంబుఁ గాంచనమున
మలిపించె బంగారముల దేవగృహములు, కూర్పించె నట్టిండ్లు కుందనమున
నిరించె బ్రాసాదనివహంబు గనకానఁ, బాటించె గవఁకులు హాటకమున
రచియించెఁ గార్తస్వరమున గోపురములు, కీలించెఁ గేలిదీర్ఘికలు భూరి
తే. నాటె మందారతరువులు తోటలందు, వలఁతి సురభులఁ గీలారములకు నిచ్చె
బోసె సిద్ధరసంబును బుష్కరిణులఁ, గణఁక నింద్రుండు దక్షిణకాశియందు. ||88||

తే. ఏకభోగంబుగాఁగ నేలేఋగరుసు, గడలిసీమయు గౌతమీగంగమేర
కప్పురపుఁగ్రోవి కాశ్మీరఖండ మవధి, యేలె విశ్వకుటుంబి భీమేశ్వరుండు. ||89||

మ. సరిసామంతుఁడు శ్రీకుమారననికాచాళుక్యభీమేశ్వరే
శ్వరదేవుం డుపకంఠబాంధవుఁడు శ్రీసంవేద్యరాడ్భైరవుం
డిరువుంబొర్వును బల్లవేశుఁడు మృకండేశుండుగా నేలె ని
ద్ధరణీమండలి భీమనాథుఁడు నిరాతంకప్రతాపోద్ధతిన్. ||90||

తే. కట్టెఁ బట్టంబు యువరాజు గజముఖునికి, రాణివాసంబు తుహినాద్రిరాజతనయ
కూర్మి సైన్యాధినాథుండు గొమరసామి, యిలకుఁ బతి యైన దక్షవాటీశ్వరునకు. ||91||

శా. శ్రీకంఠుండు త్రిలింగభూవలయమున్ శ్రీభీమనాథేశ్వరుం
డేకచ్ఛత్రముగా సమస్తభువనాధీశుండు పాలింపఁగాఁ
బాకోన్ముద్రితమాధవీవిచికలప్రత్యగ్రసౌరభ్యల
క్ష్మీకం బైనవసంతకాల ముదయించెన్ సౌఖ్యసంధాయియై. ||92||

వసంతర్తువర్ణనము

తే. సకలదైవతమండలసార్వభౌము, దక్షిణాపథకాశికాధవునిఁ గొల్వఁ
గుసుమవిసరంబుఁ గానుకఁ గొంచు వచ్చె, నఖిలఋతుచక్రవర్తి మధ్వాగమంబు. ||93||

తే. కమిచె సురపొన్న వనలక్ష్మి కబరిమీఁద, సంతరించినముత్యాలజల్లువోలెఁ
బూచె సంపెంగ లారామభూమియందుఁ, గుసుమనారాచుచిచ్చులకోటవోలె. ||94||

శా. హేమంతావధిసంప్రబోధగురువుల్ హృజ్జాతతేజోగ్ని ధా
య్యామంత్రాక్షరముల్ పటీరగిరివన్యామందవాతూలముల్
వేమాఱుం గలశీతనూభవవధూవేణీభరాంతఃప్రసూ
నామోదగ్రహయాళువుల్ పొలసె దక్షారామమధ్యంబునన్. ||95||

చ. దిగదిగఁ జేరవచ్చి రతిదేవి యుపాయముఁ బొందకున్నె కై
తగవున రత్నకుండలకదంబకముం దను వేఁడిపుచ్చుకోఁ
దెగువ మనోభ వుండు తియతియ్యనిసింగిణివింటికొప్పునన్
దగిలిచె దక్షవాటి వనితాచికురంబులఁబోలు శింజినిన్. ||96||

తే. పాంథనివహంబుపాలి యుత్పాతకారి, ధూమకేతువుఁబోలి పెన్దోటనడుమ
విరిసెఁ గ్రొవ్వారి నాగకేసరపుఁబువ్వు, మీఁదిధూమంబుభంగిఁ దుమ్మెదలు వెడలె. ||97||

శా. సందుగ్ధార్ణవచంద్రమండలశిఖిజ్వాలాతటిద్వల్లరీ
కందర్పేక్షుశరాసనాచ్యుతతనూగంధర్వవంశోద్భవల్
హిందోళంబునఁ బాడి రచ్చరలు భీమేశుం ద్రిలోకాధిపున్
మందారద్రుమవాటియందు సుమనోమైరేయముల్ గ్రోలుచున్. ||98||

మ. అళికోలాహలసంభ్రమంబును శుకవ్యాజృంభమున్ శారికా
కులసల్లాపములున్ విహారవిపినక్షోణీవిభాగంబునం
గల పుంస్కోకిలకంఠకోమలకుహూకారప్రపంచంబుతోఁ
దలఁపించె రతీకాంతమూలరథినీధాటీసమారంభమున్. ||99||

వ. మఱియును దత్సమయంబున భువనోత్సంగమంగళాలంకారంబైన దక్షారామంబునఁ బరిసరారామంబులయందుఁ బగమపరిపాకభిదుర ఫలాపీడదాడిమీక్రోడ నీడాక్రీడచ్ఛిక్రోడయూథంబును, బరినమ్రతామ్రచూడ చూడాతామ్రాకిసలయామ్రేడితమదనసామ్రాజ్యపూజ్యంబును, నవకుసుమమధుపానహర్షితపుష్పతరుపుష్పితలావణ్యవిశేషంబును, వనదేవతాతాళవృంతాయమానదళనిచయరోచనామేచక మోచారణ్యంబును, బరిసరావనిరుహనినహవకులపనసనిస్రంస్యమాణశీధురసధునీజంబాలజాలవనవిభాగంబును
మదచపలచంచరీకచక్రచరణతాడనచంచలచంపకదాడిమీప్రసవమంజరీరజఃపుంజసముత్పం
గంధసారగిరి
గంధవాహప్రవాహలహరికావిహారబహుళితభూతనూతనక్రముకకుహళీగర్భనిర్భరామోదమేదుర

నగుచు జగదాహ్లాదంబు సంపాదించుచు విజృంభించిన. ॥100॥

సీ. కర్పూరకస్తూరికలఁ గోట నిర్మించి, కుంకుమద్రవమునఁ గొమ్మఁ దీర్చి
యగురుజంబాలంబునందు బెందడి చేసి, పన్నీటివెల్లువఁ బరిఖఁ దాల్చి
పవడంపుఁ జివుకుల గవఁకు లుత్పాదించి, తమ్మిరేకుల బోరుతలుపు లెత్తి
రత్నాంకురంబుల రంగవల్లి రచించి, పట్టుపుట్టంబులఁ బడగ లెత్తి
తే. లలితశృంగారరచన నలంకరించి, విబుధగంధర్వ లామనివేళలందు
భీమనాథునినగరియారామరేఖఁ, బూజ చేసిరి సహకారభూరుహముల. ॥101॥

క. కిసలయరసజిగ్రహిషా, వ్యసనాకులపికకుహూభవత్పంచమమై
కుసుమసమయావతారము, రసముంచెను జగము లంగరాగాంబునిధిన్. ॥102॥

ఉ. జాదురజాదురంబు మృదుచర్చరిగీతులు వారుణీరసా
స్వాదమదాతిరేకములఁ జంద్రిక కాయఁగ దక్షవాటికా
వేదులమీఁదటన్ గనకవీణలు మీటుచుఁ బాడి రచ్చరల్
మోద మెలర్పఁగా భువనమోహనవిగ్రహు భీమనాథునిన్. ॥103॥

చ. అనువగు కౌనుదీఁగె లసియాడఁ బయోధరముల్ వణంకఁగాఁ
గనకమరాళకీరకలకంఠమయూరగణాధిరూఢలై
వనితలు భీమనాయకుని వారక యేసిరి కమ్మఁదేనియల్
చినుకు పసిండిలేఁజెఱకుసింగిణివిండ్లను బుష్పబాణముల్. ॥104॥

వ. తదనంతరంబ. ॥105॥

ఉ. చంచలనేత్ర హేమరథసౌధశిరోగృహకూటకోటిపైఁ
గాంచనపత్రపద్మమునఁ గర్ణికమధ్యమునందు నిల్వ ని
ర్వంచన నేసె నంతఁ బరివర్తనచిత్రవిలాసలీల న
ర్తించుచుఁ బుష్పబాణముల దేవశిఖామణి భీమనాథునిన్. ॥106॥

తే. ఆజ్ఞ వాటించెఁ గేలీవిహారములకు, భీమనాథుండు దేవతాగ్రామిణులకు
గంధకర్పూరకస్తూరికాప్రశస్తవస్తుకోటులు నొసఁగె నవారితముగ. ॥107॥

వ. అప్పు డప్పురంబున నంగనాజనంబులు. ॥108॥

మ. జిలుగులజెంద్రికవన్నెచేలలును గాశ్మీరాంగరాగంబులున్
వలిముత్యంబులభూషణంబులును భాస్వత్కేతకీపత్రికా
విలసద్వేణులుఁ జొక్కమై మెఱయఁగా వేల్పుంజకోరేక్షణల్
లలి భీమేశ్వరు రాజశేఖరునిఁ గొల్వ న్వచ్చి రొక్కుమ్మడిన్. ॥109॥

శా. బీజాపూరఫలేక్షుచారుమణికుం భీమేచకేందీవరాం
భోజంబుల్ సమయాచితంబులుగ శంభుం జేరి కుంభస్థలీ
రాజార్ధాభరణంబు దక్షనగరీరామాసముత్తుంగవ
క్షోజద్వంద్వశిఖాంకురస్ఫురణఁ గైకొ న్విఘ్నరా జర్మిలిన్. ॥110॥

తే. సానికూఁతుల పల్లవోష్ఠములఁబోలు, దాసనపుఁబువ్వుదండఁ గంధర ధరించి
పసిఁడిబుట్టిటకొమ్ము చేపట్టి వచ్చె, భవునిఁ గొలువంగఁ బాతాళభైరవుండు. ॥111॥

చ. మగఁటిమిఁ జెంద్రగుజ్జురసమంటినవామపదాంబుజంబుపై
నిగళము నాసురాసురవినిర్జితమౌ బిరుదందె ఘల్లనం
బొగడలు బొండుమల్లియలు పొన్నలు పావడచొళ్ళియంబునన్
నిగిడిచి వీరభద్రుఁడు చనెన్ శశిమౌళిసమీపభూమికిన్. ॥112॥

వ. అప్పుడు బ్రహ్మాదిదేవతలును నింద్రాద్యష్టదిక్పాలకులును నందిభృంగిరిటికుంభనికుంభకుంభోదరచండీశ్వరమహాకాళప్రముఖు లగునసంఖ్యాతప్రమథులును సురగరుడోరగకిన్నరగంధర్వసిద్ధసాధ్యవిద్యాధరరాక్షసులును భూతబేతాళశాకినీడాకినీగణంబులును సమయోచితాలంకారంబులఁ గైసేసి వృషకేతునిం గొలిచియుండి రంత. ॥113॥

శా. ప్రీత్యుత్ఫుల్లనఫాలనేత్రుఁడగు శ్రీభీమేశ్వరస్వామి ని
ష్ప్రత్యూహం బగుసౌహృదంబున హరిబ్రహ్మాదులన్ భ్రూలతా
ప్రత్యుద్బోధనసంజ్ఞ చేసి కనుగిర్పం జొగె గంగోదకా
హత్యాక్షేపహృతి ప్రపంచములు దక్షారామమధ్యంబునన్. ॥114॥

సీ. హేరాళముగఁ జల్లె నెలనాఁగ యొక్కర్తు, కుంభోదరునిమీఁదఁ గుసుమరజముఁ
గుటిలకుంతల భృంగిరిటిమోమునం దోర్తు, తాఁకించె నొసల గంధంబుఁబసుపు
పక్షంబు లక్షంచి వైచె గంధపుటుండ, వీరభద్రుని నొక్కనీరజాక్షి
చెవిలోనఁ బాఱంగఁ జిమ్మె గొజ్జఁగనీటఁ, గాలభైరవు నొక్కకలువకంటి

తే. కొమ్మ యొక్కతె యందందఁ గొమరసామి
యొదలలముందు జవ్వాది యసలు గలిపెఁ
బునుఁగు మణికుంభమున నించి పోసె
నొక్కపొలఁతీ విఘ్నేశ్వరుని కుండబొజ్జమీఁద. ॥115॥

ఉ. నేతులు నూనెలం బసుపునీరునఁ గుంకుమచెందిరంబులన్
నూతనగంధసారములను న్నొనరించిరి కేలితంత్రముల్
కౌతుక మొప్ప దక్షవనికాపురవీథుల భూతకోటితో
మాతృకగోగు నూకసతి నుండమదేవియు ఘట్టతల్లియున్. ॥116॥

వ. అంత. ॥117॥

తే. మాళవీదేవి శ్రీభద్రకాళిమీఁద, బరిమళముతోడి చిఱుబంతి పసుపుఁ జల్లె
గాజుకుప్పెలఁ గస్తూరికాజలంబు, కర్ణికారాంబపై నించెఁ గర్ణమోటి. ॥118॥

ఉ. ఘట్టతరూద్ధతిం గరిముఖంబున బీలిచి గౌతమినదిం
బుట్టిన సత్ప్రవాసహజలపూరముఁ ద్రుస్సన నూఁదుచుం బురీ
హట్టమున న్మధూత్సవవిహారము సల్పెను గౌరిదేవితో
ల్పుట్టి గణేశ్వరుండు సురభామిను లోలమునం దొదుంగఁగన్. ॥119॥

మ. ప్రమదం బింపెసలార మేనకయు రంభామంజుఘోషాతిలో
త్తమలున్ వెండియుఁ గల్గునప్సరసలుం దారాధిపోత్తంసునిన్
బ్రమయం జల్లిరి గంధసారముననుం బన్నీటఁ గాశ్మీరపం
కమునన్ సంకుమదంబునం బునుఁగునం గర్పూరఖండంబులన్. ॥120॥

తే. అచ్యుతునిమీఁదఁ జల్లె దుగ్ధాబ్ధికన్య, భారతీదేవి పద్మజుపైన చల్లె
శచి మహేంద్రునిఁ జల్లె వసంతకేలి, గంధకర్పూరకస్తురికాజలంబు. ॥121॥

మ. అగురుం గుంకుమధూళియుం దిమిరసంధ్యారాగసంస్పర్శముం
గగనాభోగము సంధ్యకాలముననాఁ గాన్పింప నాభంగికిం
దగియెం జుక్కలువోలెఁ దాండవగణాధ్యక్షుండు తుండంబున
న్నెగయంజల్లిన సప్తసింధుజలవేణీబిందుసందోహముల్. ॥122॥

వ. అట్టియెడ మున్ను కిన్నరులు చల్లినఁ బెల్లు నెఱసిన ఘుసృణకుసుమకేసరధూళీపాళియు, విద్యాధరసందోహంబులు ఱువ్వినం జిందిన మన్వంపుఁ జెందిరంబును మచ్చరించి విచ్చలవిడి హెచ్చుగా నచ్చరలు చిమ్మినఁ గ్రమ్ము కుసుంభాంభఃపూరంబును, నంగనాజనంబులపై సుడిసి తడిసి యార్ద్రాంగరాగశీకరాసారవాహిని యగుగంధవాహప్రవాహంబును, ధారాళకరాళరక్తచందనాంబు సంసిక్త వసుంధరాభాగంబును, గలయం గెంపుపెంపు సంపాదింప నకాండసంధ్య నావహించిన నందుచితవ్యవహారయోగ్యంబులై పొడసూపిన యంధకారంబునుం బోలె గంధర్వకరవికీర్యమాణకస్తూరికారేణువిసరంబులవలనను, గుసుమకస్తూరికాసాంధ్యరాగాంధకారంబులకుఁ దోడై పొడచూప నేతెంచు చుక్కలచక్కదనంబునకుం దోఁబుట్టెన హయలపనాపాణిపల్లవవిక్షిప్తంబులైన పచ్చకప్పురంబు పలుకులును జెదర లంబోదరకపోలావలంబులవలన రోలంబనికురుంబంబులు నెగయుటయును బరస్పరసంవర్గార్థవశంబున వశంబులు సముద్ధతినిగుడించు పసిండితమ్మిమొగడలు మెండునుండుటయునుఁగా మూర్తంబగు మకరకేతనభుజప్రతాపదావానలంబు ఛటచ్ఛటాశబ్దంబుల చాడ్పునఁ జెలంగుచున్న యక్షకర్దమప్రక్షిప్తలాక్షాకరండసంఘట్టనస్వనంబులవలనను, దొట్టితొట్టి యెడనెడ మడువులు గట్టిన సజ్జకపు గొజ్జంగనీరునందుఁ బ్రతిబింబించు నప్సరఃకాంతల వదనారవిందంబులలోపలం బడి తేలియాడు వాడని చేమంతిబంతులవడువునై కొలంకులు చందంబు నొందం బువ్వాని కరిగెడి కొదువతుమ్మెదకదుపులను గదిరి తొరఁగు గుహ్యకమండలీకృతపుండ్రేక్షుకోదండపృష్ఠనిష్ఠ్యూతనూతనకువలయాస్త్రంబులవలనను, నిశాటకరహాటముఖనఖసమూర్ఛితంబైన సంకుమదపంకంబువలనను, నలుదెసల నంతంత జాఱిపడియున్న కమలమృణాలకాండంబువలనను, వరంబును బదిలంబుగా నమర్చిన కేదారంబు తెఱంగుఁ దోఁచుటకు నీడ్లై చతురహాలికుండు జల్లు పరువపు మరువంపు మొలకల చెలువునం బెల్లుడులు ప్రమథగణవిభ్రష్టవిమలహారయష్టిముక్తాఫలంబులవలనను వసంతర్త్వారంభంబు త్రిభువనదృక్ప్రియతమం బయ్యె. నయ్యవసరంబున. ॥123॥

తే. బహుళకస్తూరికామేఘపటలమునకు, శీకరాసారమయ్యె గొజ్జెంగనీరు
వలుద వడగండ్లునయ్యె నవ్వర్షమునకుఁ, గామినులు చల్లు కర్పూరఖండవితతి. ॥ 124॥

వ. ఇవ్విధంబున వసంతోత్సవం బవధరించి భీమేశ్వరుండు హరిబ్రహ్మాదిదేవతలకు నింద్రాద్యష్టదిక్పాలకులకు నరకిన్నరకింపురుషసిద్ధసాధ్యగంధర్వయక్షరాక్షసగణంబులకు భృంగిరిటికుంభనికుంభకుంభోదరవీరభద్రకుమారవిఘ్నేశ్వరనందిమహాకాళపాతాళభైరవకాళభై ప్రఖ్యాతప్రమథులకు బ్రాహ్మ్యాది మాతృవర్గంబులకు శక్తిచతుష్టయంబునకు

శ్రీమహాలక్ష్మీసరస్వతీశచీదేవీప్రభృతి పరమపతివ్రతాతిలకంబులకు నప్సరస్త్రీలకు సముచితప్రకారంబులం గట్టంబు లిప్పించి దివ్యశ్రీ స్వయంభూత జ్యోతిర్లింగమూర్తి శక్తిసహితంబు పరమానందంబునం బొందె. ననంతరంబు సప్తర్షులు గంగాజలసప్తగోదావరీజలంబుల నభిషేకించి పూజించి భీమలింగంబు నిట్లని ప్రత్యేకంబు ప్రత్యేకంబు స్తుతియించిరి. ||125||

సప్తముని స్తోత్రము

తే. వేయుముఖములుగల కాద్రవేయవిభుఁడు
నెఱయశక్తుండు గాఁడఁట నిన్నుఁ బొగడ
నేకముఖమునఁ బొగడంగ నెట్లు నేర్తు
నిన్ను శ్రీదక్షవాటికా నీలకంఠ. ||126||

క. మిహిరలవంబులఁ దారా, గ్రహనక్షత్రముల వచ్చు గణుతింప భవ
న్మహిమార్ణవగుణరత్నము, లహికంకణ యెవరికైన నలవియె పొగడన్. ||127||

తే. అధికమైన తపంబు మూల్యంబుగాఁగ, నర్ధదేహంబు గౌరికి నలముకొన్న
జాణ దేవర నిను నాత్మ సంస్తుతింతు, దక్షిణాపథకాశికాధామ భీమ. ||128||

క. ఎవ్వని కిరీటమునకుం, బువ్వై కడు నొప్పు నన్నభోవాహిని లే
జవ్వనపుఁదుహినరుచితో, నవ్వేలుపు భీమనాథు నభివర్ణింతున్. ||129||

క. అర్ధకపాలము కేలను, నర్ధనిశాసార్వభౌముఁ డౌదల నెడమన్
అర్ధాంగలక్ష్మి గౌరియు, వర్ధిల్లఁగ నొప్పు భక్తవత్సలుఁ గొలుతున్. ||130||

క. సాధారణమతి సహజత, పోధనుఁగాఁ దలఁచి రతివిభుం డెవ్వనిదృ
క్క్రోధాగ్నికి నింధనమగు, నాధూర్జటి నహరహంబు నభివర్ణింతున్. ||131||

క. అస్తంగమితసురద్విష, హస్తన్యస్తత్రిశూలు నంతర్విధి సం
విస్తృతవిజ్ఞానోదయుఁ, గస్తూరీసదృశనీలకంఠుని దలఁతున్. ||132||

తే. విశ్వునకు శాశ్వతునకు విశ్వేశ్వరునకు, విశ్వరూపాత్మకునకు మహేశ్వరునకు
శ్రీస్వయంభూమహాసుధాసిద్ధలింగ, భీమనాథేశ్వరునకు నర్పింతు మనసు. ||133||

తే. భీమ భీమేశ్వరేశ్వర భీమనాథ, భవ భవారణ్యపావక భవ్యమూర్తి
భర్గ ఫాలాక్ష భసితాంగ ఫణివిభూష, శిఖిశిఖాభాసమాన భజింతు నిన్ను. ||134||

తే. శర్వు సర్వేశ్వరేశ్వరు సర్వవంద్యు, శర్వు సర్వప్రదాయకు సర్వధాత
శర్వు సర్వంసహామహీచక్రధరుని, శర్వు వర్ణింతు దేవతాసార్వభౌము. ||135||

శా. వేదాతీతుని వేదవేద్యుని శివున్ వేదాంతవేద్యున్ భవున్
వేదాంతోపనిషద్రహస్యముఁ జతుర్వేదీవిహారాలయున్
వేదాంగాదిపురాణముఖ్యవిలసతిద్వేద్యాగమప్రక్రియా
వేది న్నిన్ను భజింతు నెమ్మనమునన్ విశ్వేశ భీమేశ్వరా. ||136||

క. కామేశ్వరు నీశ్వరునిం, గామితఫలదానకల్పకముఁ గామరిపున్

గామాతీతుని దేవ, గ్రామణి నిను నాశ్రయింతు గౌరీరమణా. ||137||

క. ఆనందజ్యోతిని\ బర, మానందానందమూర్తి నవ్యయుని\ ద్రిలో
కానందామృతదాయి మ,హానందుని వృషభవాహు నభివర్ణింతున్. ||138||

సీ. ఓమహాలింగ యో మహాదేవుండ, యోమహాత్ముండ దేవ యోమహేశ
యోమహాసంపత్ప్రయోగదీక్షాదక్ష, యోమహాపాపేంధ నౌఘదహన
నీమూర్తిసంస్మృతి నీనామసంస్మృతి, నీకథాశ్రవణంబు నిఖిలదురిత
యూథాంధకారసూర్యోదయం బఖిలక, ల్యాణనికాయసంప్రాప్తిహేతు
తే. వంబికాకుచకుంభద్వయాంగరాగ, పరిమళాసారవాసిత బాహుమధ్య
దక్షిణాపథకాశకాంతర్విహార, గిరిశ శ్రీభీమనాథ రక్షింపు మమ్ము. ||139||

వ. అని సప్తఋషులు సంస్తుతించిరి. తదనంతరంబ యరుంధతీదేవియు హంసవాహనపశుసఖిచండికాపరిచారికాసముదయంబును ననేకప్రకారంబుల బ్రశంసించి యథాశక్తిం బూజించిరి. ||140||

క. ఈ సప్తమునిస్తోత్రము, వ్రాసిన\ జదివినను వినిన వర్ణించిన\ గై
లాసపతి దక్షవాటిని, వాసు\డు జనులకు నభీష్టవరము లొసంగున్. ||141||

వ. అనిన విని మంకణుండు మునీంద్రా సదాశివభక్తిమాహాత్మ్యం బింకను నా కెఱింగిం
పవే యని యడుగుటయు వసిష్ఠమునీంద్రుం డిట్లనియె. ||142||

గీ. కల్పవృక్షం బదేటికి\ గామధేను, సముదయం బేల యిష్టార్థసంపదలకు
నిశ్చయంబుగ మనసులో నిల్చెనేని, చాలదా మర్త్యు రక్షింప శంభుభక్తి. ||143||

గీ. శంభుపదభక్తులకు వినాశంబు లేదు, కదియ వీశానుభక్తుల గల్మషములు
నాదియందు\ బ్రతిజ్ఞగా నానతిచ్చె\, జంద్రచూడుండు నిజభక్తజనము\గూర్చి. ||144||

సీ. భోగీంద్రభూషణు భూతిదిగ్ధాంగుని, నాభీలశూలాయుధాగ్రహస్తు\
గాకోలవిషనీలకంధరాభాగుని, గజచర్మపరిధానకటివిభాగు\
దాండవాడంబరోద్దండదివ్యాకారు, నజవిష్ణువిబుధాధిపాభివంద్యు
గంగాతరంగసంకలితోత్తమాంగుని\, ద్రైలోక్యరక్షాప్రతిదానదక్షు
తే. నీకు నాకారునొండె నొం డేవిభూతి, పతినిరాకారు\గా\ జూచి బహువిధముల\
బూజ సేయంగ నేర్చిన పుణ్యమతులు, వారు శివభక్తులందు రివ్వసుధలోన. ||145||

క. శివధనము మ్రుచ్చిలించిన, శివధన మన్యాయవృత్తి\ జెడిపోవంగా\
దవులక యుపేక్ష చేసిన, శివభక్తి ద్రోహమండ్రు శివభక్తివిదుల్. ||146||

గీ. శివునికై భిక్ష చేసి యార్జించినట్టి, ద్రవ్య మావంతయేనియు\ దా స్పృశింప
కభవునకు నెవ్వ\ డొనరించు నర్పణంబు, వా\డు శివభక్తముఖ్యుండు వసుధలోన. ||147||

క. మాటలు వేయును నేటికి, హాటకధాన్యాదిశివపదార్థములయెడం
జేటున కోర్వమి తుది\ బరి, పాటించిన శంభుభక్తిపథము మునీంద్రా. ||148||

సీ. మహనీయసంప్రీతి మద్భక్తజనముల, నాదరించుచునుండు నత\ డొకండు

ఫలములుఁ బక్వాన్నములు మాకు నర్పింప, కనుభవింపయుండు నతఁ డొకండు
పంచాక్షరీమంత్రపాఠంబు నిత్యంబు, నాచరించుచునుండు నతఁ డొకండు
ననుఁ బ్రస్తుతించు నానాపురాణంబులు, సతత మావర్తించు నతఁ డొకండు

తే. శిలలఁ గాష్ఠంబులను మృత్తికలను నిసుక
లింగముల లెస్సగాఁగఁ గల్పించి భక్తి
నర్చనము సేయు నతఁ డొకం డనుచుఁ జెప్పు
శివుఁడు భక్తవిమర్శను చేయునపుడు. ||149||

వ. అదియునుంగాక రాగద్వేషఝషసంకులంబును గామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యమహాగ్రాహాకులంబును బుణ్యపాపతోయమహాప్రవాహంబును నైన యీసంసారమహాంభోరాశియందుఁ గర్మచోదితము లైనజంతువులు మునుంగుచుఁ దేలుచుం గొంతతడవు సుఖంబును గొంతతడవు దుఃఖంబును ననుభవించుచునుండును. కలియుగంబున శివభక్తి యుత్పన్నంబై యుండు. ||150||

గీ. అతివిశుద్ధాత్మ! చతురంఘ్రి గృతయుగమునఁ
ద్రేతఁ బాదత్రయమున వర్తించుచుండి
ద్వాపరంబునయందుఁ బాదములు రెంట
నెలయు శివభక్తి యొకకాలఁ గలియుగమున. ||151||

గీ. కలియుగంబున ధర్మంబు కఱవుగాన, నందు ధర్మంబుఁ జేసిన యతఁడు ఘనుఁడు
నిండువేసవి మరుభూమి నిర్మలముగఁ, బేర్మి సలిలాన్నసత్రంబుఁ బెట్టినట్లు. ||152||

వ. అని మఱియు నొకప్రశ్నంబు చెప్పెదఁ బూర్వకాలంబున. ||153||

గీ. అభవు నొకనాఁడు ప్రార్థించి యడిగె గౌరి, కలియుగంబున శివభక్తి గ్రాఁగిపోవు
నఖిలలోకహితంబుగా నానతిమ్ము, భక్తివిజ్ఞానయోగంబు ఫాలనయన. ||154||

వ. అని భవాని విన్నవించిన మహేశ్వరుండు. ||155||

గౌరికి మహేశ్వరుండు భక్తివిజ్ఞానయోగంబుఁ జెప్పుట

గీ. అడుగవలసినయర్థంబ యడిగి తీవు, క్రాఁగియుండెడు శివభక్తి కలియుగమునఁ
బాపకర్ముఁడకాని యెప్పాట లేఁడు, పుణ్యకర్ముఁడు వికసితాంభోజనయన. ||156||

సీ. ఎప్పుడు కలియుగం బేతెంచుఁ గ్రమవృత్తిఁ, బాపంబు లన్నియుఁ బ్రబలుచుండుఁ
బాపంబు లొకభంగి బ్రక్షయంబొందిన, నామీఁద దృఢభక్తి నాటుకొనును
నామీద దృఢభక్తి నాటుకొన్నప్పుడు, ధర్మంబు వర్తించుఁ దరతరంబు
ధర్మంబు వృద్ధిఁబొందఁగఁ జిత్తమునఁ బట్టు, లింగార్చనావిధి మంగళంబు

గీ. అంతట విభూతి యలఁదంగ నాసపుట్టు, నంతమీఁదటఁ గల్గు రుద్రాక్షకలన
పాశుపత మటమీఁదను బదిలపడును, ముక్తిలతికకు నదిగదా మూలదుంప. ||157||

వ. మఱియు నొక్కటి చెప్పెద సదాచారనిరతు లైనబ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యులును ద్వైవర్ణ్యశుశ్రూషాపరులై సత్యవాదు లైనశూద్రులును బతివ్రత లైనపుణ్యస్త్రీలును

నాత్మదర్శనంబునకు నధికారులు విశేషించి. ॥158॥

గీ. రాగవైషమ్యములు లేక ప్రజ్ఞ గలిగి, మనములోన విరక్తి యెవ్వనికిఁ గలుగు
వాఁడె యధికారి బ్రహ్మకైవల్యమునకు, వీడువాఁ డని కులశుద్ధి వెదుకవలదు. ॥159॥

సీ. బహుజన్మసంశుద్ధి భాగ్యసంపదఁగాని, యోగవిద్యాశక్తి నూన దాత్మ
యోగసామగ్రికి నుచితసాధనములు, వాయుమార్గవిశుద్ధవర్తనములు
నాడిపరంపరాక్రోడవాయుజయంబు, బలము చేతస్స్థితి భాగ్యమునకుఁ
జిత్తంబు తనయాజ్ఞ చేసి వర్తించెనే, నిట్ట ట్టనఁగఁజాల వింద్రియములు

గీ. యమనియమములు నాసనప్రాణనియతి
ధ్యానమును ధారణంబుఁ బ్రత్యాహృతంబు
ననసమాధియునాఁగ నష్టాంగకలన
బ్రహ్మయోగంబు విలసిల్లుఁ బద్మనేత్ర. ॥160॥

గీ. దేవి! సద్గురునాథోపదిష్టసరణి, మనుజుఁ డష్టాంగయోగంబు ననువుపఱిచి
యంత నద్వైతభక్తిఁ గృతార్థుఁ డగుచు, నన్నుఁ గని ఘోరభవబంధనంబుఁ బాయు. ॥
161॥

వ. రజ్జుజ్ఞానంబున సర్పభ్రాంతి నివృత్తి యగుచందంబున యోగంబున నన్ను నాత్మం గనుకారణంబున నవిద్యానివృత్తి యగు ననినఁ గృతాంజలియై త్రిపురహర! యోగం బెయ్యది? బ్రహ్మజ్ఞానం బెయ్యది? యానతీవే యనుటయు. ॥162॥

గీ. శమము దమము తపంబును శ్రద్ధ తాల్మి
మఱి సమాధాన మనఁగ నిర్మలవివేక
సాధనము లాఱుదెరువులు సంఘటిల్లు
మోక్షమున కండ్రు నిగమార్థమూలవిదులు. ॥163॥

గీ. బలిమి నింద్రియంబులఁ బట్టి తెచ్చు, నది సుమీ యిందువదన ప్రత్యాహరణము
సర్వసంసారదుఃఖప్రశాంతిహేతు, వేకచిత్తప్రకారంబు నిదియ నూవె. ॥164॥

వ. ధ్యానంబు సాకారనిరాకారంబులు నూవె. ॥165॥

గీ. నిర్గుణుని నిత్యశుద్ధుని నిర్వికారు, నాత్మఁ గనుట నిరాకార మనఁగఁ బరఁగు
శేషనదిచంద్రరేఖాదిచిహ్నధారి, ననుఁ దలంచుట సాకార మనఁగ వెలయు. ॥166॥

క. గురుఁడే యభవుఁ డభవుఁడే, గురుఁడని యభవునకు గురునకును భేద మెదం
బరికింపని శిష్యున కే, గురుఁడ నభవుఁడనయి వానికోర్కులు దీర్తున్. ॥167॥

గీ. రాజసము మాని శిష్యుండు ప్రకటభక్తి
గురునిఁ గొలువంగఁ దగు రాజుఁ గొలిచినట్లు
వినయ మొప్పంగ నిశ్శోకవృత్తి సౌఖ్య
నిభృతుఁ డందుఁ ద్రివర్గంబు నీరజాక్షి. ॥168॥

గీ. సర్వభూతములందును సమతఁ బూని, సత్త్వవిదుఁడయి యెవ్వాఁడు సంచరించు
నతఁడు శివభక్తుఁ డాతని నాదరింతు, నెట్టివేళలయందుఁ బూర్ణేందువదన. ॥169॥

సీ. పాపంబు పుణ్యంబు పాథఃప్రపూరంబు, దుర్వారమైనట్టి దుఃఖ మడుసు
కాంతాదిసుఖము సైకతవేదికాస్థలి, కందర్పవికృతులు కరడములును
బ్రాణభయంబు నక్రకుళీరనివహముల్, చేతోవికారముల్ క్షితిధరములు
బహుళదారిద్ర్యంబు బడబాగ్నిపిండంబు, విషయాభిలాషంబు విషముగాఁగ

గీ. సమధికం బైనసంసారజలధియందు, మునుఁగుచును దేలుచును గడముట్టఁబడని
జనుల కెల్లను మత్పాదసరసిజములు, తెప్పయై యుద్ధరించు నిందీవరాణి.॥170॥

క. కామక్రోధావేశ, వ్యామోహాదుల నిజాన్వయాచారంబుల్
వైముఖ్యము నొందించుచుఁ, బామరసంసారజలధిఁ బడుదురు కుమతుల్.॥171॥

క. సుఖములు దుఃఖంబులుగా, సుఖములుగా దుఃఖములను జూతురు కుమతుల్
సుఖదుఃఖసమతఁ జూచిన , నఖిలభవాంభోధిఁ గడుతు రంబుజవదనా.॥172॥

సీ. మనసుఁ గామక్రోధమదలోభముల కిచ్చి, సడలింతు రన్వయాచారసరణి
నన్వయాచారంబు లట్లు మాసి చనంగ, వర్తింతు రన్యాయవర్తనమున
నన్యాయవర్తనం బది కారణముగాఁగఁ, బడిమునుంగుదు రుగ్రభవపయోధి
భవపయోనిధిలోనఁ బడియుండి కాంతురు, నరకకూపమున నున్మజ్జనంబు
గీ. నిరయమునఁ బెద్దకాలంబు నికృతిఁ బొంది, యిలకు వచ్చి జనింతురు హీనజాతి
హీనజాతి జనించి పాపానువృత్తి, బాపు లగుచుండు రట నధఃపాతమునను.॥173॥

గీ. ఎట్టిహీనాత్మునకునైన నేన శరణ, మెట్టిపుణ్యాత్మునకునైన నేన దిక్కు
నన్ను వర్ణింపమేలు మానవుల కెందు, సత్య మిది నమ్ము హిమధామచారువదన.॥174॥

వ. అనిన విని భవాని యెద్దాని నెఱింగి భవార్ణవంబువలన నిర్ముక్తులై పురాతనయోగీంద్రులు సనకసనందనసనత్కుమారసనత్సుజాతాదులు నిశ్శ్రేయసంబు నొంది రమ్మహాజ్ఞానంబు సవిస్తరంబుగా నానతిమ్మనిన నమ్మహాదేవుం డిట్లనియె.॥175॥

మాలిని. శమదపరినిష్ఠా, సర్వభూతానుకంపా
సమనిగమనివృత్తి జ్ఞానవృత్తిప్రశాంతుల్
కమలదళనిభాక్షి కల్గినన్ గల్గు గట్టి నయ్యు
త్తమునకుఁ జిరకాలస్థాయికైవల్యముల్.॥176॥

గీ. చిత్తమునఁ దుష్టియును నతుష్టియును లేక
యొడలిలో నన్యగృహమందు నున్నభంగి
నిస్పృహుండయి యుండంగ నేర్చెనేని
యతఁడు ముక్తుండు పద్మపత్రాయతాక్షి.॥177॥

గీ. అవనిగగనాగ్నివాయుజలాదులైన
ప్రకృతిసంభూతముల వికారములఁ బాసి
యున్న నామూర్తి బొడఁగాన నొప్పునేని
కతఁడు ముక్తుండు సుమ్ము హైమాద్రితనయ.॥178॥

వ. నిత్యానిత్యవివేకుండును నీషణత్రయవిరహితుండును సమాధిషట్కసంపన్నుండును

నంతంరిషడ్వర్గవివర్జితుండును నగువాఁడు ముముక్షుండు. ‖179‖

గీ. తత్పదార్థంబు పరమాత్మ తలిరుఁబోణి, త్వంపదార్థంబు జీవుండు తలఁచిచూడఁ
దత్త్వమారయ వేదసూత్రంబులోని, యర్థ మది చిత్తమందు నీ వలవరింపు. ‖180‖

గీ. ప్రత్యభిజ్ఞాన మనియెడి ప్రత్యయమున, విశ్రుతంబైన యాత్మ భావింపవలయుఁ
బెద్దకాలంబునకు గన్న ప్రియవయస్యు, నానవాల్పట్టి తెలిసిన యట్లవోలె. ‖181‖

గీ. త్రాడుఁ జూచి భ్రాంతి దందశూకంబని, యాత్మవలనఁ దలఁచి నట్లవోలె
వేదశాస్త్రజనితవిజ్ఞానబలమున, దెలివి వడసి యాత్మఁ దెలియవలయు. ‖182‖

వ. నిత్యంబు సర్వగతంబు కూటస్థం బేకంబు దోషవర్జితంబు భ్రాంతివశంబున భిన్నంబై తోఁచు, ఘటాకాశంబు మహాకాశంబు భిన్నంబుగా నేర్చునే? జీవేశ్వరులకు భేదం బెక్కడిది? పృథివ్యాపస్తేజోవాయురాకాశంబులు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులు మాయాసంసారప్రపంచంబు లేను సదా సాక్షిస్వరూపకుండనైన జీవుండనని సమాధినిష్ఠు లైనపెద్దలు తెలిసికొని పరమనిర్వృతి ననుభవింతురు. ‖183‖

సీ. ప్రణవాత్మవర్ణరూపస్పర్శనామూర్తి, ప్రణవంబు మూఁడక్షరములు గలది
యది పరబ్రహ్మ మేకాక్షరంబున నొప్పు, నది ఋగ్యజుస్సామమందు నిలిచె
ననులోమకము లుదాత్తాదిస్వరములు కా, లంబులు వర్ణత్రయంబు లవియు
వర్ణత్రయంబు సర్వంబు నంతర్భావ, మొందుట యది యేమి సందియంబు
గీ. గతినకార ముకార మకారములను, నాత్మమాయను జీవాత్మ నాటుకొల్పి
జీవు నీశ్వరబుద్ధి భజింపవలయు, ధృతి దఱుఁగనీక యెప్పుడు మతివివేక. ‖184‖

సీ. చైతన్య మెప్పుడు సర్వంబుఁ దానయై, విలసిల్లుచుండు నవ్వేళఁ గాని
విశ్వభూతములను వీక్షించుఁ దనయందుఁ, బరిపాటి నెప్పుడప్పాటఁ గాని
సకలభూతములకు సంతసంబునుఁ బొంది, యెపుడు నర్తించుఁ దా నపుడు గాని
యఖిలలోకములకు నధ్యక్షుఁ డైనను, నధ్యక్షుఁ డెప్పుడయ్యాదనఁ గాని
గీ. తన్నుఁ గేవలమాత్మగాఁ దలఁచి యిష్ట, మతిశయము దృఢముగఁ జూచునపుడు గాని
జన్మదుఃఖజరావ్యాధిశాంతికరము, బ్రహ్మవిజ్ఞాన మూరక పట్టువడదు. ‖185‖

గీ. జ్ఞానసంపదఁగాని మోక్షంబు లేదు, కర్మశతమున నేని యో నిర్మలాత్మ!
జ్ఞానమనఁగ వేదాంతవిజ్ఞాన మబల!, యితరవిజ్ఞాన మజ్ఞాన మెంచి చూడ. ‖186‖

క. జ్ఞానాభ్యాసం బల్పంబైన మహాపాతకముల హరియించును గం
జానన! దీపంబించుక, యైనను హరియించుఁ గాదె యంధతమంబుల్. ‖187‖

గీ. వహ్ని సందీప్తమై మహానమునందు సరసనీరసతరుల భస్మంబు సేయు
బ్రహ్మవిజ్ఞానమును నట్ల ప్రజ్వరిల్లి, శుభము నశుభము నొకటిగా సుడిసికాల్చు. ‖188‖

గీ. జలజపత్రంబు తనమీఁదఁ జల్లియున్న, యుదకబిందులతోఁ గూడకున్నయట్లు
బ్రహ్మవిజ్ఞాని తనమీఁదఁ బడినయట్టి, విషయమలమునఁ బడకుండు విమలచరిత. ‖189‖

గీ. భక్షితం బైనవిష మెల్లఁ గుక్షి నఱుగు, విమలమణిమూలమంత్రౌషధములచేత

ననుభవించినవిషయంబు లట్లయఱుగు, బ్రహ్మవిజ్ఞానమునఁ జేసి పరవ మునికి.॥190॥

శా. పూవుంబోణి! విశాలలక్ష్మి గనుచుం బుష్పంబు మూర్కొంచు వీ
ణావాద్యంబులు వించు నిష్టమధురాన్నం బర్థి సేవించుచు
న్వేవేభంగుల నిల్చుచు న్నడచుచు న్నిద్రించుచో యీశ్వరా!
నీవే కర్తవు సు మ్మటన్న పురుషు న్వేధింప వేదోషముల్.॥191॥

గీ. జ్ఞానవైరాగ్యసంపన్నుఁ డయిన పెద్ద, నెఱుఁగలేక యపహసించు నెవ్వఁడేని
వాఁడు గాల్పంగఁబడుఁ దీవ్రవహ్నిశిఖల, రౌరవాదికఘోరనారకములందు.॥192॥

సీ. సజ్జనుండైన దుర్జనుఁడైన మూర్ఖైనఁ, బండితుఁడైన నాతండె ఘనుఁడు
నిరపేక్షుఁ డాతండు నిర్వైరు డాతండు, సమదృష్టి యాతండు శాంతుఁ డతఁడు
రా జిలజనులచేఁ బూజఁ గైకొనుమాడ్కి, నతఁడు దేవతలచే నర్చఁ గాంచు
నతని పాదాబ్జంబు లంటిన భూభాగ, మఖిలతీర్థములకు నభ్యధికము
గీ. వానిజన్మంబు జన్మ మవ్వాఁడు సుకృతి, వాఁడు ద్రొక్కినయి ల్లిల్లు వాఁడు దైవ
మేకొఱంతయు లేకుండు నింతి! యెఱుఁగు, బ్రహ్మవిజ్ఞానమయశీలి భాగ్యశాలి.॥193॥

గీ. ఎవ్వనింటికి బ్రహ్మజ్ఞుఁ డేగుదెంచు , బ్రియముఁ గారుణ్యమును గల్గి భిక్షగొనఁగ
వానిఁ బితృదేవతలు హర్షవైభవమునఁ, బొగడుదురు కేలివర్తనాభోగకముగ.॥194॥

క. అనుభవపర్యంతం బె,వ్వనిచిత్తము తత్త్వవీథి నర్తించు మహా
త్మని నాతనిఁ బొడఁగను స, జ్జనులకు నాక్షణమ కిల్బిషంబు లడంగున్.॥195॥

గీ. అన్వయము పావనంబు కృతార్థుఁడతఁడు, పుణ్యవతి వార్ధి వేష్టితభూతధాత్రి
జలఁగియోలాడు నెవ్వనిచిత్తవృత్తి, సచ్చిదానందమయసుధాసాగరమున.॥196॥

గీ. శ్రద్ధ గురుభక్తి విశ్వాససౌష్ఠవంబు, జరిగెనేఁ గల్గు వేదాంతసంగ్రహంబు
జరగదా లేదుసత్యంబు సత్య మిదియు, బహువిధోక్తులపనయింపు బ్రహ్మమిదియు.॥197॥

వ. ఈ యర్థంబులు దేవతాగురువిశ్వాసంబులు గలవారికిఁగాని ప్రకాశింపవని భవానికి భవుఁ డుపదేశించె నని మంకణునకు వసిష్ఠుండు చెప్పెనని శౌనకాది మహామునులకు సూతుండు వివరించె.॥198॥

శా. ఆకల్పస్థిరధర్మవైభవ! దిశాహర్మ్యాగ్రసంస్థాపితా
స్తోకస్ఫాటికకుంభవిభ్రమధురాశుంభద్యశోమండలా!
రాకాచంద్రమసోవిరాజ నవభద్రా! వీరభద్రేశ్వర
క్ష్మాకాంతాగ్రజ వేమభూధవకృపాసంవర్ధితప్రాభవా.॥199॥

క. లింగనమంత్రి సహోదర, గంగాధరదివ్యచరణకమలనివాసా
భంగాపరతంత్ర! సము, ద్రంగార్జున! యిందుధరధరాధరధీరా.॥200॥

మాలిని. రవినిభశుభతేజా రామమాంబాతనూజా
దివిజగురుచరిత్రా దేవయామాత్యపుత్రా

భువనభవనకీర్తీ పుష్పకోదండమూర్తీ
ప్రవిమలగుణసంగా రాయవేశ్యాభుజంగా. ||201||

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర సుకవిజనవిధేయ సకలవిద్యాసనాథ శ్రీనాథనామధేయప్రణీతం బైనశ్రీభీమేశ్వరపురాణం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ బంచమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు
శ్రీరామాయనమః.
శ్రీమహా గణాధిపతయేనమః.
శ్రీమాణిక్యాంబాసమేత శ్రీభీమేశ్వరస్వామినేనమః

శ్రీ భీమేశ్వరపురాణము

షష్ఠాశ్వాసము



శ్రీమహిత దక్షవాటీ
భీమేశ్వరపాదపద్మపీఠాతిరసా
సామర్థ్యసుప్రవృద్ధమ
హామహిమా! బెండపూండియన్నామాత్యా. ||1||

వ. అక్కథకుండు శౌనకాది మహామునుల కిట్లని చెప్పందొడంగె. ||2||

సీ. వినుఁడు సద్యోముక్తివిభవైకకారణం, బామ్నాయవిద్యారహస్యపథము
దక్షవాటిమహాస్థానమాహాత్మ్యంబు, వెండియుఁ బరిపాటి విస్తరింతు
నాదిలోకేశ్వరి యఖాలతత్త్వేశ్వరి, భోగమోక్షఫలానుభూతధాత్రి
సంపూర్ణవిజ్ఞానశాలిని కల్యాణి, శైలేంద్రతనయ హస్తములు మొగిచి
గీ. పశుపతికి నిట్టులని విన్నపంబు చేసె, దేవదేవ! జగన్నాథ దివిజవంద్య!
దేవతిర్యఙ్మనుష్యాదిదీనసంస్థ, యభవ! కృప నాదు విన్నపం బవధరింపు. ||3||

వ. సద్యోముక్తిదం బెయ్యది? పుణ్యస్థానం బెయ్యది? యానతిం డనుటయు జగద్ధితార్థంబుగా నా వృషభధ్వజుండు భవాని నభినందించి యిట్లని యానతిచ్చె. ||4||

క. సద్యోముక్తికరంబును, సద్యస్సౌఖ్యప్రదంబు సద్యోదురిత
ప్రోద్యమభంగకరంబును, సద్యస్సకలార్థసిద్ధిసంపాదియునై. ||5||

సీ. దర్శనమాత్ర నేదైవతగ్రామణి, జనులకు భోగమోక్షము లొసంగు
నమృతాబ్ధిమధ్యంబునందు నేవేల్పుపేఁ, డుర్వి లింగాకృతి నుదయమొందె
మార్తాండుచే సప్తమౌనిముఖ్యులచేఁ బ్ర, తిష్ఠఁ గైకొనియె నేదివ్యమూర్తి
యప్సరస్స్త్రీకటాక్షావలోకనకళా, పాథేయ మెవనికిఁ బ్రాహుణికము
గీ. విశ్వపతి భీమనాథనామేశ్వరుండు, శివుఁ డతండు వసించు నేక్షేత్రసీమ
నట్టి శ్రీదక్షవాటీమహాపురంబు, భుక్తిముక్తికి రెంటికిఁ బుట్టినిల్లు.

వ. తొల్లి కృతయుగంబున నమ్మహాస్థానంబున సంశ్రితవ్రతులును ద్రికాలవిహితాచరితస్నానులును భస్మోద్ధూళితసర్వాంగులును రుద్రాక్షమాలికాభరణులును జటా వల్కలధారులను శంభులింగార్చపరాయణులును నగుమహామునులు పెద్దకాలంబు ఘోరతపంబుఁ జేసిన నత్తపోధనుల యుత్తమతపంబునకుఁ జిత్తంబునఁ బ్రసాదంబు వహించి మంకణసంకల్పకల్పవృక్షం

బగునయ్యుహికంకణుండు ప్రత్యక్షంబైన నద్దక్షవాటికాధ్యక్షుని సాక్షాత్కారంబు వీక్షించి పరమర్షులు హర్షోత్కర్షంబునొంది యందంద దండప్రణామంబు లాచరించి హస్తారవిందంబులు మొగిడ్చి యిట్లనిరి. ||7||

గీ. ఓసదాశివ! యోదేవ! యోమహాత్మ!
యోవిరూపాక్ష! యోమహాదేవ! యభవ!
వరముఁ గృపసేయు మీదక్షవాటమునకు
మ్రొక్కెదము మేము మీపదాంభోజములకు. ||8||

క. సద్యోభోగశ్రీయును, సద్యఃకైవల్యవిభవసౌలభ్యంబు
న్విద్యాసముద్యమంబు న, విద్యానాశంబు దక్షువీటికి వలయున్. ||9||

చ. అనఁగఁ బ్రహృష్టచిత్తుఁడయి యర్ధశశాంకకిరీటుఁ డప్పు డి
ట్లను దగనూర్ధ్వరేతసుల కమ్మునిముఖ్యులకు న్విశుద్ధవ
ర్తనులకు నిచ్చితి న్వగము దక్షునివీటికి దక్షవాటికి
న్ననుపమరత్నపేటికి మనఃప్రమదావహవస్తుకోటికిన్. ||10||

గీ. ఎల్లకాలంబు నుండెద నిచట నేను, మొదలి మామామయారామపదమునందు
వెండిగుబ్బలిపైవేడ్క వీడుకొల్పి, మేరునగరాజుపైఁ జాలమెచ్చు వదలి. ||11||

సీ. అగ్రజుండైనను నంత్యజుండైనను, బూఁబోఁడియైనను బురుషుఁడైనఁ
బరమమూర్ఖుండైనఁ బండితుండైనను, దారిద్ర్యగుండైన ధనికుఁడైన
బలవంతుఁడైనను బలహీనుఁడైనను, బ్రాయంపువాఁడైన బంగువైన
నాస్తికుండైనను నన్నృతవాదియునైనఁ, బరఁగ గార్దభమైనఁ బందియైనఁ
తే. గీటకంబైన బకమైనఁ గ్రిమియునైనఁ, బాదపంబైనఁ దృణమైనఁ బ్రాణరహిత
మె రహిని దక్షవనచతుర్ద్వారసీమఁ, బొందుఁ గైవల్యకళ్యాణభోగలక్ష్మి. ||12||

ఉ. ప్రాణవియోగవేళ నరపక్షిమృగాళికి దక్షవాటికా
క్షోణినిఁ దారకంబుఁ బురసూదనుఁ డానతి యిచ్చుచుండఁగన్
బాణిబిసప్రసూనములఁ బయ్యద నొయ్యన వీచుచుండు శ
ర్వాణి త్రిలోకమాత బలవన్మరణశ్రమభారశాంతికిన్. ||13||

తే. తూర్పుదిశకును లవణపాథోధి సీమ, దక్షిణమునకు వృద్ధగౌతమియె సీమ
పడమటికి రాజమాహేంద్రపట్టనంబు, ద్యుమ్నపతిదిక్కునకు సీమ తుల్యభాగ. ||14||

వ. ఈ క్రమంబున సీమావిభాగంబు లేర్పడిన భీమమండలంబు భుక్తిముక్తిప్రదంబు. వహ్నిసంయోగంబున శుష్కకాష్ఠంబులు హరణంబైనచందంబున దర్శనమా త్రంబునం బాపౌఘంబును నదిభస్మీభావంబునుంబొందింపంజాలును. ప్రాణవియోగ కాలంబున జంతుకోటికిం గాలకంధరుండు తారకబ్రహ్మవిద్యారహస్యార్థం బుపదేశించును. కానిమాత్రంబైన ధనంబును బిడికెఁడు ధాన్యం బైన నిచ్చుదాతకు ననంతఫలంబు చెందు. శ్రద్ధాసమన్వితంబుగా శివయోగికిం బెట్టిన భోజనంబును నిచ్చిన వస్త్రంబును భవబంధవిధ్వంసనంబులు. జపహోమదానతపోధ్యానసమాధియోగంబులు గలుగు పుణ్యులకుం గొలఁది లేదు. హిమవత్పర్వతంబునఁ గోటివర్షంబులు తపంబుచేసినఫలంబు ఘటికార్ధోపవాసమాత్రంబునను, వారణాసియందుఁ గోటిబ్రాహ్మణులకు భోజనంబుపెట్టినఫలంబు భిక్షునకు నొక్కభిక్ష యిడినమాత్రంబునను, గురుక్షేత్రంబున సూర్యగ్రహణకాలంబునం

దులాపురుషదానంబు చేసినఫలంబు నొక్కభూసురాతి కథితి కభ్యాగతికి శివయోగులకుఁ బెట్టినభోజనమాత్రంబునను, దక్షవాటికాపుణ్యక్షేత్రంబున సంభవించు. ॥15॥

తే. భీమలింగంబు త్రిభువనస్వామి యెపుడు, సన్నిధానంబుఁ గైకొనియున్నకతనఁ
దీర్థములలోన నుత్తమతీర్థ మయ్యె, దక్షిణానందవనవాటి దక్షవాటి. ॥16॥

తే. ఘనత శివగంగయును రుద్రగంగ యనఁగఁ, గూపములు రెండు దక్షవాటీపురమున
మొదలి మది పాపములనెల్ల నుదకఁజాలు,నొకటి పితృదేవతలఁ దృప్తి మనుపనోపు. ॥
17॥

ఆ. అని వరంబు లిచ్చి యంతర్హితుం డయ్యె, నిందుమౌళి ఋషుల కెట్టియెదుట
వార లోన్నమశ్శివాయ యంచుఁ బఠించి, రొక్కమొగిని దిశలు పిక్కటిల్ల. ॥18॥

సీ. పంచాక్షరీమంత్రపారాయణంబులు, పఠియించుచును స్పష్టఫణితితోడ
నెచ్చటి కేగితో యెఱుఁగకయున్నార, మెచటికి విచ్చేయ కిచట నుండు
మనుచుఁ బ్రార్థింపంగ నౌఁగాక యనిపల్కి, ఋషులు చూడఁగఁ జూడ నిందుధరుఁడు
భీమనాథేశ్వరు కామితార్థప్రదు, కామితదివ్యలింగంబుఁ జొచ్చె
తే. మెఱుఁగు మేఱచినపగిదిని మెఱయ దీప్తి, నద్భుతంబును బొందిరి యపుడు వారు
గౌరి! యిది భీమలింగంబు గౌరవంబు, దక్షవాటీపురీమహాస్థానమునను. ॥19॥

వ. అనంతరం బమ్మునీశ్వరులు నియమశ్రద్ధాతాత్పర్యంబు లొప్ప సప్తర్షిసమానీతయగు గోదావరిఁ గనుంగొని పరమానందంబున. ॥20॥

శ్లో. దేవి! శంభోర్జటాజూటనివాసిని! శివప్రియే!
లోకరక్షణ కార్యార్థ, ముద్భూతాయై నమోస్తు తే. ॥21॥

శ్లో. ఏకేనైనస్వరూపేణ, భీమనాథస్యసన్నిధౌ
సదా సన్నిహితా స్యత్ర, గోదావరి! నమోస్తు తే. ॥22॥

క. అని సంస్తుతించి యందఱు, మునిగణములు మంకణముని మునుకొని వికచ
త్కనకారవిందసౌరభ, ఖనన యగునయ్యేటినీటఁ గౌతుక మొప్పన్. ॥23॥

వ. అఘమర్షణస్నానమాడిరి. ॥24॥

తే. అఖిలకాలంబు నొకప్రవాహంబుతోడ, భీమలింగంబు సేవించి బెరసి ప్రేమ
యొరసి మదినుబ్బుపాతాళ మొరసిహోరి, సప్తసింధువుమున్నీటి సంక్రమించె. ॥25॥

తే. భీమలింగంబుమ్రోల గాంభీర్యసలిల, పూరమగుచుండు నేకాలమును సమృద్ధి
దనిసి తగఁ బాఱుచుండు నిత్యమ్ము ఘన ము,దారజలనిధి సప్తగోదావరంబు. ॥26॥

ఉ. ఏట మునింగి లేచి పరమేశ్వరుమందిరసౌధవాటికా
హాటకకుంభమున్ గని షడక్షరమంత్రము జిహ్వఁ గూర్చి వా
చాటత సత్యతత్త్వుఁడగు శాంభవయోగివరేణ్యుఁ డేలజం
జాటపుసంసృతిం బొరలి చచ్చుచుఁ బుట్టుచు నుండు బార్వతీ. ॥27॥

చ. కొడుకులు నీవు నేఁ బ్రమథకోటి విరించి సరోజలోచనుం
డుడుగణరాజఖేచరమహోరగకిన్నరసిద్ధసాధ్యు లె
ప్పుడు గొలువంగ వైభవము సొంపిరివోవఁగ దక్షవాటి నుం
డెడు శివు భీమనాయకుఁ దటిన్యవతంసు భజింప మేలగున్. ||28||

క. సప్తాశ్వసంప్రతిష్ఠుని, సప్తమునీశ్వరప్రధానసంస్థితు నంత
ర్లుప్తస్వరూపుఁ ద్రిభువన, గోప్తను భీమేశ్వరేశుఁ గొలువుము తరుణీ. ||29||

వ. భీమనాథమహాస్థానంబు సర్వకామార్థసాధకంబు; సంవత్సరంబును గొలువ ముక్తిప్రదాయకంబు. సూర్యుండు మేషరాశియందుఁ జిత్రానక్షత్రంబున వసియించి యుండు చైత్రమాసంబున సప్తగోదావరంబునఁ బ్రాతస్స్నానంబుఁ జేసి యథాశక్తి విప్రులకుఁ దగినదానంబు లొసఁగి, భీమనాథుండ నగునాకు నమస్కారాభిషేకపూజానైవేద్యంబు లాచరించి నరుండు సక్తభోజి యయ్యును నట్లె భానుఁడు వృషభరాశియందు విశాఖానక్షత్రంబు నాశ్రయించియుండు వైశాఖమాసంబునను, బ్రభాకరుండు మిథునంబునందు జ్యేష్ఠానక్షత్రంబునందు నిలిచియుండు జ్యేష్ఠమాసంబునను, రవి కర్కాటకంబున భగదైవతంబైన నక్షత్రంబున నాషాఢమాసంబునఁ గూడియుండఁగను, శ్రావణమాసంబున శ్రవణనక్షత్రంబున సింహరాశియందు మార్తాండుఁడు నిలిచియుండఁగను, భాద్రపదమాసంబునఁ బూర్వాభాద్రానక్షత్రమునఁ గన్యారాశియందు భానుం డుండఁగను, నాశ్వయుజమాసమున నశ్వినీనక్షత్రంబునందుఁ దులారాశియందుఁ జిత్రభానుండు నిలిచియుండఁగను, గార్తికమాసంబునఁ గృత్తికానక్షత్రంబున వృశ్చికరాశిని సూర్యుం డుండఁగను, మార్గశీర్షమాసంబున ధనూరాశియందు మృగశిరానక్షత్రంబున నభోమణియుండఁగను, బుష్యమాసంబునఁ బుష్యనక్షత్రంబున మకరరాశియందు లోకబాంధవుఁ డుండఁగను, మాఘమాసంబున మఘానక్షతంబునఁ గుంభరాశి యందు మిహిరుం డుండఁగను, ఫాల్గునమాసంబున నుత్తరానక్షత్రంబున మీనరాశినిం దినకరుం డుండఁగను, బూర్వోక్తప్రకారంబున శైవవ్రతాచారంబులు నడపిన మనుజుండు, పాతకంబులవలన విముక్తుండగును; వెండియు యజ్ఞతీర్థం బను తటాకంబు సకలతీర్థరాజంబు. ||30||

సీ. మేషరాశిస్థుఁడై మిహిరుఁ డుండగఁ బర్వ, తిథి స్నాతు డగుచుఁ దత్తీర్థమందుఁ
దనయథాశక్తిఁ గాంచనము విప్రుల కిచ్చి, పాతకంబులఁ బాయుఁ బంచజనుఁడు
వృషభంబునం దట్ల వెండి మార్తాండుండు, మిథునరాశిం దగమెచ్చు మీఱు
స్థితిఁ గర్కటకరాశిఁగృతసప్తగోదావ, రాభిషేకుఁడు దోష మపనయించుఁ
తే. దప్ప కాషాఢసితచతుర్దశిని సింహ, కన్యలను సూర్యసంగమకాలమునను
జన్మతారయందున సంధులందు, యజ్ఞకుండవయస్స్నాన మఘరహంబు. ||31||

తే. భానుమంతుండు తులమీఁదఁ బవ్వళింప, యజ్ఞకుండతటాకంబునందుఁ గ్రుంకి
బ్రహ్మహత్యాదులైన పాపనిచయములఁ, బంచబంగాళముగఁ దోలుఁ బంచజనుఁడు. ||32||

క. ఆదిత్యుఁడు వృశ్చికమునఁ, బాదం బిడినట్టివేళఁ బావనతిథి సూ
ర్యోదయమున యజ్ఞతటా, కోదకమునఁ గ్రుంకి మనుజుఁ డొడుచు నఘంబుల్. ||33||

తే. ఇనుఁడు కోదండరాశియం దెక్కియుండ, రుద్రనక్షత్రమునను మర్త్యుండు నియతి
యజ్ఞకుండపయస్స్నాన మాచరించి, సృష్టిలోఁ దోలుఁ బాతకశ్రేణి నెల్ల. ||34||

తే. మకరరాశిస్థుఁడై భానుమంతుఁ డుండఁ
బుష్యనక్షత్రమునఁ బ్రొద్దుపొడుచునపుడు
భానువాసరమున యజ్ఞభద్రసరసిఁ
గ్రుంకి పాతకచయముల పొంక మణఁచు. ||35||

క. మాఘమునఁ గుంభరాశి ని, దాఘద్యుతి యుండ సప్తతాపపవాహి
న్యోఘమున మునుఁగునరుఁ డఖి, లాఘవిఘటితుఁ డగుచుండు హావప్రౌఢిన్. ||36||

తే. ఫాల్గునంబున నుత్తరాఫల్గునినిని, మీనరాశిని సూర్యుండు మెలఁగుచుండ
సప్తగోదావరాభిషేచనము సేయఁ, బాతకవ్రాతములనెల్ల భంగపరచు. ||37||

మ. ప్రతివేళం దగ మర్త్యుఁ డీక్రియం జరింపంబాడి యంగీకృత
వ్రతుఁడై దక్షిణకాశియందు బహుళస్వర్గాపవర్గార్థమై
శితికంఠప్రియమందిరంబయిన యీక్షేత్రంబునం దెచ్చటన్
మృతుఁడైయున్న నరుండు పొందు గమికర్మీభూతకైవల్యమున్. ||38||

క. కనకం బణుమాత్రంబై, నను దక్షారామనగర నైకటికమహా
మునిసింధువుదరి దానం, బొనరించుట మేరుదాన మర్విం దలఁపన్. ||39||

తే. వర్తనం బెల్ల శంభుసేవావ్రతంబు, మాలలెల్లఁ బంచాక్షరీమంత్రరాశి
భోగమోక్షనివాసైకభూమియైన, దక్షపురినున్న జనుల కోతలిరుఁబోణి. ||40||

వ. దక్షారామమాహాత్మ్యం బవాఙ్మానసగోచరంబు. భీమనాథ మహాదేవ దివ్యశ్రీపాదపద్మసేవావ్రతంబువలన నెట్టి పాపకర్ముండును భోగమోక్షపదవీసామ్రాజ్యపట్టాభిషేకమహాదివ్యపదవి నొందు. సర్వశాస్త్రసిద్ధాంతమతాంతరంబులకు సమ్మతంబైన యిమ్మహాస్థానం బేకవటీభూతంబు సద్యోముక్తిప్రదంబు సద్యఃపరిజ్ఞానసదనంబు సద్యఃకళాసమృద్ధిప్రదంబై యుండునని దయార్ద్రమానసుండై వృషభధ్వజుం డాదేవి నుద్దేశించి పార్వతీ నీవడిగినయర్థంబు సర్వంబు సమర్థించితి. చిత్తంబున నవధానంబు సేయుమనినం బతికిఁ గరంబులు మొగిడిచి మ్రొక్కి భవాని హర్షోత్కర్షంబు నొందె. నీరహస్యం బేనును గురుముఖంబున నెఱిఁగి ప్రసంగవశంబునం బ్రహ్మాదులగు మీకు నుపదేశించితి. ||41||

శా. సద్యోముక్తిప్రదంబు దక్షనగరీస్థానంబు విశ్వేశ్వరుం
డాద్యుం డవ్యయుఁ డానతిచ్చె నిది వేదార్థంబు; సద్యోవిము
క్త్యుద్యోగం బనుపేక్షయైన నది నుం డొండొక్కతీర్థంబు పు
ష్పోద్యానం బనఁ గాల మందుఁ గడుపన్ యోగంబు భావింపఁగన్. ||42||

వ. మఱియు భీమలింగమాహాత్మ్యంబు భవకలుషనాశనంబు బ్రహ్మవిష్ణుపురందరాదులకుఁ గల్పకోటిశతంబులనైన వచియింపనలవిగాదు. అయినను నా నేర్చువిధంబున నింక వర్ణించెద. ||43||

తే. భువనములమూఁటియందును బొబ్బవిడుచు, నంతదాఁకనె యితరతీర్థాదులెల్ల
నపుడు భేదంబు లేదని రవనిమీఁద, దక్షవాటీపురీభీమధామమహిమ. ||44||

సీ. దక్షుండు పొట్టేలితల ధరించినయప్డు, భారతి ముక్కు గోల్పడినయపుడు
పూషార్కువదనంబు బోసివోయినయప్డు, విష్ణునిచక్రంబు విఱిగినపుడు

అగ్నినాలుక లేడు నౌడుమాసినయప్పు, డుడురాజు పొట్టిగు జ్జుటికినపుడు
జన్నంపుటిట్టిమస్తకము ద్రెళ్ళినయప్డు, వడిదక్షుతల చిచ్చువడినఁయపుడు
తే. ప్రాణభయమున ముక్తిసంభ్రమము మెఱయ
నమ్మహోత్పాతకాలంబునందు మునులు
దైవగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరులును
నేమమున గొల్తు రెవ్వాని నెమ్మనమున. ||45||

సీ. దుగ్ధాబ్ధిమంథనోద్భూతహాలాహల, జ్వలనమేచకకంఠ శరణు శరణు
గిరిచాపనిష్ఠ్యూతహరిశిలీముఖదగ్ధ, పురగోపురాట్టాల శరణు శరణు
సింధురాంధజలంధరాంధకవ్యాఘ్రాది, సురకంటకధ్వంస శరణు శరణు
విలయసంధ్యాకాలవికటతాండవకేళి, జర్జర బ్రహ్మాండ శరణు శరణు
తే. శరణు ఖేచరదేవతాసార్వభౌమ, శరణు త్రైలోక్యసతతరక్షాధురీణ
శరణు దక్షిణకాశికాస్థాననిలయ, శరణు భీమేశశంకర శరణు శరణు. ||46||

క. హర! సర్గస్థితినాశన, కర! సంసారాబ్ధితరణఘనతరచరణాం
బురుహప్లవ! రక్షింపుము, శరణాగతులైనమమ్ముఁ జంద్రాభరణా. ||47||

క. అపరాధశతము లోఁగొను, మపరిమితకృపావిధేయ యార్తశరణ్యా
త్రపుసీకుసుమాభరణా, కపర్ది! జటాజూటకోటిఘటితశశాంకా. ||48||

తే. సుప్రకాశుండవగు మునిశ్వప్రకాశ, శర్వ! సర్వేశ! త్రిపురభంజన! గిరీశ!
యనుచు నందంద నందఱు నభినుతింప, నచట భీమేశ్వరేశ్వరుం డభవుఁ డపుడు. ||
49||

ఉ. సన్నిధిచేసి వారలకు శాక్కరకేతుఁడు సుప్రసన్నుఁడై
యెన్నిక కెక్కఁగా వరము లిచ్చె ననేకము లింతనుండి నా
మన్నన దక్షవాటిక సమస్తమహీవలయంబులోన నా
పన్నగఁదీర్థరాజపదభాజన మయ్యెడు నెల్లకాలమున్. ||50||

క. ఈ దక్షారామమునకు, మేదినిఁగల తీర్థకోటి మిగులకయుండున్
మేదురకరుణాగరిమను, సాదరముగ ఖచరసిద్ధజనహితబుద్ధిన్. ||51||

తే. దక్షుఁ గీర్తించి యాచంద్రతారకంబు, దక్షవాటిక సకలతీర్థంబులందు
నుత్తమంబుగ వరి మిచ్చి యుందు మిచట, నేర్పుగను నేరికినిముందు నేను
నుమయు. ||52||

సీ. యజ్ఞకుండంబునయందుఁ దీర్థంబాడుఁ, బాయ కెవ్వండు నా భక్తుఁ డతఁడు
గ్రుంకు లేపులు సప్తగోదావరంబునఁ, బాయ కెవ్వండు నా భక్తుఁ డతఁడు
ద్వాదశక్షేత్రయాత్రావిధాన మొనర్చుఁ, బాయ కెవ్వండు నా భక్తుఁ డతఁడు
దక్షవాటీమహాస్థానంబునం దుండు, బాయ కెవ్వండు నా భక్తుఁ డతఁడు
తే. తెరువునడిచెడువారికి నిరవు చేసి, ధాన్యములు నెయ్యి నూనె వస్త్రములు లవణ
మాదిగాఁగల యాత్రాపదార్థసమితిఁ, బాయ కెవ్వండు పెట్టు నా భక్తుఁ డతఁడు. ||53||

క. మాటలు వేయియు నేటికిఁ, జాటించెన్ శివుఁడు వేడ్క జగములలో ము
న్నీటి దరి దక్షవాటికి, సాటిగఁ దీర్థములు లేవు సత్యము సుండీ. ||54||

తే. బ్రహ్మవిద్వాంసులకుఁ బాశుపతియతులకుఁ, బెట్టు ధనధాన్యవస్త్రాన్నభిక్ష మెవ్వఁ
డక్షయగుణంబుగాఁగ నీదక్షవాటి, వాని కలవడు నిజము కైవల్యపదవి. ||55||

తే. చప్పరంబొండె గుడియొండె జవికయొండెఁ
గలుమఠం బొండె నిల్లొండెఁ గట్టి పెట్టి
బ్రహ్మయోగీశ్వరుని నుంచు భక్తి నెవ్వఁ
డతఁడు మాన్యుండు పూజ్యుండు నతులితముగ. ||56||

వ. తొల్లి జలంధరగంధగజపుండరీకాంధకాసురాదు లగుమహాదైత్యులు భువనత్రయం బాక్రమించిన శక్రుండు భయభ్రాంతుండై దేవగణదేవమునిసిద్ధసాధ్యవిద్యాధరోరగగరుడగంధర్వకిన్నరకింపురుషాదులం గూర్చుకొని బ్రహ్మకు విన్నవించిన విరించియు వారిం దోడ్కొని పాలమున్నీటిలో ఫణిరాజతల్పంబుపైఁ బవ్వళించిన పాంచజన్యధరునకు విన్నపంబు చేసి సంస్తుతించినఁ గైటభారి హాటకగర్భుని విన్నపం బవధరించి చింతాభరంబున నొక్కింతదడ వూరకుండి పుండరీకాసనుం జూచి యిట్లనియె. ||57||

తే. వీరభద్రుండు చక్రంబు విఱిచి దక్ష
యాగమున నాఁడు భక్షించె నాగ్రహమునఁ
జెఱకు శర్కరపాకంబు చేసినట్టి
చక్కిలముఁబోలె ఛటఛటా శబ్ద మొప్ప. ||58||

ఉ. కోపము చిచ్చునం బడిన కూరిమితల్లి ఋణంబు దీఱ ను
ద్దీపతరాగ్రహంబునను దేవతలం గడుభంగ పెట్టఁగా
నేపున నేను మార్కొని పయిం బఱతెంచిన మంతమాత్రలో
జాపరమేశ్వరా యనుచుఁ జక్రము మ్రింగిన నోహటించితిన్. ||59||

తే. తెగువ దక్షునికంఠంబు ద్రెవ్వనేసి, వ్రేల్చెఁ దల వధ్వరాగ్నిని వీరభద్రుఁ
డాప్రజాపతి మెడమీఁద నక్షణంబ, నగుచుఁ బొట్టేలితలఁ దెచ్చి నాటుకొలిపె. ||60||

వ. అప్పు డవ్వీరభద్రుని తేజోవిశేషంబును గనుఁగొనఁ గన్నులు మిఱుమిట్లు గొన వెఱచఱచి యెలుంగు డించి తొలంగితి నాఁటనుండియు. ||61||

శా. పట్టంగైదువులేక విన్న నయి నా బాహార్గళుల్ చూడుఁడా
యిట్టుంగాక సురేంద్ర! బాధపడి మీ రిబ్భంగి దుఃఖింపఁగాఁ
గట్టాపో యిటు మిన్నకుండుదునె శీఘ్రంబిప్డు భీమేశ్వరున్
ముట్టంగొల్చెదఁ జక్రలాభమునకై ముగ్ధేందుచూడామణిన్. ||62||

వ. అని పలికి నలినసంభవేంద్రాదు లగునిర్జరులం గూడి సరోరుహాక్షుండు దక్షారామంబునకు వచ్చి శివగంగాకూపంబునఁ ద్రిషవణస్నానంబు చేసి భస్మోద్ధూతగాత్రుండును, ద్రిపుండ్రాంకితమస్తకుండును, రుద్రాక్షమాలికాధరుండును, జటావల్కలసంయుతుండునునై నిత్యంబును సహస్రపద్మంబులఁ బూజఁ గావించుచు భీమనాథేశ్వరేశ్వరు సేవించుచుండె నంతఁ గొంతకాలంబునకు. ||63||

క. ఈభంగి వేయుదమ్ముల, నాభుజగాభరణు నెప్పు డర్చన సేయన్
శ్రీభీమేశుండు కమల, నాభుని మనమరయ నొక్కనలినము దాఁచెన్. ||64||

తే. తొంబనూరును దొంబదితొమ్మిదియును
జలజములు పూజ చేసెను శార్ఙ్గపాణి
వేయిఁటికి నొక్కపద్మంబు వెలితియైన
నహహ నియమంబునకు భంగమయ్యె ననుచు. ||65||

చ. కటకకలాపసంఘటితకమ్రమణిద్యుతిపాటవంబునం
జిటికినవ్రేలిగోరఁగొని చిట్టునఁ దీసెను లోచనంబుఁ బ్ర
స్ఫుటకమలంబు వేగహరి పూన్చెఁ దటుక్కున దక్షవాటికా
కటకవిలాసినీవిటశిఖామణికిన్ హరిణాంకమౌళికిన్. ||66||

క. కైటభవిరోధిభక్తిర, సాటోపం బెసఁగ వనరుహాలోకన ము
ద్ఘాటించి భీమనాథుని, హాటకపదపీఠి లోచనాబ్జముఁ బెట్టన్. ||67||

మ. నిడువాలుం గుడికన్ను పాదములపై నేమంబుతోఁ బెట్ట న
ప్పుడు ప్రత్యక్షము బొంది నీలగళుఁ డంభోజాక్షునిం జూచి నేఁ
గడుహర్షించితి నిచ్చెద న్వరము వేకైకొమ్ము నా నమ్రుఁడై
యడిగెన్ శౌరి జగత్త్రయోద్ధరణలీలావక్రమునన్ జక్రమున్. ||68||

తే. భీమనాథుఁడు త్రిభువనస్వామి యిచ్చె, నస్త్రకులదైవమననొప్పు నాయుధంబు
హరికి నటమున్న యిచ్చెఁ జంద్రార్ధమౌళి, వికచపద్మోపమం బైనవెడఁదకన్ను. ||69||

వ. ఇవ్విధంబున శ్రీభీమనాథ మహాదేవునివలనం జగద్విజయం బగుచక్రాయుధంబు వడసి కోటిసహస్రమార్తాండమండలతేజఃప్రభాప్రభావభాసమానం బైన యారథాంగంబున మున్ను చెప్పంబడ్డ విబుధవిరోధుల ఖండించి యింద్రాదిప్రముఖనిఖలబర్హిర్ముఖవ్రాతంబునకుఁ జేతఃప్రమోదం బాపాదించె నిది యమ్మహాదేవుని మహిమంబు. ||70||

క. శివగంగాజలముల నా, ప్లవనం బొనరించినట్టి పరమాత్ములు త
ద్దివసమున భీమనాథుని, నవలోకింపంగఁ గలుగు నభిమతసిద్ధుల్. ||71||

తే. మదనవిధ్వంసితిరిచుట్టుమాలెయందు, దక్షిణపుదిక్కునందు మాధవునిఁ గాంచి
రహిని వేడుక విఘ్నాదిరాజుఁ జూచి, మనుజుఁ డిష్టార్థసిద్ధిసంపదల నొందు. ||72||

తే. అష్టమీభానువాసరంబందు నొండె, నొండెనేని చతుర్దశి నిండుభక్తి
బూజఁ గావించి యెవ్వఁ డేభూమి నున్న, దుర్గ సేవింప దురితంబు దొలఁగునండ్రు. ||
73||

క. తాండవభవువీక్షణమున, ఖండేందుశిఖావతంసు కట్టెదురుగఁ దా
నుండెడు గౌరిని మంచుం, గొండసుతం బూజసేయఁ గోర్కులు నిండున్. ||74||

సీ. భూర్భువస్స్వర్లోకములు మూఁడు భేదించి, బ్రహ్మాండభాండకర్పరము దాఁకఁ
బెరిగి దిక్చక్రంబు పిక్కటిల్లఁగఁ బట్టి, బలిసి కుప్పసముతోఁ బాముపోలె
నిరవకాశంబుగా నిత్యసన్నిహితంబు, నుడులింగమూర్తితో నుబ్బియుబ్బి
భీమనాథుఁడు మహాభీమాద్భుతప్రౌఢి, బహువిరాడ్రూపవిభ్రాజి యయిన
తే. భయమునుం బొంది దేవతల్ ప్రస్తుతించి, యయ్యా నీరూప మింతింత యనఁగ
రాదు

యేది మొద లేది కడపట యేది మధ్య, మెట్టు నినుఁ బూజ సేయుదు మిందఱమును. ||75||

వ. అనినం గరుణాసామ్రాజ్యపట్టాభిషిక్తుం డగు నాజగజట్టివేల్పు బ్రహ్మాండగోళంబునకు మిక్కుటంబుగాఁ బెరిఁగిన దేహంబు బొట్టి చేసి తీరుచుట్టుమాలికలోన గౌరీ, జనార్దన, రుద్ర, కేశవ, వినాయక, దుర్గాతాండవేశ్వర, నృత్యభైరవులను దేవతాసప్తకంబు పరివేష్టింప, సకలలోకానందకరపరదారగమనపాపహరేశ్వరులు నైఋతిభాగంబున నధివసింప, నంతర్గర్భగృహంబులోపల మాణిక్యాదేవిసహితుండై సలిలనిధివృద్ధగంగాకౌంతేయసరిత్తుల్యభాగాహేలానదీసప్తగోదావరమాతృకాపరివృతమండలం మధ్యమలోకభాగధేయంబును, విబుధగంధర్వపతాకావేదియుఁ, బరిసరోద్యానవాటికాసరసకాసారకఠోరకుహళీపాళికాకుసుమధూళీమధూళికాసౌరభాసారసంవా దశదిశాముఖంబును, మఖకుండితటాకసముద్ధండపుండరీకషండమకరందబిందుగండూషావ్యగ్రసముసముదగ్రమధు కరంబితమకరధ్వజభుజాదండమండలీకృత కుసుమకోదండశింజనీఠంకారంబును, నాఖండలాదిదిక్పాలకభరితకలితగోపురప్రాంగణంబును, బాదుకాఖడ్గఘుటికారసరసాయనిమూలికాంజనాకర్షణాదృశ్యాది విద్యాసిద్ధిక్షేత్రంబును, నత్ర్యాత్రేయాగస్త్యహరితాంబరీషాసితభార్గవ పరాశర పారాశర్య మాండవ్య మార్కండేయ మౌద్గల్య మంకణ శౌనక శాండిల్య మందపాల వత్స వసిష్ఠ వాధూలసవాలఖిల్య కౌండిన్య కాశ్యపకణ్వ గాలవ గాధి గార్గ్య ప్రముఖ వాలఖిల్యాద్యష్టాశీతిసహస్రసంయమసమాకీర్ణంబును, గర్జికారాంబికాకరకమలపుటఘటితకనత్కనకమణిమయడమరుఢమఢమధ్వానపర్జన్యసముజ్జ గుహశిఖండితాండవంబును మార్కండేశ్వరకుండలాముఖసంవేద్యాంతర్వేదిచాళుక్య భీమేశ్వరప్రధాననానావిధశాఖోపశాఖాతీర్థసంబాధసంభరితంబును నై యఖిలభువనభవనాభిరామంబైన దక్షారామంబును గైలాసమేరుమందరంబులకంటెను, గాంచీ చిదంబర కాళహస్తి కాశి శ్రీశైలాది మహాస్థానంబులకంటెను, సేతు కేదారంబులకంటెను, నతిశయంబుగాఁ జేసి నాక్షేత్రంబునుమరగి గరళకూటకృపీటభవజ్వాలానష్టంభంబు సంస్తంభించి, త్రిపురదైతేయమదవతిగండభాగమకరికాపత్రభంగంబులు దొలంగించి భీమలింగంబు సర్వమంగళాదేవియుం దానును లోకరక్షణార్థంబుగా నధిష్ఠించియుండును. ||76||

తే. దేవదర్శనమాత్ర సంధిల్లు భుక్తి, కొందఱకు దక్షవాటికాక్షోణియందు
దేవదర్శనమాత్ర సంధిల్లు ముక్తి, కొందఱకు దక్షవాటికాక్షోణియందు. ||77||

తే. గీతవాదిత్రనృత్యంబు కేవలంబు, శంభునకు సార్వకాలంబు సంభ్రమింప
నప్సరస్స్త్రీల నర్పించె నాఱుమాఱు, బాలలను యువతులను జంభభంజనుండు. ||78||

శా. ఆవంశంబున సానికూఁతులయి దివ్యస్త్రీలు దుగ్ధాబ్ధిమ
ధ్యావిర్భూతలు మీనకేతనుని పుష్పాస్త్రంబు లెక్కాలమున్
సేవాదక్షతఁ గొల్తు రిందుధరునిన్ శ్రీదక్షవాటీశ్వరుం
గైవల్యాధిపు భీమనాథుని లసత్కారుణ్యపాథోనిధిన్. ||79||

వ. మఱియు మహనీయ దేవగంధర్వాప్సరవేశ్యాజాతిసంజాతకాంతాచికురతిమిరాంగసుమంగళ విభావరీలలాటశశికళావిలాసద్వితీయభ్రూలతాలాసికాలాస్యలలితరంగభూమియు,

నయనశంబరానుబంధనవకందర్పపతాకయు, నధరబంధూకకుసుమయు, వికాసవిభ్రమశరద్వేళాకంబుకమనీయకంఠయు, బిబ్బోకసరిదంబుధరవేణియుఁ, బృథులతాచక్రవాకయుఁ, గరపల్లవస్ఫురణపర్యాయవల్లీమతల్లీపన్నగపరిషత్తునుం బోలెఁ బ్రకటితవిలాసమన్మథలీలయుంబోలె, రతిసుఖసంపత్సంపాదనలంపటకుముదినియుంబోలె, రాజానుకూలదర్శన కేశభరంబునఁ గృష్ణవదన, వచోమనోహరవశంబున మంజుఘోష, మధ్యంబున మండోదరి, యూరుయుగళంబున రంభ, కనకభూషణధారణంబున రుక్మిణి, సురతకళాకౌశలంబున దక్షిణ, తనువున భద్ర, పుష్పాస్త్రద్వితీయజన్మభూమి కారుణ్యవతి, తారుణ్యవతి, కాంతిమతి, కమనీయవతి, వినయవతి, విభ్రమవతి, విజ్ఞానవతి, వితీర్ణవతి, త్రపావతి, భూషణవతి, భూషణమరీచిజాలాకారవిగ్రహ యగుట విద్యుద్దండంబువలనను బ్రసవపరిమళహారిణి యగుటం బారిజాతకోరకంబులవలనను, నిశ్వాసామోదకారిణి యగుట మలయమారుతంబువలనను, నిఖిలేంద్రియామోదకారిణి యగుట నటనామృతంబువలనను, మాధుర్యజన్మభూమి యగుట నిక్షుకాండంబువలనను, బ్రభవించెనో యనఁ బ్రశంసాస్పదంబైయుండు నవ్వంశంబునం దిందుముఖుల యాననచంద్రమండలంబులయం దభ్యర్ణరోహిణీపాశశృంఖళోద్వృత్తినింబోలె లాంఛనహరిణంబు ప్రవేశింపవెఱచు; నాచంచలాక్షుల దృగంచలస్ఫురణంబు లించువిలుకానికిం బంచబాణంబులు పువ్వులగుట నవ్వుటాలమాట; యప్పణంతుల లలాటకర్పూరతిలకంబు దర్పకునకు ధవళాతపత్రంబు శశాంకబింబం బనుట బొంకు. ఆ పువ్వుఁబోణుల కటివంకకనుబొమ్మలె యంగజునకు సింగిణివిండ్లల్లచెఱకువి ల్లనుట కల్ల; యత్తొయ్యలుల నెత్తావి యూర్పుగాడ్పులె పుష్పబాణునకుఁ బ్రాణసఖులు చందనాచలసమీరణంబు సఖుం డనుట యకారణచిత్రప్రత్యావహంబు. అది గావున నుత్తమనాయికా నాయక గర్భజనిత లైన యాసానులు సానురాగంబున నీశానుని, భీమేశ్వరుని ఘుసృణముకుళితాపాంగంబులు కుంచితాకుంచితభూతంబులు విస్మయోత్పాదనతావకంబులు, ప్రసన్నంబులు, ప్రేమరసపూర్ణత్రపావృతారంభంబులు, నవలలితంబులు, పులకావళికారణంబులు, భావజగర్భితంబులు, విస్మృతనిమేషంబులు నైన వీక్షణంబులఁ దదీయలావణ్యాపూరం బాస్వాదించువిధంబు నభిలషించుట దెల్పుచందంబున హృదయంబు నాకర్షించుచాడ్పునఁ జాఘరవ్యజనవీటికాకరండపాదుకాముకురదీపికాసంగీతనాట్యాద్యుపచారసేవావిశేషంబులఁ బ్రతిసంధ్యంబును బాల్యంకికాసేవాబహిర్వ్యజయాది భోగావసరసమయంబున సేవించుచుండుదురు. ||80||

తే. దక్షవాటీపురీచతుర్ద్వారములను, భీమమండలికాపుణ్యభూమియందు
శంభులింగప్రతిష్ఠలు సంఘటించి, యెల్ల వేల్పులు ప్రార్థించి రిందుధరుని. ||81||

వ. ప్రార్థించి శ్రీ భీమేశ్వరమహాదేవునివలన నాత్మప్రతిష్ఠితశంభులింగంబులకును వరం బడిగిన నవ్విరూపాక్షుండు వారుకోరినట్ల భుక్తిముక్తిప్రదానసామర్థ్యంబులు, స్వలింగంబులకుఁ గలుగ ననుగ్రహించె. ||82||

తే. సప్తసింధువునకు భీమశంకరునకు, నడుమ నింద్రేశ్వరము పాపనాశనంబు
దృష్టిమాత్రన భుక్తిముక్తిప్రదంబు, దేవలోకాధిపతిసంప్రతిష్ఠితంబు. ||83||

క. భీమయదేవుని దక్షిణ, భూమీభాగమున యజ్ఞపురుషేశ్వరది
వ్యామృతలింగము భోగ, శ్రీముక్తివిభూతిదాయి సేవకతతికిన్. ||84||

ఆ. అగ్నికుండ మనఁగ నచ్చోట నున్నది, ధాత్రిభుక్తిముక్తిధాతునీవి
దానఁ దీర్థమాడి తర్పణ మొనరింప, బితరు లూర్ధ్వలోకగతులు గంద్రు. ||85||

తే. కృత్తికాతారకంబులఁ గీలుకొన్న, దినమునం దగ్నికుండికాతీర్థ మాడి
శంభునగ్నీశ్వరునిఁ జూచు సజ్జనులకు, లలితకరతలధాత్రీఫలంబు ముక్తి. ||86||

సీ. అగ్నీశ్వరునిమ్రోల నగ్నికుండికకూప, తటదేశమున నుండు దక్షకుండి
యది సర్వపాపౌఘ ముదిరఝంఝానిలం, బాకూపమునకు యామ్యంబునందు
దాక్షాయణీదేవి త్రైలోక్యజనయిత్రి, చలిగొండరాచూలి వెలసియుండు
దక్షగుండమునఁ దీర్థం బాడి యర్థితో, దాక్షాయణీదేవి దక్షపుత్రి

తే. నసితపక్షాష్టమీతిథియందు నొండె, మఱి చతుర్దశియం దొండె మహితబుద్ధిఁ
జేసి దండప్రణామంబు సేయునపుడు, కాంచు మోక్షంబుఁ బ్రాణనిర్గతమునందు. ||87||

వ. ఆయుత్తరంబున వీరభద్రప్రతిష్ఠితంబు చెంగట నిఋుతిలింగంబు భీమనాథేశ్వరునికిఁ బడమట వరుణప్రతిష్ఠితం బగు వరుణలింగంబు వరుణకుండంబునఁ దీర్థంబాడి వరుణనక్షత్రంబున వరుణేశ్వరదేవుని దర్శించిననరుండు భవబంధనంబులం బాయును; భీమేశ్వరు వాయువ్యదిగ్భాగంబున వాయుప్రతిష్ఠితం బగు వాయులింగం బుండు వాయుకుండంబున దీర్థంబాడి వాయులింగంబును సందర్శించిన నరుండు మోక్షలక్ష్మిం గూడు; సోమేశ్వరలింగంబు సోమప్రతిష్ఠితంబు, సోమనక్షత్రంబున సోమకుండంబునఁ దీర్థంబాడి సోమేశ్వరదేవుని దర్శించిన నరుండు భుక్తిముక్తిసంసిద్ధిం బొందు. ||88||

తే. బాదరాయణుఁ డత్యంతపరమనిష్ఠ, సప్తసింధుసమీపదేశంబునందుఁ
దపముఁ గావించి శంభుసంస్థాపనంబు, జేసె నత్యంతభక్తివిశేష మమర. ||89||

క. పంచాక్షరమంత్రమును జ, పించుచు సత్యవతిసుతుఁడు పెద్దయుఁగాలం
బంచిత యోగసమాధి భ, జించెన్ దా సంప్రతిష్ఠ జేసినశంభున్. ||90||

వ. ఒక్కనాఁ డమ్మహాదేవుండు త్రిగుణమూర్తులగు బ్రహ్మవిష్ణుమహేశానులచే సముపాస్యుం డగుచు బాదరాయణునకుఁ బ్రత్యక్షం బగుటయు. ||91||

మ. కురిసెం బువ్వులవాన మత్తమధులిట్కోలాహలాన్వీతమై
విరిసెం దిక్కులు మందమందగతలన్ వీచె న్నభస్వంతుఁడున్
మొరసెం దుందుభు లొక్కయుమ్మడి నభోమూర్ధావకాశంబునన్
బొరసెన్ సమ్మద మెల్లలోకముల కప్పుణ్యాహకాలంబునన్. ||92||

క. ఆడిరి యచ్చరలేమలు, పాడిరి గంధర్వపతులు పరమమునీంద్రుల్
గూడిరి బహువిధంబులఁ గొని, యాడిరి యందంద నద్భుతావహభంగిన్. ||93||

క. కొందఱు తాండవమాడిరి, కొందఱు పరిహాసకేలి గొఱలిరి మఱియుం
గొందఱు బాహాయుద్ధం, బందంద ఘటించి రమ్మహాసంఘమునన్. ||94||

వ. వ్యాసర్షి కనుగ్రహం బొసఁగి యప్పరమేశ్వరుండు కూడినయశేషమునులను సర్వయోగీశ్వరులను సకలదేవతల నుద్దేశించి యిట్లని యానతిచ్చె. ||95||

క. ఈ యున్నవారలందఱు, నాయానతి వినుఁడు నెమ్మనంబులలోనం
బాయం బెట్టుఁడు సంశయ, మీయర్థము వేదములకు నెక్కుడు సుండీ. ॥96॥

తే. అర్కుఁ డెబ్భంగి నభమున కాభరణము, భువనముల కెల్ల నాభంగి భూషణంబు
దక్షవాటీపురము భోగమోక్షవిభవ, పావనం బందు విశ్వాసపరులు గండ్రు. ॥97॥

క. త్రిభువనములయందును మా, కభిమతములు పెక్కులైన నారామము లం
దభిమానమింత సేయము, విభవాస్పద మైనదక్షవీటింబోలెన్. ॥98॥

తే. వినుఁడు సత్యంబు సత్యంబు వెండిసత్య, మాత్మలోన విచారించి యానతిత్తు
దక్షవాటంబుకంటెఁ దీర్థంబునఖిల, మేదినీమండలంబున లేదు లేదు. ॥99॥

గీ. వాఁడిగోర్గొండిఁ గన్నులు దోఁడియైన, నడుగు లడిదంబుచేతఁ జక్కడచియైన
నొండుకడకేగుటలు మాని యుండవలయు, డక్కుమాటలు దక్షవాటంబునందు. ॥
100॥

క. తిష్ఠన్మాత్రునకైన వ, సిష్టప్రతిమానుఁడైన శిష్ఠునకైనన్
నిష్ఠాత్మ గలిగెనేనియు, నిష్ఠాకాలంబుముక్తినియతం బచటన్. ॥101॥

ఆ. బ్రహ్మహత్యమద్యపానంబు గురుతల్ప, గమన మాదిగాఁగఁ గలుగునట్టి
పాతకంబు లపుడె పాయు మానవులకు, దక్షవాటిభీమదర్శనమున. ॥102॥

వ. అని యి ట్లర్ధేందుమౌళి యానతిచ్చి యంతర్ధానంబు చేసెఁ దదనంతరం బాహరివిరించిబురందరాదులగు బృందారకులును సనకసనందనసనత్కుమారసనత్సుజాతు లగు బ్రహ్మయోగీశ్వరులును, మార్కండేయ మందపాల మౌద్గల్యమాండవ్యమంకణాదు లగుమహామునులును, బాదరాయణు నభినందించుచు, నిజస్థానంబులకుం జనిరి. ॥103॥

సీ. సప్తగోదావరరస్నానంబు రామనా, థావలోకనము పిత్రార్చనంబు
రామగయాపితృశ్రాద్ధంబు గౌరీజ, నార్దనరుద్రసన్నామజపము
పరగ మహాదివ్యభావనానార్చనా, భవనప్రదక్షిణప్రక్రమంబు
పంచాక్షరీమంత్రపారాయణజపంబు, పాశుపతాచారమనియతి
తే. సమయ మిది సర్వదేవతాసార్వభౌము, భుక్తిముక్తి ప్రదాయకు భువనభర్త
భీమనాథేశ్వరేశ్వరుస్వామిఁ గొలుచు, భక్తులకు నెల్ల నాగమపద్ధతి యిది. ॥104॥

మ. పరదారేశ్వరకుంభసంభవవిభుల్ ప్రాగ్దిగ్విభాగంబులన్
బరవిధ్వంసికి దూరదేశమునం దాభోగంబునన్ శశ్వదా
వరణద్వారమునన్ మహామహిమచే వాయువ్యదిక్సీమ ను
ద్ధరతన్ వాయుశివుండు నుండ్రు మిగులం దాత్పర్యశ్రద్ధారతిన్. ॥105॥

సీ. దక్షవాటీమహాస్థానంబులో లేని, యమరు లేస్థానంబునందు లేరు
దక్షవాటీమహాస్థానంబులో లేని, యర్థ మేస్థానంబునందు లేదు
దక్షవాటీమహాస్థానంబులో లేని, యమృత మేస్థానంబునందు లేదు
దక్షవాటీమహాస్థానంబులో లేని, యజ్ఞ మేస్థానంబునందు లేదు
తే. దక్షవాటిక సకలతీర్థముల కిరవు, దక్షవాటిక సకలవిద్యలకు గరిడి
దక్షవాటిక విభవంబు తానకంబు, దక్షవాటిక శివుని యంతఃపురంబు. ॥106॥

వ. ఇట్టిమహామహిమంబుగల దక్షారామంబున నధివసింపుదము, భీమమండలంబు దర్శింపుదము, సప్తగోదావరమ్మున నాడుదము, వృద్ధగంగాజలంబులఁ దేలుదము, తుల్యభాగాతోయంబుల మునుఁగుదము, కణ్వానాహిని నవగాహింతము, కౌంతేయంబున నోలలాడుదము, లవణపయోనిధి గంగాసంగమంబుల నభిషేకింతము, రండని హర్షోత్కర్షంబున రోమహర్షణతనయుండు సూత్యాహసంభవుండు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైన సూతుండు పల్కిన విని నెమిశారణ్యపుణ్య క్షేత్రంబున ద్వాదశవార్షికపరిమితం బైన సత్రయాగంబునఁ గూడినశౌనకాది మహామునులు, యజ్ఞావసానసమయంబున శ్రీమన్మహాదేవుని సందర్శింపం జనిరి. ఇది పంచాశత్ఖండమండితంబును, సనత్కుమారసంహితాది బహుసంహితాసంధానంబును నైన స్కాందపురాణంబునందు గోదావరీఖండంబునందుఁ జెప్పంబడిన భీమఖండంబు, భీమేశ్వరమాహాత్మ్యంబును, భీమేశ్వరపురాణం బనంబరఁగు నిమ్మహాప్రబంధంబు వ్రాసిన, బఠించిన, వినినఁ, బుస్తకం బర్చన చేసిన, నారాధించిన, శ్రీభీమనాథేశ్వరుం డాయురారోగ్యైశ్వర్యంబులు, శాశ్వతమోక్షపదంబును గృప సేయు.॥107॥

ఉ. వైభవపాకశాసన! సుపర్వమహీధర ధైర్యవర్తి! గే
యోభయవంశదీపక! సముద్ధితవీరవిరోధిమండల
క్షోభకరప్రతాప! ఫణికుండలభక్తనిధీ! దిగంతగం
ధేభకటద్వయద్వయసహృద్యయశఃపరిరంభ నిర్భరా.॥108॥

క. రామాంబానందన! సం, గ్రామజితధనంజయా! పరాక్రమరామా
స్వామిద్రోహరగండ! మ, హామాత్యకిరీటశేఖరామాత్యమణీ.॥109॥

భుజంగప్రయాతము. ప్రధూత్కార్యసామంతరక్షాధురీణా
విధూత్తంససేవాప్రవృత్తాంతరంగా
మధూళీమదాసారమాధుర్యవాక్యా
బుధారాధనాసార, భోజావతారా.॥110॥

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర సుకవిజనవిధేయ సకలవిద్యాసనాథ శ్రీనాథనామధేయప్రణీతం బైనశ్రీభీమేశ్వరపురాణం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ సర్వంబును షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీమాణిక్యాంబాసమేత శ్రీభీమేశ్వరార్పణమస్తు.
శ్రీరామార్పణమస్తు.